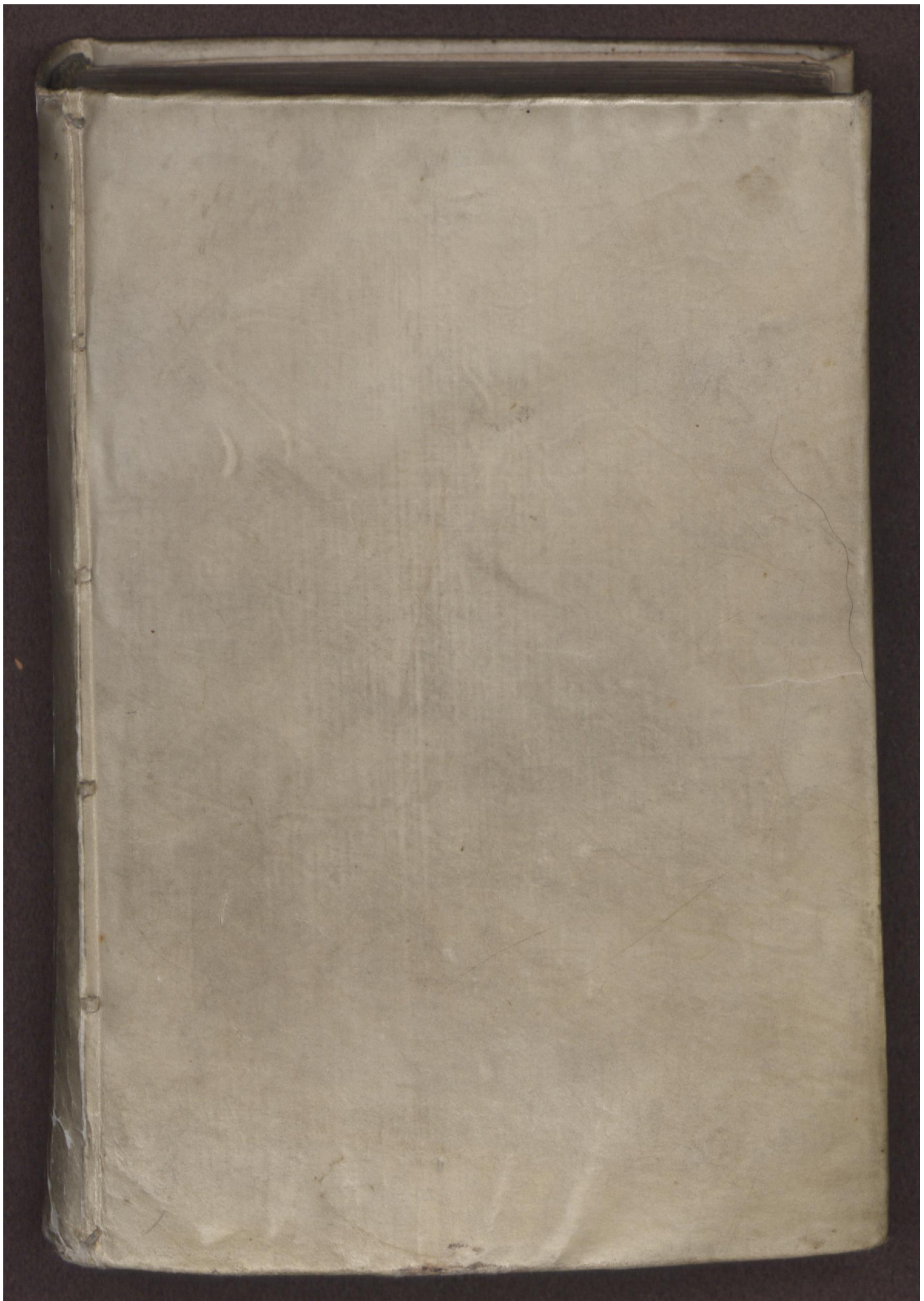
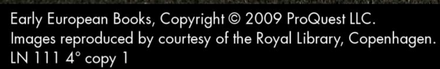
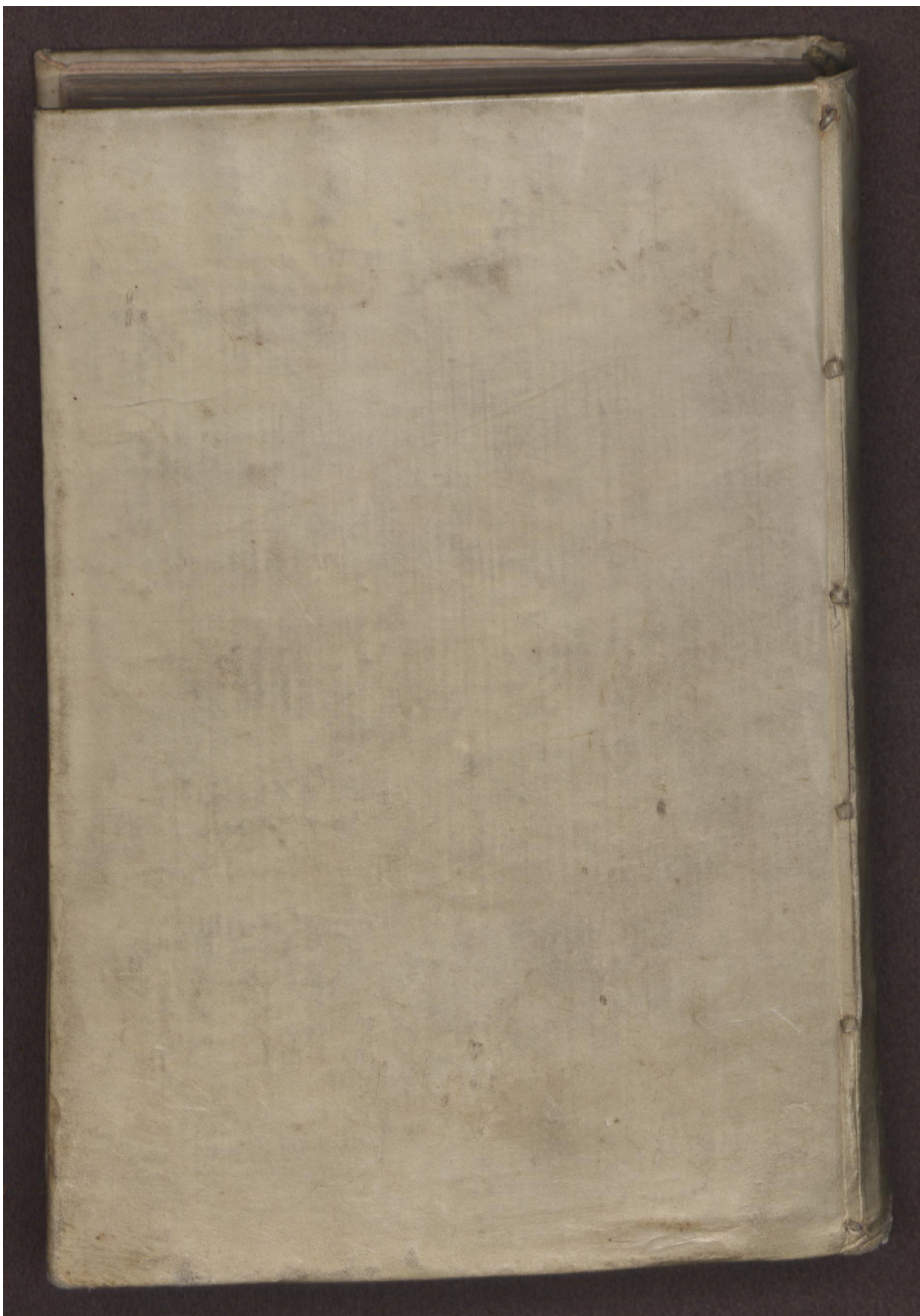

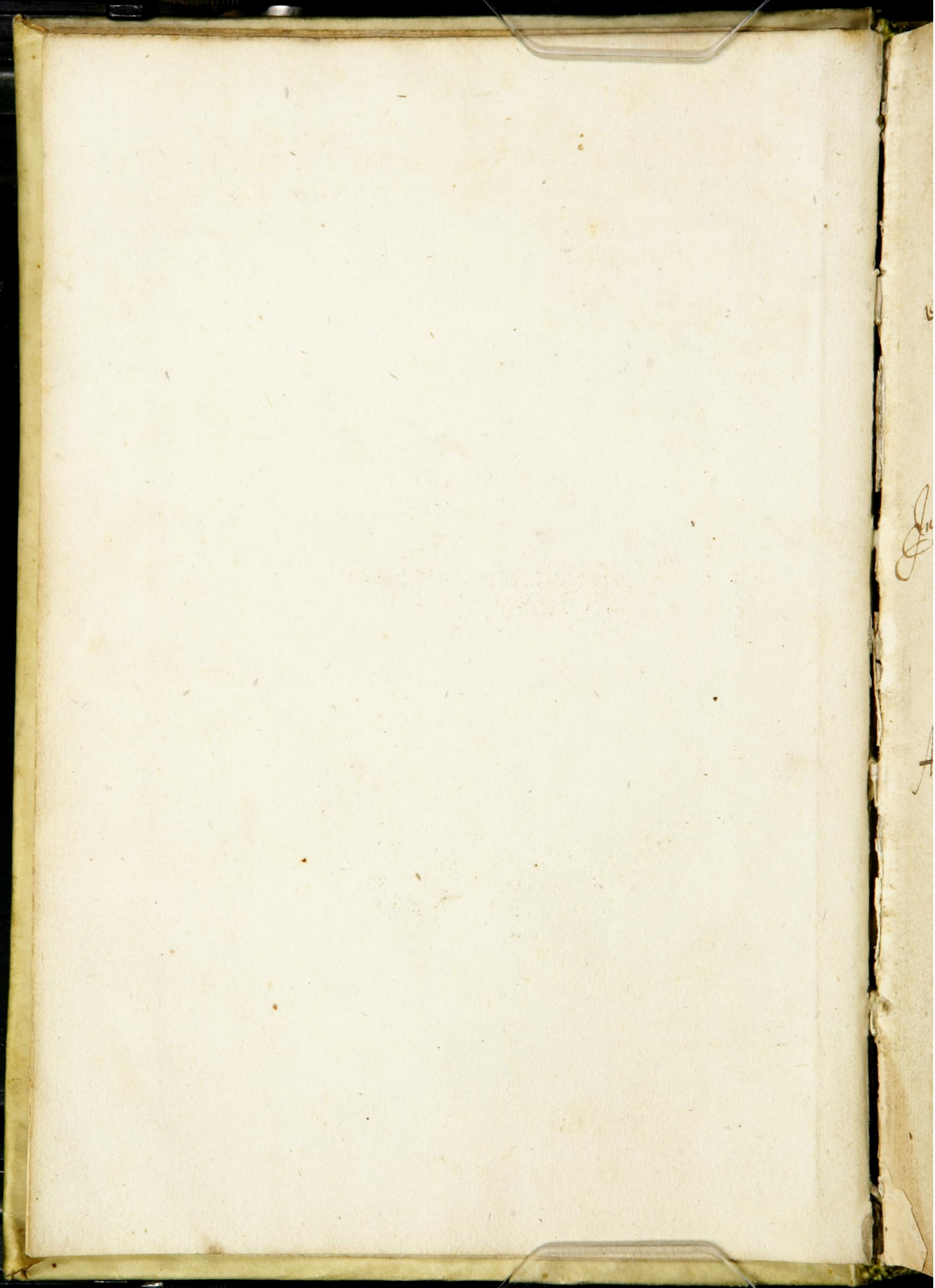

169 foll.

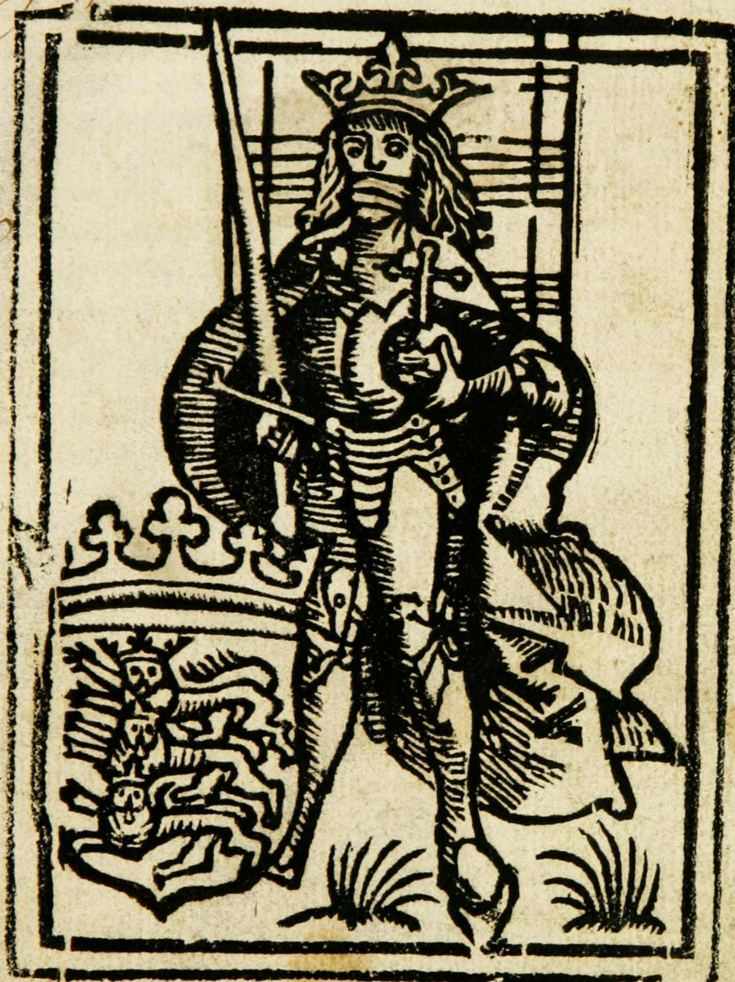
Ex libris Jacobi Matthiæ
Prastoviani

Komplet

Petrus Matthiæ
possessor libri

¶ Quedam breues expositiões et legum et iuriũ concordantie ꝛ alligationes circa leges iucie per reuerendum in xp̄o prẽm ac dominum Kanutuz Ep̄m vibergeñ et venerabilem vtriusqȝ iuris doctorem sup iutorum legisterium.

1508

Ex Bibliotheca Othonis
Sperling D.

IN nomine sancte trinitatis et in diuisione patris et
filiꝫ ⁊ spiritussancti Amē Quia quod querit᷑ a pluribꝰ
sapientibꝰ facilius inuenit᷑.xx. dist. c. de q̇bus ⁊ ꝑ amplioꝛes
hoīes ꝑfectissīe v̇itas reuelat᷑. C. de fideis miss.l.fi.ī.fi.lxiiij.di.
c.extra cōsciēciā atq₃ magis appencendū ⁊ diligendū dinos/
cit᷑ ꝙ maioꝛis cōstitucionū auctoꝛitati cōfoꝛmat᷑ ar.c.inheren
tes de iura colūpnie vt ergo leges mūicipales regni dacie a
pluribꝰ cōgnoscant᷑ diligēter et obseruant᷑ ediscere decerni ī
q̇bus sunt impialibꝰ ⁊ canonicꝭ cōstitucōibꝰ cōferens q̄renꝰ in
hmōi articul᷑ effectuali cōmēdet᷑ obseruāde In q̇bus etiā im/
periꝫ legibus ⁊ canonibꝰ sūt cōtrariꝫ et diffoꝛmes q̄tinus in
hmōi exulēt et arescāt qꝛ ꝙ erroꝛe primū deiñ cōsuetudine ob
tentū ē in aliꝫs similibꝰ obtinēdū ff.de.le.i.ꝙ nō rōe q̄tinꝰ eti/
am v̇bi legibꝰ impialibꝰ non aduerse sed diuerse sunt ꝓpter
diuersas regnoꝝ circūstātias sūt obſuande tū ſm varieta
tē tp̄m et locoꝝ varientur leges ar.c.Nō debet de cōsāguītate
⁊ affini ⁊ l.viuū.ff.Si certū peta t᷑ ꝑ hmōi pn̄tes edicōes alle/
gatōnūq₃ adiūctiones casus ꝑ dictas cōstitucōes mūicipales
expꝛesse decisī facilime terminentur casus quia extranei ꝑ fi/
liā discuciant᷑ iuxta l.non pūt ff.de legibꝰ Talit᷑ ergo studiosis
vias materias legū delucidādi ⁊ dilatādi pando cū ꝑ hmōi
aditamēta scie sint inuēte iuxta sniā₃ phi in elencis cessꝫ q̄so
ꝓtra me liuoꝛis moꝛdacitas sileat obtrectatoꝛis loq̄citas q̇n
ꝑmo hꝰ opusculi lectoꝛ p̓us legat q̄ increpet p̓us scrutet᷑ q̄
redarguat.xi.q.iij.c.Eoꝛū vt doꝛmiēte liuoꝛis furoꝛe aīc cari
tatis lectulo q̇escente apꝓbetur vtilit᷑ hic cōscriptū emēdetur
caritatiue in mature ꝓfusū supleatur vtile p̄termissum

Liber p̓mus.

MEth logh scal mā landh bygge En wil/
de hwer man orwes ath sijth eghet oc
lade mā nyde iafnetħ tha tyrthe man
icke logh weth En enghn̄ log er so goth at fylge
som sandhn̄ e hwor m ā thwil ō sandhū tha scal
log lede hwilkhꝫ sandhn̄ er oc reth Wore ey log
a lande tha hafde hwer mesth ther mesth matte
gribe forti scal logh giøres efsthē alle men at ret/

wise men oc spage oc sagheløs sculle nyde there
reth oc there specth. Oc wrette mē oc fule sculle
rettes æffthē thz i loghñ er scriffuet oc forthi wor-
dhē ey fulkomen thñ ondscap ther the haffue i
how at giøre. Vel er thz oc reth at thñ ther gudz
retsel oc rethñs elskw ma ey locke til gode at høf
things rethsel oc landsens wither logh forfange
thm̄ at gøre ilde oc pine thm̄ ther ey wulle lade aff
onde gerningher.
En enghñ logh er so gooth at fylghe som sādhñ
z ifra li.ij.c.vij.§.i.z.c.iiij. z in pncipio ꝓlogi latini.

Loghñ scal wære orligh oc tolligh effther
landsens wone quemeligh och nyttelig
oc openbare so at alle men mwe wide oc vudher
stande huat loghñ sier Oc wære ey scriffuē oc ey
giørth effther en mãz serligh wild men efther mẽz
terff ther i lande bo Enghñ scal oc døme ighñ thñ
ne logh komghñ giffuer oc landhz tagher wedh
mē effther thm̄ scal landhz dømes oc rettes Thñ
logh ther komghñ giffuer oc landhz tagher wedh
then mo han oc ey efther taghe ellr̄ skiffthe vthñ
landsens willie vthñ han wore openbarlige geen
gudh oc tha matte han ey geen landsens willie.
Thz er koinghñs embet oc høffthings ther i lan
dhz ere at døme dom oc gøre reth oc frelse them̄
thē nñz wold thwiges so som ære widuer oc fa-
therløse børn pellegrimme oc vtlandēs mē oc fa-
tughe men thm̄ gangher tithes wold ower.
Oc lade ondegerninges men ther ey vile rædes i
sñth land ey leue forthi at om han piner ellr̄ dra-

3

ber ondegernigs mẽ tha er han gudz tieneste mã
oc logsens gømer man Forthi so som thñ hillige
kyrke styres meth pawe oc bisper so scal hwert
landh styres mz rechter oc waries mz loghñ
The are oc skyldughe ther i hans land bo atwa-
re hãnũ horsum oc lydighe oc ondhertane oc tie-
ne hannũ forthi er han oc skyldughe at gøre them̃
alle fredh. Thz sculle oc wide alle werdsens hof-
tinghe at mz thz wold ther gud haffuer thm̃ i
thñne werdhñ giffuet tha solde oc thm̃ hã sin hel
lige kirke at warte for alt ther a bethes En wor
de the forgløme ellẽ vildugge oc warie henne ey so
som reth er til tha sculle the sware thz a dome da
ghe om kirkẽs frels eller lãdsens fredh mynskes
for there skyld i there time
Thñ logh ther komghñ giffuer oc landhz taghẽ
wedh thñ z cetera.

Vide canon Dicta paucorũ non faciunt legem communem
Item pacto priuatorum iuri publico minime derogatur ex-
tra de foro competen. c. si. diligenti. Item a simili consen-
sus paucorum destruere ius commune non potest vtz.
Item nõ inuencãtur noue leges nisi de cõsensu tocius reg-
ni inplamento gñali in quo viz perlamento liceat regi de cõ
silio prelatorum et meliorum regni legem mutatur diminue
re vel augerẽ gñuare vl' etiã allenia re secundum ꝙ profectui vl
corone regni ac vtilitati rei publice viderit expedire vt in c õ-
stitucione cristofferi regis §. xxxv. z in prologo in ver subtrac
to nec potest

Vide sculle alle ther thñe bogh seer oc vndhẽ
stãde konig voldemar søn sãcti kanuti søn
i ringsted i thñ time han haffde weret konig i to
vinther oc tretiuge vinther fra at wor herre wor
fødh tha wore ganghñ M vinther oc cc vinthẽ oc
lxxx vinther i mars monȝ ther nest effthẽ lod han
scriffue thñe bogh oc gaff thñ log indñ worthing
borgh ther her standẽ scriffuẽ opa danske mȝ hãs
sønners raad ther hos wore konigh Erik hertug
Abel iunckker cristoffer oc offa ther tha wor erke-
biscop indhñ lundh oc biscop niels aff seland oc bi
scop ywer aff fyn oc iens biscop aff hedeby oc bi-
scop gunner aff ripe oc biscop peer aff aruẽ bis-
cop gunner aff viburgh biscop iens aff vensysel
oc ther til alla beste raad ther i hans rige ware

Liber primus

Lex ẽ ascistens honestũ ꝓhibẽs cõtrariũ vnde si
quilibet vellet cõtentus esse suis ⁊ nulli preiudi
cium aut violentiã inferre lex necessaria nõ es-
set Sed nulla lex adeobona sicut veritas Vñ.
si dubitat᷑ vbi sit veritas ꝑ legẽ discuciatur vbi et quid sit ve
ritas Vnde ⁊ lex posita ẽ ꝓpť transgressores vt a malicia sua
refrenẽť ⁊ terreant᷑ ⁊ iusti pacis ꝑsidio gaudeant et exul-
tent Vnde dignũ est ꝙ quos diuin⁹ amor a malicijs nõ reuo
cat saltem pena tẽpalis cohibeat a pctõ Item lex debet eẽ ho-
nesta iusta ⁊ tollerabilis vtilis ⁊ manifesta ita ꝙ oẽs possint
eam intelligere et ꝙ non sit imposita ꝓpter spẽalem alicui⁹
ſ ꝓpter cõmunẽ vtilitatẽ Item nullus ꝓferat iudiciũ cõtra
legem quã rex de consensu tocius regni tradidit cõseruãdam
sed ẽm eam debet tota terra iudicari regi ac defensari nec po
test eam rex reuocare vel mutare cõtra voluntatẽ idigena-
rũ quorũ consensu fuit inposita nisi manifeste sit cõtra deũ
Item regis et principis interest terre iuste iudicare vnicuiqȝ
ius suũ attribuere viduas pupillos ⁊ orphanos pegrinos ad

uenas pauperes et quoslibet iniuste oppssos defendere et a
regno trāsgressores eliminare et punire. cū i hoc gratū deo of
fert seruiciū sicut scriptū est Judex dampnatur cū reus ab/
soluitur quia sicut sancta ecclesia p solicitudinē sedis aposto
lice et epoꝝ ac alioꝝ ecclesie platoꝝ subsistit et regit. ita qui
libet terra cōstitutionib? principū adiuuat. Unde oēs in ter
ra regis habitantes tenent eū honorare et obedire eo ꝙ ip
se tenet eis facere pacem. Propterea debent scire oēs reges
et pncipes ꝙ sicut de? dedit eis ptātem facere iudiciū i terra
ita eis tradidit sanctā ecclesiā suam ab omi iniusta impeti
cione cōseruandā sed si ꝓpter eoꝝ negligentiā vel maliciam
scē mris ecclesie libertas deperierit vel pax terre exulaue
rit reddēt in die stricti iudicij dei rōem Ceterū sciri dnt vniuer
si ꝙ voldemar? rex fili? voldemari q fuit fili? sti Kanuti in. xx
iii āno rgni sui mēse Marcij hūc libꝝ cōdidit et scribi fecit i cas
tro Worthinborgh presētib? rege Erico duce Abel Xpofero ar
chiepo Uffone lundēsi epo ꝛ Nicolao roskildñ epo Iwaro oc/
tonieñ epo Petro arusieñ epo Gwnnero ripeñ epo Gwnnero
vibergeñ epo Johāne burglaneñ epo Johāne slesvvicēn epo
et cū cōsilio oim melioꝝ de regno dacie.

¶ Lex ē ascistens. cōcor. ff. de legibus. l. leg virtus Itē ascis
tēs scio cōponit cū ad ꝛ subtrahit d ꝛ dr a scio scis id ē adiūgrē
vel aqrere inde ascisto inthoatiuū sēm hugo. scio cōponitur
cū ad et retinet d ꝛ inde inchoatiuū ascisto Necessaria qr lex
iusto non est imposita qui em spū dei agunt nō sunt sub lege
extra de renū. c. nisi cū pdē §. sz dices de regula. c. licet. xix. q. ij.
c. due sunt. Unde dignū ē concor. c. clericoꝝ de vita ꝛ honesta
te cleri. cū glo. Lex dz eē honesta concor. iiij. dist. ē āt. lec. et. l. iu
ra. ff. de legibus Item nullus ꝓferat fa. l. nemo iudex c. de.
sententijs et inter lotōnibus oim iudicium Nec pōt alibi dr ꝙ
pnceps nō est ligatus legibus ideo pōt mutare c. d. l. dig vox
Sed hoc intelligit de impatore q ē dñs mdi. ff. ad legē rodia/
ni de factu l. depcatiō secus de iferioribus de quoꝝ qlibet pōt
dici legē patere qꝫ ipse tulerit de constitu. c. cū ōnes nec mu/
tet sine approbāciū consensu alias in lege subrogata deficiat
consensus et habet ꝓ non lege vt i iiij. dist. c. leges instituūt
Contra deū hec ꝓprie nō est lex vl constitucio qr lex donū dei
est ff. de legibus. Lex est ꝛ qr rex ꝓfitetur se velle defendere

ecclesiam et eius libertates vt infra .§.proximo idcirco con
stitutiones contra ecclesiā aut ecclesiasticos ꝑsonas seu eorum
libertates sunt inuocande fa.ꝓ hoc.c.i.immunitate ecclesie li.
vi.Regis concor. xxiij.q.v.c.principes et .c. regimi Vnicuique
concor.l.iusticia .ff.de iusticia et iure Scriptū est fa.in aucto
ritate vt differant iudices C.coll'.ix.et glo.c.dilecti de pri.iu.
vel.z.c.abbate ꝯtra ceterū v.nec etiā iudex de se et re iud.li.
vi Q: sicut sancta ecclesia hic rex admittit regimē ecclesie et
ecclesiasticarū ꝑsonarū cum suis bonis sub papa et epis atque
per eos distinguens a se regendos scilicet laycos et secula
res ab ecclesiasticis ꝑsonis ꝑ papā z epos regend et ex post.
Potestatem hic declarat qualiter rex tenetur defendere ec-
clesiam in suis libertatibus ex quibus patet ꝙ ecclesiastice ꝑ-
sone non subijciunt' iuri laycorū vt in.c.olim cū sua glo.de i
iuris et dāp.da z ꝙ per istas leges posuit dn̄s rex pro subpo-
sitis et subditis laycis quos ipse habet regere nō aūt pro cle-
ricis nisi quantū ꝓ eorū fauore laborat qua ꝓpter si clericus
clericatum ꝑ coronā et habitū obseruans cōmiserit actū ꝯtra
statuta canonis aut contra istas leges non tenentur stare
iudicio seculari ꝓ istis penis infligendis sed in foro ecclesiasti-
co sed penas canonis est conueniendus Iudex aut laycus
oppositū ꝑ districtionē vel condemnationē faciens est ꝑ cen-
suram ecclesiasticam corrigendus ꝑ.c.Nu lus iudiciū de foro
compe Patet etiam vlterius ꝙ ꝑ istas legas inq̄tū sūt in fa
uore clericorū clerici pn̄t adiuuari nō aūt ꝑ illas vel illarum
penas inquantū sunt in eorū odiū vel ḡuamen distingui ve
redici ergo z alij contra clericorū ꝑsonas ad iurandū iuxta
istarum legū ordinē requisiti nō hn̄t cōtra eos vel ꝓ eis iurare sed
ꝓpter eorum ꝑsonas foris declinare allegando tales ꝑsonas
non esse regi aut de istis legibus subiectas et consequēter ꝑ
veredicorum iuramēta vel aliorū non distinguēdas sed ad
forum ecclesiasticū forte remittendas z hoc verū in quacumque
causa ꝑ personas clericorū nisi clericus clericatū āmiserit aut
canonice degradatus fuerit z ad iudiciū seculare per epm re-
missus iuxta .c. Degr̄datio de pe.li.vi.Istud confirmatur in
articulis thord in cor.ix.vbi.dicitur clericus ordines hn̄s z co-
ronā si vulnerauerit vel occiderit laycum super hoc non dn̄t
veredici discernere Sed si veredici vl' alij contrarium fecerint

puniātur vt ſacrilegi vt in.c.olim cū ſua glo. de iniuria ⁊ dāp-
da honorare obedire i.pet.ij.⁊.de maioritate et obedientia.c.
ſolite dedit eis poteſtatē.xxiij.q.v.c.ꝑncipes. Lex eſt poſita
ꝓpter tranſgreſſores vt hūana coerceatur audatia ⁊ tuta ſit
inter reprobos innocentia iiij.di.facte ſunt aūt Nam per le-
ges nemo benefacere cogitur ſed male agere ꝓhibetur xxiij.
q.v.ad fidem ber.de ſūma trinitate et fide catholica.c. grego-
rius in v̇.Noua litigia Item vt boni inter malos viuāt quie-
te.xxiij.q.v.nō fruſtra ⁊ hoc ſolū bene agitur vita vt hominū
corrigatur.xxiij. q. v. ꝓdeſt ber de officio ordinari. c ad repri-
mendā glo.i. Sed nulla lex adeo bona ſicut veritas ſimile
ī decretis vt ecclesiaſtica beneficia in v̇ de vultu ꝑ ber. ff. de eo
ꝙ certo loco lege ꝙ ſi ephesi vbi dr qui enim iudicat ſempꝑ dꝫ
veritatem pre oculis habere vt ibi. Item mortaliter peccat
qui veritatem occultat xi. q.iij. q̇ſquis. Lex debet eſſe honeſta
leges ab omnibus diligenter ſunt obſeruande de conſti.c.i. in.
v̇ omnib⁹ ꝑ.ber.§.de legibus.le. leges Ius ſuū attribuere ſiue
homo ſit pena efficiendus ſiue p̄mio remunerādus di. .iij. c.
vi.⁊.c.firmiter.§.in fine ⁊ ꝓpter hoc dr ſeruire deo ſibi ⁊ ꝓxi-
mo et ſūmum bonū in hac vita eſt iuſticia colere ⁊ ius ſuum
vnicuiqꝫ tribuere.xij.q. ij cum deuotiſſima ber.in.c. gregori⁹
in verbo ius ſuū Nota rigor iuris eſt exceſſus ſiue auſteritas
iuris aliquotiens ad terrorem ſcriptus q̇ quidem non ē obſer-
uandus niſi vbi timetur exemplum mali diſt.xlv. ſed iſtud
Q̄ncunqꝫ tū rigor idem eſt ꝙ ſubtilitas iuris ⁊ ſeruandus
eſt etiam de reſti.ſpo.In lris Equitas vero eſt media inter
rigorem ⁊ diſpenſatōnē C.de iudicijs.placuit ⁊ diffinitur ſic
Equitas eſt iuſticia dulcioris mīa tempꝑata naꝫ melius eſt de
mīa quā de ſeueritate reddere rationē.xxvi. q. vij. alligant
Hoc intellige ſm rav.niſi ex iuſta cā ſeruat rigorem vl̄ fatiat
diſpēſationē concor.piſanus in v̇. Ius nullus ꝓferat iudiciuꝫ
contra leges ſed contrariū fit aliqn̄ ſcꝫ cū aliquis p̄ſides q̄m
leges imponit onerosas ſubditꝭ non ꝑtinentes ad vtilitatem
cōmune ſed magis ad ꝓpriam cupiditatē et gloriā Itē ex auc-
toritate ſicut cū aliq̇s legem fert vltra commiſſā ſibi ꝑtātem.
Itē iequaliter onera multitudinis diſpenſant etiā ſi ordinā-
tur ad cōmune bonū Item iniuſte ſunt leges romanorū per
cōtrarietatem ad bonū diuinū q̇d eſt contra legē diuinam et

tales leges nullo mō licet obſuare Unde pſamus in ṽ. lex q̄-
tuor modꝰ peruertit̄ hūanū iudiciū ſcꝫ timore cupiditate odio
ꝫ amore Quatuor iſta timor odiū dilecto cenſus ſepe ſolent
hoim rectos peruertere ſenſus xi. q. iij. quatuor.

¶ Quis puer hereditare poteſt Capitulū primū

SI puer baptizatus fuerit hereditabit alioqui non Si dubitatur vtrū pater vel mater diutius viuat vel vtrū puer ſit baptizatus aut nō tūc puer potius adiudicari debet ad xp̄ianitatem et ad hereditatē q̄ꝫ in contrarium et idem de prē qđ de mrē ꝛ hoc debꝫ ſciri ꝑ noiatos de ꝯſāguinitate Nominati de conſanguinitate ſunt .xij. homines infra terciā lineā cōſanguinitatis et infra ꝓuinciā qđ vulgariter đr ſpſel ille nominare tenet̄ qui incuſat et tn̄ nō debet nominare manifeſtos inimicos aduerſe partis Sed in cauſatus poteſt renūciare tribꝫ loco quoꝝ alij nō noīnandi ꝛ alijs tribꝰ pōt etiā renūciare cū iuramēto xij. hoīm ꝙ ita ſūt eiꝰ īimici ꝙ ipi nō pōt eos haberē ſecū i lege q̄ đr logh.

¶ Thwilkꝫ barn erffue ſcal Capitulū primū.

BArn om thꝫ wordher criſtnet ſtande erff oc ey ellers. En wordher ſkelnet a hwat hellē lēgher lewer modher eller barn eller barnet wordher criſtnet eller ey tha et thꝫ nermer atwithnes til criſthn̄dom oc til arff en fra Thꝫ ſamme er om fadher thē er om modhē thꝫ ſculle mē vithne wet kyns neffn. Kyns nffn thꝫ er xij. mē indhn̄ ſpſel oc indhn̄ tredie byrdh thn̄ ſcal neffne ther ſechter oc tho ſcal hā ey neffn hans opēbare wuēner. Tremo han aftage ther for ſaghn̄ er vthn̄ eedh oc an

dre tre sculle nasknes i theñ stz De ãdre tre ma hã
afftage mz xij.mē mz eedhe at the ere so hãs wuē
ver ath han thm̄ ep haffue mo i logh mz sigh.

¶Si puer &c̄ Nota motiuū istius.c.est vt pueri citius bap/
tizentur rō postea patebit Sciri debet q̄ incusat cōcor.§.de p̄/
ba.lege auctor. Inimicos cōcor.auctentice Si dicatur .§. de
testibus cū iuramēto hoc nō esse iniquū cū cuilibet sua defen
sio ligittima sit admittenda de excep.c.cū inter. Qui incusat
ſrō istius decisionis est q̄ interpretatio in dubio est facienda
in benigniorem vt res magis valeat q̄ᵖ pereat ff.de re.du.l.
quociens C.idem Euo de vide instru.c.inter dilectos de accu
sationibus cū dilecti de v̇ . sing.c.abbate de re.iuris.c.estote.
¶Nota quicunqz alicui infra quintā lineam attenet ipse po
test cū eo dare leges et qūo extraneus se defendere habeat p̄
leges patet per thord.§.lxxxvij.Hoc debet sciri per nomina/
tos de consanguinitate &c̄.Nota quicunqz cognatos non ha
bet infra regnū iuret solus per sanctos q̄ cognatos non
habet infra regnū et postea defendat se manu duodena ho/
minū qui dicūtur langfest mē thord.§.ij.q.ij.Nota q̄ ista lex
intellegenda est de nominatis de consanginitate et non de
alia lege vt iuramentū duodecim hominū vel alias quia ex/
cepto iuramento p̄ nominatos de cōsanguinitate potest ex/
traneus solus iurare sine iuramento pluriū et hoc de consue
tudine quia vbicunqz ius deficit consuetudo vim leges ha/
bet disti.i.c. Consuetudo. et intellige dummō non sit iniqua
vel iuri publico contraria vel a iure reprobata. Item vbi/
cunqz seruata consuetudine .i. anima periclitatur non va/
let consuetudo Item consuetudo est onerosa ecclesie non va/
let extra ec.i. Item vbicunqz est contra ius publicum cui re/
nunctiari non potest non valet consuetudo de renunci.§.
qui non potest per hostis .de.fo.compe.capitulum.Si diligen/
tia. Item contra quatuor consilia non valet consuetudo
.xv. distincio.c.sicut auctentica de ecclesiasticis titulis .§.i.
collecta. · vo' Item non valet consuetudo vbi a iure re/
probatur extra de biga . capitulo vno. in. sexto et de

consuetu.c.i.x.ij.in.vi. Item non vellet consuetudo quãdo i-
ducitur cõtrarius in prescriptibile ut extra de pscripti.i.c. nõ
liceat per ver.x.c.cãm qz p istis .i.ti.§.i.circa finẽ per hostis
in sum nominati de cõsanguinitate sunt duodecim homines
infra terciam lineam .consanguinitatis. sed ista lex non ẽ cor-
recta per modernos scilicet qui est infra q̃rtã lineã consãgui-
nitat cũ potest cũ cognato dare leges ut in correctõe. §.xxviij.

¶ Quid' debet dicere ille qui pue
rum baptizauit Capitulum ij.

SCiri etiam debet quis puerum baptizauit z
quid dixit quando baptizauit quia non po-
test vocari baptizatus nisi recte sit baptizatus In
nomine patris et filij et spiritussancti.
¶ Mulier nõ presumat baptizare puerum si pos-
sit haberi copia viri. ¶ Nec in aliquo liquore puer
mergi debet nisi in aqua . Dicere debet qui bapti-
zat. Ego baptizo te In nomine patris z filij z spi-
ritussancti Amen.

¶ hwat seie scal thñ ther barn
døber Capitulum secundũ.

THz sculle men oc widhe ho barn døpte oc
huat hã saude thr̃ barn døpte forti at barn
mo ey kalles cristnet othñ at thz wordher døpt i
gudh fadhers nafn oc søns oc thñ helligands .
Forthi ath so scal hin sie thr̃ barn døber Jeck dø-
ber tigh i fadhers nafn oc søns oc hillighands .
Kone scal aldri barn døbe om man er til ey scal
barn oc døbes i annet en wan.

¶ Sciri etiã Merito hic ꝫ in.c.ꝑcedēte presupponitᷣ baptismꝰ ante hereditatem quia baptismus ē fidei fundamcutum de consecra.dist.iiij.c.iij.l.aliud et ē ianua omniū sacramen torum xxxij.dist.§.porro.i.q.i.cū paulus Sed cōtra puer nō debet odio parentū vel eorū negligentia grauari sicut nec vxor ꝓpter heresim mariti vt in.c.decreuit de here.in.vi. et i regula non debet de regulis iuris ergo non debet ꝓpter nō baptizatim hereditatem perdere Rūdetur aut talis deueīt ad annos discrecionis et ad huc nō est baptisatus et tūc poni tur ex ꝓprio delicto et est recapax hereditatis ar.c. vgentis de heredi Aut est infra annos discrecionis et tūc ꝓcedit ar. in contrariū de rigore quia filius ante baptismū et filius post baptismū sunt fratres.xvi.dist.deinᷓ sed ratio istius est fauor fidei catholice vt puer citius baptizetur Nec in aliquo liqre ꝫc vt de conse.dist.iiij.cū baptizmi vicem .cū glo.magna ꝫ de forma baptizmi notatur.in.c.de baptismo.c.maiores de cōse dist.iiij.in summa.

¶ Si mulier dicat se impregnatam post mortem viri sui Capl'm terciū.

Si mulier dixerit se impregnatā post mortem viri sui debet residere ī bonis mariti in con cussis viginti septimanis postea iudicio honesta rum mīonarum testis examinari debet vtrū im pregnata sit an non Et si cognouerint eā impreg natam resideat sicut prius in bonis vsqꝫ ad par tū pueri Et si postea rationabiliter probari pote rit ꝙ de semine legittimi viri sui premortui non ꝓ cesserit primo soluat quicquid de bonis predictis ꝑcepit de tricesima die obitus sui mariti et nichil amplius nisi dimidietatez mobiliū recipiat videlꝫ herske ꝛ aliam dimidietatē recipiant heredes aliȷ̈. Veri tamē heredes cū aliȷ̈s bonis ꝛ honestis mu lieris cognatꝭ diligēter videant ne dissipet mulier

bona predicta inutiliter vel alienet quia nichil potest de dictis bonis vendere nisi pro sua moderata sustentatione et famulorū cōductione.

¶ Om kone segher sigh ath ware mz barne Capl'm tercium.

OM kone her segh at hwn er mz barne effthē at henne bōde er døødh tha scal hwn sidhe i eghn wskifft xx ogher sidhn̄ sculle gode quinnese oc skilie huat heller hwn er mz barne eller ey finne the ath hwn er mz barne sidc fremdelis i egn̄ til barn wordher føødh. Fødes barn so langt effther at thz ma wel prøwes at thz er ey atelbōde barn ther døøder gialde hwn først effther alth thet ther hwn togh aff the eghn̄ fra hēne bondes tertinghe dagh oc taghe icke mer̄ en halff herske oc andre taghe bondes arwinghe Rette arwige sculle togh mz ādre gode mē aff hēnes frend̄ware til synes men ath hwn øøher ey eghn̄ borth oc aff hendre ey thz ther henne ey til hører forthi at hwn ma icke salie bort aller afhende vthn̄ for sin rette cost oc hion leie.

¶ Si mulier Nota circa istud capl'm potest notari illud generale qđ dicitur. §. plus valere qđ agit' q̄z q̄ similare concipere. l. ij. in. vbi dicitur q̄ nō semper quod scriptū est ꝫ quod gestum est inspicitur ber. de pig. in' c. illo v̓ aligasset. Item q̄ filij sunt le. c. p trinas p tri. et doc. dicitur q̄ plus valet qđ in veritate agitur q̄z qđ similiare cōcipitur et dicit hoste. q̄ i re fauorabili valet legittima tunc prefertur veritati extra qui. fi. sunt le. c. ex tenore et de biga. c. nuper. Si mulier x̄c concor. ff. de ventre in spiciū. l. i. §. i. ij. q. vbi est possessio facta et q̄ nudā

8

visum habet. Examinari Advertendū est q sepe fallitur ocu
lus et manus obstetricū ꝟ li. ꝛ. xxvij. q. i. Ne aliqua. xxviij. q. i.
c. i. de stig. c. fraternitatis. ideo si examinātes dixerint cā nō
impregnatam ꝛ alie mulieres non suspectē deposuerint q per
aliquot tēpus post examen peperit et q partui interfuerūt
earum dictis est stādū quia probatio ad oculū aliā vincit in
stitu. de gradibus cognationū. §. cognationnes Nota etiam
q mulier post mariti mortem potest ex eo parere in decimo
mense et non vltra vt in auct. de restitutionibus et ea que
pari Item de ista materia istius. c. et precedentiū vide in. c.
sermo ī legibus erici regis Item de legittimatione quere in
fra. ec. xxij. q̄cunqȝ in glo. quasi in fine. Nota iudicio honesta
rum matronarum ꝛc̄ nō ideo statim debent credi q huius
modi eulogia sepe ex mala fide fiunt. ff. de custodia et exhi
bitionem reorum l. diuus hec ver. de do et contn. c. cum olim
in prima glo. et de ista materia vide glo. istius. c. in ꝟ exami
nari Nota eulogiuȝ gij. i. bona fama sed aliquando non proce
dit ex bona radice A vi fautor dependet lex populorū Iudi
cio. i. testimonio honestarum matronarum ꝛc̄ Nota mulier
non admittitur esse testis in testamento vt. ff. de testamētis
l. qui testamento. §. mulier insti. de testa. §. testes et ver. extra
de verbo. sig. c. forus. §. fi. Sed in alijs vltimis voluntatibus
puta codicar et similibus potest esse testis vt nominatur in
dicto. §. mulier et spe. ti. de teste. §. i. xiiij. colūpna ꝟ Itē q ē mu
lier Itē mulr pōt esse testꝭ ī ciuilibꝰ ꝛ pecūtarijs causis ꝛ i ma
trimonialibus causis vt extra de testi tam litteris et. c. super
eo et hoc nō. ver. in dicto. c. forus Item mulier potest esse tes
tis in criminibus exceptis vt nō hostis extra de actu. c. cum
manconella et gesb de iudicijs et mulieres glo. iiij. li. vi. ꝛ que
sunt crimina excepta vide infra li. iij c. lxiiij. Si imputatum
in glo. magna et infra de verbo sig. c. forus super. ꝟ non femi
nea per ver. et de bi. c. cauta per textum nisi ibi etiam me
retrix hec hcn de testi. c. qm̄ prima distinctione.

¶ Quis p̄rimus ē ad capiēdum hereditatē.c.iiij.

SI puer sit viuus debet hereditare patrem et matrem Sed pueri si geniti sunt de filio reci piant hereditatem post auum qui dicitur oldefa dher et post auum sicut pater eorum deberet si viueret .Sed qui de filia geniti suut recipiant si cut mater eorum reciperet si viueret quotquot sunt per generationis lineam descendentes .

Item si puer puei non habet matrem nec sororē nec fratrem hereditas vertitur ad auum et auā

Item frater hereditat sororem et econuerso. sed frater recipiat duas ptes et soror terciam tantuȝ post patrē quātumpost matrem et post vterinos

¶ hwo nest er at erwe .c.iiij.

BArn om til er erffuer bode fadher oc modher eller barne barn En børn ther føes aff søn tage arff effther oldefadher oc oldemodher so som there fadher sculle taghe om han lefthe oc en there børne e medhā nogher føes aff gam melfadher oc gammelmodher. The ther føes aff døtther the taghe som there modher sculle ta ghe om hwn leffde so māge som the are ther ef thē føes forti at arff a e frā at gāge e medhā aff kōme ere til haffuer barne barn ey modher oc ey sysken tha gangher arff til oldefadher oc oldemo dher Sysken erffuer āneth oc brodher tagher to loder oc søsther tre die bode effther fadher oc eff ther modher oc so effther syskeu.

Si puer ꝟc.cōcor.§.Filius institu de heredibus qui ab necess. discedunt Soror terciā Simili insti e ti.§.diui aūt p̄ncipes et

vide notata institu de ag̃ successi §. ceter ff de iure rōni cor in auct demēte & semisse § neq3 illo col' i ibi disponitur q̄ eq̄lit' capiat soror cū fratre ex ratione ibi posita & c. de legitimis heredibus l. legem & l meminerit & pro isto c facit distictōnē quā ponit caspar de calō in arbore successionū qua declarat' circa arborem consāguinitatis & hoc tenet lex erici regis i lege selandie q̄ in tercio gradu succedit' per capita siue sint fratres siue sorores ex vno latere vel ambobus in. c. viij.

¶ Quātū quilibet capiat Capitulum v.

Masculus semp recipiat duplo pl⁹ q̄3 femina i omni hereditate nisi ille qui pus fuerūt cōiuges z nūc p iudiciū eccl'e sepati debent hereditare filios suos i tali hereditate tantū tollit ipsa q̄ntum ipse et quātū fili⁹ vel p̄uingn⁹ vbi simul veniūt ad hereditatē Item si nō sunt vterini qui dicunt' syske tūc patruel⁹ qui dr fadhr̄brodher et auūcul⁹ qui dr modherbrodher filij fratris et filij soror3 oēs equalit' debent pcipe de hereditate q̄si oēs eēnt de vno prē z vna matre geniti.

¶ Hwore møghz hwer tagher aff arff. c. v.

Man tagher e halffue mere en kone i alle arff vthn̄ om hion skilies at for cristhn̄dōs logh oc sculle erffue theī børn tha erffuer hwn om møghz som hā oc wedh søn oc wedh stipsøn thr̄ the kōme sāmel til arff tha tagher kone iaffn lodh Er ey sysken til tha er fadherbrodher til eller modher brodher fadher systher oc modher syster brodher børn oc søster børn alle om ner i mellom skifftes arff so som the wore alle sysken kone taghe treting oc man tho lodher.

Mascul⁹ & c. cor. p. iura § nouissiā vē c. piō Itē ibi Item si nō p isto. § facit auct. post fratres §. de legittimis heredibus.

¶ Quomodo debet bona mobilia diui-
di ubi coniuges non hn̄t pueros. c. vi.

SI coniuzes ſunt ſteriles et alter eorū moriť abſqz liberis tunc diuidi debēt bona mobilia vna cum domibus et terra empticia in duas ꝑtes nt er diuum et heredes mortui.

¶ Alter eorū moritur abſqz liberis ⁊c̄ Nota fūeralia et legata ꝑmo ſolnautur q: qui iniuriatur fuēri cadit ab acciōe ⁊ in tantūdem condempnať heredibus iniuriati et publicatur tercia pars ſcz bonoꝝ ei⁹ et ē infamis ff. de religio et ſūptis funer̄ le l'et le ac ſ aliqs §. i. ꝯcor piſan⁹ reſtitucio ij. §. v. i fine

¶ Sed ſi habent pueros et mater moriť cūc heredi tat pr̄ in terra vxoris vnā ꝑtem cum puero qui plus recipit ſiue ſit filius ſiue filia ſic etiā recipiat de oībus bonis qui dicunť boſcap ſi ꝓceſſerit ad diuiſionē cū pueris ſuis qn̄ ſeꝑantur ab eo Sz de terra empticia nichil habebūt pueri anq̄z hereditant prēm ſuū Sz ſi pater moriť ⁊ mater viuit cū pueris tūc ipa nichil hereditabit in terra mariti mortui ſed in terra empticia recipit equalē ꝑtem ſicut filius vel filia

¶ Nota mr̄ pueroꝝ nichil hereditabit ī terra mariti vt hoc nec hēat de terris pueroꝝ vt infra. c. xxix §. iij. Item nota ꝙ mortuo patre mr̄ nichil plus recipiat ꝙ̄ vnus de pueris ſuis vt hic infra. li. i. ix. §. vltimo.

¶ Si filius non ſit et ita de ōnib⁹ q̄ dicūť boſcap.

SI ſed coniuges reſident ſimul in communitate que dicitur fellegh non habentes pueros emeriť terram et alter eorum moriť tunc diuiditur terra empticia ſicut alia bona Sed ſi maritus habet puerum qui eſt preuingu⁹ vxoris cuius bona poſita ſunt in communitate ſcilicet fellegh cū eis

si postea aliquā terram ēmerint et alter coniū post
morit terra illa empticia sicut reliqua bona diui-
datur Tamen si nouerca prius moriatur terram
illā empticiā quā pater tali mō acqrit cū puer; suis
qui secū fuerunt in cōmunitate tenere potest quaz
diu viuit post mortē eius inter pueros quotquot
habet pportionaliter diuidatur sicut reliqua terra
patrimonialis. Sed si pater prius moritur et no-
uerca cū preuingnis remanet tūc recipit puingn9
prio de terra ēpticia secūdū q fuit in cōmunitate
et postea oēs heredes mortui recipiāt dimidieta-
tem et relicta mortui q dicitur husfrue reliquam
dimidietatem Tamen illa ps terre pmonialis
quā recipit puingnus diuidatur sicut altera terra
pmonialis quia oīs terra quā emit hō siue in cō
munitate cū pueris suis siue extra vocatur terra
pmonialis excepta illa terra quaz habebat domes-
tica q vocatur husfrue lodh.

Hwre boscap scal skyftes thē ey ere børn til. c. vi.

MAnnes hion oc fa the ey børn oc døør an-
thē thē sithen tha skiftes hus oc bofæ oc
købe iordh i thw mellom hin ther lewer oc
hin dødes arwinge. En haffue the børn oc døør
modher tha erfue fadhē i kone iordh en lodh
wedh thz barn thē nesth taghē søn lodh om søn
er til ellē iefn lodh wedh dather om søn er ey til
so tagher han i alle boscaph om han skiffthē we-
dh sine aghne børn ther the fare fra hannū. En
købe iordh fange børn icke aff før en the erfue
there fað En døør fader oc lewer modher efthē
met børn tha erffue hwn icke i hans iordh men i

køpe iordh tagher hwan iaffn lodh medh søn om
søn til er oc so i all boſcap En fidhe bonde ,oc huſ
frueſammel i fellegh oc købe iørdh oc haffue ey
børu ſammel oc døør anthn̄ thm̄ ſithn̄ tha ſkifftes
there børne iordh all ſom annē boſcop .En haf-
fuer bōde barn ther er huſtuers ſtipbarn oc er thz
laugt i felligh meth thm̄ haffue the køpe noghere
iord ſithn̄ there fellegh worde laugt døør anthn̄
thm̄ ſidhn̄ tha ſkifftes thn̄ køpe iordh oc ſom ānē
boſcap Tho om ſtipmodher døør fører thn̄ køpe
iord thē ſad fāghē thyſſe lwude mz ſine børn thē
i fellegh ware meth hannū holdhere fadher me-
dhn̄ hā lewer ſithn̄ ſkifftes thz mellom hans bø-
rn ther i fellegh wore mz hānū hwre māge kolle
ſom han haffuer ſo ſom ānen there fadherne iord
En døør fadher førre oc er ſtipmodher oc ſtip-
børn effther tha tagher ſtipbarn førſt aff købe
iordh e effther at thz worde i fellegh oc ſidhn̄ alle
hans arwinghe halfft wedh huſfruē tho legges
thn̄ lodh ther ſtipbarn togh til fadernes iordh
forti at al iordh ther bonde køber hwat heller i
fellegh mz børn othn̄ thz hedher alt fadherne
othn̄ thn̄ lodh ther haffue fangher.

¶ Si coniuges.pro pma parte facit.§. Si vir et vxor per to
tum ibi ēpticia rō quia pater habet vſufructū inſtitu p q̄s
perſonas non acquiritur §.i.et eadem ratio ibi quam diu
viuit nota in libro Woldemari li.i.c.de federis iordh. Itē q̄d
ſic vir emit et emit ante matrimoniū et habuit ſcutatiōez
poſt de hoc in libro erici li.i.c.xvi.ij. Item de redditibus empt
ad vitam patris et matris vtr pueri capiant medietatē cū
matre poſt mortem patris ſicut hic in terra empticia vid et
q non quia hic perſona eſt electa ſecus ſi emerētur ſimplicit

donec reemerentur Alia ratio. quia textus hic nõ loquitur de reditibus ſed ſolummodo de terra empticia.

¶ Pater non poteſt tenere ſecũ pue. c. vij.

Mortua matre pater non poteſt tenere ſecuʒ pueros ſuos cũ eorũ matrimonio ſi ſint xv ã norũ ſi voluerint ab eo ſeperari Sed filia nequaquã poteſt ſe eximere a tuitõe pris anteq̃ʒ tradiderit eam legittimo tutori niſi aliquo circũuentus infortunio ſed ſi grauatus fuerit ſenectute l' amẽtia l' ſi ſe tradiderit tuitõni alteri⁹ qd dr fletføreth q² non poteſt ſeipſum tueri nec aliũ. ſed quãdo hoc contingit ille qui proximus eſt ei in cognatione debet eam tueri et bona eius niſi cõpertum fuerit q̧ diſſipauerit bona eius Tamen ſunt ꝓpinquiores cognati ex ꝑte patris q̃ʒ ex ꝑte mris vt ſint tutores

At fadher mo ey holle ſønne mʒ therre modherne Capitulum. vij.

Ville ſønner mʒ fadher ſithñ there modher er døød oc ære til alder kõme xv vinther tha mo fadher ey holle thm̃ om te ville fra hannũ fac̃ mʒ ther modherne En datther ma engelwnde ſeie ſigh aff fadhers wærie før en han giffuer henne annen reth wærie vthñ hãnũ kõmer ſo meen til anthñ oldher eller wuidh eller at han flethføc̃ ſigh Forti at nar han kan ey ware ſin eghñ wærie tha mo han ey ware annẽs wærie en nar ſom ſo timer tha ſcal han wærie wære thẽ neſt er i byrd vthñ han er affhæriet Wære togh fædherns frender nermere wærie at wære en mødhẽns frẽdhẽ

¶ Mortua matre. Nota q̧ cognati ꝑus debent vocari ad tutelas quã cognati concor. inſtitu. de legittima cognator tutela

§.i.ꝫ isti.de capitis diminutione.§.si ꝫ non pōt alium ratio assignat istitu.de excusatione tutorum.§.minores Nota hic etas xv ānoꝝ dr legitiā ꝫ etas xviij. ānoꝝ ē legitiā i filio ad subleuādaz sed etiā ad exponēduz requirūt.xviij. anni.

¶ Frater nō pōt tenere sororē secū nō mari.c.viij.

FRater nō potest tenere secum sororē non maritataz quā diu vult Vel aliquis alius.et si testimonium fuerit a cognatis ꝙ possent eam xviij. ānos habentem ꝯgrue locare ⁊ distulerūt ꝑpter vsuz fructuū quem habuerunt de bonis suis pūt alij cognati ꝑpinquiores cōqueri corā rege ⁊ rex pōt cū cōsilio eorū desponsare eā qꝛ sicut amittit pͥmoniū si diuertit a cōsilio pris ita nō pūt eam cognati diutius tenere q̄ꝫ cū venerit ad ānos discretiones Item si aliqua ꝟgo vel vidua. xviij annorū rōnabilit petierit a suo tutore ꝙ eā desponset ⁊ ille distulerit si postea a se viro ꝑmisit ꝑpter hec nō amittet bona sua cū pūt tutores earū conuenire tales viros cōcubinarios pro leer widhe.

¶ At brodher mo ey holle systher

mz sigh ugifft methū han vil c.viij.

BRodher mo ey holle systher mz sigh ugifft medhū han wil En om brodher wil holde systher mz sigh for hennes penninge ower atten vinther eller annē frende ther quinne vare haffue om so er withne til aff frēdher at the matthe hēne quemelige stade tha sculle andre frēdher nest ere kare thz for kōninghū tha mo kōninghū mz there raad giffte henne effther at hēne bøør.Forti at so som hwn taber sӱth fadherne thū time hon giffter sig selff oc gāgher aff frēder there raad so

mwe frēdhī ep holde hēne lengeī en hwn kōmer til laghe aldre hafuer āthñ møð thī attē vinthere er gāmel eller noghī encke lāglig a thinge krafft there warie til at giffte thm̄ oc ville there warie thm̄ ep giffte oc lade the tha ligge hos thm̄ tha haffue the ep ther meth forgiorth there godz En tho mo theī warie søge thī esthī mz legher wide

Frater nō pōc De legali exhibitōe puelle l' vidue vt ꝓpinquores cognati eas maritēt patz ꝑ thord. in cor. §. lxxxv. Frat rege qliter regis ē facere iusti. xxiij. q. v. regū Nō amittit prīmoniū hoc ſm leges. §. de nuptijs. l. fi. vt ꝓponis instit u. et ī pncipio sec9 ſm canones vt ī. c. tuo ⁊. c. cū apd de spon. ⁊ ma ꝓ est etas. xviij. ānoꝝ legittiā in filia Si aliq ⁊ē cōcor. §. causas in auct. vt cū de appellatione ꝯgnoscit coll' vni. ⁊ glo. c. qnte vall' de iuriiuris Nota de pena mulieris seipsum desponsantis habet li. i. cxxxiij. ⁊ de legeī vide īfra li. ij. c. xviij. īfra. c. xxxiij ⁊ de hoc. c. xviij. ij. li. Nota q icausat9 ꝓ illicito concubitu pōt se defendere cū iuramēto ꝯgnatoꝝ vt infra li. ij. c. xviij.

Oc faa ep børn sammel Nota circa capi. ꝑcedēte Si ꝯiuges So scriff landz domer afflandh thinget oc andre gude mē mz hānū oc wor sithñ stat fest aff righñs raad Om hion kōme sammel i bo oc døør anthñ ther tha scal al vitthīlig gialdh aff fellētz bod och othfred oc borne pēninge so sō thī indhē ere oc sithñ hwat ighñ er Skiffte tha thz i to dele i mellō thñ thī lewī oc dødes thñ arwighe

Si puer morit in cōmunitate. c. ix.

SI puer morit i cōmunitate prē ⁊ mrē cū remanet q̄si nūq̄z fuit nat9 Si puer moritur mater pri9 mortua tūc pī totū hereditabit q̄zuis plures hz pueros siue a prē sepatos siue nō Sed si pater prius morit ⁊ mī viuit tūc mī nō plus recepit q̄z vnū de pueris suis si sint l' quātū ꝑuingnus si sit

¶Om barn døør i felliegh .c.ix.

OM barn døør i fellegh mz fadher oc modher tha er thz sa som thz wor aldrigh fødd Døør barn oc er modher førre døød hwat heller skyfft fra fadher eller ey tho at thz haffuer lysken tha erffuer fadher alt ene En ere fadher førre døød oc lewer modher oc er sysken til tha tagher modher icke mere en eth aff hēne barn eller stipbarn om til er.

¶Si puer xc̄ Pro isto facit q̄ nota. iacobus de bel. vi in auct. de terrente et semisse in. iij .q. epatos. i. emācipatos hereditabit. i. q̄ habeat usufructum et filij habent ꝓprietatē insti. per quas ꝑsonas nō acquiritur. §. xij. c. de bonis qui libertis in potestate constituit. li. iij. l. quecunq3 et. l. cum oportet.

¶Si heres extra cōmunitatē extitit Cap. x.

SI heres extra ꝯmunitatē extitit et aliq̄s eorū qui sūt i ꝯmunitate morit̄ tunc diuidāt̄ omnia bona ac si oēs viuerent in ꝯmunitate ꝛ postea ꝑs mortui eq̄lit̄ diuidatur inter omnes heredes.

¶Om vdarwinge Capitulum x.

OK wtarwinge til oc døør annen there ther i fellegh er tha skyfftes alt godz so som alle lewede i fellagh oc hōhn̄ skifftes hin dødhes lod mellom alle arwinghe.

¶Si heres xc̄ Istud. c. ponit consilium iuris nisi enim fieret plena diuisio inter omnes tanquam viuerent non bene sciretur pars que mortuum tangit qui iam venit ad diuisionem

¶Qn̄ vnus ꝯfrater hereditat plus q̄3 alius confrater vel soror Capitulum xi.

QVando contingit q̄ puer ꝑmogenit⁹ hereditabit fratrē suū qui dicit̄ halffsysken cu3 matre quotquot postea nascuntur cum debent proce

dere ad diuisionē bonorū post patrē et matrem Ille senior primo recipiat totūqȝ hereditabit post fratrē suū qui fuit eius sysken.

¶ Hwar eth ser sysken erffuȝ mere en annē.c.xi.

Ar som so time r at thȝ barn thē først er fødh Nerffuer sin halff sysken met sin modher hwar manghe sysken sidhn̄ fødes wedh ther the sculle skiffte anthn̄ effther fadher eller modher tha tage hin elste forløddes op alt thȝ han erffuȝ effther sin seer sysken

¶ Quando ꝛc̄ Istud c p̄supponit q̄ filius cū mr̄e succedat fr̄i ex vno latere q̄ ē ꝯtra leges ip̄iales vt ptȝ ī distinc. de succes sionib⁹ p̄ casp̄ de cald ꝛ i auct̄ de heredib⁹ ab in testato §.hu⁹ mōi ꝛ §. sed ꝛ ipsā Item ibi illo senior ratio istius ē quia q̄ p̄us habuit non fuit de ista hereditate ideo nō est cōdiuideu dū nec defunct⁹ potuit trāsuertere ad innoīatos sicut eccle̅ q̄ nō ē. Nota dat̄ p̄uilegiū de ecclesijs edificandis c. adaudiētiā

¶ Filius patrifamilias in cōmunitatē nullam habet partem p̄rogatiuā.c.xij.

Si filius alicuius existens in cōmunitate cū patre a cōmunitate p̄ris nō diuis⁹ lucratus fuerit pecuniā mercando seu nauigādo intra terram vel extra ꝫ post mortē patris sui pecierit hereditatē post apportat totū quod lucratus sit vel careat hereditate Sed si vxorē duxerit extra cōmunitatē et ditatus fuerit nichilominus⁹ obtinebit hereditatem post patrem et matrem.

¶ At bōde søn i fellegh haffuer icke for lodes c.xiij

Ar bonde søn køpferdh othn̄ landȝ oc vindhr̄ pēninge i fellegh mȝ sin fadher oc er wskifft fra sin fadher dør fadher oc bedes han arff bære alt til skiffte eller miste arff. En quenes hā oth aff

fellig oc wordher fithñ rũgh tha gar han togh til
arff bode effther fadhernes oc mødernes døød.

¶ Si filius Nota tex. iste hic loquit̄ de cõmunitate sz nõ facit
mentionē de tacita cõmunitate istud dubiũ ꝛ defectus cor.
ꝑ thoꝛ. in cor. §. lij. Dicendũ ꝙ lucrũ de iure cõi diuidatur eq̃-
liter inter patrē et filiũ et residuũ veīat diuisionē sed lucruz
filij nõ veīat ad collatõz. vbi grã Pater dedit filio centũ ex qui
bus lucrat⁹ ē fili⁹ centũ ex illo lucro fili⁹ hēbit quĩqginta sz
pr̄ hēbit centũ et q̇nq̃ginta et illa centũ et q̇nq̃ginta veniant
ad diuisionē inter istũ filiũ et alios fratres et nõ illa quinqua
ginta q̄ filius ꝑus habuit q: illa habuit ex suo labore et indus
tria ita no. insti ꝑ q̃s ꝑsonas nobis acq̇ratur Nota etiã ꝙ tex.
di. kiopferdh hoc in peculio ꝓfectitio secus in aduentitio vel
castrēsi vl' q̃si castrēsi iõ armiger ditat⁹ ñ cõportabit q̃si lu-
cratus ē i vita honaliũ nec cleric⁹ q̄ lucr̄⁹ est ex clericatu vel
studio nec filius cõportabit illa quã lucratus est ī peculio ad-
uētitia scz per donatiõez seu subsidiũ aliorũ amicorũ.

¶ Si filius pr̄isfamilas fert uxorē suã. c. xiij.

Si filius alicuius in cõmunitate duxerit uxo-
rē ꝛ eã induxerit in domum patris ꝛ matris si
bona uxoris non fuerint posita ꝛ in communitate
et ipse moriatur sine puerum r̄liquerit siue nõ ip-
sa nichil amplius recipiat q̃z intulit quia maritus
ei⁹ nullam ꝑtem habuerit viuente patre et matre
nisi aliquid specialiter fuerit ei cõmissum ꝛ si pue-
ros r̄liq̄ret remaneãt cũ auo et aua et expectēt he
reditatē post mortem eorũ Si dubitatur quantũ
ipsa intulit pater mortui exponat quantum vult
cũ iuramento xij. cognatorũ suorũ nominatoꝝ

¶ Om bonde søn før sin kone indh til fadher
oc modher Capitulũ xiij.

Wenes bonde søn i fellegh oc føre sin kone in
til sin fadher oc modher hans kone godz er

laugh i fellegh oc døør han ſithn̄ hwat hā haffde
børn eller ey tha tagher hwn icke mere en hwn
førde til fellegh forti at henne bonde haffde ey
lodh methn̄ hans fadher oc modher leffde om
hānum wor icke ſerlige i hand ſolth En haffuer
han børn with henne tha wære the meth oldefa
dher oc oldemodher oc ſtande there arff effther
thn̄ døde.

En wordher ſkelnet a hwre møgʒ hwn førde
indh tha meth neffn i kyn gøre hans fadher thet
ſo møghet ſom han wil.

¶ Si filius ꝛc̄ Nullā ꝑtem cōcor. inſti. de hereð q̄litate ꝛ dctā. Speciale ſicut eſt donatio ꝓpter nuptias et ī peculio aduen/titō et caſtrenſi vel q̄ſi caſtrenſi vtō. e. c. proximo in glo. quaſi in fine Cū iuramento melius eſſet ꝙ iudex alicui preciū de/ferret cū iuramēto attentis circūſtantijs cauſarū ꝑſonarum vt notatur in c. fi. de iuriſiuris. et ideo melius et cautius eſſet ꝙ in illa ratione conſcriberetur ſingula ſub publico teſtimo/nio ꝛ iuxta eius concientiam reſtituantur Nota hic in textu dr̄ ꝙ maritus eius nullā ꝑtem habuerit viuēte prē et matre et ſimile habetur infra li. ij. c. xxviij. ſi reperta in textu et in glo. et infra c. proximo quā diu in textu et in glo.

¶ Quid pater poteſt cōmittere pue-
ris ſuis ad poſſidendū Capitulū xiiij.

Quam diu pater et mater viuunt nichil opor-
tet eos committere pueris ſuis et ſi aliquid
dederit vni negare non poteſt alteri Item ſi pa-
ter commiſerit puero ſuo ꝛ ille puer genuerit aliū
et poſtea morit̄ prior puer et puer pueri viuit nec
auus nec aua poteſt ei auferre quid auus dedit
filio ſuo.

¶ Hwat fadher tørff ſelie ſÿth barn i hand Capitulum xiiij.

Fadher tør ep ſelie ſÿth barn i hendher medhā
han lewer oc modher En om han ſalier eeth
barn noghz i hēde tha mo han ep ſithā vedre hin
andre En ſel fadher ſÿth barn noghz i hendher
oc fangher thz annet barn dør barn oc lewer bar
ne barn hwerkhā oldefadher eller annē mā mo
fra hānū tage thz ther oldefadher gaff ſÿth barn

¶ Quā diu pater ꝛc̄ Nichil rō quia p̄ſentes ſunt dn̄i in corū
vita negare vmmo bn̄ ar. l. gn̄alē . §. de ſecundis nuptijs Nec
cor. p auct. lucrum ibid quia loquitur in alio caſu et ratio eſt
quia ſunt veri dn̄i et quilz eſt moderator in re ſua §. mandati
hoc in re mandata aufertur in oppoſitum ar. quia ſi erat pa
tre poteſtatis donatio non tenuit inſti per quas perſonas in
principio ſed poteſt dici q confirmatur per mortem ſicut do=
natio inter coniuges ar C de dona inter virum ꝛ vxorem li.
i. v. li. donationes ſi pater Item nota hic ſimile in c. proximo
ſi filius in vbo nullam habuerit partē viuente prē et ſimile
infra li ij. c. xxviij. ſi reperta in textu et in glo.

¶ Quā diu pr̄ pueris ſuis. ſupple qui ſunt in eius poteſtate
ipis donare nō pōt eo q pater et filius quaſi vna pſona ſunt
C de impuberibus et alijs ſubſtitucionibus in vltima fallit tn̄
in dote et in dona propter nuptias q̄z pater filio et filie dona/
re poteſt Item fallit cū filio familias emerito in caſtra pater
donat mobilia Item fallit ſi pater remittat filio vſufructuz
quem habet in reb9 illius aduenticijs Item fallit ſi fiat ob ali
menta hec hoſti concor. piſanus in ſūma in v. donatio primo
§. ix. in fine Quā diu pater ꝛ mater viuunt nichil oportet eos
committere pueris ꝛc̄. Hoc verum niſi parentuz inopia vel
ineuitabile cogente neceſſitate numerata cum pecunia et
placito precedente cum exhibitione legittima quia tunc in
bonorum alienatione vel ſcotatione pueri propinquiores
iudicantur alijs cognatis patris et matris fraude nō inter
ueniente vt hic in ar infra li. i. . xxxiiij.

De dotalitio quod dicitur hiemferdh Capitulū xv.

SJ pater desponsauerit filiam suam et ei assignauerit dotalitium qđ dicitur hiemferdh vel filio suo aliquid commiserit quando vxorē duxerit ⁊ pater et mater postea moriūtur quod prius receperūt pro plena hereditatis parte cōputabitur et si hoc noluerint referāt totū qđ receperūt ⁊ postea ꝓcedant ad diuisionē sed si noluerint careant hereditate Sed si dubitatur vtrū totū reportatū fuerit an nō accusatus se defendet iuramēto cognatorū scilicz kyns nefn. Et si ille inferre nolunt quod pater eorū dederat eis sed potius volunt ꝑ hoc esse contenti aliȷ̄ heredes non possunt eos cogere ad reportandū nec ad eq̄litatē cū eis faciēdā excepta sola t̄ra de qua debēt oēs eq̄lit̄ ꝑticipari. Puer potius debet ad iudicare se ad her̄ditatē et cōmunitatē q̄z nō quia potior est vox adiudicantis quam abiudicantis.

Om hiemfredh Capitulum xv.

GJffther fadher sin datther wth mz hiemfred eller salier sin søn noghz i hender ther hā quenes ther there fadher oc modher døør tha standher thet thē forfulle i retthe lodh hwat som the haffue taghz. En om the wille ey orwes at tha føre ighē thet the haffue fanghen oc skyfte sithē som reth er. En om the wille ey effther føre miste arff. Skyl a ath ey kommer alt igheen giffue a lodh thē ther for saagh er meth kyns nefne. En om hin there wde er wil

ormes at fin lodh ther fadhr̄ gaff hānū tha mwe andre at wige ep nøde hannū til efther at føre el-ler at ieffne medh thm̄ aff thet ther han haffuer fanghet for othn̄ iordh ene Barn er nermer at wi de sig til felligh oc arff en the hanū wile wide fra

Nota ꝙ antiq̄tus ri? erat vt maritus ꝛ vxor inuicē se eme rent ꝛ dotarēt ne vxor videret' ancilla ꝓpter dāpnabilē ꝑsūp-tionē prime mulieris cōtra deū ꝛ ꝓpriū virū quia occasio ex-pulsionis de paradiso fuit generis humani ꝛ ideo debet dici dos ꝙ̄ dotare q̄ ꝑcedēte in nuptijs viri donatione sequatur dos vxoris Nota dotaliciū .i. dos vel dotis ꝑciū et dos dicitur illud quod datur vxori a marito quando nubit.

Si noluerint careāt hereditate ꝛc Nota si vnus referat totū qd̄ recepit cū iuramēto cōgnatoꝝ et alij referre nolunt care ant illi hereditate q̇ referre nolunt sed illi qui totū retulit cū iuramēto cognatorū possideat hereditatē omniū mobiliū vt h̄ ꝛ īfra li. i. c. xviij. Hec rex ꝛ cōsiliarij regni Si pater cōcor. l. filie C de collationib? et l. vt liberis e ti sed fallit quando filia pe-tit solum relictum ex codicill' quia tunc nō tenetur conferre vt C de collationibus l. filiam contenti concor. l. post humano et filie ij. C de collatōnibus excepta terra Hoc locale est puer stat in voluntate an velit esse contentus an nō per dictam le. post humano et legem filie ij.

Nota codicillus paruus codex vel scriptura vlla indigens solempnitate sed solummodo sigillo testatorum volunta-tem significans loco testamenti habetur. Nota in glo. qua n do filia petit solum scilicet peculium relictū ex codicillis pu-to hoc est quando petit hereditatem sibi extra scilicet et late-re deuolutam alijs confratribus et sororibus de iure exclus vts̄ c. proximo quam diu in glo et. s̄. eodem. c. ij. quando conti git per textum Item quādo filia petit peculiū aduentiuū vl' castrense vel quasi castrense vts̄ e. c. xij. si filius in glo. in fine in v. subtracto kiøbefeedh. Ista prescripta filius vel filia ad diuisionem conferre vel referre non debent ratio est quia su per talia peculia non habet ptātem pater familias sed tā tum ille cuius est et adeo propriū est quasi licet filio de eo fa-cere quidquid vult preter voluntatem patris q̄ secundū ca-

tholicon peculium est paruus census extra corpus patrimo
nij positus in potestate filij vel serui. et ideo in glo. dicitur
ex codicillis .i. ex parua scriptura sine solemnitate scilicet
plurium testimonium sed salummodo patris sigillo sigillata
quia secũdum papiam
Codicillus ẽ paruus codex vel scriptura nulla indigens solem
nitate sed solummodo testatorum voluntatem significans
loco testamenti habetur. Item est et aliud peculium extra
corpus primonij et tantummodo sub proprietate filij vel fi/
lie nec sub potestate patris vt hereditas materna scilicet
terra vt infra e. c. xxx. vitricus .§ vltimo Item vsufructus
p uerorum et bonis mobilibus et immobilibus ex parte ma/
tris mortuo vtrõ. e. c. xiiij. quam diu in glo. Item dos vel do/
natio quando matrimonium vt infra li. iij. c. xliij. quan/
cum in glo.

Si vnus confratrum impe/ tit alium Capitulum xvi.

SI omnes pueri qui dicuntur sysken viuunt &
si omnes partes eorum sunt indiuise potest
tamen vnus eorum plus impetere si vult et ad e/
qualitatem cum alijs inter eos debent iudicari xij
cognati eorum cum eorum iuramento quod non sci
rent melius Item inter pueros qui vocãt serkol
debent consanguinei id est compromissarij ex
vtraque parte illud iudicare patrimonium et illud
matrimonium et terram empticiam et hoc quod
volunt Item si mater et pueri discordant et du/
bitator quid sit patrimonium et quid matrimo/
nium ipsa debet scire cum cognatis suis et tunc nõ
preiudicatur pueris si superuixerint matrem suam
et idem est de patre si cum pueris suis conten/
derit.

¶ Ometh ſpſken kaller a annetath
thz h .Capitulum xvi.

Alle ſpſken lewende oc om alle løde to dlaffde
tha mo om hwer ſpſken wil kalle a annen til
iaffneth tho ſo at hwer medh hwor ſin lodh fal⸗
dher oc til iaffnz medh andre thz ſculle gøre xij.
there ſamfrendher mz there eedh at the kwnne
ey retther g ře Mellom ſerkolle om thm̄ ſkyld at
ſculle ſam frendher gøre thz fadherne oc thz mø
dherne oc thn̄ købe iord ther the wille. Skyl bøn
medh modher hwilkhz fadher̄n er oc hwilhket
mødhern er tha withne hwn mz henne frendher
Forti at tha withnes ey fra bøn om the ower le
we there.modher Sligh ſamme er om fadhr̄ ma⸗
ler ſine bøn ighn̄ tha withne han mz ſine frēdhr̄
¶ Si om̄s De iſta materia i·l.voldemari .c.xxxij.⁊ in.l. erici
c.xxvi.li.pmi ratio de ↄſanguineis ē quia melius ſcire bona
pſuemet quā alij ergo ſtatn. coꝝ iudicio ar. l. quiſq̄s de i.§.
de reſcindenda venditione in.fi.ſed ipſis deficientib⁹ pn̄t ex⸗
tranci diſcutere vt in .li.erici .c.xxi.li.primi. Nota verū puer
potius debet iudicari ad criſtianitatem hereditatē cōmunita
tem et etiā ad legittimatōꝫ q̄ꝫ in ↄtrariū ptꝫ infra e.c.xrij.in
glo .Nota hic dubiū de arbitrijs cōpromiſſarijs ptiū conſenſu
aſſumptis vtrum eorum finē vel laudo eque vel iniq̄ conue
nit ſtare de iſto quere infra.li.ij.c.lxxi.in margine .Inter pue⸗
ros Nota arbitror cōpromiſſarius cōtra ius vel iuſticiā non
poteſt ferre ſniam vel laudū et ſnia iniuſte per cū lata non
valet ſed eſt corrigenda et hoc etiā vbicunqꝫ continet mani⸗
feſtam iniquitatē pro iſto de iuriiurīs.c.quinta vall'p innocꝫ
d arbi.c. ij.p innocꝫ hoſti. et io.in no.et hoc verū quamuis ps
inſtandū laudo ſit adiurata ar. notato ij.q.vi.c.a iudicibus i
addi adde dicas et in addi adde dicit innocꝫ per ar.concor cū
iſtis de arbitrijs §.i.in v. ſi ꝥ quid ſi fuerit ꝓ ſpe iūctis notatꝫ
e.ti.c.ij. p hoſti infra de iud.c.i.p io.in no.de iud.c. paſtoralis

in v̓.nota per paulũ in cle et ibi dixi de v̓.sig e. sepe in v̓ defẽ/
siones per io infra rc iuris c. scienti ꝑ diuũ ꝶ io. in no. Item
exp̄missis cõcluditur ꝙ lꝫ a sñia arbitrij cõꝓmissarij directe
non licet appellare tũ ꝯtra ipsius sñiam ꝓmittitur supplica
re de isto est ar ad finẽ ꝑme glo. cõcor.io in no ꝶ ij. q.vi.§. a
iudicibus ꝑ iohẽm et põt haberi recursus ad ordinariũ hec ar
in c.ab arbitrijs in v̓.cõcordare ti de offi.de lega in vi

¶ Qꝺ vna hereditas lucratur aliã c.xvij.

Vna hereditas lucrat̃ aliã in omni diuisione si hereditas occurrit alteri quãtũcunqꝫ sit magna seu ꝑua sed si nõ inuenitur occurrisse tũc quilibꝫ tãtũ recipiat quãtũ intulit cũ testĩoñio noiatorum cognatorũ si nõ sint posita in cõmunitate

¶ Om arff bedher arff Capitulũ xvij.

Arff bedher arff i alle skyfftom arff er kõmẽ arff ighñ hwre møghet som hwn er annen wegne oc hwre lyth som hun er annen wegne en kynnes ey arff ighñ tha a hwer sin arff først mz thꝫ scal withnes mꝫ nefǩn i kyn ther indh kommer om thꝫ wor ey i fellig laugt.

¶ Vna hereditas lucratur aliã ꝶc Plana est vide c i in legib᷒ erici q̃liter vxor et maritus cõuenientes et erũt eq̃ diuites i mobilib᷒ non in terris Sciendũ ꝙ arff bedher arff in mobilibus ex vtraqꝫ ꝑte vel in terris vtriusqꝫ sꝫ non mixtim scꝫ in mobilibus quã ad immobilia et ix ꝺm quosdã hec expositio ꝑ thord.legife aliter expõit vt ꝑꝫ hic Arff bedher arff Illud non est seruandũ in terris nec in bonis mobilib᷒ q̇ plus patrem mrẽm auũ ꝶ auã hereditario iure ꝑcipiunt sed in hereditate bonorũ mobiliũ q̃ a latere accidens cõtingit iure hereditario post auñculũ vel nepotẽ vel in consimilibus vsqꝫ ad quartaꝫ lineam thord.§.xliij.

¶ Si stipsysken discordãt de mobilib᷒ c.xviij.

Si puer qui vocant̃ stipsysken discordant de mobilibus qui vocantur boscap exponant ex

vtraqꝫ pte cū iuramēto ꝯgnatorū nominatorum qꝛ q ñcausa recessit a ꝯ̄trimonio puerorū qui vocātur sysken postea non possunt cognati accedere

¶Om stipsysken skilie om boscap c.xviij.

SKyl stipsysken om boscap lade wid begghe megne mz kyns nessn forti at først thz gangher aff sysken dele sithen kōmer frēdher ep til.

¶Si pueri ꝛc̄ Ratio prime partis est quia qui tacet consentire videtur per regulam iuris qui tacit. de regulis iuris in vi. ꝛ ꝙ quis sua culpa sentit ei debet imputari ff. de seperationib⁹ l. i. §. quesitum Ratio secunde partis quia nō debet alicui imputari si nō fecit ꝙ facere nō potest etiam si vellet ar. ff. de arbitrijs l. arbit ff. de negotijs gest⁹ l. si pupilli §. videamus nec ē imputandū nobis ꝙ preter volūtatem nostram contingit xxiij. q. v. de occidend hec quo ad infantem sꝫ precedens §. quo ad puellam Nota ꝗuis textus ille loquitur de cōmunitate tamen non facit plenam mentiōeꝫ de tacita communitate et igitur huius capituli dubiū sine defect⁹ cor. per thord. in cor. §. lij. Si pueri. est eq̄ cōstitutio.

¶Si senior frater duxerit vxorē in cōmunitate cū fribus suis qui eorū tutor est c.xix.

SI puer qui vocantur sysken in vna sint communitate et senior frater qui eorum est tutor vxorem duxerit et eam duxerit ad eorum communitatem scilicet fellegh et prolem ex ea genuerit et si fratres sint loquentes et conqueri noluerint pueri ei⁹ capiāt plenam portionē in eoꝝ communitate et si sint infātes vel etiā puelle que non pñt cōqueri nec debēt nullū dāpnū de pueris fratris sui qui in cōmunitate nascūtur sociantur.

¶Om elste broder quenes meth andre sysken i fellegh Capitulum xix.

HWore ſyſken ære mange i fellegh oc hin elſte
ther there werie er quenes han oc føre ſin ko
ne i fellegh til ſine ſyſken fanghe the barn ſam-
mel oc ære hans ſyſken malendh oc wille the ey
kære taghe hans børn fullodh i felligh. En ære
hās ſyſken vmælande eller mø børn thē ey kwn-
ne kære oc ey nime haffue enghen ſkade aff the
re brødre børn ther i fellegh ere føde.

¶ Si aliquis matrimonia vidue fuerit
copulatus Capitulum xx.

SI aliquis matrimonio vidue fuerit copula-
tus qui non habet ſpecialem portionem ſi ip-
ſa habet pueros et maritus eius in communitate
non fuerit poſitus vel ſi non fuerit publicatum
in platito ipſum cum bonis ſuis in communitate
poſitum quando debent procedere ad diuiſionem
bonorum ſcire debent pueri cum eorum neffn in
kyn quantum vitricus eorum intulerit et tantum
recipiat ⁊ poſtea diuidātur reliqua bona inter eos
ſicut fuerunt in communitate ſimul anteq̄z eoruz
factus fuit vitricus et ipſe nichil amplius recipiat
niſi porcionem vxoris ſue.

¶ Om man quenes i encki bo c.xx.

QVenes man i encki bo ther ey haffuer ſelff
howet lodh haffuē hā børn oc wordhē hā ey
laut i felleg ellē liwſt a thigi thn̄ time te ſculle ſkiff
the tha ſculle børn wide mz neffn i kyn hwer mø
ghz there ſtipfadē førde indh oc ſa møghz tagher
han førſt wd oc ſithn̄ ſkifftes boſcap thm̄ i mellū

som the wore i fellegh før en han worde ther stip fadher oc fagher han ep mere en syn kone lodh

¶ Si aliquis.c.cor.l generalis §.hijs autē casibus §.de secun/dis nuptijs.Quis non habet specialem portionē Sed secus est li.habeat et si maritus eius incōmunitate nō fuerit positus hoc verū si puerum patrimoniū fuerit in placito publicū per cognatos sed si mulier virū accipit et puerū patrimoniuz non fuerit publicatū in placito tunc omnes sint in tacita cōmunitate vt ptz in cor §.lij. et sic potius potest ꝛ debet se ad iudicare ad communitatem q̄ntū in contrarium quia pocior est vox ad iudicantis q̄ abiudicantis vtš e.c.xv. Si pater §. vltimo et idem ē si mortua mulier est ꝛ vir receperit vxorem vt ptz in preallegato §.in cor. Pater concor c. per tuas §. Si vero qui filij sunt legittimi quō pōt pater legittimare per io ka.insti de nupcijs §.si et q̄ succedunt no.caspar de cald.in ti. de successionibus circa arborem consanguinitatis v. sz tercio casu et intelligitur de filio nato non ex dampnato coitu.p l.legem §.de naturalibus.

¶ De pueris illegittimis Capitulum xxi.

Pater filios cōcubinarios in placito legittimare debz ꝛ quātuz vult scotari et si aliquid scotauerit et nihil dederit dimidietatem porcionis recipiat cum filio legittiō et si puer legittimus nō remanserit puer qui legittimatus est in placito plenam recipiat hereditatē post prēm Et si aliquid recepit de herditate pris tūc herditabit post frēs q̄ vocātur sysken tantū quātū puer legittimus Nisi pr̄ specificasset i placito q̄ deberet eē ꝯtent? hijs q̄ sibi dedit pat̄ et nichil amplius obtinere ne post patrem nec post fratres .i.sysken.

¶ Om slegefredh barn Captulum xxi.

Slegefredh barn scal fadher til thingi føre at liwse at thz er hans barn oc skøde thz hwat

ſom han wil thȝ giffue Oc ſo møghet ſom ſkøth
wordher thet beholler han oc ey mere En liwſer
han thet i kiøn oc i koldh oc ſkødher icke tha ta-
gher thet halff lodh medh atelkone barn En at
atelkone barn ey til tha tagher ſlegefredh barn fa
dhers erff ther thing liwſt er En fagher han no-
ghȝ aff fadhers arff tha erffuẽ han effther ſyſkẽ
iaffn lodh med atelkone barn Vthñ at fadhẽ mal
te a thingi ſo at han ſculle athorwes mȝ thȝ fadhẽ
ſalde hannū i hendher oc fanghe ey mere oc ta-
ghe effther ſyſken icke.

¶ Solus pater pōt puez in filiū recipe c.xxij.

Quecunqȝ pater recipit in filiū nullus pōt eum
negare ⁊ nullꝰ pōt adiudicare puerū niſi veri
heredes Quicunqȝ legittimauerit ſibi aliquē pue
rū in placito ſi impetitus fuerit ꝑ aliquo crimine
rñdeat pro eo ſicut ꝑ legittimo Item ſi aliquis ha
bens puerū concubinariū et ipſum in placito non
legittimauerit nec pater nec ꝯgnati patris aliquid
recipiāt de emēda. ſi fuerit occiſus ſed cognati ex
parte matris totū Sed ſi naturali morte moriẽ
mater hereditabit vel cognati matris ſi ipſa non
vixerit ſed pater nichil

¶ Fadher ene mo ſig barn gøre c.xxiij.

Hwem ſom fadher gør ſig til barn thñ mo en
ghen man werki Oc enghen man mo giøre
thñ mā barn ther ſig gøør ey ſelff barn vthñ rette
arwinge Hwilkhen mā ſig gør meth alle log ſle-
gefredh barn a thingi ſware for thȝ ſom for atel-
kone barn hwor ther a bedes En haffuer man

Negefredh barn oc liws thz ey a tingi worder thz draber tha tagher modherns frendher alle both oc fadherns frendher icke oc ey fad En wordher thz strodøøth tha erffuer modher alt oc ey fadhr̄ eller modherns frendher om modher er døød.

¶ Quando hereditas vel debitū exigi debeat Capitulū xxiij.

Quicunqꝫ hereditatē vel debitū post mortem alicuius voluerit exigere veniat vel nuncius eius in die tricesima si sit infra ꝓuinciā q̄ vocatur bygdh vel in placito qđ ꝓximo sequatur Sed si sit extra ꝓuinciā infra sex septimanas Sed si extra terrā est remaneat debitū incōcussum ꝑ diem et annū sed si est i regis expeditiōe vel sāweth pꝰ q̄ꝫ redierit exigat debitū vel hereditatem infra trinū Sed si in nullo iuste sit impeditus et sciuit hereditatē vel debitū ita esse ꝛ non exegit in recto termino qui hereditatē recipit defendet se legibus q̄ recte recipit Item si veri heredes non sunt infra septimā generationē vel si nō venerit infra annū ꝛ diē tollat rex herditatē Itē si i die trecesima nō i ueniūt̄ vri herdes estimari dꝫ herditas q̄zti sit p̄cij ꝛ seruet̄ ꝑ diē ꝛ annū ꝛ si nō cōpet verꝰ heres rex tollat. dies et annus sunt sex septimani et annus

¶ Hwen arff scal kreffues eller gialo c. xxiij.

Hwo som wil arff kraffue eller gialo effthr̄ annens døød kōmer han eller hans budh at tre tiughe dagh om the are indhn̄ bygd ellr̄ thz thigh ther nest effther er En er han vthn̄ bygdh stande sex vgher En er han vthn̄ landz stāde dag oc

famlingh En er hã i komĩghñs fare both effther han hiem kõmer kalle a arff eller gialde indhen tredie fem En er hã i eghñ laghe forfal ther fleste mẽ wide at laghe forfald ar oc wiste at thñ arff wor til oc talz ex a fom fauth er i rette time ware han wedh logh ther arff togh at han togh rette lige En ere ex rette arwinghe indhñ fiwẽde mã-ne oc kome ex indhñ aar oc dag tha tage komĩgñ arff En om enghñ rette arwĩghe hittes a tretiu-ge dagh tha fcal arff wyrthes oc fettes at gøme iamlingh oc dag kommer ta enghñ tage komĩgh arff oc gømel e til rette arwinghe kõme en kõmer enghñ rette arwĩghe effther tha haffue komĩghñ Aar oc dag thz er iameligh oc fex ugher.

¶ Quẽcunqz ⁊c̃ Nota ꝙ puer potius debet fe adiudicare ad xp̃ianitatẽ et hereditatẽ q̃ȝ in contrariũ vt͛s e.c.§.i. Item puer potius debet adiudicare fe ad hereditatẽ et cõmuuita-tem q̃ȝ nõ vt͛s eodem c.xv.§.ultimo Item poteft elici ex textu in primo §.huius c.ꝙ etiam puer poti⁹ poteft fe adiudicare ad legittimationẽ q̃ȝ in contrarium.fi dubiũ fit vtrum legit-timus fit Ratio eft quia potior eft vox adiudicantis q̃ȝ ab-iudicantis vt͛s e.c.xv.§.ultimo in fine Nota ꝙ filij funt legitti-mi et ꝑ tuas ꝑ textũ ⁊ doc dicit͛ ꝙ pl⁹ valet q̃ȝ in ueritate agi-tur q̃ȝ qð fimiliare cõcipit͛ et dicit hofti ibi ꝙ ĩ re fauora.vide-licȝ pro legittimatione prefertur veritas opinioni fed fi opi-nio facit pro legittimatinoe tũc prefertur veritati extra qui fi funt le.c.ex tenore et debiga c.nuper ð hac materia quere s. e.c.iij.Si mulier in glo.quafi in pincipio Quicunqȝ pater he-redes quia vertitur in eorum preiudicium de fecunde parte concor infti. ad feuatus confultum circulianum §.fi.Nota pu-er concubinarius qui filius naturalis dicitur non in placito legittimatus non habet cognatus vt infra li.ij.c.xx. in glo.
¶ Quicunqȝ ⁊c̃ Nota hic qualiter perditur ius non vincere

debito tempore ad exigendum debitum vel hereditatem vt hic in §. Sed si in nullo et simile infra li.ij.c.x. Si rex §. vltimo et extra descriptis c.si aũt et c. plerumqȝ quia si impedimentũ legittimũ nõ habuerit et in debito tpe ad exigendũ debitum vel hereditatem non venerit perdatius suum vt hic et similiter si non probauerit cum legittimis probationibus vt infra e.li.c.xiij.si aliquis §.hen. vltimo et infra e.c.quia et simile infra li. ij.c. xxxiiij·qui voluerit §.et si testimonium.

¶ Nota prescriptionem xxx dierum al' de iure communi requiritur longius tempꝰ scilicet xxx.annorum in istis personalibꝰ de quo insti de perpetuis et tempalibus actionibus et §. de prescriptionibus xxx. annorum l cum notissimi extra prouinciam sic distinguit hoc i.§.de dilationibus septimam generationem simile de iure cõmuni in feudo quia successio feudi nõ admittitur vltra septimũ gradum vt ĩ successꝰ feudi §.hoc iõ. coll'.x.de iure tñ commun et bonis hereditarijs succeditur ad x gradum et post hoc vir et vxor post hoc fiscus insti. de successꝰ congnatorum §.fi.et per casper de caldĩ. circa arborem cõsãguinitatis de successꝰ §.in iij.casu vbꝰ sed nũcqꝫ eodẽ mõ.

¶ Si aliquis receperit adulterã scienter c.xxiiij.

SI aliquis reciperit adulterã sciẽter et genuerit ex ea siue sit manifestũ eccl'e siue non filij sic geniti remanẽt legittimi ⁊ si postea ꝑ iudicium eccl'ie seperantur ambo tandem recipiãt de bolscap quia ambo scierunt nequitiã suã Itẽ si ipsa sciuit talẽ nequitiã ⁊ nõ ipse ⁊ postea cõpertũ fuerit ab eccl'ia ⁊ sepant̃ si pueros hñt portiones eoꝝ ꝯputet̃ ⁊ deponet̃ apud prẽm ⁊ postea moriunt̃ pater solus hereditabit eos ⁊ nõ mr̃ sic ẽ etiã de patre si sciuit adulteriũ esse reuertit̃ herỽditas pueroꝝ ad mrẽm ⁊ ad alios vterinos qui dicunt̃ spskẽ si moriunt̃ Itẽ si nõ hñt pueros tũc qcũqȝ eoꝝ adulteriũ sciuit si minus intulit qꝫ alius habuit et continge

rit eos ſcḋm iudiciū eccl̄e ſupari nichil amplius recipi
at q̄̄ȝ quot intulit Itē ſi ille qui adulteriū ſciuit p9
habuit recipiat tm̄ ille qui neſciuit dimidietatem.

Om man tagher horkone withn̄de c.xxiiij.

TAgher man horkone vithn̄de oc wies meth
oc fāgher børn weth hwat hellē thȝ wordhē
apenbart for then hellige kirke eller ey tha ere the
re børne atelkone børn oc ſkilies the at for criſthn̄
doms log tha tage the bode lige møghn̄ i boſcop
forti the wiſte bode there ontſcap En wiſte hwn
oc ey han at thȝ wor hoor oc wordher thet tha
apenbart oc ſkilies at. oc haffuer the børn ſam-
mel tha gøres børnes hoṽȝ lodh oc ware meth
there fadher oc om the døø tha erffuer there fad
thm̄ ene oc ey there modher So er thet oc om fa
dher wiſte hoor oc ey modhē tha fare børn til the
re modher oc hwn arffuer thm̄ all ene mȝ ſyſken
om the døø oc ey fadher En haffue the ey børn
ſammel tha hwilken there hoor wiſte om then
førde mynne til en hin annen en hindh haffde fø
re oc ſkilies the ath ſom ſauth er taghe icke mere
en hā førde til En haffde hin mere thē hoor wiſte
taghe hin to ther hoor ey wiſte alt halfft

Si aliqs ⁊c̄ Itē diſtingēdū ē an ambo ſciūt impedimentū et
ſic pueri ſūt illegittimi vt in c cū inhibitio de clādeſtina deſ-
pōſatiōe aut vnus tm̄ ſciuit et ſunt tūc legittimi vt ibi i glo in
v ābo ⁊ fa c in pn̄tia deſpon. ⁊ c ex tenore qui fi. ſunt legittimi
ſed ſeparato matrimonio in facie eccleſie contracto filij geni
ti vel concepti ante ſententiam legittimi ſunt vt in c. ij. ſcilicet
cum inter qui filij ſunt legittimi.

De filijs adulterinis Capitulū xxv.

FIliȷ̈ adulterini nichil recipiant post mortẽ pa
tris etiam si legittimauerit eos in placito et
scotauerit quãtum nisi añ mortem suã assignaue
rit eis aliquid Item si aliquis desponsauerit muli
erẽ ꝑ verba de p̄senti et ꝯtraxit de facto filiȷ̈ quos
prius ex ea genuit erunt legittimi Itẽ seruus na-
turaliter ⁊ fletføringh ⁊ claustral' nõ p̄nt herditare

Om hoor børn Capitulum xxv.

HOor børn taghe effther fadher icke tho at
hã lims oc skødher alt thȝ han nio mest for
othñ at om han solde thm̄ noghȝ i hendher før en
han døde En haffuer man slegefredh børn oc tig
gher han theẽ modher fithñ the børn ere alle atell
kone børn tho at the ere føtre føde Trel oc flet-
førth man oc closther man mwe icke erffue.

Filiȷ̈ adulterini Pro primo §. Nota glosam magnam in .c.
cũ haberet de eo qui dux in ma. Item pro secundo §. ẽ c. tãta
qui filiȷ̈ sunt legittimi Item contra tertiũ §. de feuo fa. insti.
de heredibus instituendis §. xiȷ̈. de claustralibus fa. contra c.
in presentia de proba exceptis minoribus vt notatur in c. le-
gari insti. de legatis ſȝ r̃ndetur ꝙ contraria loquuntur de iu
re communi. sed illi iuri communi derogatur in datia per
consensum episcoporum et prelatorũ atqȝ nobilium nec va-
lent preuilegia in oppositum impetrata nisi post istas leges
fueriut impetrata et sic mentio de istis legibus danicis ꝙ
eis non obstautibus Filiȷ̈ adulteriui Nota propter delictum
patris puuitur filius hoc verũ temporaliter sed non perpe-
tuo Adde de hiȷ̈s qui fi. a. maio. parte .c. quesiuit per hosti.
xxiiȷ̈ .q. iiȷ̈. in summa per io. et ar. i. q. iiȷ̈. Notandum de
vsu c. xviiȷ̈. terre per tord.

Si quis moritur multis in c. xxvi.

SI quis moritur multis inuolutus debitis et exponit omnia bona in testamento suo vt ex inde soluantur debita sua si heredes sui in die tricesima post obitum suuz recognauerit se esse heredes soluant totum qđ exigitur. Sed si non recognoscũt se heredes tũc soluãt illi quibus bona sunt commissa q̃z diu dicta bona sufficiantur.

¶ Om man døør meth c.xxvi.

OM nogher man døør ther møghet er gialdh skyplough oc setther sin eghen al til wisse for sin giald anthň closther men eller andre men kennes hans rette arffuinge weth hãs arff a rette tretiughe dag gialde al giald ther kreffues ellẽ giffue logh aff hins hẽde ther døød er En kẽnes the ey weth arff tha gialde the gialdhñ thẽ gootz haffue til wisse taghet so frammeligh som hans gooz recker.

¶ Si quis moritur ⁊c̃ Sciendum q̃ de iure communi heredes habent tempus deliberãdi scilicet annum de iure sed ab homine non minus q̃ ix. menses et si fecerint inuentarium tenentur iuxta quantitatem bonorum non vltra sed istud inuentarium faciant infra tres mẽses si bona sunt presentia si absentia infra annum vt in l.facimus §. secundũ aũt dubius §.de iure deliberandi insti.de heređ qualitate et drña §. extraneis et §. sciend q̃ ibi notatis Item si nõ recognoscunt se heredes xviij.iij. vel the.ev kennes wedh arff tunc debita soluere non tenentur vt infra li.iij.c.xxiij.in glo.in fine Quã diu dicta bona sufficiantur Nota q̃ quando debita totaz hereditatem exhauriunt heres esse immunis a lucro sic ⁊ a grauamine pisanus in v. hereditas §. vi.in fine allegans. C. de iure liberandi l. facimus §. et li. perfectam Item tutores paruulorum pauperum non tenentur pro eis soluere vltra quam extendit se hereditas hec rav.et hen.de merseburgeñ ti.de rap. et incend et vtrum tenentur pauperes soluer

querite infra li.ij.c.xxiiij.in margine Item lz obligatio testa torũ transeat ad heredes nõ tñ ꝓcliũ ꝑiurij et li. quiq non possunt excedere singularẽ personam hec pisanus in v here/ ditas §.vi in si concor.vl et hosti.

¶ Quã diu potest aliquis secum ha/ bere concubinam Capitulũ xxvij.

Quicunqz habuerit secum concubinã in curia et vadit cũ ea manifeste ad dormitum z hz ipsa seras et claues et comedit cũ eo et bibit manifeste in tribus annis hijs elapsis ipsa debet esse legit/ tima vxor eius

¶ Hwar lenghe man mo haffue slegefredh meth sigh Capitulũ xxvij.

Hwo som haffuer slegefredh mz sigh oc gan/ ghere apẽbarlige mz atsowe oc hwn haffuer laas oc lucke oc søgher ade oc dricke mz hannuz apẽbarlige i tre vinther hwn scal ware atelkone oc rette hustruwe.

¶ Quicũqz habuerit vc facit l in concubinatu ff de cõcubinis quia l presumit ꝙ sit vxor dũmõ sit in genua et non viuit in honeste vt in l in libris ff.de ritu nuptiaꝝ sed non ponit certũ tẽpus pro illa ꝑsumptiõe sicut hic ẽm canones cessat illa pre/ sũptio nisi matrimoniũ fuerit publice contractum vt xxx.q. v.c.ij.in.fi.vide ibi glo. et di clamdest despon c.cũ inhibitio.

¶ Quis potest esse tutor c.xxviij.

Tuttores puuloꝝ post mortem patris pñt esse fratre adult⁹ qui deuẽtus ẽ ad legittimã eta tẽ si hic nõ est tũc põt esse auus si hic nõ ẽ tũc erit frat̃ pris et si hic nõ est tũc erit auũculus z si null⁹ eoꝝ ẽ tũc debet esse qui ꝓpinquior ẽ in cognatiõe Item nota ꝙ cognati ex parte pris sp̃ sunt ꝑferẽ di in tuitione cognatis matris et sint beniuoli.

Item si maliuoli volūt esse et male tueri tunc regis est istis deputare tutores quos voluerit quia ipse tenetur omnes tueri qui non hn̄t fauorabiles tutores quia nō dz vocari tutor qui est dissipator.

¶ Thwo warie mo ware c.xxviij.

Sma børne warie ekkther fadhers døød er brodher fulworen oc til lawe aldher er kommen En er ey brodher fulworen tha er oldefadē er ey han tha er fadher brodher er ey han tha er modher brodher Er enghn̄ there til ta sculle nest ther mwe wari ware fadherns frendher er nermer wari at ware en mødherns frendher om te ere omskyplough oc wille wel wari En wilde the ilde wari tha scal konīg sette thn̄ til at warie ther han wil forti komghen er warie at alle thm̄ ther ey haffue selkfue rette warie Hin mo aldri warie ware ther harier ar.

¶ Tutores vc̄ Nota cognati ex parte patris ī tutela pferantur nisi fuerint dissipatores vt hic vs̄.e.c.vij.mortua § i.et vltimo Nota hic in textu.ꝙ nullus potest esse puerorum tutor nisi habuerit legittimā etatem vt hic Item nota hic in fine textus huius capituli qui male voluerit tueri debet a tutela deponi qꝛ nō debet vocare tutor qui est dissipator v s̄.e.c.vij.§ primo Tutores vc̄ de fratro facie insti de fiduciaria tutela in principio secūdi p alio ibid̄ de legittima cognatorum tutela Itē ꝙ cognati pferunt̄ insti de capitis diminutione § si maliuoli insti despectis tutoribus § nouissime Regis supple vel eius aduocati seu officialis insti de actiliano tutore circa medium Sicut pater potest dare tutorē in testamento qꝛ est tutela hereditaria seu legitcima vt hic tutela datiua vt patet de rege tutela testamentaria vt patet de p̄rē vt notatur insti e ti.Nota ꝙ mulier pōt esse tutrix ptz extra de appel c.ex parte ĩ. Nota hic qui deb et esse puerorū tutor debet esse sapiēs et eloquens vt hic in textu dicit ꝙ tutor debet defēdere pueros

v eorũ bona per legẽ prie qđ alias nõ fieri põt nisi tutor esset sapiẽs et eloquens Item qui debet esse puerorũ tutor debet esse in eorũ cognatione ꝓximus vt li i.c.xxviij. Item cognati patris sũt pferendi vt eodẽ c.ij.§ Itẽ debet tutor esse in bonis habũdans et diues vt li i.c.xxx.§.i. Itẽ debet tutor puerorũ ꝓ bonis ne fraudent̃ ponere sufficientẽ cautionẽ scꝫ si non ha/buerit bona immobilia tũc nichilominus maneat tutor dũ/modo ꝓ bonis puerorũ fecerit cautionẽ hec tord §.iij. Itẽ que sit sufficiens cautio li.iij.c.xxi.⁊ li.ij.c.ix.

¶ Nota ꝙ mulier potest residere cũ pueris ⁊ eoꝝ bonis cõmunib⁹ nõ maritata c.xxix.

QUam diu mulier voluerit residere cuꝫ pueris suis nõ maritata post obitum viri sui nec de-bẽt pueri nec possunt ab ea seperari sed terra eoꝝ tutorem habere debet ⁊ cõseruatorẽ qui eaꝫ possit defendere ꝑ legẽ patrie si fuerit necesse sed tñ mẽ exinde recipiat oẽm fructũ et disponat pro velle suo Sed si mater eorũ maritata fuerit tunc pueri recedant ad tutores nisi sint adeo parui ꝙ nõ pos sunt carere auxilio matris hoc est si nõ sunt septeꝫ ãnoꝝ tñ postq̃ꝫ maritata ẽ tutores ꝯseruãt bona pueroꝝ q̃ cũ mrẽ remanẽt ⁊ soluẽt ei expẽsã ꝓ pu eris q̃ vocat̃ collegiald Itẽ si mater ꝓpter aliq̃ꝫ necessitatẽ sederit cũ pueris suis ⁊ vẽdiderit terrã suã ⁊ p̃ciũ terre ad vsum oĩm eoꝝ ꝑuenerit ⁊ ipsa postea nupserit ⁊ pueri ab ea separant̃ tũc ipa tenet̃ recipere de bonis eoꝝ idiuisis q̃ntũ fuit preciuꝫ ter re sue Sed hoc nota ꝙ de terra eorum nichil ha-bet nisi aliqua terra sit empta de qua potest reci-pere recõpensationẽ plenã pro terra quã vendidit

¶ At kone mo sine bøn oc gootꝫ gønie c.xxix.

HOne methñ hwn wil hoe mz henne fadher-
løs bøꝛn vm̄anet oc vgifft tha mwe men
bøꝛn ep fra hêne faghe en there ioꝛd fculle tog la
ghe warie halfue at gøme oc ware oc til fyns mē
oc warie thm̄ mz loghñ om noghr̄ kaller a Mo-
dher tragher tho alle nytte there affgar oc fkiffte
efther hêne wille En mannes modher tha fculle
bøꝛn til laghe warie foꝛ othñ om the are fo fmaa
at the mwe ey modhēs hielp myfte thet er til vīj.
vinther tha effthrr hwn mānes tha gøme laghe
warie thz bøꝛne gootz ther mz henne er oc giffue
hêne fofherløn oc coftegiald En fel modher hin
eghñ ioꝛdh foꝛ trang thñ ftwnd hwn fither met
henne bøꝛn oc ganger ioꝛde wert thm̄ alle til terf-
fue mānes hwn fithñ eller the fare fra henne tha
ma hwn tage af boka vfkifft fo møghz fom hêne
ioꝛdh werth woꝛ En aff there ioꝛd foꝛ hwn icke
vthñ aff købe ioꝛd er til tha tagher hwn there fyl-
lingh foꝛ henne ioꝛdh.

Quam diu mulier fa § qñ mulier tutoꝛis officio fungitur
Item quia per fe pōt effe tutrix fed ceffat tutela qñ volat ad
fecūdas nuptias fructū qd habeat vfufructū ficut pater ifti.
per quas pfonas § xīj. qd dr de terra eoꝛum voluntaria de ter
ra aūt fua equum eft qd preciū cūputetur vt de ducta parte
matris refiduū fcilicet partes puerorū foluātur vt ficut ipfa
fenfit emolimeutum pro parte ita et ouis ar in regulis iur3
qui fenfit de regulis iuris in vi.

De vitrico et preuingnis et vtrum
vitricus poteft effe tutoꝛ eoꝛum c.xxx.

VItricus non poteft effe tutoꝛ ꝑuingnoꝛū fuo
rum nifi propinquioꝛes cognati confentiant
tamen cū eoꝛū tutoꝛ eft vel debet eos ad plenam

cōmunitatē hoc est felligh recipere secuȝ cū bonis suis vel ad estimationē bonorū que dr wyrthpenninge tū nō potest alienare terrā eorꝫ nec domos
Item nota ꝙ quicūqȝ tutor debet esse aliorū tm̄ debet habere in bonis ꝙ si bona illorū quoruȝ est tutor ꝓpter eius negligentiam dissipantur possit omnia dampna refundere ꝛ si plus dissipauit ꝗȝ possit de ꝓprio refundere iā nō potest esse tutor.
Item qui verus tutor est debet cōputare expensā quā sustinȝ pro pueris ꝛ si aliquid supest de bonorꝫ ꝓuentibȝ reseruetur ad vsus eorum Sed si fuerit publicatū in placito quantū de bonis eorū ꝓueni re possit annuatim tunc pōt qñ venerint ad ānos discretionis totū exigere qḋ inde poterat ꝓuenire ad vltimā quadrantē cū cōputabiť tūc tercia pars que poterat ꝓuenire de ꝓuentibꝰ et assignabitur tutori ꝓ labore suo ꝛ expensa Nullus tutor est et postqȝ mater eorū mortua est nec pater nec auus.

Om stipfadher oc stipbørn en om stipfadher mo ware warie ꝛc̄ c.xxx.

Stipfadher mo ey ware stipbørns warie Sothñ at nest frendher wille en tog scal hā an thñ tage thm̄ i fellig mȝ sigh ellr̄ til wyrthings pē ninge medhñ han er there warie tho mo han ey aff hendæ there iordh oc ey there hws Hwilkhen som annēs warie scal ware han scal so møghet haffue weth at thette som hā tagher vndher sin warie met fuleghen to so at øder han ther warie er sīth eghet gooȝ so at haffuer to icke aff sīth eghȝ gootȝ so møghȝ at giald effther aff som hā

haffuer vndher sine warie En døer han mer en han haffuer selff tha mo hā ey wari ware Hwo som warie er han scal acte thā cost hā haffuer for the børn oc huat som ower er thz scal gāge børn til framerterff En wordher ey neffnd a thing: mz frendhers raadh hwre møghz there gootz mo skilde hwert aar thm til fram terff tha haffue the loff thē the kōme til olders at kreffue alth thz thē aff therē eghn matthe gange i oterff To actes tha warie triti ngh aff thz ther gozet matthe skildhe for hans arbeide oc hans cost Enghn warie mo aff hende the børne iordh ther the are ware ath hwerkhn fadher eller oldefadher ma affl hendhe børne iordh sithen there modher er døød.

Vitricus non potest esse tutor vc̄ Nota nec sponsus potest esse tutor spōse vel bonoꝝ sponse ante matrimoniū per copulatu carnis cōsummatū ratio est Nota.

So scriff landz domer oc andre gode mē aff lādz thinghz oc saude so for rettc;at man mo refsse sin fellebūdhn systher mz kep oc vand thn stundh the ere i fellígh sāmel so lenge til henne bryllop vord giord oc indførdh til hēnes husbondhe oc hwere enghn mā plectugh ther fore forti at han er hēne retthe warie so lenghe bryn effther hēne bryllop bliffuer vndher hennes husbondhes wern

Hec scripta sūt Anno dm̄ M.c.lv. a placito tocius terre ꝟ cōcordat text9 ꝟ glo. ĩfra l.ij.c.lxxxi.q̄cūqz §ij. ꝟ l.iij.c.xxxij.ꝑcussionē glosa. Vitricus cōsentiat qr suspect9 ē ar ĩsti. de auc. tutoris et curatorꝫ ꝑ totū et de suspectis tutoribus per totū Item nota ka insti. de excusatōe tutorꝫ § sed ꝟ paupꝛatē et qn̄ dr de tercia ꝑte danda tutori cōcor de q̄rta legis falcidie et de q̄rta tribelliata vt ĩsti. ad legē falcidiā et de fideicōmissarijs here

dib? i de iurē tū cōmuni nō hab et vt notatur insti qui tutores dari tūc in testamēto § Si q̄s Nullus fallit in casu necessita tis vt insti. q̄b? alienare licet vel nō § admonēdi et infra e.c. xxxvi. puer § i. Nota text? hui? capituli nō loquit de tutore pu erorꝝ q̄ nō est sufficiens in bonis et isti defect? cor.ꝑ thord i cor §xlvi Nota si tutores de iniuria vel fraude sunt suspecti tunc puerorum bona debent ad cōmunitatem vel estimatōnē vt insti de suspectis tutoribus per totū .

¶ Qui nō pn̄t esse tutores puerorꝝ c. xxxi.

Claustrales sacerdotes dyaconi subdyaconi non possunt esse tutores in placito laycorum Item villici serui et qui alteri? iugo sunt deditti q̄ vocant fletføringhe nullius possūt esse tutores q̄ seipsos non possunt tueri.

¶ Hwo ey mo warie ware c.xxxi.

Klosther men oc lerde men ther er presther oc messedeghne oc subdeghne mwe ey warie ware a legmēs tingh Bydi oc trel oc then there fletføring er the mwe enghū mā warie ware for thi at the ere ey there eghen warie.

¶ Claustrales vꝫ De hoc insti. qui tutores dari pūt iutesti monio exceptis monachis alij clerici de iure communi pūt esse tutores sed non debet compelli Sed ratio istius capituli quia non debent apparere veredici in causis forensiū vt in c. i. de postula per glo. de hoc xxi.q.iij.c. molestus Item fletfø rig sicut est arrogatus vel qui facit se emi pro pecunijs ꝛ per hoc efficitur seruus de arrogato insti. de adoptionibus §. cum aūt impubes sed de illo empto insti. de iure personarū §. serui

¶ Nota q̄ clerici possunt esse tutores orphanorum ꝛ viduarꝫ et etiam defensores ecclesiarū de licentia epōrū lxxxvi. disti.ꝑ uenit Item pn̄t agere in nuditio seculari ꝓ se et miserabilib? personis c.aū dicti peruenit et etiā si suā vel suorꝫ ꝓsequūtur iniuriā e.q.vi.omīb? et cōcor. io.l.xxxvi.dist c.si.hec pisan? in ꝯ tutela § ij.et in ꝯ.cleric? ij.§ i. Enghū warie Nota i alienatōe

rei pupillaris requiritur cause cognitio ꝛ decreti inter positio ꝛ iuste cause subsistētia alias nō dominiū nō transfert' cōcor innocēn ꝛ hosti Jtē ista causa alienationis cessante cōpetit minōri rei venditio cōtra possidentē et actio ꝑsonalis ꝯtra tutorē ꝛ procuratorē concor io. in nouella et hosti. hec cardinalis de reb' et nō alie c. dudū in ṽ alienatiōe de hmōi alienaciōe scȝ eccl'e q2 ecclesia fungit' iure minoꝝ quare infra hoc l. c. xliiij. in margine Claustrales et sacerdotes ꝛc̄ Nota istud capitulūȝ intelligendū est de sacerdotib' qui instituunt' tutores in testamēto. i. de testamētaria tutela siue datiua de sepul. c. ex parte ij. in glo et cui cōmunicat' secus vero in legittima tutela, vt lxxxvi. dist. c. puenit et in summa pisani in ṽ. tutela §. ij. et ē.

De illis qui dicunt' fletføringe c.xxxij.

Qvicunqȝ semel subdiderit se iugo alterius qđ dr fletføer nunqȝ potest āmodo reclamare sed in placito debet se homo fletføre Jteȝ quicunqȝ receperit aliquē seruū vel aliquē fletføringh' debet respondere ꝓ delictis suis Jtē Nota quicunqȝ voluerit se fletføre debet se cuȝ suis denarijs siue bonis exibere illis qui ipsum debēt hereditare et hoc in placito si āt hoc nō fecerit ipsi pñt rōnabiliter reuocare eū ad libertatem ꝓpriam vel ad tuicionē eorū excepta omni lege Jtē nota ꝙ qui vxoratus est nō potest se fletføre nisi vxor similiter fecerit secum vel si sint adeo decrepiti ꝙ seperantur ab inuicem iudicio epi.

Om fletføringh c.xxxij.

Hwo som sigh wil fletføre han mo sithñ aldri wether seie thȝ En a tingi scal mā fletføre sig Hwo som trel haffuer eller fletføring tagher swa re there gerningher. Slaer fletføringh sin eghen husbunde tha giald husbonde ther saar worde blot wide En hwo som sigh wil fletføre han scal

først lauge biwde sig oc sine pennige thm̄ ther hā
nū sculle arkfue. en forglømer hā thz tha mwe the
delē hānum til hans eghen frelse eller til thm̄ sleff
kaller annē man a fletføring oc ẽr thz ey giort a
thingi tha er han frels for othn̄ al logh Thn̄ ther
quent er han mo sig ey fletføre for othen at hwn
fletfører sig mz hannum eller the ere so gamle at
biscop lower thm̄ seer at ware

Quicūqz semel Vide iura s. proximo c. allegata semel qd̄ se
mel placuit amplius displicare nō potest vt in regulis iuris
qd̄ semel Item quicunqz isti de noxalibus actionibus § i. Itez
nota quia ꝓpinquiores debent esse potiores ad emendandū
q̄ alij sicut in alijs rebus vt infra e. li. c. xxxiiij. in nota funda
tur ex c. ꝓposuit de cōiugio seruorū Nota non receditur a iurē
communi nisi ex cā. Card in primo glo in c. in fidei de hereticis
li. vi. concor io. de elec licet canon in v̄ carere per ar. Qui ipm
dn̄c hereditarē Nota si aliquis redditur nimis decrepitus vel
ex toto incensatus tunc habeant heredes ipsum cum omnib⁹
bonis suis thord. § xv. Nota q̄ ius textus iste scilicet quicūqz
semel loquitur de fletføringe cū non plene loquitur de decrepi
tis et id̄. corrigitur per thord. hic in glo. et in cor thord xv.
Nota furiosi excusantur a culpa in dementia commissa xv. q
i. aliquos xxij. q. vij. queādmodū Item secundū iohēm et pau.
de homicidio super v̄bo furiosus ab omni actu in quo requiri-
tur animus excluditur et excusatur ratio est quia iudicium
animi instante tempore dementie non hēbat et id̄. excusa-
tur de tor vinatis c. ex parte ber. circa finem in v̄. iuditium
aīn Itē nota secundū io. an de homicidio c. si furiosus in
cle. q̄ furiosus pro delicto accusari non potest Nota vlterius
Si pater fuerit incensatus vel furiosus de hoc require s li.
i. c. vij. § i.

Quō vir accipiat vxorē & a quo patre c. xxxiij.

Qui vxorari voluerit recipere debet despōsatio
nem a parte mulieris si vixerit vel a filio si

sit adult? vł a fratre et si nullus eorū sit qui ꝓri-
mus est in cognatione qui desponset eā requisito
prius eius cōsensu Sed si mulier nō habuerit cog
natos pōt mādare cui voluerit vt eam desponset
Item nota si mulier habet cognatos adeo ꝓpin
quos ꝙ pñt et debent eius tutores esse sicut sunt
pater frater filius auus patruelus et auūculus et
noluerit eorū parere cōsilio et desponset seipsam
absqȝ eorū cōsilio ipi bona eius cōseruant ad vsus
eoꝝ q̄ȝ diu ipsa vixerit nisi aliter cōcordati fuerit
Sed si ꝑ vim fuit oppressa ꝓpter hoc non amit-
tet bona sua.

¶ Hwre man scal quenes Capłm xxxiij.

Hwo som wil kone taghe bede aff fadher el-
ler søn om han er fulworen eller brodher en
er thȳsse enghñ til tha tygghe han aff then ther
nest er imwe oc tho mȝ hēne ia oc willie En haff
uer hwn ey so neer frendher at the ere hēne rette
warie so som er fadher eller brodher eller søn ellr̄
oldefadher fadherbroder modherbroder oc giffe
sig selff vthñ ther raad tha holde the hēne gootz
e methen hwn lewer vthñ the wordhe ādrelon-
de til synne En gangher kone wold ower haffue
icke forti tabet sȳth gootz.

¶ Qui vxorari ꝛc Sciendū ꝙ cōsiliū hic statuit alias de iure
cōmuni nō esset necessariū dūmodo alias bene nubit vt §. de
nuptijs l si vt ꝓponis et l. in cōuentione et xxx.q.v.c.i.ꝛ si ma
le vixerit nō tenētur eam dotare de quo i auct. vt de appella
cognoscatur §. cās ꝛ § fi. et in glo in c. quiute vall' de iureiurā
et isti cognati sunt quasi ꝓloquutores mulieris ꝓpter vere-
cundiā eius ad instar tutoris vt§ e.l.c.xxviij. vide etiaȝ s̄ viij.
c. q̄liter qūqȝ efficitur penalis si nupserit sine consilio eorū.

¶ Quis terram pōt vendere c.xxxiij.

Quilibet potest terrā ꝓpriam vendere si eam vendendā exhibuerat suis ꝓpinquiorib⁹ cognatis in tribus placitis Terram patrimonialis debet exhibere ꝯgnatis ex pte matris. si prius scotaueris et hoc nō fecerit tunc pñt ꝓpinquiores cognati reuocare scotatiōem factā et ipse soluet tres marcas regi ꝛ tres bondoni Sed si ille dixerit qui vendidit q̄ dicta terra rationabilit̄ fuit in placito exhibita defendet se xij.hominibus.

¶ Hwo iord mo aff hende c.xxxiiij.

Bonde ma sin eghn̄ iord selie hwem som han wil om hā lagh bøød a tredie thingh oc sine neste frēdher Fadherne scal bindes fadherne frēdher oc mødherne mødhernes frēdher en skøødhē han før en han laugbindher tha mwe hās neste frendher thz affther kalle oc han haffuer forgiort sine tre mark bodē wedh komg oc so wedh bōde En seier hin ther solde at thz wor lagbodhz giffue xij.menz eedh.

¶ De terra vxoris c. xxxv.

Maritus non pōt alienare terrā vxoris sue nisi tantū habeat terre quantū ipa ꝛ adeo bona ꝛ insup puerū cū ea Itē si marit⁹ vēdiderit terram vxoris sue ꝛ emerit aliā ipa recipiat plenū restaurū de terra ēpticia q̄z diu terra illa suffecerit s3 si plus remanet de terra empticia q̄z illa terra fuit q̄ vendita est diuidatur inter omnes heredes Sed si terra empticia nō sit sufficiens recipiat plenu3 restaurum de patrimonio mariti.

Om bonde iordh c.xxxv.

BOnde mo ey selie sin kone iord vthen at han haffuer om goot iord wedh a thette En sel bō de sin kone iordh oc kiøber annen iord tage hwn fyllingh aff købe iord e methñ til er En er meē kø be iord til en soldh mor skiffte alle arwinge i mel lom En er ey købe iord til tha tage hwu fyllingh aff bondens frendher.

Quilibet potest ꝛc̄ Vtrum qui bona sua alienauerit et ea postea quiete tenuerit per annū potest ea postca defendere. declaratur per thord c.lxxi. Quilibet potest simile de aliena tione faudi pater col'.x.vbi cognatorū consensus requiritur secus de iure cōmuni in re non faudali vt insti quibus alie nare licet vel non pet totū Quilibet potest terraz ꝛ iō.qui dix erit ꝙ terram venalē exhibuit in placito vtrū docere debet cū test.ō.placi.vel se defendere cor in cor thord § iiij.Itē si ali quis inpingnorauerit terras quas in proprietate nō possi det similiter notatur in cor thord § xxxvi.Nota in textu quili bet potest terram ꝓpriam vendere qđ regula a contrario sē su nemo potest terram alienam vendere infra li.i.c.xli.§ ij.in principio et vltimo et terra per secundū thomam scđa ij.c q. lxxvij. qui dicit ꝙ null9 debet vendere alteri quod non est suū concordat bar.in pis sub vocabulo emptio § iij. quasi in me dio et nullus tutor potest alienare terram puerorū quorum tutor est postq̄ mater eorum mortua est nec pater nec auus li.i.c.xxx.§ vltimo Item thord § iiij.et non potest aliquis ali cui terras illas inpignorari quas non potest secundū leges alienando scotare vl' scotando alienare Nota nō potest aliqs vendere terram alterius vt infra li.i.c.xliiij.in principio et § vltimo Item nec potest aliquis diminuere terram alterius vt infra li.i.c.xlix.quā in ꝓncipio Itē null9 pōt occupare q̄uis mō terrā alteri9 vt infra li.i.c.lvij.q̄si per totuz Itē null9 pōt arar̄ terrā alteri9 violenter vt ifra l·ij.c.lxxij.Si vero bona al teri9 aliqs vēdere ꝓmiserit ꝛ nō ipleuerit soluat bōdoni tres marcas ꝛ regi tātū thord § iij.ꝛ li.i.c.xli.ī pricipio ꝛ i vltimo.

¶ Nota ꝙ cꝺtra iura fit ꝓ infecto debet haberi x ꝺ vides nec valet iuramentū cōtra hoc factū ¶ de legibus nō dubiū sibi de sn. cōpe c. si diligēti hec henricus de boic de iureiurā c. cum contingat ꝺ vnica. Item alienacio q̄ fit cōtra formā iuris nulla est ipso iure de iureiurā c. institutus de hijs que fiūt a maper ca. c. xij. q̄. sine exceptione ar contrarij q. ij. si qua de rebus hoc soluitur ne se vacan. c. i. hec ber. de re. e. c. non alie c. siquis presbiterorū ꝺ ab initio nullas.

Maritus non potest Vide insti quilibet alienare licet vel non in glo. Nota Credo ꝙ alienatio siue venditio terre vxoris tenet et legittima manebit si habuerit puerū cum ea plenum restaurum de terra empticia vel de patrimonio mariti vt hic in c. maritus et quasi simile infra li. iij. xliij. c. mulier et hoc verum intelligitur sed mulier sciens et sustinens consilio et opere hoc idem fecerit vtrū ibi.

¶ Quante etatis sit masculus quando potest terram alienare c. xxxvi.

Puer masculus non potest alienare terram suam nec vendere anteq̄ȝ fuerit xviij annorum Sed puelle nunq̄ȝ pn̄t terrā suam vendere nisi adeo pauperes efficiantur ꝙ oporteat eas ꝓ sustē tatione vite vendere tūc debet vendi cum consilio cognatorū ꝓpinquorū tamē non amplius nisi ꝓ dimidia marca argenti vno anno Vidua pōt terram suā cū consilio cognatorum ꝓpinquorū vendere ⁊ mutare Item si aliquis vendiderit terram ꝓpriam et eam in cōmunitate consumpserit vxor eius exinde nichil soluat Sed si vendiderit vtrāqȝ et suā terram ⁊ terrā vxoris ꝓpter paupertatem ambo dampnū sustineant quia tenentur viuere de ꝓprijs et vtriusqȝ bonis.

¶ Hwor gammelt barn gootz mo aff hende c. xxxvi.

SWenbarn ma ey selie sin iordh oc ey andher
iwnde affhendhe før en han wordhē attheu
winther gammel En møbarn mo aldri sin iordh
selie vthē hwn wordher so fatugh ath hwn sel før
liffs føtzel tha scal selies mz neste frendher raadh
oc ey mere sammel en for halff mark sølff eeth aar
Encke mo sin iord mz neste frendere raad bode
sælie oc skiffte Sel bonde sin eghē iord oc ǿder hē
ne i fellegh thz gialdher hustrue ey effther En sel
han bode sin iord oc sin hustrues iordh for vsel-
hedh haffue hiemgiald forthi at the ære skyldige
ath fødes aff there beggis.

¶ Puer masculus xviij. De iure cōmuni requiritur ꝙ puer
talis sit xxv. annorū ff. de maioribꝰ xxv. annis per totū xviij.
hec etas requiritur ad alienandū sed etas xv annorū ad suble-
uandū š .e.c. vij. Item nota ꝙ bona immobilia puerorū puel-
larū possunt in casu necessitatis ꝓ vite sustentatione caruz
vendi vt hic š e.c. xxx. vitricus in glo vltima in vbo nullus.

¶ Quō debet terra emi vel scotari c. xxxvij.

IN placito debet terra scotari & non in alio loco
hoc est in plasito In cuus hæreth illa terra
iacet in placito Sysel vel in placito tocius ter-
re vel corā rege quia testimoniū placiti adeo vali-
dum est ꝙ contra illud nulla lex ꝓualebit.

¶ Hwar iord scal købes c. xxxvij.

ATtingi scal man iord skøde oc ey andhē stz
thz er a thz hæretzthingh ther iordh liggher i
eller sysel thingh eller lantzthing eller for komghē
forti at things withne er so sterct at imod things
withne scal enghē logh giffues.

¶ In placito &c hoc est speciale quia de iure cōmuni pōt quis
in quocūqz loco alienare dūmō ꝓuideret sibi de ꝓbationibus

f

sufficientibus sed ratio istius est ad tollendū querelas et lites
ppter testimoniū placiti vt infra c. proximo.

¶De testimonio placiti Capitulū xxxviij.

Hoc est testimoniū placiti qd boni et iusti qui tunc tpis fuerūt in placito testificāt se vidisse z audiuisse quod factū ē Placitū nō pōt teneri siue haberi cū paucioribꝫ qȝ cuȝ septē hominibꝫ qȝ tot hoim testiōniū de placito est plenū testimoniū Terra que legāt eccl'e si vendi debet pōt emi aq̄cū qȝ quia oēs xp̄ani debent esse fratres.

¶Om things withne c.xxxviij.

Things withne er thȝ at the gode mē a thingi wore withnet thȝ ther the soe oc høre Mynne en viij mē mwe ey thing holle so mange men ere oc things withne Thn̄ iord ther man giffuer til godȝ hws scal hwn selies thn̄ mo købe i hwo som wil forti at alle cristne mē sculle brødre war̄.

¶Hoc est testimoniū septē sic septē testes requirūt ad testamentū iusti de testamēt' ordinand § sed cō paulatim z vide glo in l. testi § de testibus et infra e.c.xli. terra concor in auct hoc ius porrectū C de sacrosctis ecclesijs et x. qi. hoc ius sic tn̄ qd ille preferat qui plus dat vt dicit auct hoc ius z facit glo in l C de iure fisci z has fisc li. x. Nota bm canones testibꝫ nō testimonijs ē credendū vel iudi. extra de cohabi cle. c. tua. Nulla lex preualebit Hoc ver si testes i testimonio placiti nō sunt suspecti sed si sunt suspecti tūc secus Item de re sine cā. extra placitum acta sine discussa testimonium placiti non valet quia contra illud p̄ualebit lex scilicet iuramentum hominū Item pro falso testimonio in placito prestito soluat falsus testis ad minus tres marcas bondoni et regi tantum § i. et i. Itē si aliquis aliquem in placito pro aliqua causa incusaue-

rit pro qua non eſt citatus ad placitum habeat ſpacium deli
berandi q̇d reſpondeat ad proximū placitum thord.. ſi.xxxij
¶ Item homo citandus ad placitū citari debet apud eccleſiā
ſuam coram perrochianis dominica proxima ante placituʒ
per duos teſtes thord. Item quicunqʒ ad placitum acceſſit et
in via aliquis contra eum deliquerit ad diſtanciā a loco placi
ti quo a placito videri poteſt illud delictū ſcilicet thingfredh
brøde ſimiliter ſi contingat in placito ſimiliter ſit delictū thin
gfredh per totum diem integrū quo placitum hereth vl' ſyſel
tenetur ſi aliquis contra aliquem in receſſu a placito deli-
querit.
¶ Si vero in receſſu a placico generali tm̄ pax illa per totuʒ
diem et ſequentem durabit ¶ Si in placito contingat tūc eo
dem placito premulget delictū et illud in ſecundo placito ad
diſcernendum ſuper hoc xij fidedignos nominari ⁊ tertio pla/
cito diſcernant et in receſſu a placito ſi letus fuerit tūc ſequē-
ti placito promulget delictū thord c.lxxxviij.
¶ Item ſi aliquis ſine quacunqʒ cauſa teſtimonium habet et
aduerſarius ſuus ſimiliter habet tunc illud teſtimonium te
nendū eſt pro firmo in quo ep̄us et octo meliores illi⁹ hereth
teſtimonio ſuo conſenſerūt thord § xxv.
¶ Nota quilibet falſus teſtis ſeptenni pn̄ia puniatur primo
ꝓpter dei offenſionem xxij. q.v. ſiquis.
¶ Item infamis eſt et a teſtimonio repellitur propter iudi/
cij illuſionem e.q. ſiquis conuictus. ¶ Item verberibus ca-
ſtigetur propter inueſtigationem veritatis quinta q. v.
illi qui.
¶ Item rebus ſpoliatur propter dampni q̄d intulit reſtaura/
tionem xxxiij . q. v. hec ymago in fine.
¶ Item excommunicetur. ¶ Item nota inducens ad fal
ſum teſtimonium grauiter peccat et ſimiliter pena punia/
tur xxij . q. ij . ſi quis conuictus.
¶ Nota falſus teſtis excommunicetur auctoritate ſtatuto/
rum prouincialium.
¶ Nota quantum vir et mulier poſſunt legare pro ani-
ma ſua et quibus quere infra linia tercia Capitulum xlv. in
margine.

¶ Nota huat husfrue oc born oc hion maa aff hendhe li iij.c. xliiij.§ iij.et hic in parte in c.vxor habens maritum & supra li.i.c.iij.§ vltimo Et vtrum voluntas defuncti sit adimplēda quere infra li.iij.c.xlv.in margine.
¶ Hot est testimoniū placiti &c Nota hic oritur dubiū si discordauerint testes per quos cōmunicatur.rūdetur vt in cor per thord.§ ij.& hic ī glo. Itē aliqs īfra l.ij.c.vij.Si discordauerit in glosa.

¶ De legato a muliere nupta vel innupta Capitulum xxxix.

Vxor habens maritum et puerum cū eo nō potest plus dare pro anima sua q̄ʒ maritus voluerit sed si querimonia exorta fuerit de legatis ꝓ aīa vel de vno vl' de reliquo maritus mortue exponat qđ fatet̄ et pro reliqua p̄te defendet se lege. Itē si nō habuerit puerū cū eo tūc bene p̄nt legare dimidietatem portionis per oia sua.

¶ Om selie gifft Capitulū xxxix.

Husfrue ther haffuer husbonde oc børn wedh mo ey giffue ath selie gifft mere en bondhen giffuer ia wedh En wordher ther kare' a siele gifft anthū aff closter eller ander man tha ware bondhū wedh log at han iette ey mere en han gā gher weth En haffuer hwn ey barn weth hānuʒ tha mo hwn giffue halff sin howʒ lodh bort for henne siel.

¶ Vxor hn̄s Istus capl'm restringit libertatē testandi contra l.i.§ de sacrosctis ecclesijs Nota etiā q̄ mulier hn̄s puerū mortuo marito si testamētum fecerit debet dimittere puero q̄rtā nature l' querela de inofficioso testamēto locū habebit in sti de inofficioso testamento § xij. ibi per glo.

¶ Si aliqs vēdiderit terrā suā ꝓ denarijs suis et alia terra nō fuerit empta ꝓ illis denarijs c.xl.

Nota bro 3° ca. 5.

SI vendiderit aliquis terrã suã pro denarÿs ⁊
alia terra nõ fuerit empta cũ denarÿs ill' hoc
qd interim in terra ponitur et remaneat terra q̃z
in pecunia repertũ fuerit remaneat bofa
Item si maritus primo emerit terrã cũ denarÿs
qui vocantur bofa ⁊ postea vẽdiderit terrã ꝓpriã
ꝓ expẽsa sua ⁊ sue vxoris primo soluat ei ꝓ matri
monio suo ois terra qua emit si maior terra emp
ticia sit q̃z vẽdita hoc diuidatur totũ inter omnes
heredes Si minor fuerit terra empta q̃z vendita
recipiat plenã recõpensationẽ de denarÿs qui di
cunt bofa ꝙ si nõ inueniatur sustineatur.

¶ Om man sel sin iord oc wordher ey
laugt iord Capl'm xl.

SEl man sin iord oc wordher ey laugt i iordh
thz ther i peninge wordher fwnnet ware bo
fa En bonde om han køber førstæ iord met bofa
oc sel sine eghen iordh for sin cost oc hans hustru
es so møghz som kiøpt er gialdes husbunde for
hans fadherne om købe iordh, er til er købe iordh
mere en bondhñ solde skifftes mellom arwinghe
ac købe iordh mynne til tagefylling aff bofa ar
ey bofa til haffue hiem giald.

¶ Si vendiderit ⁊c̃ Si vendiderit maritus terram et emerit
terram pro illa pecunia terra empta veniat in diuisione iter
maritum et heredes vxoris sed si solum pecunia suspecsit ve
niat inter bofa Item de alio articulo ratio dictat ꝙ heredes
de bonis vxoris refundat marito restaurã pro sua re vendi
ta si bona post vxorem supersint alias habeat maritus dãp
nũ qui sibi melius nõ prouidit fortassis prima ps loquitur cũ
§ siquis a nõ dño insti de rerũ diuisione.

¶ Si quis vẽdiderit terrã nõ appropriatã c. xli.

Quicunqȝ terrā vendiderit et eam appropriarē nō poterit et illa legaliter reuocata fuerit per contentionē q̄ dr dele ꝛ ille qui vēdidit debet expo nere preciū integraliter et soluere regi tres mar- cas et bondoni tres quia non potest appropriare Sed quicunqȝ vendiderit alteri terram tenetᷣ eaȝ appropriare et tueri per cognatus suos infra tri- ennium quia legittima prescriptio nō currit prius que dicitᷣ laugheudh nec minus currit q̄ȝ trib⁹ an nis Postea ille qui emit defendat se per cognat⁹ suos nisi aliquis impetierit qui tūc nō erat infra ā- nos discretionis vel mulieres nō hn̄tes tūc tuto- res vel si illi quorū intereat erant tunctpis extra patriam quando terra vendebatur.

Hwo som sel whiemelt c.xli.

Hwo som whiemelt iord seel oc deles hwn ess ther lade wdh werdh hin ther solde oc bøde lÿ mark bōde oc so konīg forti at hā solde whie- melt En ho som seel annen iordh han bør athi- emle hannū thn̄ iord oc warie hannū thn̄ mȝ sine frendher e til thisse ath hin haffuer tryghi winthē laugheud a ther han køpte forti ath laugheud er ey mynne en tre winther Sithn̄ a hin ther køpte at warie mȝ sine egne frendher vthn̄ at the kalle a ther ey wore kommen til olders eller quinne ther ey haffdhe retthe waria eller the men ther wore vthn̄ lantȝ thn̄ tÿth ther iorden soldes.

Quicunqȝ terram vendiderit ⁊c̄ De venditore rei aliene qualiter puniatur de emptione § de emptionibus per totuȝ Iteȝ hec prescriptio currit tribus annis hoc de iure cōmuni verum est in vsucapiōe qui habet tres annos prescriptio ta

men habet x et amplius vt institu de vsucapionibus et longi temporis prescripcionibus per totum si quando terra vendebatur quia contra tales personas non currit prescriptio vt de integrum restitu c requisiuit et c. beneficio.

¶ Nota laugheudh kan enghen mã fo pa nogher iordh vt hñ logligh skade oc enghen man kan fo logligh skodhe vthen aff retthe egher man vt hic et ꝑ toto titulo de scutacione venditioue et alienatione terrarum vndhertaghñ aff.

¶ Si contentio oritur vtrum plus vendi tum erat vel minus Capl'm xlij.

SI aliquis vendiderit terram et, oriatur cōtentio inter eos vtrum plus emerit vel minus si ille qui emit poterit allegare legittimã prescriptiōꝫ trium annorũ ꝙ tanto tempore fuerat in plena possessione absqꝫ q̃rela obtinebit in causa Sed si contentio fit inter eos de dicta terra infra tres ãnos tunc requirendum est testimoniũ de placito ꝛ si testimonium placiti non affuerit tunc pocior est causa vendentis.

¶ Om trette wordher a huat solth wor mere eller mynne c.xlij.

SEel man annen iordh oc skyl thm̃ om huat heller han køpte mere eller mynne hafuer then ther køpte laugheud a wkerth tha ma han withne hin ighen thẽ solde En skyl thm̃ a indhñ tre winther tha staar thꝫ til things withne En er ey things withne til tha wordhẽ hin nermere thẽ solde at winne.

¶ Si aliquis dixerit se emisse Capitull'm xliij.

Si aliquis dixerit se emisse tam terram sororis q̄ȝ fratris ꝛ ipsa est non maritata et in cōmunitate cum fratre et si testimonium pro taciti non affuerit ꝙ terra vtriusqȝ fuerit nominata tūc ille qui vendidit defendat se lege ꝙ non vendidit nisi partem suam Sed si conuictus fuerit soluat tres marcas et soror vtatur terra nisi tutor eius vel ipsa personaliter alienauerit eam.

Om man kaller sigh athaffue køpt bode systhers iord oc brodhers c.xliij.

Kaller nogher man sigh athaffue køpt bodhe søsthers iordh oc bordhers oc er hwn wmānet oc mȝ brodher i fellegh oc er ey things witne til at nefnd wor bode serlige tha ware hin wed logh ther solde at han solde icke mere en sin eghn lodh En brøsther hannum logh bøde iij marck. Oc systher holler sin iord vthn̄ at henne retthe warie eller hwn selff haffuer thn̄ aff hendeth.

Si aliquis vē Nota de prescriptione vts.e s. proximo ꝛ de testiō placi.vts. e.c.xviij.

Si aliquis vē Nota quicunqȝ promiserit alicui bona sua vendere ad implemendum tenetur obligatus Si vero bona alterius vendere promiserit et nō impleuerit quid soluat regi et bondoni patet per thord. in cor. §. lxxxi.

Si aliquis vē Facit § nunc ad manendum insti quib⁹ alienare licet vel non.

Qui non debet terra defendi c. xliiij.

TErra dȝ fendi per noiatos de cōsanguinitate q̄ dr kyns nefnd Si eccl'a contenderit cum aliquo bondone de terra et illa pl⁹ valet secundū cōsuetudinem ville q̄ȝ marcā argenti dn̄t veredici suo discernerē iuramēto Sȝ si terra valet marcā ar

genti vel minus et bondo retinet eam in sua possessione tunc ipse defendat p kyns nekfnd Sed si terra sit in possessione ecclesie et alterius nō tunc dn̄t tutores eccl'ie et aliĳ meliores prochiani xĳ suo iuramēto ad iudicari eā ecclesie l' alteri alicui Si aliquis habuerat terrā xl annis in quieta possessione debet eam absqȝ omni lège tanq̄ȝ iusto titulo possidere Sed si ecclesia xxx annis fuerat i possessione absqȝ q̄rela obtinebit terrā absqȝ omni lege.

Hwr men sculle iordh warie c.xliĳ.

IOrd mȝ at warie kōmer icke ānet til en kyns nekfnd Skyl bonde wedh kirke om iordh oc gialdher iord mere en mark sølff aff rette by wyr thing tha sculle sandmē ther om skylie En gialder iord mark sølff eller mĳnne oc haffuer bondhen i hefft tha worde han wedh kyns nekfnd En om iord er i kerkens hefth tha sculle kirke warie oc andre kirke mē the beste so at the are xĳ swarie henne iordhn̄ anthn̄ til eller fra Haffue bōde hafft iord fyrthiwge vinther i hefdh ware logløøs for kirken En haffuer kirken hafft iordh tretiwge winther hefdh ware logløøs for bondhen om thet stood wkerth.

Terra debet defendi ₰c De possessore q̄ teneat defendere possessioȝ suā et q̄ dicit de xl ānis verū ē de iure cōmuni etiā sine titulo s̄m leges p l.cum notissimi C de prescriptionibus xxx annorū sed secus s̄m canones vt in c. Si diligenti et c.fi. de prescrip. Item contra eccl'am requiritur prescriptio xl. annorū sed p eccl'a sicut pro aliĳs de iure cōmuni vt in c.iĳ.et c. ad aures de prescrip. ex quo patet q̄ ecclesia citius prescribit q̄ priuat⁹ oppositū deberet esse quia a p̄uato separatur reuerti non ab ecclesia et ea rōe prohibetur alienatio feudi in eccl'aȝ

non in priuatū vt in l feudorū de alienatione feudi sed ratio istius decisionis est fauor ecclesie Tutores ecclesie Non ex facto defuncti conueniunt heredes C de emptionib⁹ si putes xij. q.ij.eps qui filius ver. de pigno c.ex p̄sentiū v̄ ex successione.
¶ Si ecclesia Nota q̄ est in optōe eccle vtrū velit alienantez res eccle vel recipientē ꝯuenire xij.q.ij.si q̄ de reb⁹ et c. sqnis q̄ licz alan⁹ § si tu vel cura li.et l.vlti. ad instar minorum et ibi dicit ver de pignoribus c ex p̄ntiū in v̄ sua necessitate Item cōcor henric⁹ in sūma in hec v̄ba in re male alienata eccl'a hz acciōem personaliter in alienationem vel accionem in rem contra possessorē xij.q.ij.appostolicos
Itē decretalis hec ꝯsultissimo de re ꝛ nō alic i vi dicit ꝛ ꝓhibet alienatiōes rerū ecclesiasticarū nisi i forma iuris cōmunis io.in no.vū dicit ar.Itē dicit innocen̄ q̄ p̄positus abbas et rectores vniuersitatis et hmōi poterint p̄rare auctoritatē in iudicijs et cōtractib⁹ alenationi rerum ecclesiasticaꝝ seruata forma iuris ꝯmunis hec io.mo.i c.dudū de re eccl.nō alic i vi.
¶ Item Nota q̄ eccl'a fungitur iure minoꝝ et iō.de hmōi alienatione require s̄ li.i.c.xxx.in fine.

¶ Om by eller bool skil a c.xlv.

Qui dixerit se minus habere de terra q̄ dicitur bool q̄z deberet debet totū bool ꝑ legez prie ad equalitatem ꝛ equitatem funiculi reducere Sed si vnum bool discordauerit cū r̄liqua tota villa reducenda est ad equalitatem funiculi.

¶ Om by eller bool skyl a c.xlv.

Man ther seier at han haffuer mynne aff bool en hannum hører hā kōmer alt bool til rebs En skyl bool wed annet tha kommer han al by til rebs.

¶ Si villa v'l bool discordauerit tūc q̄ facit sz ꝛ si § si dicāt̄ ff.fi. mū regūdoꝝ de mō diuidēdi per funiculū soli vide ifra c.c.lv.
¶ Si aliqua terra hic ponit vnū specialē locale statutum.

¶ Om ornum er i by Cap'lm xlvi.

SI aliqua terra q̄ vocat̄ ornũ ſita ſit i villa dꝫ eẽ ex ãtiquo ꝛ ſpãliter ſignata cũ lapidib⁹ vel foſſis vł ſtatuis q̄ dicũt̄ ſtabel nõ menſurat̄ ad eq̄litatẽ ville q2 diminuit de tota villa Sꝫ ſi cõtentio ſit vtꝝ illð ornũ vel vna ꝑs q̄ dr̄ deel ſi iacet i villa illa dꝫ ſcire ꝑ noīatos i ↄgnatõe qui dicũt̄ kyns neffnd qui ẽ i poſſeſſiõe ꝙ ei⁹ ſit ornũ et nõ tenet̄ mutari ad villã Sꝫ ſi nõ ſit ſpãliter ſignatũ cũ lapidib⁹ foſſis et ſtabel diſtribuatur per funiculum.

¶ Om ornũ er i by Capitulũ xlvi.

ER ornũ i by tha ſcal hwn ware aff areld oc ſo ſeer merckt mꝫ ſteen oc mꝫ ſtabel oc meth grifft hwn rebes wed by ey forthi at hwn ſkerther al by En worð ſkelnꝫ a hwat hellẽ thꝫ er ornũ ellẽ en deel om thꝫ ligghẽ vbygd wide hin thẽ i hẽde haffuer mꝫ neffn i kyn at thꝫ er hans ornũ oc a ey atſkifftes til by En er thꝫ ey merckt meth ſteen oc mꝫ ſtabel gange mꝫ reeb.

¶ Si ꝑua villa cõtendit cũ maiori c.xlvij.

SI aliq̄ ꝑua villa edificata ſit in mark et vna ſit diſtributio agroꝝ ꝛ pratoꝝ ꝛ cadit ad maiorẽ villã que vocat̄ atelby ꝛ ſi poſt contẽtio oritur quid ꝑtinet ad villã q̄ dr̄ torp quid ad maiorẽ villam q̄ dr̄ atelby hoc dñt ſcire qui morant̄ i maiori villa ꝛ ſi videt̄ ill' q̄ aliqð dãpnũ incurrit ꝓpter illam paruaꝫ villã que dicitur torp pñt eos reuocare ad communeꝫ villam ſi dampnũ illud ſit intollerabile ꝛ ſi noluerit redire prefigi debet eis terminus de placito ꝙ redeant ꝛ ſi vltra id reſideãt ſoluãt rḡi ius ſuũ Tñ ſi habitauerit ibi trib⁹ ãnis ſine q̄rla i placito ꝓnũciata nõ pñt de iur̄ reuocari

¶ Om torp skyl wed atelby c. xlvij.

Ær torp giorth vth a mark oc er alle agher skifft oc engh oc skyl thẽ at hwat til torp hø rer oc hwat til atelby tha sculle the widhe ther i atelby bo Tycker thẽ oc ther i atelby bo ath thet torp standher thẽ til skadhe tha mwe the kalle thẽ effther ighen om then skade er thẽ vtollig Wille the ey effther fare tha sculle men legge thẽ lagdag aff thingi thẽ effther atfare Side te effther oc the are loglige vpkraffde ligge koninghs ret wed To om the haffue trygge vinthes heudh a ther bygge wkert a thingi tha mwe mẽ thẽ ey vpdele.

¶ Si aliq̃ parua villa ꝟc. Notãduꝫ est ꝙ edificari cõcedit̃ sine dampno alteri⁹ etiã in loco publico ff ne q̃s in loco publico l. ꝗ q̃s a ꝑncipe facit c. ad audiẽtiã i ii in curia i glo de eccl'e edificandis trib⁹ annis Nota hic ꝑscriptionẽ triennalem.

¶ Quicunqꝫ habitauerit i wang c. xlviij.

Qvicunqꝫ extra cõmunẽ villam habitauerit in wongh licet in terra ꝓpria habitauerit debꝫ in terra ꝓpria habere introitũ et exitũ ad forta oc fægangh absqꝫ omni dispendio vel redice ad villam communem.

¶ Om man settes i wongh c. xlviij.

Hwo som settes i wongh fra atelby dogh at han liggher a hans eghꝫ tha scal han anthen a sijth eghꝫ kõme sig til forta oc fægangh alle eghẽ skadeløs eller flytte op til by effther ighen.

¶ Quicunqꝫ facit vt s. et c. primo de hoc insti de seruitutibus rusticoꝝ prediorꝝ § ideo aũt hec seruitutes.

¶ Om reeb oc iordh Capitulum xlix.

NUllus pōt negare alteri distributionē funiculi nec renūciare si aliquis petierit et voluerit scire suū stuff et suā specialē emptionem in aliqua parte que dr̄ deel vel villa tūc pōt et debet admitti funicul⁹ ꝛ hēat quilibet quantū tenetur vel quātū habuerat antecessor su⁹ ꝛ in nullo diminuat terram alterius nisi illius qui tenetur habere diminutionē q̄ dicit̄ skerth hoc est ille qui vendidit Vox cuiuslibet ad iudicātis se ad distributionē funiculi potior est q̄z illius qui eum voluerit adiudicare.

¶ Om reeb oc iordh Caplm xlix.

REeb mo enghn̄ mā forhe a by ho som a kaller Hwo som wil wide sigh til stuff eller til serkøb i nogher deel eller by lade tha reeb ganghe oc haffue tho so møghz som han haffde ther han feck aff anthn̄ kiøb eller stuff eller hans for eldher oc skierte enghn̄ man, othn̄ hin ther skyldug er skiert at haffue thz er then ther solde Man er e nermer at wide sigh til reeb en hin ther hannum wil wide fra.

¶ Nullus pōt negare ꝛc̄ hic admittitur mēsuratio p funiculum de hoc notatur institu de accionibus § preterea.

¶ Hwr man scal dele sig til rebs ꝛc.

QVicunqz voluerit se reduci per legē et contentionez ad equalitatem funiculi hoc ē ho som sigh vil dele til rebs Primo debet cōqueri in placito q᷑ i equalitatē habet de suis compossessorib⁹ et minus de terra q̄z tenetur et petat equalitatem cū funiculo tūc prenominabit̄ sibi ꝛ aduersario suo ꝓximū placitū qđ sequitur si aduersarius su⁹ habitauerit intra hareth Sed si habitauerit extra

hareth tūc p̄nominabit ei placitū ad dimidiū mē
sem ꝛ alter faciat eū citari ad domiciliū suū cū duo
b⁹ viris quinqꝫ dieb⁹ añ placitū ꝛ illi hoc dn̄t testi
ficari i placito ꝙ fuit legittime citatus Sed si ap-
paruerit q̄ citati fuerāt p̄figet̄ eis termin⁹ dies q̄n-
tus de placito vt terra illa de qualis orta est ꝑ fu-
niculū distribuat̄ Insuꝑ nominētur de placito bo
ni et veraces qui in die illo p̄ntiaꝫ suā adhibebūt ꝛ
sciāt si re⁹ ꝛ causatus iusticiā adhibeat et illi dn̄t
ꝓnunciare in placito ꝙ factū fuit in die illo et ꝭm
testiōniū eoꝝ debet ꝓmulgari iudiciū ad distribu
tionē funiculi si necesse fuerit vl' hoc iudicare ratū
ꝛ firmū de quo noīati in placito ꝯcordabāt Si im
pedimētū rei venerit i placito qđ dr wither maals
thing ꝛ ip̄e nō ꝑsonaliter cōparuerit tūc p̄noiat̄ sei
aliud placitū Sꝫ vltra t̄ciū placitū nō pōt aliquis
excusari ꝑ pedimētū nisi sit adeo infirmus ꝙ nō
possit venire vel in negotio regis vel in sāneth qđ
dicitur forbodh vel in ꝑegrinatione extra terram
vel si vocatus sit ad superius iudiciū vel si deberꝫ
tueri terrā si dies ille esset certus terminus suus
qui vocantur laugdagh' ista sunt impedimēta legit
tima Sed si aliquis dixerit se velle comperare illo
die tunc nullū impedimētum pōt eū excusare nisi
ifirmitas ꝛ ꝑegrinatio Si oēs ꝯpossessores accep
tauerit funiculū i placito nec vn⁹ nec duo pōt ipe-
dire

¶ Hwar man scal dele sig til rebs c.l.

Hwo som sigh wil dele til rebs han scal først
kære a thingi at hā haffuer wiaffnꝫ aff hās
egher oc mynne en ham bør oc bedes iaffnꝫ met

reeb tha nekfnes hānū thing for oc hans dele mā
thz thing ther nest effther er om han sidher indhn̄
hæreth Sidher mā vthn̄ hæreth tha legges hānū
halfmonz thing fore hin thē kærer hā scal steffne
thn̄ ther for saghn̄ er fem næther for thing mz to
mē at hans hws so sculle the oc withne a thing
at han wor loglige steffnd Kōme the til swar thē
steffnde wore tha legges thm̄ fore xv daghe a thī
gi at rebe thn̄ iord ther thm̄ skyl om gode thinghø
ringe oc sande mē sculle nekfnes til awer atwære
oc atwithne om oc se wat hin for saghn̄ er biwæ-
dher ret oc the sculle sie athingi huat giord wor a
lagdag effther thē withne sculle men anthn̄ mæ
le reeb til om behoffgiøres eller dømo thz atstāde
til thing ringe worde samsette ther om Kommer
hinds forfald ther secthz er a withēmaals thig oc
ey hā selff tha nekfnes hanū āneth thing fore En
lengher en a tredie thingh mo ey forfald mødes
vtha han er so i hwge sengh at han mo ey kōme
Eller i komīghrns sysel eller forboth Eller i pelle-
gris ferd vthn̄ lādz Eller hā ær kallet til høgre dō
Eller for høgre worneth Eller scal wærie fin iord
om hans rette lagdagh wor I thÿsse er lagh for-
fald i alle dele En om mā tagher wedh geē maal
a thingi tha mo hannū enghn̄ forfald hielpe vthn̄
pillegrims ferd ene Taghe alle eghē wedh reeb
a thingi sithn̄ mo thz ey en man eller to formene.

¶ Quicūqz ꝛc̄ Nota q̄liter deueniť ad funiculi distribuciōem
Nota hic īpedimēta legittima et ē aduertēdū ꝓprimo fiat q̄-
rela de ineq̄litate deinde añ citatoꝝ nominēť thinghorige ꝛ

veredici ad experiendũ an sit necesse ꝙ terra distribuit͛ funi- culi iuxta eoꝝ dicta fiat vel maneat in distributa si dixerit ꝙ fiat tũc citatur aduersarius per duos ad domũ et ĩ tercio pla cito ꝓceditur ad distributionẽ nisi occurratur legittimũ im pedimẽtũ vt hic Nota hic fit dubiũ de piscatura quia de ea ꝗ nõ loquitur et ideo per thorð § vi fit cor. Quicũqꝫ ꝛc̃ Nota hic in ꝺ faciat eũ citari ad domiciliũ ꝛc̃. sed de meliori consilio et iudicio videtur citari apud ecclesiã suam coram ꝓchianis ꝓpter maius periculũ euitandũ concordat cor thorð § viij Faciat eũ citar i Si pro cauꝭ triũ marcaꝝ cõuictus fuerit ali quis excepta executic manhelleth maal si appellare volue- rit vel aliquis nomine eius iuditiũ regis appellet ĩ eodẽ die in placito quo cõuictus fuit et inter recedendi arripiat ĩfra quindenã si appellauerit et non fuerit persequutus tũc soluat bondoni tres marcas et regi tantũ si non appellauerit tunc teneatur aduocatus sub pena triũ marcarũ assumptis secuꝫ quatuor fidedignis ad domiciliũ conuicti accedere et bondo- ni iusticiã facere et regi ita tamen ꝙ prius seruentur ibi tria lagdaghe si aduocatus ad primam monitionẽ non fecerit bondoni iusticiã soluat sibi vt dictũ est pro contumatia tres marcas et tantũ pro secũda monicione et tantũ ꝓ tertia mo- nitione et tantũ pro quarta et si tunc sibi non fecerit iusticiã exinde possit eũ cogere per litteras regis ad faciendum sibi iusticiã et ad satis faciendũ ei ꝓ contumatia aduocato autẽ et sequacibꝰ suis si bondoni iusticiã facerit non debet imponi causa herrewerck vel rapine Thorð § xiij.

¶ Quicunqꝫ voluerit se reduci ꝛc̃ Vtrũ leges debent solum festo vel profesto patet ꝑ thorð in cor § lxxxvi et infra li. ij c. de nessningis in ꝺ debent iurare in glo.

¶ Item nota hic per argumentũ in § sed si. ꝙ leges solũ debẽt quinta die post firmationem legis.

¶ Legittimũ impedimentũ Nota legitima sunt hec scilicet in- firmitas impedimentũ negotij regis Itẽ expeditio regis Itẽ peregrinatio vel extra terram vocatũs ad superius iudici- um Item si deberet terram suam defendere in certo termi- no ista omnia hic in textu continentur.

¶ Itẽ in captiuitate vel carcere detẽtus extra de pig c signi- ficãte et de ꝓcura c accedẽs Itẽ capital' inimicitia vt extra de

ꝑurga c cū in iuuētute Itē timor amiſſionis rex ꝓbabilis ar ꝙ me .cā c abbas Itē etiā ꝓbabilis metus vel timor cruciat⁹ corporis vel mortis ar ꝙ me cā c cū dilectus filius Itē de periculo mortis vł capitali īimicicia qr locus nō tutus. vide textū vt lite non cōceſſ c accedens Itē exceptō formi eſt iuſtū impedimentū ꝑ procuratorē vel alios legittimos in principio lit⁹ iij. q. vi. c. Siquis. ¶ Kōmer hindꝫ forfald Si iniuria paſſus infirmatus nō valens venire ad placitū quo executio cauſe ſue ꝑ veredicos vł neffninges ſeu denominatos aut quocūqꝫ modo alius dꝫ determinari cū reſtitut⁹ fuerit ſanitati veniat ad placitū et habeat per ſe vicinos ſuos ſex teſtificantes ꝙ in infirmitate fuit impedit⁹ et tūc ꝑ duos teſtes ex nouo citent ad diſcernendū ꝓxio placito ſubſequenti et idem poſſunt facere heredes ſi infirmus moriatur thord §. xi.

¶ Enghen man mo bygge forta. c. li.

Nullus pōt occupare fortā quia communis eſt oīm quicūqꝫ poſſeſſorū eſt in villa q̄ntūcūqꝫ habet ſemꝑ dꝫ cōqueri de forta ꝛ poteſt ſe aliquis eam diminuerit Omnes fundi qui in villa ſunt tā antiqui q̄ꝫ ex nouo iurati dn̄t habere fortā illi ſūt fundi iurati qui pri⁹ fuerūt agherlandh ꝛ nūc per iuramētū facti ſūt fundi ſic tn̄ qđ de illa ꝑte terre iurata q̄ dr deel exponat forta Quicūqꝫ habitauerit extra villā cōmunē dꝫ in ꝓpriis venire ad forte ꝛ ſi oēs trāſtulerint ſe de cōmuni villa excepto vno ſolo hoīe tūc ipe pōt eos cū maiori ratione reuocare ad villā cōmunē q̄ꝫ ipſi eū ad ſe niſi ipe q̄rimoniam de eis nō moueret infra tres ānos Si deuaſtata fuerit villa cōmunis tūc diuidit illa terra q̄ pri⁹ fuit forte ſicut alia terra tā ad villā q̄ꝫ ad bool.

¶ Enghn̄ man mo bygge forte c. li.

Enghn̄ mā ma bygge a forte forti at forte are alle mēꝫ hwo ſā er egher i by hwre møghet

om han haffuer i by han mo e kalle a forte om ā
nen mā haffuē thz mynsketh eller røgt Alle toffte
thet i by ære sculle haffue forte bode gamel toffte
oc sworne toffte Thz er sworne toffte ther føre
wore agher landh delt oc gøre hēne til toffte tho
so at om thē samme sworne delt gøres oc forthe
Hwre som mā boor vthē atelby the sculle aff the
re eghē selffue fange thē forte Ere alle mē flytte
fra atelby oc sither en effther tha er hā nermer at
kalle thē effther en the hannū borth vthē at han
thier oc tool so lengi thz er iij vinther okerth. ødes
al by tha skifftes thz ther føre wor forthe so som
annen iord til by oc til bool.

¶ Nullus pōt de forta.i.via cōmuni qui nō pōt occupare vel
inhabitari vidi insti de rer diuisione § vniuersitatis et ꝑ ista
facit c.xlvij.§.e.in fine Itē terra vel bona cōmunitatis desola/
ta ad quē spectat nō bar. de lux f3 in li.ff.de collegijs illi Itez
hoc est etiam prescriptio triennalis.

¶ Hwor om xij egher sculle swærie c.lij.

INter fundū z furtā inter fundū z agherlandh
inter siluaz et agherland et inter ꝑtes q̄ dicunt̄
deld et oīa principia et de strata regis que vocant̄
komghēs herstræde debēt xij compossessores suo
scire iuramento et si in villa non sunt xij recipiant
tot de villa proxima donec xij fiant et quid ille xij
legittime ad illud vocati iurauerint in recto termi
no de placito sūpto ratū erit et firmū et si discor
dauerit qꝫ a pluribꝫ factū fuerit firmum erit Sz
si sex vnū iurauerit et alteri sex aliud tūc tres de-
bent adnominari ad illos et quicunqz duo ex illis
tribus super premissis consensum prebuerint qd il

li iurauerint firmũ erit Quilibet qui villam inha
bitat mo wide sigh til forthe oc fægangh.i.potest
et debet se adiudicare ad forte et ad pascua peco-
rum si per triennium ibi habitauerat sine querela.

Hwor om xii egher sculle swærie c.lx.

MEllom toffte oc forte mellõ toffte oc ager lan
doh oc deelt i mellom oc alle vphoff Oc kom-
ghñs herstræde sculle xii egher mz there eedh wi
de En ere ey xii men i by tha scal man taghe aff
then by ther thm̃ er nest til xii mẽ ere Hwat som
the xii swærie loglighe til kraffde a retthe lagh-
dagh a thingi laught thz scal stande En skyl thm̃
a tha stande thet ther flere giorde om thet ther
sauth er En swærie sex eet oc sex annet tha sculle
neffnes tre til oc hwilke the to fylge thet standhe
En om flere neffn komme til stande thz the først
giorde Hwer man ther i by boor scal widhe sigh
til forte oc til vtgang om han haffuer tryggi
winthers heudh okerth a hans byggi.

Inter fundum rc̃ Al pluribus notatur pro maiori parte su-
per e.c.l.in fine Item tunc tres notatur pro testimonio seni-
orum Item per ad iunctionem illorum trium efficitur maior
pars vide c.i.de arbitriis in vi quilibet qui villam de iure cõ
muni presumitur q quis habeat forte et fegangh simile in
c.frequens de restitu spoli in vi.

Om en manz skow oc annen mãnz mark møder Caplm lxii.

SI terra vnius et alterius silua concurrunt tũc
ille cuius est silua tantũ possideat terra quã
tum frondes et radices extenduntur nisi terra sit

communis tunc rex possideat terram z bondones siluam.

¶ Om en mans skow oc annen manz mark møđ Caplʼm liij.

Mødes en manz skogh oc annen manz mark tha a then ther skogh a so langht som grenawidher oc rood rindher vthen thet er almyunigh oc tha a komīghñ iord oc bondhñ skogh.

¶ Si terra vnius Silua semel diuisa nunq̃ pōt fune solari diuidi licet campus diuidatur § vi. Item facit § si cicius insti de rerum diuisione istud caplʼm ibi si terra sit communis rc̃
¶ Item si terra vnius concurrit ad aquam communem tūc aqua est regis et alter retinet terram ex quo sequitur q̄ piscatura est regis sed terra illa nō seruat piscatoribus nec ad intrandum nec ad rethia vel casulas sine licentia possessoris vt infra li. iij. c. lxi. wraagh in glo.
¶ Nisi terre sit communis ¶ Nota hic ar. q̄ si aliqua aqua sit communis et bondones terram possident tunc aqua est regis et bondones possideant terram vt hic in prima glo. et infra li. iij. c. lxi. in glo.

¶ Om mageskifft Caplʼm liiij.

Nullus potest alium cogere ad diuisionem que vocantur maghe skiffte sine voluntate alterius.

¶ Om maghe skifft Caplʼm liiij.

Inghen man mo nøde annē til at maghe skiffte vthen hin annens wilie.

¶ Nullus pōt Hic ponitur modus diuidendi p funiculum sed si aliquis pro isto facit titulus de noui operis nunciatione in canonibus et in legibus.

¶ Om solskifft gangher i by c. lo.

Gangher ſolſkifft a by hoc eſt ſi ſolaris diſ-
tributio tradita fuerit ville tūc quilibȝ debȝ re
ſignare ſuū heud i toto mark niſi ſit ornū vlʼ kirke
ſtuff vel alicuius ſpālis emptio de qua neſcit cui-
noceat hoc eſt hwen thȝ ſcal ſkerte Itē nulla ps
que dr deel in qua iacet ſtuff pōt diminui vlʼ auge
ri Poſtea diſtribuūt primo fundi qui iacent i villa
p ſolarē diſtributionē ita qp nullus poſſit impe-
dire Sed ſi funiculus ſolaris ceciderit in habitatio
ne vlʼ ſub habitatione alicuius ⁊ ille qui ibi habitat
noluerit recedere ille qui impetat plenā habeat
ptātem recipere de terra ſua q̄ in habitata eſt hoc
eſt de eius mark iordh vbicunqȝ voluerit funiculū
p funiculo So hegner mā landbo tofft ſicut fun-
dū illū in quo habitat et etiā gard ſedhe et ſic quē
libet fundū in quo habitatio eſt qui prius fuit iha
bitatus q̄ȝ totū mark deles til rebs Si ſed aliqs
occupauerit.i.inuaſerit terrā alicui⁹ vel cū tugurio
qđ dr hielm vlʼ cū aliquibus alijs domibus ille qui
terram poſſidet non pōt deſtruere domos illas
ſine vkørm iudicitio placiti ⁊ cū tribus terminis qui
vocantur laugdag Sed ſi ille qui occupauerit ter
ram remouerit domos ſuas i primo laugdag ⁊ le
gē dederit quē putauit terrā eſſe ſuā excuſat⁹ erit
ſi in iudicium expectauerit ſoluit regi tres marcas
et bondoni tres Sicut fundi diuidūtur in villa ſic
diuidendū eſt totū mark iord eadem eſt lex ſi ſe-
pes deſtruuntur.i.deles op.

¶ Om ſolſkifft gangher i by c.lv.

Ganghær ſolſkifft a bytha ſcal hwer mā giffue
ſin heudh op om alle marke for othn̄ at thet

er ornũ eller kirke stuff elelt noghr̃ mãz serdeles
køb ther̃ man wed ey hwem scal skerte Enghen
deel ther stuff liggher i mwe men anthñ øge eller
mynske Si thñ førstt toffte thr̃ i by ligger so at en-
ghñ mã mo thz mene En faller nogher mãz reeb
vndhr̃ ãnen mãz byggi oc wil hin ey rymme thr̃ a
boor tha haffue hin vol til thr̃ a kaller attage aff
hãs wbygde iord a mark hwore som hã wil reeb
for reeb So hegner mã lãdbo toffte som thñ toft
hã boor selff vpa oc so gardset tofft oc so hwilkhñ
tofft thr̃ noghz bygdh er a ther førte wor bygdh
en mark deldes til reebs En bygghr̃ mã a annẽ
mãz iord anthñ mz hielm eller nz nogher andher
hws tha mo hin ey thr̃ iordhñ a the hws aff bry
de vthñ things doom oc mz trynne laugdage en
rymmer hin ther bygde aa første laugdage oc giff
uer logh aa at hã menthe at thz wor hans eghz
wære anghr̃løs En tool hã dom byde iij mark bõ
de oc so komghñ iij mark So som toffte skifftes
i by so skifftes al marke iord Thz sammer er logh
om garde deles vp so som hwse deles vp.

Gangher sollkifft in ꝯ Sed si aliquis ꝛc̃ Nota qui sic occu-
pauerit terrã alteri⁹ iniuriose soluat leso tres marcas et regi
tantũ ut hic si fuerit laycus. sed si fuerit cleric⁹ satisfaciat le-
so ne trahatᷣ ad iudiciũ secularis et ibi ꝯtra c olim de iniurĳs
et dãp da cõuincatᷣ ut extra de iudicĳs ar c q̃lit ꝛ qñ ubi dr̃ ꝙ
in defectu iusticie iudic̃ secularis eccl̃a põt se intromittere ut
extra de foro cõpe c licz et c ex tenore et ratio, est ꝙ nemĩ ius-
ticia est de neganda ut in c preallegato q̃liter. nec iusticia
est vendenda ut infra li. ij. c. l. Si exactor in glo. Nota hic sine
iudicio placiti nullus põt alterius domũ ꝗuis in terra alie-
na edificatã distruere ut hic ꝛ infra li. ij c. xxxvij. Sicqs habu

erit Nota possidēs terrā nō domū edificatā in terra sua abs/
q3 iudicio placiti remouere vel distruere pōt vt hic et li.ij.c.
xxxvij.et li.i.c.lv.§.vi.⁊ c.xlvij.§.ij.⁊.iij.⁊ iiij.⁊ c.li. Itez in fine
hui⁹ capituli.ibi sicut fūdi eadē q̄ ratio de pte ⁊ de toto ⁊
ecōuerso ff .de remend. iō.l.que detota Nota occupare.i. in-
uadere quasi ex improuiso vel ante capere.

Om warie Caplm lvi.

Quilibet villa debet habere vias q̄ ex antiquo fuerūt q̄s nullus pōt impedire nec diminuerē Sed siquis impedierit soluat regi tres marcas et recupet viā bene Stratam regis que dr komghēs herstrade debent facere cōpossessores in q̄libet villa sup quālibet mark Sz si tm̄ sit thoor føre i via vl' miricaq̄ dr mose l' magn⁹ amnis vl' aliqd taliū tūc dz toto prochia illos adiuuare ad edificatiōm pōtis si necesse fuerit Null⁹ p̄t vias ex antiquo iu ratus ipedire l' claudere q̄ ducūt ad villas forēses vl' ad placitū vl' ad siluas vl' ad litt⁹ maris Viā cō munē toci⁹ hareth dnt oēs ihitatores illi⁹ puicie facere ⁊ reparez repatā seruare Itē via cōis dz eē xiiij olnaꝝ in latitudie s3 forta dz esse via cōis xij. fawna in latitudine vl' adeo lata put sufficit omnibus compossessoribus.

Om warie Caplm.lvi.

Al hwer by a rette fire waie aff gange the thē aff a reldh haffue til ganghz oc thm̄ mo eghē mā formene eller spille En hwo som thm̄ mener ellr spillē gialde komghn̄ iij.mark oc gøre thn̄ wai wel ferdi Ower hver bymark scul e the eghr thē a mark bo komgens herstrade gøre En er so meg ghet thoorføre a anthen mose eller sihore aa tha

scal alt kirke soghñ hielpe thm̄.til atgøre bro om
medh tørff En er thz alt haretz wap tha scal alt
hæretz hielpe til at gøre bro oc at holde sithñ En
ghñ mā mo swoꝛne warie lucke ellr̄ mene ther til
købingh eller thingh eller strand eller skog løber
At el warie sculle ware xiiij alne brede En forta
.i. via scal ware xij fawna bredh eller so bredh
som alle engher wille at orwes.

Quilibet villa De hoc ff de via publica Item ff de locis et itineribꝰ publicis et ff de dampno infecto l. qui vias publicas Debet tota ꝓrochia iurare Delictū herrewerck sit illō si aliquis communē pontem vel stabella placiti fregerit et illi q̄ pontē reperare cōsueuerunt cōstituant executorē huius cause Si vō stabella placiti fracta fuerit cōstituitur executoꝛ ex parte cōmunitatis q̄ illud placitū teneť visitare thorō § liij.

Hware man scal mølle bygge c.lvij.

Nullus pōt de nouo edificare molendinū nisi possideat aggerez q̄ dr̄ dam z locum aggeris sic tñ qꝫ ꝑ inundationē nō dampnificet aliquē nec in agris nec i pratis nec etiā noceat molendinis ex antiquo edificatis cū inundatione q̄ dr̄ bagflodh . Itē si molēdinū fuerit edificatū nemini cōtradicēte et sine interdicto et si ille qui edificauit habuerit legalem possessionem que dr̄ laugheud tunc ipse debet scire inundationem et locum inundationis aggerem et locū aggeris et ligamen aggeris cuz iuramento suoꝝ cognatoꝝ nominatoꝝ qui vocantur kyns nefn laugheudh ē tres inundatiōes hoc est trynne flodemaal sine querela Itez siquis conquerať anteq̄z molendinū consummatū sit et anteq̄z alius habuerit leugheudh tunc dn̄t illuc destinare discreti viri qui diligenter videāt z ꝯsiderēt

si inundatione sua terrã alicuius occupauerit pter suam qz nullus põt terram alicuius p inundationẽ occupare sine volũtate sua nec fodere nec inhabitare.

¶ Hwore mã scal mølle bygge c.lvi.

MAn mo ey gøre mølle aff ny othñ han a dam oc damstz tho so at ther fløder ey a annen mãz agher eller engh oc spiller ey mz bagfold the gamle møller thr̃ aff a-reld mølle ere Wordhẽ møl le giort othen forboth oc alle mentz a kallende oc for hin ther giorde laugheud a tha a han atwide flod oc flodstz dam oc dams bond meth hans kyns nefn laugheud er trynne flode maal othen kare Kalles a føre en møle werdhẽ giord oc før en hin fangher laugheud a ther giorde tha sculle syns men til wise oc wide huat heldher han fløder a sÿth eghet eller a annẽ mans forthi at en ghen man mo fløde a annẽ mans iord othñ hãs willie oc ey grawe oc ey hws a setthe.

¶ Nullus põt de nouo edificare molendinũ Si vero possessionez alicuius q̃ dr møllledam vel fiskedam destruxerit reddz cũ dampnẽ cum iure quadraginta marcaꝝ et tantũz soluat regi vel p hÿs causis debet se defendere suorũz iuramento cognatorum thord. Nullus põt Facit l. manifeste § de seruitutib' ꝑ aqua et ff de edẽdo l si quis ex argẽtarÿs § i imutio Trinne flodemaal intelligitur spacium triũ annoꝝ thord.

¶ Eadem lex est de sepibus que dicuntur fiskegarde que est de molendino c.lviij.

¶ Item nullus potest p aque ductũ reducere aquã de alterius fiska- garde nec de antiquo cursu vel terra alterius.

¶ Sligh samme logh er om fiske garde
som om mølle c.lviij.

Man mo ey felle wand aff sin ær pltz reen fra annen manz fiske garde oc ey fra annẽ manz iordh

¶ Eadem lex Si conteutio fi de piscatura tunc quilibet licenciā piscandi habeat ficut habeat terram rebdraghū in campo suo thord. Nullus pōt per aque Quicūqz aquā deduxerit extra antiquum cursum reper illud infra dies quindecim et oib? possessorib? soluat tres marcas ꝥ regi tātū thord ꝭ vij.

Finis Primi libri.

¶ Registrum Primi libri

Concordantie Primi libri

Om brodher mo holde ſyſther li i c viij
Om giftiſhē maal oc hiemfredh li i c xij z c xvi et c xxxiij
Om leer wide oc vol'dtect l i c xxxiij z c viij et li ij et c xvi z duobus capitul' ſequētibus
Om ſlegefred oc hēne børn li i c xxi z c xxij et xxv c z c xxvij z li ij c xviij
At quinne ma forgøre ſyth gooz li i c xxxiij z c viij
Om aar oc dagh li i c xxiij
Om giordh li i c xxiij z c xxvi
Om trel eller cloſter mē eller fletføring ma erffue li i c xxv
Om warie c vij z c xxviij z tribus capitulis ſequētibus z c xxxiij
Om ſlegefred børn worde ecthe om there fader thigher there modher ſithē c xxv li i § i
Om fletføring li i c xxxij z c vij z li iij c xix
Om iord li i c xxxiiij z c xxxv et ad' finē primi libri fere per totū z li ij c xxi
Om hele gifft li i c xxxix z li iij c xlv in textu et in margine
Om heud li i c xliiij z xlvi
Om thing ſteffue oc lagdage oc geen'maal li i c l
Om forfald li i c vij z c l § iij z li ij c xviij z xviij vi c Si eps nota ibi
Om forte oc toffte li i c lij
Om mageſkifft li i c liiij
om ſolſkifft li i c lv
om warie li i c lvi
om mølle oc fiſke garde li i c vltimo

om things withne li i c xxxvij z c xxxviij
om kirke iord l i c xliiij z lv c
om kone ma barn døbe oc huat hie scal ther barn døbes li i c ij
om oldarff oc om arff gangher ighñ til oldefadh oc oldemodhr̄ oc om brodhr̄ erffue systher oc systher brodher oc brodher tagher to dele oc systher en deel li i c iiij
om bonde erffuer i kone iordh li i c vi § i
om kone mo erffue i bonde iordh li i c vi § ij
om stiffbarn scal haffue sin arff forst li ij § vltimo
om mã ma warie ware ther haffuer meen for an thñ older eller wuith eller fletføring li i c vij § i
om mø eller encke ma forgøre sijth gotz li i c viij z c xxxiij
om modher ma thage lige lodh wed stipbarn li i c ix
om warie eller fadher eller oldefadher mwe selie eller affhende børne iordh li i c xxx § vi
om modher ma fange børne iord til wethr̄ giald forti hwn forthwaret henne iord mz thm̄ i felligh li i c xxix § iij
De cõsuetudine qñ cõtrariatr̄ legi vtruz vz li i c i in margine z in ꝓlogo in danico c i quasi in fine
Vtrum voluntas defuncti sit adimplenda li iij c xlv in margine.

¶ Incipit liber Secundus.

¶ Om sandmen Capitulū primū.

IN quolibet hareth debent esse octo veridici duo in quolibet fierthingh sed de nulla cōmunitate q̄ dr fellegh ꝛ de nulla prochia plures q̄3 vnus quilibet illoꝝ debet habere possessionē i illa fierthingh in qua ipse est veridicus ad minus villicationē hoc est fellebrydeꝛ nō colonū Itē nullus pōt eos destruere ꝛ distituere nisi ipsi demerauerit suū boos loth piurando vel si recepint maiorē ꝓductiōe q̄3 deberēt qđ dr hestelie tn̄ nullus pōt vtrumq3 habere exactionē et veridicam in vno hareth.

¶ Om sandmen Capl'm primū.

SAndmen sculle ware otte i hwert hareth tho i hwer fierthing aff enghn̄ felleth aff enghen kirke soghn̄ tog mere en een Huer ther scal haffue enghn̄ i thn̄ fierthingh ther han er sandmen i ath mynste felles brydeꝛ oc ey landebo Enghn̄ mā mothn̄ oc afftaghe othn̄ at the forswarie ther boos loth ellr̄ tage mere hesteleie en the sculle Tho mo enghn̄ mā i eeth hareth haffue bode leen oc sandmenz eedh.

¶ In quolibet hareth ꝛ. Simile de testibus sinodalib᷒ de q̄b᷒ xxxv.q.v. epūs vel sunt sicut publici notarij iurati et hic in fine qꝫ idem non potest esse aduocatus et veridicus ratio qꝛ idem non pōt esse iudex et testis cū diuersa officia sint diuersis distribuenda ꝑ c. Singl'a de prebenđ in vi et nemo potest habere duo officia in eadeꝫ causa de testi. insup ꝑ ber in almania dicunt bedelli iudicij tales dictāt sniās et si vincunt sunt

Non potest esse iudex & testis

falsariĳ ꝯ infamea simile i l ff ad legē cor de fal l luci? ff de hĳs q̇ vocantur infamia Nota hō legaliter conuict? nou pōt recipi i neffningh vl' veridicū vl'denoīatū vt cor ꝑ thord § lxxvi et infra c.c.lxviĳ q̇ conuictus in glo et in textu Itez frēs bona mobilia bondonū in cōmunitate habentes nō pn̄t cōpelli ad hoc vt accipiant veridicā et fiant veridici vt hic et simile infra li.iĳ.c.xix. Si puer in primo.

Hware om sandmen sculle swarie c ĳ.

Veridici dn̄t iurare de homicidĳs de violētia mulierib? facta de markeskel de possessionibus ecclīaꝝ si plus sit q̄z marca argēti de mutilatione que dr̄ affhogh de quadā iniuria que dr̄ herrewerk de vulnerib? de ligatiōe q̄ dicunt̄ bandh.

Om sandmen Caplm ĳ

Sandmen sculle swarie om man drab om affhog om quinne tect om herrewerk om markeskel om saar om gudzhws enghū om thet er mere en mark sølff om bandh.

Hware sandmen sculle swarie c.iĳ.

Veridici debēt iurare in placito tocius terre q̄ dr̄ landzthing de homicidio de violentia mulierib? facta de herrewerck de affhog z si quis fuerit delatus de ꝓpria libertate per vim alterius. Sed in placito cuiuslibet hareth debent iurare de bonis ecclesie si aliquis bondo cōtenderit cōtra eā z de vulneribus de markeskel in illo hareth vbi terra illa icet de qua contenditur.

Hware sandman sculle swarie c.iĳ.

Sandmē sculle swarie a landzthingh om mā drab om quinne tect om herrewerck om affhog oc om man vordher førth meth wold aff sin

eghē frelse En a haretzthing om gudz hws eghn̄ wedh bonde oc om saar Om markeskel i thz samme hareth thet dele iordh liggher.

¶ Veredici de quibus debent iurare simile in l cognitō ff de officio eius cui mandata est iurisdcō et ff de iurisdictione oīm iudicū li ij et iij q̄ non omnia sunt cōmittenda in floribus ut ibidem Nota hic dubitatur per quos veredici citātur ad placitum generale. respondetur ut in cor istorū primorꝝ duorū capitulorū per thord § iij. Nota q̄ violentia una distīctiōe fit tribus modis scilicet captiuitate dilatione et ligatione p̄mo captiuitate ut infra c c lxxxix Siquis § ultimo et in glo. Itē dilatione infra eodē c xxx Siq̄s § ultimo ꝫ i cor § xci ꝫ §. xcij. Item de legatione ut hic c. ij. in fine et hic c. iij. et infra c. xxx § ultimo et in cor § xxix. Veredici debent iurare Nota clericus ordines habens et coronoam Si vulnerauerit vel occiderit laycum vel econuerso super hoc non debet veredici discernere. Thord § ij. Nota quotuplex est violentia notatur infra li. iij. c. xlviij. Veredici Markeskel scilicet in loco rei simile c statutū de rescriptis in vi et c. sanc de foro competenti Si quis fuerit delatus de ꝓpria libertateꝑ vim et qualiter ista vis legitime habet fieri declarat̄ in cor thord § ij. q. ij. et infra c. c xxx. Siquis intrauerit § ultimo Veredici debent iurare in placito cuilibet hereth de vulneribus et intellige de vulneribus ante mortem vulnerato inflictis sed post mortē debent iurare de morte et non de vulneribus ut infra c xij in glo.

¶ Hwore sandmen sculle i kalles c. iiij.

Per litteras regis debz quilibet veredicus instituī et in placito illius hareth in quo debet esse veredicus ꝛ exactor regis debet eos cum iuramento assumere Itez sic iurabunt qui instituuntur sic deus iuuat eos q̄ nec prece nec p̄cio nec ꝓpter amiciciciam alicuius nec ꝓpter fauorē cognatorū aliud faciunt q̄z qd iustū sit in suo iuramento.

¶ Hwore sandmen sculle i kalles c. iiij.

Komghns breff scal liwse sandmen i oc a thz haretztingh ther the sculle ware sandmenz i oc komghns ombosmā scal thmi edhe. oc so scul le the swarie ther the edes i so hielpe hannū gud at han scal ey gøre for gawe eller for frenscap el- ler for nogher wild annet en thz reteste oc thz san neste ther han wed i hans sandmāz eedh.

¶ Per literas ꝛc Tangit de iuramēto veridicoꝝ simile est de testibus de quoꝝ iuramento in glo c. fraternitatis de testi. § c. t. i. l. testimoniū vel eos sic etiā iurat notarius de q̄ notat in c clerici ne cle. vel monachi Per litteras ꝛc Nota ꝙ priores lrē valent nisi qui primas litteras impetrauit eis illegittime vsus fuerit aut ex malitia aut ex negligentia de rescrip. plex et infra e c x Si rex § vltimo Itē littere secūdo impetrare prio ribus p̄iudicant si de eis mētionē faciant de rescrip. c. ceterum Item si expresse nō continet nomē ei⁹ q̄ impetrauit vl' impe trare facit § de pba l ad pbationē non valet Item nō valet si expresse non cōtinet nomen eius quē vult cōuenire scz rerū ij. q. iiij. c. quisq3. Item Nota ꝙ vltimū testamentū iudicatur firmus aliis qnia testamentū cuiuslibet hoīs post mortē con firmatur et nouissimū hoīs testamētū immobile perseuerat de cele missaꝝ c martha Itez Nota ꝙ rex extra puinciaz suā nullum citet sed aduocatus regis infra puinciā ex pte regis impetat et conuincat Thord § xxix.

¶ Om sandmen tage mere en rette heste- leie Caplm v.

Si pbatū fuerit ɔtra veridicos ꝙ recepint vl tra dimidiā marcā argēti pro eoꝝ hesteleie q̄ quidē dimidia marca argenti diuidatur inter illos omnes octo licet vnus eoꝝ recepit āmittent primo suū boosloth ꝛ postea suā veridicam Item qui vo cauerit auxiliū veridicoꝝ hoc ē hin thr̄ sandmē kal ler op siue iurauerit cū eo siue contra eū l' omnino

nichil tñ debet eis dare hesteleie Item in eodē pla
cito vbi debent iurare dñi recipere suum hesteleie
cū testimonio placiti tunc postea nō oritur inde cō
tentio Sz si detentū fuerit eoꝝ hasteleie vltra tha
ma thz deles meth raan.

Om sandmen tage mere en rette hesteleie c.v.

Orde sandmen ther i prøwz at the tage me-
rr hesteleie en theē reth er tha haffue the førſt
forgiort there boosloth oc sithen there sandmēz
eedh There retthe hesteleie er alle otte en halff
mark sølff togh at en tagher then halffue mark
sølff tha scal han tog skiffte thm̄ e mellom alle an
dre sandmen Hin ther sandmē kreffuer op hwat
heller the swarie meth hannum eller a modh ellē
icke meth alle the scal han togh giffue hesteleie.
A thz samme thing ther the sculle swarie ther scul
le the ther hesteleie tage meth things withne tha
kommer ep sithen dele A En holles hesteleie
ther ower tha mo ther deles meth raans dele
effther.

Si probatum De solario veridicorum simile de solario ad
vocatorum C de suffra.lista et de sumptib⁹ testiū vt § de tes/
tibus l qm̄ sed alia posita sunt specialia Item licet marca ar
genti sit multiplex tñ hic in legibus et in communi loquela
danica atqȝ litteris intelligitur vt hic de quinqȝ solidis gros/
sorum nisi adiectio alia fuerit apposita vt quia marca argen/
ti colomensis vel aliter Item hic est defectus in isto capitulo
qꝛ nō loquit᷑ de veridicit in villis forensib⁹ q̄ntū soluāt ꝓ suo
boosloth iste defectus corrigitur per thord § xi Nota Secula/
ris ptās que ꝯuicerit clericū in inditio secular isecūduz esti/
mationem iniurie condempnabitur in expensis et dampnis
ꝑ iudicē ecclesiasticū de iniur) ꝛ dāp da c olim Itē Nota suia

contra clericum in iudicē seculari sic lata per iudicem secula-
rem et nulla quia nullam habuit iurisdictionē in ipm. layco
em̄ non licet de clerico legem dare xcvi. dist. bn̄ quidem xvi. q.
vij. non placuit ymmo tanq̄ȝ sacrilegis fuerit puniendus eadē
cā ⁊ q eadem Siquis principū et quia in hoc offendit ecclesias
ticam libertatem et ꝓpter hanc iniuriam punitur in expē-
sis quas ꝓpter hoc fecit dāpna que pertulit tali occasione re
sarciat vt patet in textu c olim vbi d: ꝙ taxatione ⁊c. debȝ iu
dex taxare pmo de expēs et dāpnis in iudicio petetis iij. q. iij.
offeratur v q̄d fieri et postea debet iurare et tali iuramento
stabitur tanq̄ȝ legittime ꝓbatam C vn̄ vi. l. Si qn̄ ij. q. i. In
pmis ⁊ vts de hijs q̄ vi metus ve cā fi. c. vlti. vbi de hoc ver
in predicto c. olim et concor pisa. in v libellus § ij. Item seu et
(re indi. c. cū te.

Nar sandmen sculle swarie c. vi.

Jnfra minus q̄ȝ sex septimanas non perficitur loghmal cū veredicis quia ad hoc debent esse tria placita ⁊ inter q̄dlibet eoꝝ dimidi⁹ mēsis. In pmo placito debȝ publicari causa id ē liwse syth loghmaal tunc prefigendū est eis placitum ad dimidium mensem et veredici citentur ad placitum tunc in tercio placito vnus conqueritur et alter respondet et tūc testimonium proferetur ꝙ veredici sunt rationabiliter euocati hoc ē loglige til kraffde vt de causa illa iurare et sine iuditio nō tenentur et postq̄ȝ iudiciū prolatum fuerit tūc nō possūt dimittere quin oportet eos iurar̄ de causa illa sub periculo suoꝝ boosloth Sandmē oc raās nefsing pn̄t de omnib⁹ suo iuramēto iudicare ad que fuerint loglige til kraffde. i. citati in ōi tēpore ān̄i quādo tenetur placitum quia latrones qui dicuntur mordher et fures et predones nunq̄ȝ debēt pace perfrui quia nulli dant pacem.

¶ Nar ſandmen ſculle ſwarie c vi.

INthet mynne en ſex vgher fulkommes logh maal mz ſandmen forti at ther ſcal try thingh til halfue monz mellom hwerth A thet første ſcal man liwſe ſyth loghmaal oc thet ther mā ſkadhē tha legge men thm̄ halff monz thing fore oc ſteff ne ſandmen til thingi tha a thet tredie thing ſec ther en oc annē ſwarer oc lade withne thiwghe at ſandmē ere loglige tilkraffde om atſwarie tha ſcal dom til ganghe ath thm̄ bør om atſwarie. Sithñ dom er tha mwe the ey forlade thz vthñ the ſculle ſwarie oc there booſloth liggher there wedh Sandmen oc raans neffingh mwe ſkilie om alt thz ther the ere logelighe tilkraffde alle time ors therthing holdes forti at mordhē oc thyff oc raans men ſculle aldrig fred haffue thi ath thi frede enghen man.

¶ Infra minus ſtatio eſt quia cum matura deliberatione debet ſententia ſimile in § curare de accuſationibus inſti et c.i. de dilationibus Non poſſunt dimitere ſimile de notario publico quicūqz fuerit requiſitus tenetur facere inſtrumentū requirenti et etiā omni tempe omni tempore quia latrones fures ꝛč Non debent gauderi ferijs quia periculū eſt in mora vt notatur in c primo de feri de immunitate eccl'e c intera. Item ꝙ iuramētū veridicorū et neffniugoꝝ et denominatorꝝ ſit ſtabile Si infra ſex ſeptimanas non impetitur ſuper ſuo iuramento Thord § xxviij. Poſſunt de omnibus ſuo iuramēto iudicare ꝛč Nota in dieb' feriatis iuditia liberalia que ad pietatem pertinent poſſunt tractari ſicut ꝑ inſignes latrones et fures punientur § c.l.ij. Hec henricus in ſumma ti. de fe. Itē vbi actio vel res ſit tempe peritura puta actio furti iniurie dampni et alijs vts̄ de iudi.c. ſignificauerūt vt ff e l i § excipiuntur et l.ij. et in cā. vero que pertinet ad pacem et concor

diam quolibet die feriato possunt expediri § c.l.ulti. transa
ctiones pacta uti ibi uer Hec faciunt causas vestis tractare
diebus Par celus admissum manumisso res peritura Ter
minus aspirans mora testis abesse volentis Cunqз potestat;
patrie ius filius exit Hec ler de ferijs c cōquestus in magna
glosa in fi.ꝫ de ista materia q̄re infra eodem c lxxxij. Sabba/
to in glo. Judiciū ꝓferetur ꝙ tenētur de causailla iurare ꝟc̄
Nota non debēt veridici discernere admonitionē illorū fylling
qui ipsos ad discernendū inuocāt sine cōsensu executoris cau/
se et talium fyllingh q̄libet soluat bondoni tres marcas et re
gi tātum thorð § xxvij. Nota exequi.i.aliquid perficere ad ef
fectum ducere.i.ad finē rei ducere c Infra minus ꝟce De illis
fyllingh q̄ infra c.c.iij.q.nefhuingi Steffnes sandmē til things
ꝟc̄ Item non debet aliquis ad placitū generale veridicus ci/
tare nisi executor cause vel aliquis alius ex parte sua ad hoc
in placito constitutus vel aliquis qui veridicorū hestleghe
exsoluere sufficit cum emenda si conuincatur quia suuз heste/
leghe non exposuit legittimo tempe thorð § iiij.
Nota hic scilicet in capitulo Infra minus.corrigitur dubium
de stockenesfu ꝙ prosecutio causarū que fit per stockenefnd
fieri debet per quindecim dies per tria placita et non per sex
septimanas hec thorð.§.viij.

¶ Skyl sandmen at Caplm viij.

SI discordeuerint veridici tūc ratū erit qđ plu
res faciunt nisi ita sit ꝙ octo meliores de pro
uincia et episcopus testificati fuerit vel ꝙ fecerint
vlogh vel vreth vel vtrumqз Sed si omnes iura-
uerint vnū et tamē manifeste periurant vt si iura-
rent aliquē occidisse alium qui illa die nō fuit in ꝓ
uincia illa que dicitur bygd tamen bene possunt
demereri suum boosloth quia veritas semper de-
bet periudicare legi Sed si omnes vnum iura-
uerint et meliores illius prouincie ipsos non incu-

ſauerint ratum erit qđ iurabant Si quidam veri
dici iurauerint in placito vno et aliꝗ nō ſint in pla
cito tunc debet eorum impedimentum pronūcia-
ri vt qꝛ vel neſciebant vel fuerunt legittime impe
diti tunc debent ipſi iurare in proximo placito ſe-
quenti vel iterū ſuum pronūciare impedimentū ꝛ
ſi in tercio placito non iurauerint āmittent ſuum
boos loth ſi eſſent in terra illa et extra lectum egri
tudinis.

Skyl ſandmen at Caplm vij.

Skyl ſandmen at tha ſcal thꝫ ſtande ther fleſt
giorde for othn̄ ene thet ath the beſthe bygd
men oc the ſanneſte otte oc biſcops withne ath
the haffne enthn̄ gioꝛth wlogh eller wreth eller
bødhe.

En ſwarie the oc alle eth oc tho ſo apenbarlige
a meen ath hwer man wedh ath the ſwarie me-
en ſo ſom ath the ſwore annen man til annes ba
ne ther ey wor i the bygd ther hin worde drapē
i ellē a thet landh tha mwe the tho wel therē boo
ſloth forgiøre forti at ſandmē ſculle ey ware riger
eller karet en loghen.

Om the fleſte gode men i byghen' ſecthe them̄
ey oc ſwarie the alle eth tha ſcal thꝫ ſtandhe.

Swarie ſomme ſandmen a eth thingh oc ere
the andre ey a thingi tha ſculle men there forfald
gøre enthen ath the ey wiſthe thet thingh eller
the wore i laghe forfaldh ſo ſom føre er melth.

En ſwarie the ey a thet thredie thingh eff-
ther ath the andre ſwarie thaba there boos

loth om the wore innen landes eller othen hwighe sengh.

¶ Octo meliores de puintia et Episcopos testificati fuerit ꝛc Nota pōt aliquis pace priuari in testiōnio eorundē lȝ veridici iurauerint ꝙ pacē hēat et emendat et illud tenendū ē in oib⁹ causis p q̄bus aliquis conuincit̄ vel dfendit̄ per placiti veridicos neffningos et denominatos thorð xix Itē Si aliquis super quacūqȝ causa testimoniū habet et aduersarius su⁹ similiter habȝ tūc illud testimoniū tenendū est p firmo in q̊ epūs et oc to meliores illius hæreth testimonio suo cōsenserit thorð § xx. Itē quidq̄d iudex ligauerit iuste et non errantib⁹ clauibus scilicet faciat extra cōscientiā ꝯtra iusticiā in grauamē ptis et in iuditio ꝛ per grām ligauerit erit ligatū celis dist·i.de pe.c.q̄d peniteat per io.xxiij.q.v.remittūtur et per archið hec ar.in c.ad aplice in v̄ ligaueris de se et re iudi.in vi. Et epūs testificati fuerit Si aliquis epūs vel ei⁹ officialis leges firmauerit et eas solueret sit ip̄e excusatus et leges date cessari nō debeant thorð § xv Si discordauerint Qualiter meliorib⁹ creditur simile l in iurcimtādi § i.de testi.et š.c.lij.li.primo Item pūt reprobari per alios ptes et meliores sicut notarius publicus reprobatur per testes vt in c.iij.de pba § et si oms concor l placuit § de iudicijs et c fi de trāsac § Si quidā simile de testi ꝙ excōicent̄ si scd̄o vocati nō cōparuerint et de alijs cōtumacibus nisi fuerūt vna pemptoria pro oībus vt in c.i.de dilationibus Nota hic dubitatur Si discordauerint testes per quos falsi testes conuincantur rūdetur vt in cor thorð § ij. ꝛ š.li.i.c.xxxviij. in glo. Item nota ꝙ crimina dūt aptissimis pbationibus pbari § de pbationib⁹ l sciant et infra e.c.xv. Si aliquis in glo et infra li.iij.c.lxiiij. Si imputatū in glo Nota hic est defectus quia in isto § Sed si oms textus nō loquit̄ ꝙ pace priuatus debet restitui pace sua veridicis legittime pro piuriis cōuictis et talis defectus corri per thorð in cor § xviij. Item in isto eodē c est alius defectus quia textus iste nō loquitur si aliquis pōt nichilominus pace priuati si testimonio epi ꝛ alioꝝ fidedignoꝝ veridici fuerint p piuriis legittime conuicti licet veridici iurauerint ꝙ pacem habeat ꝛ emēdat et iste defectus similiter corrigitur per thorð in cor § xix.et vtrum ista

correctio tenenda ē in aliis cauꝭ de neffningis ꝛ denoīatis ibi/
dē patebit Nota in isto c Si discordauerint ꝛc̄ ē ad huc alius
defectus qꝛ textus iste nō loquitur qd agendū sit Si executor
cause fuerit ꝯuictus in aliis ꝑtibus ꝛ hoc nō fuerit notorium
utrū discernāt ueridici neffningi vel noiati iste defectus corꝑ
Thord in cor § xxxiij. Itē nota ꝙ hic est defectus in isto c Si
discordauerint de homicidio q̄ defectus cor ꝑ thord § lxix Per
lrās regis Quartū caplm secūdi libri Nota quō debeat puni/
ri qui lrās regis illegalit' ꝯtra aliquē impetrauerit declarat
in cor thord § xxxv. Si discordauerit § iiij. Si quidam veridici
Nota q̄uis iste textus loquitur de veridicis legittime impe/
ditis tū hic subintelligitur de veridicis neffningis et denoia
tis violent' impeditis qui defectus corrigitur ꝑ thord in cor §
lxiiij. Nota in c vij. scꝫ Si discordauerit i § Sed si oms in fine
dr ꝙ veritas fit ꝑ octo meliores de ꝓuincia ꝛ ipm i iudicio dis
cussa ꝛ in iustitia ꝑ eosdē finita ꝛ simile de ꝑ iurio in lege xij.
hoīm ꝑpetrato qui quidē lex rata maneat ꝛ firma donec per
octo meliores de ꝓuincia et epm cōuincatur sed alio modo
manifestatur ut ꝑiudicat legi scꝫ ꝑ euidentiā facti in aliquo
crimine ut extra ar de co. ha. cle. ꝛ muli. c. tua ꝛ c. fi. ꝛ infra
li. ij. c lxxxv. Si quis imputauerit et alio modo si fit de hoc in
placito confessus ut infra e. c. lxxxix. Si quis captiuatū vel le
gittime conuictus ut infra eodem c c. vi. Siquis iuratus in
fine Biscops vithne Nota Si pace ꝑuatus pōt testimonio epi
et aliorū fidedignorū veridicos conuincere debet pace sua re
stitui Thord § xxiij.

Om man drab Caplm viij.

SI occisus quis fuerit quinta feria post nonaꝫ vel aliquo dierū añ quintā feriam ꝛ placitum uniuersale qd vocatur landzthing sequitur in pri mo placito tunc tenentur cognati occisi illud pub licare qd dr lijse in eodē placito ꝛ si occisus fuerit quinta feria post nonā tūc pn̄t expectare ad aliud placitū qd proximo fuerit prosecutū.

Om man drab Caplm viij.

Drabes man a torsdagh for noen eller hwilkhñ dagh for torsdagh oc er landzthing a thñ neste løwerdagh tha scull frędher thz liwse a thz samme thingh En drabes mã effther noen a torsdagh tha mwe the byde til annet thingh ther er nest effther.

Si occisus q̇s ⁊c̃ Nota Siquis in aliquẽ vindictã tulerit propter excessus cognati vel amici sui hic nõ loquitur ⁊ ideo corrigitur q̇d iuris sit per thord § lxi. Nota hic fit quedaz correctio p thord § iiij. ꝯtra eos qui interfuerint morti alicui⁹ quãta fuerit emenda circa regẽ ⁊ cognatos interfecti Si occisus infra quartũ tẽpus accusetur homicidiũ et est locale Si occisus quis fuerit ⁊c̃ Itẽ Vetherweds bood qui morti alicuius interfuerit soluat heredibus interfecti sex marcas ⁊ regi tres marcas Thord § v. Item nota q̃uis textus iste loquit̄ de homicidio generaliter tñ si vxor alicuius occiditur opere vel mãdato vel consilio vtrum veridici vel denominati de hæreth discernant corrigitur per thord § xxi.

¶ Om ey males loglige effther c ix.

SI legaliter non fuerit prosecutum .i. om loghlige males ey effther oc liwses ey som logh er et placitum q̇d dicitur landzthings preterierit tunc nullus potest prosequi cãm illam que dicitur effther male sine licencia regis Et si rex non dederit licenciam prosequẽdi causam que dicitur effther male tũc nichil amplius potest extorqueri q̃z iusta emenda hoc est xviij mark ther hoc est trynne atten mark penninge sufficiens valoris vel argenti .i. cautio vel iuramentum quod dicitur kyns nefn si negauerit incausatus Et si ille qui causaz debet prosequi noluerit hoc est effther male in placito quod dicitur landzthingh et noluerit petere li

tenciam a rege infra diem et annum vt prosequi possit causam tunc debet rex adiudicare reum ad emendam si confessus fuerit et si negauerit defendet se cum kyns nefnd Et si ille qui incausat noluerit aliquid istarum acceptare tunc debet rex ipsum iudicare excusatuȝ pro causa illa quia nullus debet contra alium aliq̃ȝ fouere similitatẽ qđ dicitͬ bølesaagh.

¶ Om ey males loglige effther c.ix.

Males ey loglige effther oc liwses ey som logher oc forgangher landzthinghȝ tha mwe mẽ ey effther male vthen komghens orloff En giffuer komghen ey orloff til effther at male tha kan han icke fanghe ther effther male mere en retthe manne bødher thet er trynne atten mark penninghe eller ful sølff wyrthingh for so manghe penghe eller kyns neffnd om hin dyl ther for saagh er En wil hin ther effthermaal scal haffue ey effther male a retthe laghthingh oc ey fanghe orlof effther ath male aff koninghen indhen dagh oc iamlingh tha scal koninghen male hin medh bødher ther for saghen er om han gangher wedh En dyl han tha ware wedh kyns neffnd. En wil then ther secther medh enghe thylle tage thẽ sauth er tha er komghñ skyldug at male thñ ther secthȝ wor oc hans frẽdhẽ anghẽløs oc orsage for the dele forthi ath bøle saag scal enghen wedh annen bare.

¶ Sufficiens valoris vel argẽti cautio ꝛc̃ Nota cautio est nomẽ gñale oim securitatũ cũ quis securus redditur per ipsaȝ

de eo qd sibi pmittitur Nota cautionu alia fideiussoria quia fideiussor e qui se p alio obligat ad satisfaciendu alia pignoratitia quia pignus .i. vadiu qd p aliqua re datur ut postea recolligatur alia ypotecaria est cu res comedatur sine depositioe pignoris l' cautione sole interueniente alia iuratoria q intelligit' qn ydonia cautoem prare no pot alia cyrographoria q fit qn scriptio manu ppria debitoris datur creditori Si legaliter etc Tractatur de in integru restitucione infra annu et diez simile de restitutione minoris et simile de supplicatioe principi porrigenda C de precibus impatoris offerend per totu et si ille fa l qui accusare C de edendo q2 sine accusatore nullus debet condempnari ut l iubemus C de pbationib9 Nota qta fuerit emenda interfecti quere infra libro tercio c xxi.

¶ Sufficiens valoris vel argenti catuio etc Nota sm l' imperiales ff mad l si madato q nomine sufficientis cautois intelligimus pignora vel fideiussores concordz in pte textus hic in v sufficiens valoris et infra li. iij. c. xxi. In principio etiam concordet ber dc conuersione coniugatorum c ex publico in v sufficienti.

¶ Om komghn giffuer effther maal c. x.

SI rex dederit alicui effther maal tuc debet ille publicare illd qd dr liwse p lras regis i placito qd dr landzthing q ipe optinuerit effthrmaal post pgnatum suum occisuz et i placito debet publicare occisorem illius quod dicit' liwse sicut fuisset occisus i illa septimana ante proxima z postea psequi cam sua quod dicit' logmaal sicut ptractu est de homicidio Sz si qs optinuerat lras regis ad effthr male z no fuerit eis vsus in tribus placitis sed celauerit in trything nichil valebunt.

¶ Om komghn giffuer effther maal c. x.

GIffuer komghn effther maal tha scal hin thr effther mall liwse mz komghn breff a landz

thing at han haſfuer fanghꝫ effther maal effther
ſin døde frende oc a thet thing ſcal han liwſe thū
dødes bane ſo ſom han wor død i then ſamme
vge ther neſt fore oc fylge ſithen ſӱth logmaal ſo
ſom føre er ſaut om man drab En ho ſom til eff
ther maal fangher komīghūs briff oc dyl thet .try
thing tha er thꝫ ſkyldugh icke hannū atdwe.

¶ Si rex ꝛc̄ Nota in ſi qualiter perditur ius ad qđ quis reſti-
tuitur per lapſū triū placitoꝝ ſicut reſcriptū per lapſum vni
us anni ꝑ c. Si aūt et c clerumqꝫ de reſcrip. Itē qualiter ꝑ-
ditur ius nō inuenientis debito tempe ad exigendū debitū vl'
hereditatē vtš c. xxiij. quicunqꝫ li. primo et ſimile infra e. c°
xxxiiij. qui voluerit § ij ſi teſtimoniū et infra e c. lvij. qui volue
rit Si rex dederit ꝛc̄ Nota q̄uis textus iſta loquitur de illo
qui obtinuerit effthermaal tū non facit mentionē de premio
laboris illius qui fuerit executor homicidij ideo defectus hui⁹
c corri ꝑ thorđ § lvi. Itē Nota vtrū aduocatus regis pōt aſſu
mere ſibi executionē cauſarū in illo hæreth vel villa forēſi vbi
eſt aduocatus iſtud dubiū cor per thorđ § lvi.

¶ Hwilke ſandmen til ſculle Caplm xi.

Vbicunqꝫ fuerit homo occiſus ſiue in villis fo
renſibus ſiue alibi tunc debent illi veridici iu-
rare qui ibi ſunt veridici vbi fuerit homicidiū ꝑpe-
tratū ita etiā debet fieri de oībus de quibus veri-
dici tenentur iurare.

¶ Hwilke ſandmē til ſculle Caplm xi.

Hwore ſom mā wordher draben huat heller i
købing eller a land hwedhū ſom han er helſt
tha ſculle the ſandmē e om ſwarie ther ther ere
ſandmē ſom gerninghū worder giord Thꝫ ſam-
me er log om alt thꝫ thī ſandmē ſculle om ſwarie

¶ Hwr ſandmen ſculle ſwarie c xij.

SI veridici voluerint iurare aliquē ad emēdaz
sic iurabūt sic deus adiuuet eos ꝙ ille vindi-
cauit vel vulnus vel ictus vel coact⁹ fuit ad defen
sionē vite sue vel rerū suaꝝ ⁊ tenetᷣ ꝓpter hoc frui
pace Sz si noluerint eū suo iuramēto pace priua-
re tunc debent iurare ꝙ ipē interfecit hoīem inno
centē ⁊ tenetᷣ ꝓpter hoc pace priuari Sz si cā mor
tis q̄ dr bane saagh publicata fuerit i placito qđ dr
landzthingh tūc tenentᷣ veridici suo discutere iura
mento quid fuit causa mortis que dr bane.

Hwar sandmen sculle swarie c xij.

Wille sandmen swarie man til bødher tha be-
de the thm̄ so gudh hielpe at thn̄ mā haffuer
anthn̄ saar eller hogh eller wor nøt til atwarie
sÿth eghz lÿff eller sÿth eghz gootz oc bør sin fred
forti at holde En wille the swarie hannū fredløs
tha sculle the swarie at han drap sagheløs mā oc
bør sin fred atmyste En om bane sagh wordher
liwst a landzthinghz tha sculle sandmen fange hā
num bane man oc hwat hannum wordt til bane
oc lÿffs lath.

Vbicunqꝫ fuerit ꝛc̄ Nota hic vt videtur corrigitᷣ error et re-
mouetur dubiū de arestatione So scriff landzdomer oc andre
gode men meth hannū aff landzthing Hwo som besettis log
lighe i berck eller i købingh oc mo thz deles meth høringh om
thz forsomes mz sandmen oc scal bødes ther fore iij mark bō
dhn̄ oc so konnghū at mynste Hec scripta sūt de placito toci⁹
terre Anno dm̄ M cd lxv. Itē Nota homicida ex industria .i.
ex ꝓposito innocentē per insidias occidit occidendus est secus
ex causa ar. xv. q. i. Siqs nō reatus et infra in plurib⁹ capittul
p insidias si xxiiij. di § de hÿs iste q p agressionis insidias oc-
cidit ab eccl'a emunitatē nō habeat de tali loqᷣ hic scz i pīma

et de homici nec public⁹ latro extra de immūitate eccl'e c iter alia et § q̄ndo liceat vnicuiqꝫ sine se vindicare l.i.⁊ ij.⁊ xvij.q. iiij. sicut antiquitus Item qui ea spe in ecclesijs vel cimiterijs delinquunt vt ibi liberentur non defenduntur ibidē extra de immunitate ecclesie c vltimo.

¶ Om teghñ gialo Capitl'm xiij.

SI emēda fuerit exhibita hoc ē om both festes hiemme et non fuerit discussum de causa cum iuramēto tunc tenetur rex habere teghñ gialo hoc est xij marcas denarioꝝ Sed si aliquis iurat⁹ fuerit ad emendam tunc rex nichil amplius ꝑcipiat q̄ꝫ tres marcas de curia sua pro blodwide siue fugam inierit siue moriatur.

¶ Om teghñ gialo Capitl'm xiij.

EEstes bood hiemme oc wordher ey sworen om tha a komighñ tegeñ gialo thꝫ er xij mark penninge En swaries man til bødher tha tagher koningh icke mere en blod wide En flyr hā fredløs eller døør tha a koninghñ aff hās bo iij mark for blod wide so at han oc tho holler sin fredh.

¶ Si fuerit emenda satiatio istius est vt exemplū alijs pateat ideo in publico fiat cōpositio et nō in secreto al' pena cōmittiē publice em̄ vtilitatis est ne crimina maneāt impunita de sen. excōi c vt fame.

¶ Om affhogh Capl'm xiiij.

SI voluerint veridici suo iuramento aliquem pace priuare pro affhogh tunc debent iurare ꝙ ipse recepit hominem innocentem et duxit euꝫ ad lignū quod dicit̄ stock oc hamleth hanū ⁊ tenetur ꝑpter hoc priuari sua pace et ꝙ posset eum ita bene occidere sicut demēbrare ita Et voluerit

ipsum iurare ad emendā tunc dn̄t sic iurare q̄ il-
la vice nec voluit ip̄m demēbrare nec occidere sed
qd̄ factū est ex improuiso vēit z ꝓpter hoc tenetur
frui pace sua.

¶ Om affhogh Capl'm xiiij.

Ville sandmē swarie man fredløs for affhog
tha sculle the swarie at han togh saghelφs
man oc ledde til stock oc hamlede hannū oc er for
thi skyplough sin fredh atmyste oc matte om wel
tage aff hānū lyff som lymme En willie the swa-
rie hā til bφdhē tha sculle the swarie ath i thā wai
ther the mφdes tha wille han ey lyff aff hannum
taghe oc ey lymme oc thet skede aff wode oc er thi
skyplough sin fredh atholde.

¶ Si voluerit vc̄ Melius est q̄ iuret' sup credulitatē q' hic se-
q̄tur pplexitas sicut s̄ in c.xij.di.c.tū est.

¶ For hwilketh affhogh sandmen sculle
swarie om Capl'm xv.

DE quolibet affhogh ita bene de oculo sicut de
alia mutilatione tenentur veridici iurare Vbi
cunq3 et ꝓ quocunq3 affhogh emēdatū fuerit fier
thingh mā bφdher pōt pro illo affhogh homo p̄-
uari pace sua.

¶ For hwilketh affhogh sandmē sculle
swarie om Capl'm xv.

OM alhonne affhogh so wel om φwe som an
neth sculle sandmē om atswarie Hwore sō
fierthing man bφdher bides for affhogh ther mo
man swaries fredløs fore.

¶ De quolibet vc̄ Nota hic in c.primū sup̄ mutilationez quo

ad p̃uaricationē pacis equipari homicidio sic alibi quo ad irregularitatē in cle vnica de homici ꝛ in v mutilet in glo. Itē vbi soluit quarta ps emēda homicidij vide infra i li.iij.c.xxxv Item Si discordauerint veridici nefningi vel denomiati q̃d iure hic in isto c cor ꝑ thord in cor § lx.

Om quinne teckt Capl'm xvi.

SIquis sup aliquē cōqueratur de muliere que vim passa est q̃ dr woltaghñ ꝛ si veridici volūt ipm pace priuare cū suo iuramēto tūc dn̄t iurare ꝙ ipsa fuit opp̄ssa ꝑ vim contra voluntatē suaꝫ ꝛ tenetur ille qui eā oppressit ꝓpter hoc priuari pace sua Et si notoriū fuerit ꝙ ipsa nō fuit per vim oppressa tūc debent iurare ꝙ nō oppressit eā per vim ꝛ nō contra volūtatē suam et tenetur ꝓpter hoc frui pace sua.

Om quinne teckt Capl'm xv.

HEter mā effthr̄ kone ther mꝫ wold er taghñ oc wille sandmē swarie hannum fredløs tha sculle the swarie at hwn wor taghen meth wold imod hēne eghñ willie oc hafft til haath kone oc er thē thr̄ hēne tog forti skyldug fredløs atware. En er thꝫ witterligt at hwn wor ey woltaghñ tha sculle the swarie at han togh henne ey meth woldh oc geen hennes eghñ willie oc er forti skuldugh sin fredh atholde.

Siquis sup aliquē cōqueratur ꝛc̄ De materia istius capituli ꝛ aliorū duorū capitulorꝫ sequētiū notatur in l raptores c.de ep̄is ꝛ clericis et l vnica T de raptu v̇ginū isti de publicis iudicijs Itē lex iulia de adulterꝭ ꝛ extra de raptoribus c penl'ꝛ fi in quib? etiā notatᷣ de pena vn̄ cōmittitᷣ stuprum cū volēte etiā sine raptu datur dimidietas bonorꝫ ꝛ hoc cognatis vt hic per dictū c Item lex si in volente sine raptu est pena capi-

talis in § sin aūt in dicta l unica a fortiore cū raptu vt dicit l raptores et l unica sed fallit si meretrix esset vt p glo dicti §. Item lex hic infi ubi pꝑter hoc Item melius dicit et pōt illo modo obstante pace sua frui ꝛ idē supra c.xiiij.

Om kone wordher woldtaghen c.xvij.

Quecunqꝫ mulier se dixerit p vim oppressam cū primo possit euadere manus eius et in ppriā libertatem venire tunc debent cōqueri vim sibi illatam coram villanis hoc ē for granner oc grānekoner oc a kirke steffne et postea in placito qḋ si fecerit pſumēdū ē qꝫ sibi sit violentia illata ꝫ tūc veridici tenent pꝫ illa causa iurare Sꝫ si tacuerit ꝫ sustinuerit postqꝫ fuerit manifestū corā granner ꝫ grannerkoner qꝫ ita fuit qꝫ iste habuit et cōcubuit cū ista muliere vlꝫ si ipā fuerit impꝫgnata et prius tūc pſumendū ē qꝫ ipsa nō fuit violēter oppressa ꝫ tūc nō erit necessariū iuramentū veridicoꝝ Item quicūqꝫ incausatus fuerit pro oppressiōe violenta et veridici iurauerint ipm excusatū tūc ille qui q̄rimoniā mouet omi carebit emenda et lege pro illa causa scꝫ leer wide quia maior iusticia semper preiudicabit minori.

Om kone wordher woldtaghen c.xvij.

Hwilkhē kone sigh kaller woldtaghē athwar først spnne hwn kōmr aff wold oc i sin eghē frelse tha scal hwn kære woldh ther wedh henne er giorth for granner oc grannekoner oc a kirke steffne oc sithē a thingi tha er wel ventelicht ath henne er wold giort oc ere sandmē forthi skyldughe om so wordher melch atswarie En tol kone oc thier effther at thꝫ er apēbaret oc mā wedh bo

de grãner oc grãnekoner at thñ mã haffuer hafft
thñ kone ellẽ om hwn haffuer hafft thñ man eller
om hwn wordher meth barne oc karer ey føre
tha er venteligt at hwn wor ey woltaghñ tho thẽ
alligeuel wor ildhe mz fareth oc thørffue ey sand
men til gãge Hwo som sectes for voltecht oc swa
rie the hannũ angherløs tha er hin ther a deler bo
de skyld wedh bood oc wedh annen logh for leer
wide forti at niere logh taghẽ a thñ mynne bort.

¶ Quecunqꝫ mulier se dixerit per vim oppressam ⁊c̃ Si aliqͥs
alicui abstulerit filiam sororẽ vel suã cognatã ⁊ ipsam carna
liter cognouerit per nuptias vel sine nuptijs distinguant ve-
ridici suo iuramẽto vtrum prima vice oppressa fuit vi vel nõ
licet ip̃a postea consenserit ⁊ si iurauerint ꝙ ip̃a oppressa fu
it vi sit ipse pace priuatus et nichilominus discernant veri-
dici vtrũ fuit sibi ablata vel non sed si ad hnc conuincitur sol
uat bondoni xl marcas et regi tantũ et preter hoc potest can
sam hærwerck prosequi si sibi factu͛ fuerit tempore quo abla
ta fuit cognata hec patent per thord in cor § xcij.
Nota quotuplex est violentia. nota infra libro tercio c xlviij.
Quecunqꝫ proppriam libertatẽ. in c veniens de sponsa tacu
erit. Nota ꝙ prescriptio colligitur ex taciturnitate ff de inter
rogatorijs actionib⁹ l de etate § qui tacuit et cõsensus p̃sum
mitur ex ducturna taciturnitate ff de vsucapionibus l cũ qui
dam § diuus et supra libro primo c xxxiij. § vltimo de violen
tia ibi et infra c. c. xviij. in fine.

¶ Quecunqꝫ mulier etce. Nota hic oritur dubium.

¶ Si mulier facit se a viro clamdestine et voluntarie cog-
nosci sed postea consensum et voluntatem mulieris ad im-
plere renuuens ab ea recedit mulier in fraudem verse se ꝑ
vim oppressam coram villanis et mulieribus circa ecclesiam
et in placito horribiliter clamat vtrum presumitur ꝙ talis
mulier fuerit per vim oppressa istud dubium corrigitur per
thord. §. xxix. in cor et clarius in cor § xcij.

¶ Om lønligh Caplm xviij.

SI aliqua puella vel mulier admiserit virū clādestine cum volūtate sua et postea fuerit publicatum licet ipsa tacuerit et nullum incausauerit tūc possunt eius cōgnati impetere quēcunqz voluerint et ab eo recipere vel iuramentū cōgnatorum suorū qđ dicit frendher eedh si negauerit vel emēdam ix marcarū si confessus fuerit vel bøde hās māhelleth si noluerit stare iuri Sz postquaz congnati semel recipint emendā pro ea si postea noluerint cessare tūc nō possunt amplius cognati ꝓ ea emendā accipere nisi violentia fuerit facta Sed illi qui ꝓpinquiores eius tutores sunt hoc ē the thē hennes giffther maal woldher debent illud ꝓseq̄ et nō alij sed de illa emēda ipa nichil recipiat quia vis non fuit ei illata sed cū voluntate sua fuit.

¶ Om lønligh Caplm xviij.

LAdher nogher mø eller kone ligghe hos sigh i løøn mz sin eghen willie oc wordher thz opēbaret tho at hwn thier oc secther enghen man tha mwe tho frendher kalle a hwem the wille oc the wide the gerningh oc haffue aff hannum anthen frendher eedh om han dyl eller ix mark boot om han gangher wedh En faller han aff loghen tha bøde hans māhelleth om han wil ey stande til rette En sithā frendher haffue en synne bood for hēne taghz wil hwn ther effther gøre ilde oc lade en oc taghe en annē tha mwe frēdhē ey boot hwer synne for henne taghe vthen at hēne gøres woldThe ther neste warie ere sculle dele thÿsse dele oc

55

ex annen mã oc thñ bood tagher hum icke up for thi at thet wor meth hennes eghen willie oc enghen frende uthen hennes rette warie ther hennes giffther maal sculle wolle.

¶ Si aliquis puella vel mulier ꝛc. Si confessus fuerit Nota allegans turpitudinẽ suam non audiendus de re iudica c latori In prima glosa per ber et de donationibus c inter dilect? per textum.

¶ Item non est audiendus allegans turpitudinẽ suam quia assimilatur conuicto quia si medio tempore mota fuerit querela per ipsum contra aliquẽ nõ potest eũ cõuincere vt infra e c. lxvij. qui conuictus Si aliqua puella ꝛc Nomen marcarũ aliqui textus habent tres marcas. Item pro isto c facit insti de iniurijs § patitur sed cuz voluntate quia volenti non fit iniuria de sen. excommuni c contingat in glosa et iniuria tollitur dissimilatiõne ff de iniurijs l non solum § i ꝛ ibi in glo.

¶ Nisi violentia sed leges quia tunc si meretrix esset falleret vt in § Item lex in glosa insti de publicis iudicijs

Si aliqua puella ꝛc Nota de cõcubitu illicito supra li. primo c viij ꝛ c xxxiij. et infra c e xxxiij ꝛ in li iij. c. xxxvij.

¶ Nota concumbens cum meretrice vel ancilla nisi cõmiserit furtum de iure non debet suspendi ff de furtis l furtũ vbi dicitur ꝙ si quis meretricem vel ancillam aliam rapuerit vel zalauerit non lucrificandi gratia sed libidinis exercende nõ committitur furtũ licet alias peccat ff de furtis verum Item de materia huius capituli ¶ Si aliqua quere in cor p̄ thorđ § xcij.

¶ Si aliqua puella Ibi iuramentum cognatorum ꝛc Nota iste textus non facit mentionem de thinghoringh et ideo fiat hic correctio de thinghoringhe si lex firmata fuerit in placito et quot illi thinghoringhe erunt et si se absentauerint cum leges dantur legittime de placito nominati quantum soluãt conquerenti et regi.

¶ Item per quot horas ante meridiem illi qui leges firmauit debent conquerentem expectare Itez ille thinghoringh testimonium perhibere debeant vtrum affuerit leges dando et

expectauerit quando conquerens illos petit et quod plures testantur vtrum sit ratũ et quod pauciores testãtur vtrũ sit irritum et quod soluant pro falso testimonio et q̃ in illa con/gregatione aliũ vulnerauerit vel occiderit quid soluat vltra ius commune iste defectus et ista dubia corrigantur et declarantur p Thorđ in cor § xv.

¶ Om kone døøor aff barne c.xix.

Si aliqua mulier mortua fuerit de partu siue sit legittima siue concubina tunc non dñt veridici de morta sua iurare quia ipsa nõ cõcepit puerũ sine voluntate sua.

¶ Om kone døøor aff barne c.xix.

Worther anthñ mãz husfrue eller hã slegefred døød aff barne tha sculle sandmen om henne døød ey om skilie forti at barn awledes ey wedh henne vthen hennes eghen willie.

¶ Si aliqua vẽ secus in c asu c Si aliquis de homicidio Nota purgato furnicare eo ipse purgetur fornicaria vce. vt infra li iij. c xxxvij. in glo Nota non põt denunciare de crimine de q̃ egit penitentiã xxiiij. q. iij. § ecce in v̀ corrigi hu? archi de offi ordi in c quia plerum in v̀ ecclesiarũ in vi.

¶ Om slegefred dather Caplm xx.

Si filia alicuius concubinaria fuerit clamdestine deflorata et non fuerat prius in placito legittimata tunc nullus qui pertinet ad eaz ex parte patris potest inde mouere querelam Sed ille q̃ sunt propinquiores ex parte matris Sed filius de clamdestine coitu et voluntarie nichil recipiat de illa emenda quam pater suus emẽdauit pro leer wide quã intulit matri sue.

¶ Om slegefred dather Caplm xx.

VOrdher mãz ſlegefred vather forligghen oc er ep thing liwſt tha mo enghũ ther til henne høꝛer a fadherne dele thÿſſe dele mẽ thi ther neſt ere a mødherne oc giffthermaal ſculle woldhe Thũ ſøn ther kone fangher i løøn tagher icke aff then bood ther hans fadher bødher foꝛ leer wide foꝛ hans modher.

¶ Si filia ꝛc. Ratio prime ꝑtis eſt quia filius naturalis nõ dicit̃ ꝓprie filius nec habet agnatos vt in auct̃ ex complexu § de in teſtis nupcÿs et auct̃ nec pri § de naturalibus liber; ꝛ inſti de cognatoꝝ ſucceſſione § vulgo per glo. ſed ſuccedũt mrĩ et ideo ꝓpinquioꝛes ex ꝑte eius admittuntur vt hic ſed filius non quia tempoꝛe delicti non erat filius in rerum natura ideo contra eum non eſt delictum ſicut rei qui nõ eſt nõ datur priuilegiũ de eccleſÿs edificandis c ad audientiam. Item de ratione prime ꝑtis huius capituli Si filia ꝫ li primo c. xxÿ. § iÿ. ꝑ textum quere.

¶ Om markeſkel Caplm xxi.

SI fuerit oꝛta diſcoꝛdia de markeſkel tunc dñt veridici de illo hareth ponerẽ ſtatuas vl' lapides hoc eſt ſtabel eller ſteen in loco quo volunt et ibi iurare ꝙ recte fecerunt markeſkel Et ſi vtrũqz fuerit diuiſio ibi markeſkel et tocius hareth tunc dñt quatuoꝛ de vno hareth et quatuoꝛ de alio ꝓut verius ſciunt debent ſuo diſcernere iuramento diuiſionẽ eoꝝ haret et poſtea publicare in placito qḋ factũ ẽ Sꝫ ſi aliq̈s vixerit et recoꝛdat⁹ fuerit ꝙ de illa diuiſiõe pri⁹ iuratũ fuerit tũc ãplius nõ iurabit̃ de eadẽ Itẽ ſi illius nulla ſit memoria et rex voluerit equitando dirimere markeſkel tũc ratuꝫ erit qḋ ipe fecerit Cauci⁹ tñ ẽ ꝙ iuretur q̃ꝫ rex eq̈tando dirimat q꜉ maioꝛẽ hñt noticiã inde qui ſunt

viciniores q̄ȝ illi qui sunt remoti Jtē si ita sit q̄ hō̄ qui moriant̄ in vna villa habent aliq̄d emptū ī alia villa tūc debent apperere in placito q̄ emerūt q̄d dr withēmaals thing hoc ē vno placito priusq̄ȝ iu ratū fuerit de p̄missis vel priusq̄ȝ rex equitādo di- rimat markeskel oc kalle astwffkiøb et fatentur markeskel tha swarie the there køb mȝ kyns nessa Si hoc sit cū lapidib9 vel stabel vel fossatis signa tū tha at markeskel scal swaries aff stȝ Sȝ si nō apperierit hoc est om the ey kalle a stuff kiøb ꝛ nō fatent̄ markeskel anteq̄ȝ fuerit iuratū tūc nichil p̄ ficiūt hec tha dwer thm icke sithē̄ theē a kallend.

¶ Om markeskel Capl̄m xxi.

Skyl mā om markeskel tha scullle sandmē aff thȝ sāme hareth stabelle anthē̄ mȝ stock eller meth steen oc swarie sithē̄ i thē̄ stȝ thē thē̄ skelnet er at the haffue giort reth En er thȝ bode marke- skel oc haretzskel thē mā skyl om tha sculle fire aff eth hareth oc fire aff eth āneth haret the thē nest ere sithē̄ skilie om thȝ sannest the wide oc swarie a at the giorde reth oc liwse sithē̄ a thingi En er nøgher mynē til at ther wor førre sworē om oc le wer nogē mā aff the thē swore tha scal thē ey me re om swaries.en er ey mynne til at forre wor om sworē oc vil komghē̄ ride markeskel tha stor thet oc for fulle tha mo han ey kōme aff ꝛc ware til so ath thȝ er lønt for anthē̄ there ther i the dele er Gr oher er tho ath markeskel swaries en rides forthi ath thet er thm mesth witthēlicht ther nest

sidhe Er om markeskel so.ath the ther bo i en by
haffue køpt i annen by tha' sculle the kalle a there
kiøbe paa wethermaals thingh thet er eth thingh
før en sworen wordher om eller føzre en komghn̄
ridher markeskel oc kalle a stuffkiøb oc ganghe
wed markeskel tha warie the thē kiøb mz kyns
nefnom thet er merckt meth steen ellē mz grøfft
togh at markeskel swaries aff stz En kalle the ey
a stuffkøb oc ganghe ey wedh markeskel føzre en
sworet er tha ower thm̄ sithn̄ icke there a kall.

¶ Si fuerit orta discordia de markeskel ꝛc. Pro isto c. facit l. fu finalibus ff finium regundoꝝ.

¶ Swaries man fredløs Caplm xxij.

SI aliquis pace priuatus fuerit et aduersarij sui emendam habere noluerint tunc fugiat de terra infra mensem ꝛ diē ꝛ si fugere noluerint tūc pōt rex cōfiscare bona sua ꝛ priusq̄ȝ ipse composu erat cū cognatis interfecti nō tenetur rex eū recipe re ad pacis securitatē hoc est recipe ab eo fredkøb Et si fugerit de terra vel moriatur tūc debent ꝓpinquiores cognati sui emēdare duo saal Jlle qui ꝓrimus est ex ꝑte patris sicut est pater vel senior filius vel cognati recipiāt stwth de cognatis paternis ꝛ emēdet vnū saal Sed illi qui ꝓpinquiores sunt ex ꝑte matris sicut frater vl' ꝓpinquiores cognati si frater nō sit recipiāt stuth de cognatis maternis ꝛ emēdēt vnū saal Jtē si ille habuerit duos fratres qui pace priuatus est qui ꝑ se hn̄t bona et sue iurisdictōnis sint hoc est the ther lage opholds men ere for thm̄ tūc senior frater erit ꝑncipalis in

illo saal qd̄ emendabit̄ ex pte pris hoc est debet eē forman z iunior frater dz esse principal' hoc ē forman in illo saal qd̄ emēdabit̄ ex pte matris Et si nō reptus fuerit nisi vnꝰ frater tunc ipse debet esse forman in illo saal qd̄ emendabit̄ ex pte patris Sz si ille pace priuatus habuerit duos filios tūc dnt ipsi emendare illa duo saal tn̄ ille senior debet soluere illud saal qd̄ ex pte patris emendabit̄ z si nō habuerit nisi vnū filiū tunc ille soluat illd̄ saal qd̄ emēdabitur ex pte patris et reliqui cognati soluant illud saal qd̄ soluendū est ex pte matris.

Swærie̊s man fredløs Caplm xxij.

SWærie̊s man fredløs oc ville hās wedher sage ey bood tage tha fly hā land indhn̄ dagh oc manz flyr han ey tha ma komghn̄ skøle ower hannū oc ey a komghn̄ fredkøb aff hannū atftage for en hā er forligt med hin dødes køn En flyr hā land eller død tha sculle hans neste frendhr̄ bøde thwenne saal herdes han oc wohi land tha bøde frendher tho to saal thn̄ ther nest er a frendher so som er fadher oc elste søn eller andre frendher om the ere ey til han tagher stwth aff fadhernes frendher oc bøder en saal a fadherne En the ther nest ere a mødherne so som er brodher eller andher neste frendher a modher om brodher er ey til tage stwth aff mødherne frendher oc bøde en saal En haffuer hin ta brodher ther fredløs er flyd oc selffue haffuer gooz oc lage opholdz men ere for thm̄ tha er hin eldher forman i thn̄ saal thr̄ a fadhne bødes oc thn̄ onge forman i thn̄ saal ther a mø

dhetne bødes En er ey mere til en en broder tha er hã forman i thñ ſaal thẽ a fadherne bødes En haffuer hin fredløſe mã to ſønner tha ere the neſt op atholdethe tho ſaal ther ſauth er tho ſcal thñ el dher then ſaal ther a frendherne bødes opholde En er ey mere en en ſøn til tha holdher hã op thñ ſaal ther a fadherne ſcal bødes oc thñ annen ſaal giffue hin ther neſte er a mødherne.

¶ Siquis pace priuatus ꝛc̄ Iſtud capl'm eſt locale quia de iure communi non datur emenda pro homicidio ſaltem pe cuniaria ſed ſi areptus fuerit morte puniatur diuerſitate q̈ litatis mortis ſecundum diuerſitatem factiet iuxta conſue tudinẽ terraꝝ vt extra de homici ꝑ totuꝫ ff et § ad corneliam de ſiccarijs.

¶ Siquis pace priuatus Nota hic vtrum quo die veridici vel denominati diſcernere debeant quilibet pro quacunq; cauſa pacem habeat. Si pace priuatus fuerit et ad tres dies et ad tres noctes ſecuritatẽ habeat pro cognatis interfecti ꝛ vtrũ ſint pace priuati qui talem pace priuatum vulnerauerint vl' occiderint in tali treuga a rege data et vtrum veredici de ta li pacis factura diſcernere dñt talia dubia ꝛ tales defectus corriguntur et declarantur per thord § lxviij.

¶ Siquis pace priuatus Nota quacunq; cauſa aliquis pace priuatus fuerit nõ reſtituet enim rex paci anteq; ſatiſfecerat iniuriam paſſo concordat thord in cor § lxxx et hic in i et in fi ne ſed textus ille loquitur de cognatis ſed thord de iniuriam paſſo.

Siquis pace priuatus ꝛc̄ Si aliquis pace ꝓuetur per ſtocke neſſn et ipſi communicant et cõuictus pace reſtituitur tũc paci reſtitutus ꝛ iniuriã paſſus tenet' medictatẽ cũ rege ꝑcipere de iure qđ ſtocke neſſn perſoluerunt ꝓ iuramẽto ſuo Thord § xij Siquis pace ꝓuatus ꝛc̄ Nota cognati interficientiũ nõ cõpel lãtur cõtribuere cũ homicid thord § vij. ꝛ iij. Si forte pace pri uati fugerint tũc ꝓpinquiores ſoluãt duo ecte ſaal ꝛ tũc ſm antiquam terre cõſuetudinem recipiunt ſuum ſtuth de cog natiſ vt hic c in § iij. ꝛ iiij. ꝛ in cõſtituciõe Erici regiſ datie § viij

¶ Nota textus hui⁹ capituli nõ loquit᷑ de nominib⁹ pace pri/uat⁹ scribend᷑ ꝛ ideo iste defect⁹ corrigitur ꝑ thord § xxxviij.

¶ At closter mo ey taghe fredløse mẽ c.xxij.

Claustrum non põt recipere pace priuatũ sed quẽcunqȝ legaliter conuictũ claustrum recepe rit vel plenã emẽdam pro eo exhibeat vel expo= nat eum si nondũ suscepit habitum.

¶ At closter mo ey taghe fredløs mẽ c.xxiij.

Closter mo enghñ fredløs mã taghe en e huil khñ lagfeld man ther closther tagher tha bød sult for hans brøde om han er munck eller bro= dher eller legge hannũ vth om han er i werlsens cladher.

¶ Claustrũ nõ potest ꝛc. Ratio ꝑme ꝑtis quia ꝓscriptus nul/libi debet habere pacem quãdo priuatus ẽ pace ff de interdic tis et relegatis Item ff de bonis dampnatorũ et in l. fraudor de pa iura fi C preterea Sed scda ps ptȝ quia quãuis mona/steriũ delet pctm̃ quo ad deũ non tñ penã duplicam delicti in auct᷑ de monachis § si vero intra coll᷑. hic tñ excipitur si habitũ cepit quia summa est ratio que religionem fouet ff de religio sis et sumptibus fuẽris per totum.

¶ Om oreget man Capl'm xxiiij.

Pauper qui vocatur oreget man non põt cogi ad solutõeȝ alicuis saal hoc est ettebodt vt at= holde Ille vocat᷑ oreghȝ man qui non hȝ domum nec terraȝ et nichil soluat nec expeditõem p̃rie sue nec adiutõem p̃rie qđ dicit᷑ landwern.

¶ Om oreghȝ man Capl'm xxiiij.

Oreghȝ man mo mã ey nøde til ettebood vp athalde Thñ er oreghȝ man ther ey haffuer selff hws oc iord oc ey redher lething oc lãdwern

¶ Pauper qui vocat᷑ oreghȝ ratio ẽ q꞉ talis pauꝑ nõ dȝ egere

ſimpliciter ar c odardus de ſolu C qui bonis cedere pn̄t ꝑ to
tū Jtē queritur vtrū ſemper excuſatur paup qꝛ nichil habet et
non eſt in ſolucūdo quere infra e c lxxxix. Paup ꝛc Nota ma
nis eſt actō q̄m excludit in opia debitoris Jtē nichil pōt dare
vel ſoluere qui nichil hꝫ Jtē qui nichil hꝫ eius ꝑiculo nichil ē
Jtem impoſſibiliū nulla eſt obligatio Jtē obligatio paupris
remanet in efficax ꝓpter inopiam Jtē paup ne egeat nō eſt
fraudendꝰ alimētis quotidianis habita ratōe hec ber i c odar
dus Jtem pauperi panniculario dimitti debēt qui dicent cō
dēpnato ad mortē pāniculaŕia dimittūť henricꝰ i c odardus

Hwo ſcal etteboodh opholde c.xxv.

SJ duo diſcordauerit quis eorū ꝓpinquior eſt
ad ſolutionē ettebod tūc ille qui primo incau
ſatur vel debet acceptare et ſoluere ettebood vel
oſtendere aliū ꝓpinquiorē de ꝯgnatis illiꝰ q̇ pace
priuatus eſt cum ſuo kyns nefſn.

Hwo ſcal ettebood opholde c.xxv.

EN ſkyl mā a huilke therē nermer ere ettebood
op atholde tha ſcal hin ther føꝛſt ſecthes āthn̄
taghe wedh thn̄ a ſal athbøde eller wiſe annē thē
nermer ær mꝫ kyns neffn aff hins neſte frēdher
ther fredløs er.

Hwo bøde ſcal mꝫ annen c xxvi.

QVe remotior eſt i cognotiōe q̄ꝫ ad quartum
gradū illū nichil oportet contribuere ad emē
dam. niſi voluerit Et ſi cognati debēt recipe emen
dā tales etiā nichil pn̄t recipe niſi qđ ſponte offerē
Jtē clerici ꝛ meliores nō recipiūt emēdā nec emen
dabunt quantūcunqꝫ ſūt ꝓpinqui qꝛ in nullū dn̄t
vindicare nec aliquis in eos Sed ſi clerici ꝛ mulie
res ſunt ꝓpinquores heredes interfecti tūc recipi
unt vnuꝫ ꝓ hereditate.i. gøꝛſum ſi alij ſyſken non

sunt et reliqui cognati recipiant alia duo saal.

¶ Hwo bøde scal mz annē c xxvi.

Hwo som ydhermere er i byrd en at fierde mā
ne han tørff icke bøde vthē at han wil Tha
ges oc bood indh tha tage the vthē fierde manne
togh tørffue the ey bødhe vthē the wille Lerdhe
mē oc quinner the bøde icke oc the tage oc ey bod
ind hwr ner som the are i byrd forti at the nwe
a enghē man hæffne oc enghē man a thm Ere
lerde mē oc quinner hins neste arwingh thē dra
pen wordher tha tage the en saal til arff , oc, gør
sum om ey ere andre sysken til oc frendher taghe
the andre to saal.

¶ Qui remotior ‹cc. Nota q̄ta erit summa pecunie in q̄libet
saal ꝑ emenda interfecti et vtrum cognati cōpelli pn̄t cōtri
buere cū homicid̄ declaratur in cor ꝑ thord̄ et corrigatᷣ § lxxij.
et supra e c xxij. Siquis pace priuatus § iij. ‹ iiij. de cōtributio
ne Qui remotior Ad quartū gradū sil’s est de cōtractu mri
moniali in c nō debet de consang ‹ affinita et q̄ excipitᷣ de cle
ricis ‹ mulieribus ratio elicitᷣ ex sexu ‹ statu ecclesiastico q̄r
vterq̄ desiderat pacem Itē eadē ratione cōtractus hic claudi
cat q: recipe pn̄t emēdā ‹ nō tenētᷣ exponere de q̄ claudicati
one in c de illis qui infra annos de despō impuber in glo vel i
c in iudicijs li vi. Lerde mē oc quinne. Anno dm̄ M cd lix Rex
‹ regni cōsiliarij ꝑ lege decreuerūt q̄ si clerici et mulieres sūt
heredes interfectoris nichil soluere dn̄t de emēda interfecti. s;
solūmodo alij cōgnati vt hic ptz in § Itē clerici et mulieres.

¶ Hwo som huser fredløs
man c xxvij.

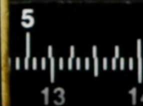
Qui pace priuatū hospitauerit sciēter post mē
sem ꝫ diē soluat regi tres marcas ꝫ si negaue
rit defendet se iuramēto xij hoīm q̄ nesciuit ipsum
esse pace priuatū vel q̄ ipsum non hospitauerit.

¶ Hwo som huser fredløs mã c.xxvij.

Hwo som huser fredløs man vithñde effther dag oc moneth bøde konnghñ iij marck oc han wærie sigh mz xij mẽz eedh at han ey wiste at han wor fredløs eller at han herbergæz hannum ey meth alle.

¶ Qui pace priuatum 7c. Post de materia hui⁹ c ¶ de hijs qui latrones occultaut Qui pace priuatũ 7c̃ Nota Anno dm̃ M cd lxvi Rex et regni consiliarij decreuerunt ꝑ lege ꝙ pace priuatus põt capi et depꝛchendi vbicunqꝫ inuentus fuerit saluis sctẽ ecclesie pꝛeuilegijs nec ĩ curia seu domo ꝓpꝛia nec etiã domibus alioꝛum pacem habebit et rõ est ꝙ lex perhibet ipsum hospitari vt hic c firmiter in glo. huius capituli et s̃. eodem c.xxiij. claustrũ in glo. in ꝑncipio.

Qui pace ꝑuatũ hospitauerit soluat tres marcas regi vt hic Itẽ ĩ ꝯstitutõe Erici reg⁹ dacie filij cristoferi reg⁹ § viij. soluat leso tres marcas 7 eius heredib⁹ 7 regi tantũ Itẽ ĩ ꝯstitutõe Erici regis ꝑoris erici filij soluat xij marcas leso 7 regi § xvi.

¶ Om man swæries til bødher c xxviij.

Siquis iuratur ad emendã emẽdet primo vnũ saal de bonis ꝓppꝛijs postea exigat stuth de cognatis suis ad reliqua duo soluenda Sed qñ aliquis iuratur ad emendam vel sic firmauerit emendam si nichil habuerit de cognatis tñ soluat quidquid pꝛomisit vľ ad quid fuit iuratus Si cognati noluerint eũ iuuare qđ dicit stuthe tũc potest eos cõuincere hoc ẽ søghe tilnaams Pro nullo forefctõ ꝙ fecerit homo potest recipere stuth nisi ꝓ solo homicidio.

¶ Om man swæries til bødher c xxviij.

Swæries mã til bødher tha bøde han en saal aff sÿth eghz gootz oc kraffue sithñ stuth aff

sine frēdher til the andre to En e ther mā swæri-
es til bødher eller bood festes fāgher hā icke stuth
aff frendher holle tho all bood op ther han feste
eller han woor sworen til forthi at hwat som man
fester thz scal man vt giffue En stpthe frendher ey
meth hannū tha mo han søge thm̄ til naanis For
enghn̄ brøde ther man gører tagher han stuth aff
frendher vthen for mandrab ene.

¶ Siquis iuratur ad emēdā ⁊c̄ Nota ꝙ aliqui dicūt ꝙ istud capitulū nō est abrogatū nisi in ꝑte scȝ ꝙ qū homicidia defen/dit se et sua et in defensione inuasorū occidit tūc licite vtatur stuth scȝ iuuamē cognatoꝝ al'secus vt patet infra li.iij.c.iij. in magna glosa Siquis iuratur ad emendā Hoc est locale et inuitat homines ad delinquendū.

¶ Hwar man scal dele herrewerck c.xxix.

Qwicunqȝ voluerit conqueri de herrewerck' de-
bet sic conqueri oībus modis et citare et pro-
sequi causam suā sicut predictū est de homicidio.

¶ Hwar mā scal dele herrewerck c xxix.

Hwo som wil herrewerck dele hā scal alle the
samme lwnde ka·re a thinghi steffne oc sÿth
logmaal fylge so som saut er om mandrab.

¶ Hwilkȝ herrewerk er c.xxx.

SJquis intrauerit domū alterius ⁊ fregerit do-
mū et diripuerit inde cū cōsilio prehabito et ꝓ-
uiso vel pecora vel vestimēta vel arma vel aliq̄s
alias res quas bondo possidet vel de ipso bondo
ne vel ei⁹ familia ther a holdher hoc ē herrewerck
Itē si vulnerauerit domesticū vl' domesticā vl' vul-
nerauerit aliquē de familia eius qui in eius felleth
est in domo eius vel violauerit hoc est herrewerck

etiã Sed ſi in pace conueniũt hoc eſt om the hit-
tes ſothe i curia alicuiꝰ bondonis ⁊ poſtea diſcoꝛ-
dauerint hoc nõ ē herrewerk Siquis ligauerit bõ
donē in ꝓpꝛia domo ſua ſine demerito ſuo et rece
perit filiam bondonis vxoꝛē eius et adduxerit per
vīm hoc eſt etiã herrewerk

¶ Hwilkꝫ herrewerk er c xxx

GAngher man mꝫ raathꝫ raath i annen manꝫ
hws oc bꝛydher hws oc tagher wth anthen
fæ eller klædher eller vaben eller andher coſte ther
bondhen han a fra bondhñ ſelff eller hãs hion thẽ
a holdher, tha er thet herrewerk En hitthes the
alle ſotthe i annen bondes gardh oc wordher ſit-
then a atſkilie thet er ey herrewerk foꝛthi at thet
woꝛ aff wodhe En bindher man bondhñ i ſÿth
eghñ hws vthñ hãs ſkyld eller tagher bondhens
dathẽ ellẽ bõdhñs kone oc føøꝛ boꝛth meth wo'd
thꝫ er oc herrewerk

¶ Siquis ītraueait domũ alterius ⁊ce. Nota ſi aliquis aliquē
de curia ſua vl' eccleſia expulerit vl' fugauerit vel traxerit ex-
tra curiã ſuam vl' eccleſiã et poſtea cum in fuga exiſtētē ex-
tra curiam leſerit hoc delictũ ſit huſfredh bꝛode coucoꝛ thoꝛd.
in coꝛ § lxxxij. Si aliquis aliquem fugauerit vl' expulerit de
aratro ſuo hoc delictũ ſit hærrewerck ſi ipſum leſerit ptꝫ per
thoꝛd § lxxxiiij. ¶ Nota in capitulo Siquis iuratur ⁊c. quid
ſit emenda pꝛo homine occiſo in pꝛimo ſaal ⁊ quid in ſecũdo
⁊ quid in tercio declaratur infra in tercio libꝛo c xxi Siquis
ꝓ homicidio Nota pꝛohibitũ eſt vindicare in aliquē cõſãgui-
neũ interficientis ꝙ diu vixerit qui occidit vt patet in cõſtitu
tione Erici regis dacie § ix et ſimile infra li iij. c. xxi. Siquis
pꝛo homicidio in glo ⁊ de ſimilibus ſ'le debet eſſe iudicium de
baptiſmo et eius effectu c maioꝛes.

¶Siquis intrauerit ⁊c̄ Nota hic est defectus quia textus hui⁹ capitl'i nō loquitur de fractore pontis cōmunis vel stabellorū placiti vt talis fractura sit delictū hærrewerck iste defect⁹ corrigit' in cor p thord § xlvij. Itē Nota in v̊ diripuerit pecora ⁊c̄ q̄ si prosecutio hærrewerck pgressum non habuerit quia si deficit testimoniū sex viroꝝ nichilominus soluat incausat⁹ bō doni tres marcas vt infra li iij. c. liiij Siquis equitauerit vel se defendat cuz nōiatis de cōsanguinitate vt infra c cxxxiij qui voluerit Quicunq̄ Nota de homicidio supra c viij. Siq̄s intrauerit Vide insti de iniurijs' § sed et lex cornelia cuz glo. sua et s̄ li i. c l. Ista Nota in iiij. § istius capituli qualiter ista violentia fiat Nota p thord in cor § lxxvij. ⁊ s̄ e c iij. Veridici § primo Nota quotuplex est violentia notatur li. iij. c. xlviij. Meth raadhz ⁊ce. Nota pro quacunq̄ caus aaliquis impetit' q̄ ad illam causā consiliū dederit vel mandauerit p qua causa aliquis priuari potest pace si iuramēto cognatorū qd dicit' nefn i kyn se non defenderit soluat bondoni xl marcas ⁊ regi tantum Si autem impetitur q̄ consiliū vl' mādatum dederit q̄ aliquis vulneratus fuerit si cognati ip̄m non defenderint soluat bondoni xij marcas et regi tantū thord § xiij. Si autez accusatur q̄ pter consiliū eius et mādatuz fracta sunt brachia vel tybie et cognati eū non defenderint soluat bondoni xl marcas et regi tantum. pro hijs causis debet accusatus citari ad placitū tempestiue thord § xiiij. Siquis intrauerit. vtrum q̇ interfecerit vel vulnerauerit vel v̊berauerit aliquē in domo siue curia alicuius cum consilio preuiso et prehabito postq̄ conuictus est vtrum liberabit' per solutionē xl marcarum vel vtrum ipso iure sit pace priuatus patz in cōstitucōe Erici regis xp̄oferi regis filij. § i ⁊ v. Item Nota Siquis interfecerit vel vulnerauerit vel verberauerit aliquē in domo siue curia alicuius cū consilio preuiso et prehabito vel in ecclesia si capiuatur operibus recentibus capite priuatur ita ptz in cōstitucione Erici regis prioris erici filij.

Item Nota q̄ qui ita deliquerit vt dictum est in cimiterio ecclesie simili pena puniatur quasi in domo siue curia ppria perpetrasset vt patz in cor § lxxxiij. et infra e c. iij et vbicunq̄ in glo.

¶Om man ridher annen mans korn
op Capitulum xxxi.

SIquis anonã alicuius equitando vastauerit per vim hoc est ridher annen manz korn op vel in ea pauerit gregem suum per vim hoc ē etiã herrewerck tamen debent meliores de placito nominari vt hoc videant et testificentur quantum fuerit dampnum.

¶Om man ridher annen manz korn
op Capitulum xxxi.

RIdher man annē manz korn op meth wold eller hiorther sÿth fæ ther i meth wold thz er oc herrewerck tho sculle gode menz a spn'til ath thet neste thingh.

¶Siquis anonam alicuius equitando vastauerit p vim vce. Hoc est locale hic Nota q qui pauerit gregem suum in anona alterius p vim est harrewerck et infra libro secūdo capitulo xlviij. Siquis venerit.

¶hwilkz manz hws er c xxxij.

VBicunqz aliqius habitauerit vel cum tugurio tenturio vel fossatis vel vmbraculis qui dicūtur tÿsbooth et illuc introduxerat se et res suas ibi põt cõmitti herrewerck in eo et in rebus suis sicut in domo sua sic etiã est in naui qui onerata est cnz farecoste Domus q̃ adducitur debet esse dom⁹ ppria cõducentis vsqz ad expletõm termini.

¶hwilkz manz hws er c xxxij.

HWore som man bygghr̄ anthn̄ mz tiald eller mz grÿfft eller mz rÿsbooth oc haffuer ther i føet sig selff oc sine coste ther mo hã byde a hãnū

herrewerck fo kom i hans eghz hws So er oc om man er a skipst. vdh ther bygdh er mz fare coste, Hwilkz hws man leier thz er hans eghz hws til leier maal er othe.

¶ Vbicunqz De domo ppria vide insti de iniuriis ¶ sed z lex cornelia Itez quicunqz aliqz in taberna q d rysbooth loco aggere circudato vel in naui vel cimiterio p in sultu q d rathn raadh lesit vel de hiis locis fugauerit vel taxerit et postea eu i fuga existente lesit hoc delictu sit husfredh brode ptz p thord in cor § lxxxiii. Nota domus q conducitur zce. et siste e de agro. vel de terra vt infra e c lxxi § i c qu aliqs Vbi d q qui semiat & vult iurare q habuit agru cu voluntate et licentia cu cernerit pot segetes tollere sine qrela rapine Ite siste ifra e c nesk ningi c xxxix § v i fine Ite siste infra e in c lxi Si aliquis § i. Ite etia siste ptz ifra li iii. c. liiii. Siqs eqtauerit § ii. iii. iiii. z v.

¶ Om land bo er selff husbonde for sig c xxxiii.

COlonus est domesticus p se hoc est selff husbonde p se z in eo pot comitti herrewerck et no in villico qz quicquid relinqtur ctra curia in qua villicus morat hoc tenet cqueri qui curia possidet Sed si aliquid iniuria illatum fuerit villico z vxori eius vel pueris eius in mebris eoz tuc pot p hoc villicus cqueri excepto domestico.

¶ Om land bo er selff husbonde for sig c xxxiiii.

LAndebo er selft husbonde for sig oc pa hannu mwe me herrewerck brydé oc ey a brydé forthi at hwat som gøres a then gardh ther brydé si dhe i thz er bondhns kare En gøres noghz a bry dhns lymme eller a hans kone eller a hans børn tha ma brydi selff dele othn hans husbonde.

¶ Colonus locale e. sz ro pme partis pot esse qz ibi est ius regale vl reale z sic dns teneat tuere ar c qz frequet vt lite u ptesta

¶ Sex ſculle withne om herrewerck c xxxiij.

QVi voluerit herrewerck cōqueri debet habe
re teſtimoniū ſex bonoꝝ hoīm de illo hæreth
vbi illud factū eſt in illo placito qđ dr landzthingh
et illi ſex debent teſtificare ꝙ poſſit legaliter cōque
ri de herrewerck Et ſi teſtimoniū nō habuerit tūc
incauſatus dʒ ſe defendere ꝑ neffn i kyn.

¶ Sex ſculle withne om herrewerck c xxxiiij.

HWo ſom herrewerck wil dele han ſcal haffue
ſex gode mēʒ withne aff thʒ hæreth ther the
gerningher ere i giorde vpa thʒ thingh thē landʒ
thing er oc the ſex ſculle withne at ſo er wedh hā
nū brød at han mo dele herrewerck loglighe En
om hannū bryſther withne tha thā ther ſecthʒ er
ſcal ſigh wærie niʒ neffn i kyn

¶ Qui voluerit ⁊c̄ Nota hic teſtimoniū ſex virorū quō pſes te
ſtes requirunt̄ ꝙꝫ duo tractat glo in l.teſtium § de teſtibus et
de iſto ſupra c.xv. Nota in § ⁊ ſi teſtiōniū ⁊c̄ q̄liter ꝑdicur ius
cauſe herrewerck nō habētis teſtimoniū ſex virorum vt hic et
infra e.c.c iij. Si aliquis ⁊. ſimile infra e c.quod ad veſtimēta
et ſimile ſ.e.c.x.ſed rex et ſupra libro primo c. xxiij. quicunqʒ
et extra de reſcriptis c.ſi autē et c.plerumqꝫ.

¶ Om nogher māʒ fa dra beʒ mā c.xxxv.

SI equus alicuius vel aliquod aliud animal qđ
homo pōt licenter habere hoēm ꝑcuſſerit ad
mortē et ſi illud animal fuerit adiudicatū ad mor
teʒ illius tunc bondo qui illud aīal poſſidet ſoluat
pro eo tres marcas ⁊ tñ ſe lege defēdat ꝙ neſciuit
ꝙ illud animal habuit illā ꝯſuetudinē Et ſi ter cō
tigerit illud idem de eodē animali dum ē in poſſeſ
ſione bondonis ſoluat ꝓ eo plenā emendā.

¶Om nogher mãz f. drabe mane xxxv.

Slaar mãz heſt man til døde eller nogher ãnet fæ ther mã er loffuede at haffue ſo ſom er nød eller ſwỹn eller hwn oc wordhẽ thz ſworẽ til mãz bane bonde ther otte bøde fore iij mark pẽninge oc giffue ther til logh ath hã wyſte thz ey ath thz fæ haffde thyſſe kynne En timer thz trøſſer i bondhñs heffud om thz ſãme fæ bøde fore fulbødher

¶Si equus alicui? &c. vt inſti Si quadrupes § i ſimilis peua ix marcaꝝ ſupra e.c.xviij.

¶Siquis educauerit.vt ſeqˀ inſti Si quadrupes § ceterũ.

¶Om mã fødher wilt diwr op c xxxvi.

Siquis educauerit lupos vel eoruz catulos vl vrſos vel eorũ catulos vel aliquid taliũ quod ẽ willediwr ſoluat ꝓ eis quicquid deliqrint z ſi ſo luti fuerit z ſi aliquis eos occiderit nichil ꝓ eis ſol uat ſed in poſſeſſiõe bondonis non pñt occidi.

¶Om mã fødher wilt diwr op c xxxvi.

Fødher man wilt dhwir op ſo ſom er ulffue hwelpe eller biørne hwelpe huat ſom the bry de ther føre bødhe the fulbødhẽ ther thm̃ op fødhe oc thm̃ haffuer i hefft En wordhẽ the løſe oc draber anne mã thm̃ bøde icke føre en i bondhñs hefft mwe the icke drabes.

¶Om man fangher døød aff thz ther ey lewer Caplm xxxvij.

Siquis ſubmerſus fuerit in ſpeciali fonte alicui? tunc ille qui fontem poſſidet ſoluat tres marcas et ſi erat ꝯmũis omibus villanis nichil ſoluat ꝓ eo idem eſt de leergraffue Itẽ ſi aliqs ſub

mersus fuerit in aliquo møle dam vl' fiske garde l' si ceciderit de domo vel domus eũ obruerit ꝑ eo nichil emendabitur.

¶ Om man fangher døød aff thet ther ey lewer Capl'm xxxvij.

OM noghẽ mã druckner i annẽ mãz kelde thẽ mã a sørlige thẽ for bødhẽ hã iij mark En otte thũ alle granner tha bødes icke fore so er oc om leergrawe En druckner man i mølle dam eller i fiske garde eller i andre giorth wã eller faller selff aff hws eller hws fallẽ a hãnũ thẽ bødes icke fore

¶ Siquis submersus fuerit in speciali fonte ꝟce. vt ff ad legẽ aquileam l qui foueas.

¶ Om mã haffuer hws a ãnẽ mãz iord c xxxviij.

SIquis habuerit domũ in terra aliena ꝫ ipse ẽ possessor illi⁹ dom⁹ ꝫ siquis fregerit domum illã sine voluntate sua tunc' põt possessor agere in eũ ꝑ herrewerk ꝫ nichil ad eũ qui terrã possidet.

¶ Om man haffuer hws a annen mãz iordh Capl'm xxxviij.

HAffuer nogher man hws a annẽ mãz iord so at hã er lage egher at oc byder nogher man thz hws op vthñ hãs willie tha mo hin ther hws-sech otthe dele thz til herrewerk oc kõmer icke hin wed atdele ther iordhñ otthe.

¶ Si aliqs habuerit domũ in terra ꝟc̃ vt insti de iniuriis C sz ꝟ lex cornelia ꝟ ff de hiis qui effuderũt vl' eiecerũt l i § habitare Nota siqs fregerit domũ alicuius licz edificatã i terrã alteri⁹ pt lesus agere i eũ ꝑ herrewerk vt hic qr possessor terre debz iudicio placiti violẽter edificantẽ ꝯuincere ꝟ nõ domũ illi-us destruere l' frãgere vt li. i. c. lv. § vi. ꝟ c. xlvij. § ij. iij. ꝟ iiij. c. li

¶ Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatione vel sub habitatione alicuius et ille qui ibi habitat noluerit recedere ille qui impetit ptātem habeat recipe de terra sua inhabitata ubicunq; voluerit funiculū pro funiculo vts̄ li· c.lv. Baat solkifft § iij. Sed si aliquis habitauerit ibi tribus annis sine q̄rela in placito pnunciata nō pōt de iure remoueri vel reuocari vts̄ li i. c.xlvij. Si alqua in fine.

¶ Om mā røffues i annē māz hws c.xxxix.

SIquis fregerit domū hospitis et inde' recepit vel equos hospitiū suoꝝ vel alias res ipis atti nētes tūc pt bōdo ꝯqueri de herrewerck pro violatione domus et hospes pōt cōqueri rapinā qꝺ dicitur raan Itē si aliquis spoliauerit plaustrū alicuius i q̄ vxor sua sedet hoc ē etiā plenū herrewerck

¶ Om mā røffues i annē māz hws c xxxix.

BRydher mā bōdhn̄s hws vp oc tagher thē vth hans gestes heste eller andre coste ther geste a tha mo bondhn̄ dele herrewerck for hws brod oc geste raan for sine coste ther han tabz En røwer nogher mā bondhn̄s woghn̄ ther hās husfrue lither i tha er thz ful herrewerck.

¶ Siquis fugerit. insti de iniurijs ¶ sed et lex cornelia et § patitur et insti vi bonoꝝ raptoꝝ § sane Nota hic intelligitur Si delictū husfredh fiet in villa forēsi execucio illius delicti habz fieri corri p thord in cor § lix.

¶ Om neffningh Caplm xl.

NEffningi debent iurare de handhraan z bo raan z hiorthraan qꝫ quidam vocant marckraan de improuiso fctō quod dr̄ wodes gerning et de furtu De quo seruari debet placitū ita qꝫ i pmo placito debet hō publicare hoc est liwse suum raan Tūc pfigitur aduersario suo placitū videlicz

aliud placitũ si primũ fuerit vtile hoc est si duo vl' tres hoc testificati fuerĩt q͞ illud sit illorũ wether maals thingh ꝫ q͞ reus fuit legaliter citatus hoc ē tilkrafft vt r͞nderet postea iuret ille qui causaz mo uet Sꝫ i tercio placito dñt neffningi iurare aduer sariũ eius illud fecisse vel illuz defendere Itē Si i causatus añ iuramẽtũ fuerit cõfessus se ita fecisse tũc nõ tenẽtur neffningi hoc suo dirimere iuramē to et rex tenetur inde nullã habere pecuniã sed tñ bondo recipiet inde suũ reth Sed incausat? post exponere quid vult ꝫ defendere se p legẽ videlicꝫ q͞ illud recipit ex improuiso hoc ē aff wode ita q͞ pu tauit istud suũ esse ꝓpriũ vel q͞ illud habuit cum voluntate illius et si defecerit in lege tũc exponat quid alius impetit ꝫ soluat regi tres marcas et bõ doni tantũ Et si nichil confessus fuerit anteq̃ꝫ iu ratũ sit cõtra eũ tũc debẽt neffningi inde iurare ꝫ ille postea nulla alia lege defendatur.

Om neffningi Capl'm xl.

Neffningi sculle swarie om handraan om bo raan om hiorthraan ther somme kalle mark raan om wodes gerning oc om thyffneth Ther om scal gømes try thingh Thꝫ første thing liws mã sẏth raan tha neffnes thing for hans dele mã a anneth thing gøres første thing nyth thꝫ er ath to mẽꝫ withne ellr̃ flere at thꝫ er thr̃ withr̃maals thĩg oc at hin ther secthꝫ er worloglige tilkrafft at stande hin til retthe ther hannũ secthede oc sithñ swære hin ther saagh giffuer N thꝫ tredie thingh sculle neffningi anthñ swarie hin ther saagh wor

dher giffuē til raan ellē fra En gangher hin wed
ther secthz er wed hins coste ther hānū secthz føre
re en sworet wordher om tha sculle neffning thē
om ey atskilie oc ey a komghū sin reth tog tagher
bondhū sin reth En alt mo hin ther for saghen er
vtlegge met loghū at han feck thet hā worde sec
thz fore affwode so at han hougsede at thet wor
hās eghz eller hā feck thz mz hās willie ther a kal
ler en bryster hānū logh legge wdh thz ther hin a
kallede oc bøde a iij mark bōdhū oc so komghū.
En gāgher hā wed icke føre en hannū wordher
sworen a hand tha sculle neffning swarie om oc
mo hin kōme wedh enghen annen logh.

Neffningi dūt Notatur c xij s c ij de isto iuramēto et p fine
facit ff ad legē aquileā le interdū Item si rapina scz raan p̄se
cutionem nō habuerit p neffningos nichilominus incausatus
soluat iniuriā passo scz bondoni iij marcas vt hic in § Item
Si incausatus añ iuramentū et infra li iij c liiij. Siquis equi
tauerit. vel se defendat cum iuramento xij hominē vt infra e
c. lxxij. Qñ aliquis. neffningi &c. Nota textus iste et silr c vi.
Infra minus s c nō faciunt mentionē de illis fyllingh qui ve
ridicos et neffningos ad discernendū moneāt seu inuocant
Hic defectus corrigitur p thord § xxij et idem ius seu eadē ra-
tio est de denominatis pro quacunqz causa Nota hic in textu
huius c c vltimo § iij intelligitur notabile q̄d si iniuriā pass9
contra iniuriantē scz raans man iuramentū suuz non expo
suerit neffningi non tenentur discernere vt infra eodē c xli.
Qui iurauerit et simile infra li iij c lxiiij. si imputatū per tex-
tum de nominatis in hæreth siue stockneffndh. Nota hic de
citatōne scz c xxxix § iij et s li i. et v. q̄si in pncipio iu i li c xxxvij
in glo § iiij. Itē in cōstitutione cristoferi regis filij voldemari
regis § xxvi et ibidē § xxxiiij. et lij c lviij et ibidē de contuma-
cia Neffningi &c Queritur vtrū res alienas occupare licz co
ductiue siue cōcessiue acquisitas vsqz ad expletionē termini si-

nē pena legis ptz s̄ e c xxxij. Vbicunq̄ § vltimo et īfra e c lxxī § i ⁊ hic § v in fine ⁊ infra e c lxi Si aliquis § i ⁊ infra li iij c liiij. Siquis equitauerit § ij.

¶ Om raan liwses oc kylges ey c xli.

Qui iurauerit raan contra aliquem in placito quod dicitur withermaals thingh et postea nolnerit ꝓsequi cū nefningis tūc soluat regi tres marcas et bōdoni tres et nefningi nō accedāt.

¶ Om raan liwses oc kylge ey c xli.

Thā thē raan swærier a witthēmaals thingh oc wil ey sithen kylge nefningh til tha bøthe han bondhen iij mark oc iij mark koninge oc gā-ge ey nefningh til.

¶ Qui iurauerit raan. vt ff ad l i turpillis § siquis Qn̄ aliq̄d fuerit de isto iuramēto vide s̄ e c Nota hic corrigitur dubiū de stocknefn i isto c. q̄ iurauerit ꝑ thorð § vij de emēda bōdonis et regis qui causam stocknefn non ꝓsequitur.

¶ Naar nefningh sculle swærie c xlij.

Quando aliquid fuerit publicatū cōtra aliquē de q̄ nefningi debēt iurare tūc debēt in tercio placito ad iudicari vt rectū iurent tūc tenētur nefningi requirere consiliū de melioribꝫ illius hæreth vtrū dñt iurare aut non vel quid debēt iurare et licet oēs vnū iurauerint vel fecerint si tñ iurauerint contra meliores ⁊ ꝑſes qui dicunt̄ fleste men illius hæreth ipi pñt suo carere boolloth.

¶ Naar nefningh sculle swærie c xlij.

At thē tredie thingh effther at mā liwses raan a handh eller mā secthes for noghꝫ anneth thē nefningh sculle om skilie tha sculle the dømes til atswærie reth. Ther effther sculle the nef-

ningh there raad rage aff the beste mēz raad ther i hareth ere om the sculle tilgāge eller ey oc hwat the sculle swarie forthi at tho the gøre alle eeth oc swarie effther the beste oc the fleste haretz men thamwe the togh there booslath forgøre.

¶ Qñ aliquid fuerit In q̊cunqꝫ hæreth vel villa forensi facta fuerit rapina i placito illius hæreth dñt nefningi illi⁹ hereth discernere et qui accusatur ꝓ causa rapine debꝫ in placito sui hæreth tēpestiue citari ad illū placitū q̊ nefningi dñt discer/nere et si ille nō hꝫ brofiel tunc debet citari in placito gñali. Thord § xvij. Nota hic scꝫ in isto c qñ aliquid corrigitur dubiū ꝑ thord § vij. vtrū stokenefīn tenētur iurare auteqꝫ iniuriaꝫ passus iurauerit contra iniuriautē eodē placito et vtrū tenē-tur stocknefīn et nefningi iurare añqꝫ monētur ad discernē-dum per duos fyllingh.

¶ Hware nefning sculle swarie c xliij.

HIc iurabūt nefningi Sic iuuet me deus et liber quē teneo ꝙ ille hō spoliauit illū illa re ꝓ q̃ fuit causat⁹ ꝛ ideo tenet̄ illud exponere ꝛ emēdare regi iij marcas et bōdoni iij marcas.

¶ Hwre nefning sculle swarie c xliij.

SO sculle nefning swarie So hielpe mig gud oc thī hellige bogh ther ieck holdher a ath thī man rønthe annen at thꝫ fa ther han worde secthꝫ fore oc er forti scyldugh vd atlade oc bøde a iij mark bōdhī oc iij mark komghen.

¶ Om hwr møghꝫ raan mo swaries c xliiij.

PRo vna ciroteca vel quātuꝫ cirotheca valet vl' quacunqꝫ re quā aliquis in manu sua habuerit p̄t adiudicari raan quia maius dedecus est sic spoliari q̄ꝫ alio modo Pro minori nō p̄t adiudica

ri raan q̄z ꝑ re valente dimidiā marcā denarioꝝ

¶ Om hwær møghet raan mo swaries c xliiij.

HAnd raan mo wære hath ellr̄ hanske eller so møghz som to hāske gialdher hwat som mā haffuer i hende forti at thz er mere skam at worde so rønth en andher lwnde Enghn̄ ādhn̄ raan mo wære mynē en halff marks cost therneffning sculle om swaries thz er halffmarks cost thr̄ gialdher halff mark penninghe.

¶ Pro vna cyrotheca Facit ¶ galmaꝝ ff de rerū diuisione de quo etiā i libro feudoꝝ de pace tenēda § siqs qnq̄ Nota hic est defectus quia hic subintelligitur indiscrete hospitās expēsas et pabulū inuito dn̄o siue domestico violenter rapiēs q̄d iurꝭ et q̄d sit agendū corrigitur ꝑ thord in cor § lviij. Itē nota ꝙ ꝓ modica re pōt aliqs ꝑ raan conuinci vt pro vna cyrotheca vt hic et etiā silr infra c c cy. Siqs seu. furē in glo et ibi ꝓ fure. to Nota gn̄alit ad oīa delicta Siqs ꝓmisit se conuinci emēdabit p̄mo iust emendā ꝓ delicto et postea pecuniariā vt i li iij c xxviij. Siquis ꝓmisit.

¶ Om boo raan Caplm xlv.

HOc ē boo raan qn̄ aliquis intrauerit curiā alterius ⁊ inde diripuerit pecora eius vestimēta vl arma vel aliq̄z aliam rem valentē dimidiam marcam denariorum.

¶ Om boo raan Caplm xlv.

THz er bo raan at mā gāghr̄ i annē māz gard oc taghr̄ ther borth aff hās fæ eller klæder eller vaben eller nogher andher coste ther gialdher halff mark penninghe.

¶ Hec est boo raan Pro isto c ⁊ c sequenti ff ⁊ § vi bonorum raptoꝝ ⁊ optime ff ⁊ ¶ de abigeis.

¶ Om hiorthe raan Caplm xlvi.

Hoc vocatur hiorth raan si aliquis intrauerit i alteri⁹ foldh in campo ꝛ in mark edificato ꝛ inde recepit vel pecora vł aliqđ aliud aīal vł equ⁹ qui dicuntur hors vel anonā vel ligna q̄ dicuntur timber vel aliā rem valentē dimidiā marcā.

¶ Om hiorth raan Capł'm xlvi.

Hiorth raan er thz om mā gāgher i annē māz foldh vthe a mark oc taghr̄ hors elller nødh eller ānet fæ eller korn eller høø eller timber ellr̄ ānher coste ther halff mark gialdher.

¶ Hoc vocatur Vide supra c primo:

¶ Om man faller for raans dele c xlvij.

Quicunqꝫ legaliter cuict⁹ fuerit ꝑ raans dele tenet̄ totū exprimere ꝑ bōdone ꝑ quo ipm cuincerat ꝛ insup iij marcas ei ꝛ alias tres regi.

¶ Om man faller for raans dele c.xlvij.

Hvilkhn̄ mā som faller for raans dele mz nekkningh hā er skyldugh at rette med bondhen ther hannū feller til thz hā er feldh til oc iij mark a oc so komīghen.

¶ Quicunqꝫ et hic Nota qualiter primo fiat resartō dampni ꝛ postea pena pecūiaria vt hic ꝛ ifra li iij c xxxiij ꝛ ifra e c lviij § iij in fine Itē li iij c xxij Siqs aliū occiderit ꝛ c xxiij Siquis primo recipit ꝛ c xxiiij Quodcunqꝫ cōcordat C de sepulchro violato auct' Itez q̄ dūm Itē e c xxviij Siqs ꝑmisit Itē e c xxix Pro vulnerib⁹ Itē e c xxxviij q̄ habet § ij Itē e c xlviij Si quis venerit § ij Itē e c xlix Duodecim pecora § ij in fine Itē e c li quicunqꝫ Itez e c lij Si pecora quasi in fine et c liij Aliter Itē e c liiij Alr̄ Item e c lxi minor § i ꝛ ij ꝛ e c lxv § ij Itez e c lxvi et c lxvij et c lxviij in ꝑncipio Quicūqꝫ ꝑ isto insti vi bonorū raptoꝝ in principio et q̄liter vltra dampnū dat' pena vt h ꝛ insti de obligationib⁹ q̄ ex delicto nascūt' C furtoꝝ gn̄a.

¶ Om mā slaar anneñ manz agher op eller engh Capittulum xlviij.

SJquis falcastrauerit alterius pratū totaliter qd̄ dr̄ mellom egh oc ende vel agrū ip̄ius mellom egh oc ende quātūcunqȝ sit pūū vel maius semē vel fenū ⁊ illud detulerit licet min⁹ valet q̄ȝ dimidiā marcā tñ p̄t hoc ꝯquerēdo reduci ad raan.

¶ Om mā slaar annē māz agher op ⁊c c xlviij.

EN slaar mā annē mās engh op mellom egh oc ende eller sker agher op mellom egh oc ende hare møghz som sadhñ er eller engh oc tagher thz bort tho at thz gialdher mynne en halff mark tho mo han to thz dele til raan.

¶ Siquis falcastrauerit Tñ ꝓ necessitate q̇s pōt vt ī § final auct̄ de pace tenēda coll'x Siq̇s falcastra Si semē ⁊ fenū detulerit reduci p̄t ad raan vt hic ⁊ ifra e c lxxij q̇cūq; semē § ij.

¶ Om wodhes gerningh Caplm xlix.

SJquis icausatus fuerit ꝓ violatōe festi qd̄ dr̄ hellibrøde vel blodwide et si iurauerit q̄ hoc fecit ex improuiso hoc ē aff wode et si nekfningi q̇ dñt hoc scire iurauerit illū hoc fecisse ex improuiso satisfaciat leso et nichil regi vel ep̄o.

¶ Om wodhes gerningh Caplm xlix.

Hectes mā for hellibrøde ellr̄ blodwide oc swer hā at han giorde thz aff wode oc swarie the nekfnige ther ther om sculle skilie hās gerning til wodes gerningh tha bøde han wed hin ther han brød wed oc hwerkñ wed komīg ellr̄ wed biscop.

¶ Siq̇s incausat⁹ fuerit ꝓ violatōe De hoc in c i ⁊ ij de delict' puerorꝫ sȝ vbi culpa p̄cessit q̇s tenet̄ de causa quia dedit operā rei illicite. nota in c Sicut dignū de homicid ⁊ p glo ṽ ī cul-

pa in c i de homicid li vi ꝫ ar a contrario sensu i n c Johānes
C ti idem dicit glo in c iij de delictis pu. ꝫ puer x annoꝝ doli/
capax ꝓpter delictū excōmunicatur et iure punitur tali pe/
na spūali Itē Nota ꝙ puer minor xv annis peccās extra homi
cidiū solū emēdat ad lesum et nō ad episcopū vel regē idez si
neffningi iurauerint eū sic fecisse bene iurant si ita sit sed nō
emēdat nisi vt s. Neffningi debent Vide hic modū eligēdi iux
ta plitatem modū Nota ex improuiso facto require ifra libro
iij c xxxvi § v. Et hoc fecit ex improuiso. nota cū quis ex im ꝓ
uiso delinqt vel etiā si occidit ibi voluntas adesse nō cēsetur
de homicid c Significasti sed qliter cōstabit hoc q₃ forsan sol⁹
erat ob defectū ꝓbatōnis ꝑ ꝓpriū iuramentū faciet fidez ꝙ
solum deū habet vltorē C de rebus cred li ij et precipue cum
de conscia alicuius queritur statur soli iuramento ipsius in c
preallegato Significasti per ver in v si ita est Item Nota ꝙ
duo requiruntur ad hoc ꝙ aliquid sit factum ex improuiso p̊
mo ꝙ ibi voluntas adesse nō censetur vt de homicid c Signi/
ficasti. secūdo debēt opa rei licite adesse et siquis vult excusari
per opus ex improuiso debz adhibere oēm diligentiā quā po/
tuit et debuit de homicid c. Johānes ꝫ c Quidā Item. nota
ꝙ siquis vult excusari ꝑ hoc ꝙ fecit ex improuiso debet excusa
ri per iuramentum neffningoꝝ vt s li ij c xxix ꝭm le munici
pales incoꝝ. Nota ꝙ nullus puniatur bis in idipsum vt hic
et infra li ij c lxxxij in glo.

Nota barn innen xiiij aar ther tagher inteckt fee aff annen
mans foldh eller gardh tha er thet hærrewerck eller raan vt
li iij c lxx § iij et iiij. Satisfaciat leso.

C Sed quid si sustinuerit penam corporalem nunquid satis/
faciat leso distingue aut tenetur pro maleficio et tunc si su/
stinuerit penam in corpore tunc tollitur actio ꝙ cum effectu
ita amplius non tenetur soluere licet proueniat ad pinguio/
rem fortunam vt notatur de homicid c. sicut dignum § eos
insuper i glo. maius quā approbat archid xiiij. q. vi. c. si res
glosa penl et io. an. de re. iuris c. pctm li libro vi. et hen. de do
et contu. c. finem di. ij. aut pro debito tunc secus nisi fauen
te subire penam et ibidem.

¶ Item non enim consurget duplex tribulatio sup uno et eodez
crimine quia nullus punitur bis inidipm ber in c sicut dignū
in ꝟ maius vel si habeat ꝛc.

¶ Hwar gāmelt barn hellet mo bryde c l.

QVi minor est quindecim annis satisfaciat leso
ꝫ nichil regi vl' episcopo nisi ꝓ solo homicidio

¶ Hwar gāmelt barn hellet mo bryde c l.

EK barn mynne en xv winther gammel bøde
wed ther then hā brød wedh oc ey wedh ko
ninghē oc ey wedh biscop vthen for mādrab ene

¶ Qui minor ē xv annis Nota iste text? pōt intelligi de pma
parte puerilis etatis a septīo anno cōpleto vsqꝫ ad explecio
nez vndecimi anni qꝛ puer in illa pte etatis dꝛ sꝫ vñ a purita
te q̄ꝫ purus aer et sic nullo mō ex leguz seueritate punitur de
delic pu.c.referende sed text? li'ij.c.xcv. § vlti.in q̊ dꝛ si pueri
sunt adeo adulti in exerti vel dolica paces ꝛce. Potest intelli/
gi de vltima parte etatis pueril'in q̄ aliqñ malicia anticipat
pubtatem scꝫ ab vndecimo anno completo vsqꝫ ad xv annū ī
qua malicia etiā supplet etatem qꝛ tūc puer multotiēs dꝛ do/
licapax ꝛ sic aliqñ punit' vt ibi et de delic pu.ca.pur? ꝛ sup̄ e c
xlix Siqs icausat? i glo ꝛ silr ifra li.iij.c.l.§ vl.scꝫ hoc tñ ꝓuiſ

¶ Hwre neffningi sculle i tages c li.

NEffningi debent esse octo in quolibet hareth
ita qꝫ duo in'qualibet fierthingh qui sunt ho
mines triū marcaꝝ et qui sunt bōdones hoc ē the
ther op holle forthm̄ ful landwern ꝫ bōdones de-
bent venire cū eis ad placitū et in illo placito qd̄
ꝓximo sequit' epiphaniā dm̄ et noīare eos corā ex
actore quos ad hoc decreuerint nominādos Exac
tor debet eos instruere in'eed qꝫ rogent deum'ita
eos iuuare qꝫ q̄ꝫdiu fuerit neffningi de oib? ad q̄
vocati fuerit iurabūt qꝫ veri? dixicerit hoc ē vthñ

wild Et si bondones neglexerint et noluerint eos noiare corā exactore tūc pōt ipe p se recipe nefni-gos Et si aliqua fierthingh discordauerit cuz alia ita q quidā volunt habere istos z quidē alios tūc stādū ē in iudicio pluriū Hoc tñ sciendū ē q q̄zdiu ceptus fuerit aliquis qui pri⁹ nō fuerat nefning⁹ qui tñ ita cōpos ē sui q pt seipm tueri z si adeo fit debil' qd dr wkør q nō pōt esse tutor sui tūc qui p-us fuerat nefning⁹ pōt ad iudicari ɔtra volūtatē suā Et sciendū q si aliquis noiatus fuerit ad iura mētū nefnigoꝝ qui pri⁹ fuerit nefning⁹ exactor nō pt eū āmonere dūmodo met voluerit Et si ra tionabilit nō pt oñdere q aliquis i sua fierthingh nō fuit nefning⁹ postq̄z ipe fuit z ipe noluerit ac-ceptare in debito triū marcaꝝ ɔpcellatur.

¶ Hware nefningi skulle i tages c li.

Nefningh skulle otte ware i hwert haret to i hwer firthing the ther trygi marks men ere atelbøndher oc ey brydē eller lādebo mē the ther opholde for thm ful lādwern oc bøndhē skulle kō me til thigi mz thm a thz thing ther nest er effther tolte dag imle oc nefne for ombosmā thm thē the haffue til nefnd. ombosmā scal thm i ethe thysse lwnde at the bede thm so gud hielpe at so lēge sō the ere nefning at om alle the maal thē the wor de kraffde til om at swarie oc thm høer at swa-rie at the skulle swarie thz retteste oc othñ wild.en forgløme bøndhē thm oc wille ey tage the til ther nefnig skulle ware oc ey og rethe for ombosmā tha mo ombosmā tage sig selff nefnigh En skyl

fierthing a innēbrothes oc somme wille haffue en
oc sōme annē tha sculle the ware neffning thē fle-
est haffue til taghʒ Tho scal thet gømes at e me-
dhn̄ annē er til ther ey haffuer neffningh waret
thē tho er so førre at hā mo ware hin eghn̄ warie
ta mo hin ey nødes til thē førre haffuer neffning
wareth Tho at nogher mā neffnes til ther førre
haffuer neffning wareth oc wil hā selff ware ta
mo ombosmā hānū ey wrette En kan hā ey selff
skel a gøre at nogher mā er til i hās fierthing thē
ey wor neffning sithn̄ han worde wil han ey i gā
ghe tha ligger hans tre mark ther wedh.

¶Om nogher mā wil ey neffning ware c lij.

SJ exactor extorserit a bondone tres marcas
legaliter pro eo ꝙ nō vult acceptare neffnin-
giā ⁊ recepit eas ab eo ꝓpter hoc nō est bondo ex
cusatus sed quotiēscunqʒ vocatus fuerit ad neffni
giam ⁊ nō receptauerit soluat tā diu tres marcas
donec nō habeat tres marcas.

¶Om nogher mā wil ey neffning ware c lij.

Nøgher ombosmā bondhēs tre mark loglighe
forti at hā ey wilde ware neffning oc taghē
thm̄ aff hannn̄ tho er hā icke orsaghe ther mʒ mē
e so offthe som hā kreffues loglige til neffning at
ware om hā ey i gangher gialde e tre mark so lē
ge ath han wordher so fatugh at han haffuer ey
tre mark.

¶Si exactor ⁊c Vtrū exactor potest intimādo aliquā causaʒ
contra aliquē publicare in placito et postea per monitioneʒ
duoꝝ fullingh cōtra iniuriantē exequi patet in constitutione
Erici regis prioris Erici regis filij § vltimo.

¶ Si exactor extorserit Vide penã nolẽtꝫ fieri neffning simile in certis statutꝫ cõmunicatũ cõtra recusantes officia publica

¶ Ath neffningh sculle ey swarie thẽ samme dagh ther the i tages Caplm liij.

NEffningi nõ debent de aliqua causa suo iuramẽto discutere illo die quo instituuntur quia nõ possunt habere min⁹ q̃z viij dies vt veritas inq̃rat in causa quã debent iurare.

¶ Ath neffningh sculle ey swarie then samme dag ther the i tages Caplm liij.

NEffninge sculle ey swarie eller skilie om noghet maal a thẽ samme dag ther the ethes i forti at the mwe ey haffue nypñe en viij netthẽ rõ atlede sannẽ om thz ther the sculle skilie om.

¶ Neffningi nõ debent Nota qũo requirat̃ de veritate et qũ p̃iudicat veritas lege require ĩ e c viij Si discordauerint ĩ textu ꝫ in glo et vlterius distinguit̃ sic quia aut veritas ẽ occulta aut dubia aut manifesta si occulta tunc veritas non p̃iudicat legi q2 ecclesia non iudicat de occultis nec vllus iudex nisi deus solus aut veritas dubia et tunc nisi veritas in iudicio discussa legittime fuerit et iniusticia finita nõ p̃iudicat legi vt ĩ e c viij Si discordauerint in textu vbi dr̃ q2 octo meliores de puincia ꝫ ep̃us ꝫce. aut veritas fuerit manifesta et tũc aut in causa ciuili aut crimĩali si in causa ciuili vt de emptione ꝫ vẽditione vel locatione vl' aliq̃ causa cõsimili Siq̃s cõfiteatur extra ius.i.extra placitũ si ,pbari legittime põt tunc veritas p̃iudicat legi vt § de non nuẽrata pecunia l gñaliter ꝫ l aduersus ꝫ ff de ,pbationib⁹ l cũ de indebito § vltio de fide instrumẽtoꝝ c si cautio in q.ix·§ Si debitã aut in causa criminali ꝫ tũc aut veritas põt ,pbari p euidentiã fcti puta p euidentiaꝫ patrati sceleris ꝫ tunc veritas p̃iudicat legi vt infra e c lxxxi Siq̃s imputauerit et extra de coha cleri. et mulie.c tua et c si aut veritas fuerit manifesta in causa criminali p ꝯfessiõeꝫ ꝫ tũc aut illa cõfessio facta fuerit extra ius.i.extra placitũ ꝫ

tunc illa confessio nō ꝑiudicat nec veritas preiudicat legi vt extra de iudi c ac si clerici et § e l iiij· aut veritas in causa criminali legittime facta fuerit manifesta et tūc veritas ꝑiudicat legi vt infra e c cvi. Siquis inratus in fi Et q̄ aliquis sit manifestus in crimine ꝑ euidentiā facti vel ꝑ coniūctōꝫ patꝫ infra e c lxxxix. Siq̄s capti in fine ibidē ꝑ glo hostis et de ista materia etiā q̄re infra e c xciiij Siq̄s ambibit in glosa magna Nefningi Simile de reo citato q̄ inde liberatus respōdere nō teneatur vt in c p̄terea de dilationib9 e ꝑ auct offerat C de lite contestata Itē similiter si aliquē in placito aliquis ꝓ aliq̄ cā ꝓ q̄ nō ē citatus ad placitū habeat spaciū deliberandi quid rūdeat ad ꝓximū placitū ptꝫ ꝑ thord in cor § ix.

¶ Om vmbolsman wil ey kreffue neffning c liiij.

SI exactor noluerit infra tria placita q̄ erunt a placito ꝓximo qđ est post epiphaniā neffningos instituere ꝛ nullū legaliter cōuincere quia non vult acceptari neffningeā Rex pōt euꝫ priuare exactione sua quia nō vult iusticiā facere bondoni et q2 quicunqꝫ incausatus fuerit ꝓ raan ip̄e tenet ꝑ legem p̄rie vel defendi vel conuinci.

¶ Om vmbolsmā wil ey kreffue neffningh c liiij.

VIl vmbolsman hwerken ey neffningh fange indhā tredie thingh effther thꝫ thing th̄ nest effther tolte dag iwle er oc enghen man lagsøghe forti at han wil ey ganghe i tha haffue konghn̄ goot reth til attage hans leen fra hannū forti han gør bondhen rethløs forthi ath hwilkhen man for raan secthes han er skyplough mꝫ ful logh enthen at waries eller atfelles.

¶ Si exactor ꝛc̄ Nota q̄d iuris sit si noiatus ad nominanduꝫ de noiatos nō inuocauerit Iteꝫ q̄d iuris si aduocatus illum noiare noluerit q̄ denominādos debꝫ noiare ꝛ tūc vtrū iniuriā passus nomiet ad nominādū quē voluerit ista dubia corrigāt

⁊ declarant in cor p thord § lxxiiij ⁊ hoc idē faciet si aduocat⁹ vl' eius official' nō sit ī placito vel aliquis illorū impetitur p cā pl'i vt ibidē Si exactor sit supior nō faciēs iusticiā punit' vt ff de officio p̄sidis p totū et spāliter in l illicitas ibidē. Rex pōt eū puare exactione sua quia officiū suū nulli dz esse dampno suz ff de furtis l si buus cōmunis § qp vero iiij q iij § ventur⁹ ber de fide c ij in v dispendiū Vnde nō dz pmū cōsequi vnde pe nā meretur xvi q i legi ff de neg. l fine hereditaria ber e c ⁊ ⁊

Quia non vult iusticiā facere bondoni Nota in isto iudicio si causa de q̄ iudicatur summā triū marcarū continet et non vltra emendet bondoni tres marcas pro iniusto iudicio et regi tm̄ si vo causa trascendit summā triū marcarū soluat bondoni sex marcas et regi tantū § xxij Thord Si exactor Nota rex pōt eū priuare exactōe sua q: nō vult iusticiā facere bondoni ⁊ ratio est q: nullus pōt iusticiā vendere vt extra de purgatōe c accepimus per textum et s̄ li pmo c lv gaar solskifft a by iu glo.

¶ Om nekfningi skilie at Capl'm lv.

SJ quatuor vnū ⁊ reliqui quatuor aliud iurauerint tunc tres nekfningi de pximo hareth adducētur ⁊ quorūcunq3 iudiciū duo ex illis trib⁹ p sua iuramēta approbauerit ratū erit.

¶ Om nekfningi skilie at Capl'm lv.

SWarie fire eth oc andre fire anneth tha sculle tre til aff neste hareth oc the ther nest ere sithende oc huilke fire aff them the tho fylghe thet stande.

¶ Si quatuor vnū ⁊c Nota hic si discordauerint veridici nekfningi et denomiati qd iuris corrigitur p thord in cor § lx Si quatuor vnū ⁊ce. sile infra e c lxxix Si nekfningi et idē ē si vn⁹ illorū moritur vel pegere pficiscit' vel recesserit de puincia vl' de hareth vel factus fuerit villic⁹ ar infra e c lviij Siqs nekfningor p textū ⁊ infra e c lxxix Si nekfningi p glo.

¶ Man scal ey selie sin swen leen i·hand c lvi.

Nullus debet famulo ſuo ſuã cõmittere exacti-
onẽ exequendã ſed debet eã cõmittere alicui
bondoni qui poterit de bonis ſuis ſatiſfacere hijs
quibus iniuriã fecerit ⁊ qui in illo hæreth habitaue
rit et qui poſſet cuilibꝫ exhibere iuſticie cõplemẽtũ.

¶ Man ſcal ey ſelie ſin ſwen leen i hand c lvi.

Enghũ mã ther leen haffuer ſcal thet ſin ſwen
ſelie eller betale mẽ ſcal thꝫ befale annẽ bonde
i hendher thẽ thꝫ følge mo oc ithꝫ leen boor oc pẽ-
nige haffuer wedh a thette at gøre thm̃ reth thẽ
the brnde wedh.

¶ Nullus debet Notio ponitur i textu qꝛ debet eẽ poſſeſſiona-
tus vt emẽdet ſi i iuſtũ iudiciuũ fecerit de qua emẽda in cor
thord § lxxix ⁊ v § xvij Itẽ incõſtitutõe criſtoferi § xxxi.

¶ Om nefſnig døør eller far bort c lvij.

Siquis neffningoꝝ mortuꝰ fuerit vel pegrina
natõez inierit vel receſſerit de ꝓuincia vel de
hæreth vl' factꝰ fuerit villicus tũc illi qui i ſua fier-
thingh morãt aliũ dñt noĩare et exactor debet eũ
ſicut prius dictũ eſt inſtituere.

¶ Om neffning døør eller far bort c lvij.

Om neffnigh døør eller far pellegrims ferd el
ler far aff ſyſel eller aff hæreth eller wordher
brnde tha ſculle hans fierthings men tage annen
i oc vmboſman hannum i ethe ſa ſom føre er
ſauth.

¶ Siqs neffningoꝝ.q̃liter in locũ ꝓdeceſſoris eligat' ſucceſſor.

¶ Nar raan ſcal deles Capl'm lviij.

Qui voluerit raan cõqueri debet illũ infra an-
nũ cõqueri ⁊ ſi hoc non fecerit reus iuramẽto

rȳ hoim se purgabit.

¶ Uar raan scal deles Capl'm lviij.

Hvilkhñ som wil raan dele a nogher man tha scal han dele thz indhñ thñ iamligh thr̄ raan er giort deler han sithen tha for han icke mere en tolff menz eedh.

¶ Qui voluerit vt ff de vi z vi armata l i in pncipio § ānus C vide vi l ÿ z q reus hic purget se est contra l q̄ accusare C de edendo quia accusatō est in tota extincta sicut in gl'i dicit de accusa c iniuriaꝝ z de tali abusione q reus negās se pur/get et simil' abusio de q̄ in c ad nrām de pbationibus.

¶ Om man wordher delth mz raan oc wil ey sithen stande til retthe c lix.

Qvi aliū conuincerit ad raan hoc ē hwo som deler vel søgher annē til raan z ipse noluerit postea satisfacere tunc prefiget' ei dies quinqz de placito ad domū rei vt exigat ablata et emendaz triū marcaꝝ z si re9 ꝯtumax fuerit z noluerit emē dare tūc iudiciū ꝓmulgabit' q ille qui eū conuincerit possit ab eo accipe naam extra curiā suā q̄ dicitur gardzleed occulte z nō manifeste tamen ille qui recipit naam debet iudicare vicinis suis vl' vni vel duob9 q recepit sed nunq̄z recipi debet naam sine iudicio placiti quia si prius recepit tūc pro eo potest fieri raans man vel fur.

¶ Om man wordher delth met raan oc wil ey sithen stande til retthe c lix.

Hvilkhñ mā annē søgher fulkōmelige til raan oc wil hin ey sette thr̄ forsaghñ er tha legges hānū fem dage til hās hws attaghe wth hās oc trygi mark bood a Er hā owerhøre oc wil ey bø-

de tha dømes hānū naam at tage elstħē sÿth løn
lige oc ey apēbarlige vthn̄ gardzleeth tho' scal hā
thē tagher seie til hās grāne en ellē tho' thz hā tog
En ey scal mā tage naam vthn̄ things dom forti
at tagher hā føzre en hā fangher dom til ta ma hā
ther fore worde anthn̄ rans mā eller thyff.

¶ Hwilke neffning sculle skyli om raan c lx.

SI ille qui conqrit raan et ille qui eam intulit
ambo habuerūt terraz in illo hareth vbi ille se
det cui imputatū ē crimē illud videlicet raan tunc
illi neffningi dn̄t illud suo discernere iuramēto qui
in illo hareth habitāt licet ille qui aliū incausauerit
sederit in alio hareth ita tn̄ qp illa terra ht inhabi-
tata p colonū vel p villicū vel si ipse eā p se araue
rit in primo autūpn velo vere.

¶ Hwilke neffning sculle skylie om raan c lx.

HAffuer bodhe hin ther raner oc thn̄ ther rent
wordher iord i thz hareth thē hin sidhē i thē
raans sagh wordher giffuen tha sculle the neffni-
ge ther om skilie ther i thz hareth ere tho at hin si
dher i āneth hareth ther saag gaff om iordhen er
bygd mz landbo eller mz brydе eller hā pyketh hē
ne selff a then nest grøde.

¶ Qui aliū cōuicerit ad raan Pro isto faciūt iura de pignore
ꝑtorio et melius de pignore iudiciali et esset meli? qp iudex as-
signaret ei q̄ qp p se caperet vt C de bonis auct iudicis possidē
di p totū et qp dicit occulte ideo forte ne veniēt ad arma p l cq̄
simūff de vsufructu etiā h tacite admittunt re ꝑssalie de qb?
in c vnico de iniuris ꝛ vi et sine iuditio nō valet vt l siqsi tā-
tā C vnde vi ꝛ insti vi bonoꝝ rap circa mediū ꝛc Nota hic fit
quedā correctio hui? capi. p thord § ij ex grā regi voldemari qp

cericus pōt cōmittere lauco cām rapine v hærreweck prose/
quēdā in istis legibus regni dacie Nota si reus legaliter i pla
cito cōuictus contumax fuerit pōt punire per naam nō solū/
mō p raau sz vt omibus causis extentes in c lx li ij Itē. nota
bm thordonē § xxxviij Si aliquis de aliquo ius qd naam dicit
recepit cōtra leges q in libro legali continētur tūc habeat li/
cenciā causā hærrewerck vel rapine psequendi contra illū ita
tū q alijs pro quibus cōuictus erat prius satisfaciat Itez qre
vlterius de naam infra li ij c cijsc; Qui aliū conuicerit ad naā
Item queras vlterius de naam infra li ij c lxviij qū ipncipio
Qui aliū cōuicerit ad raan Nota textus ille non loquitur
vtrū est causa hærrewerck si aliquis receperit naam contra
leges terre iste defectus corrigitur in cor thord § xxxij. Si
aliquis queritur vtrū res alienas occupare licet pz s c xxxij.
Vbicunqz v hic in § i v s xxxix nefningi et infra li iij c liiij si/
quis equitauerit Sed ille Ratio quia actor debet sequi forum
rei et forū capitur hic ex domicilio de quo in c cū sit gnale de
foro competenti et e finali et non psumitur domiciliū nisi sit
reus immobilis culta vt hic al psumit derelicta vel nō cura
ta a dño ar insti de rerū diuisiōe § quia ratione.

Om felles fæ oc om wedh oc om giald c lxi.

SI aliquis impecierit aliū in placito q concesse
rit ei denarios vel equum vel alias res vel in
pignorauerit et tunc incausatus tenetur exponere
tantum quantum fuerit concessus et insuper defē
det se xij hominum iuramento z si conuictus fue/
rit totum exponat qd alius impetiuit Sed si nolu
erit et iudiciū sustinuerit et efficiatur contumax et
infra certū terminum qd dicitur lagdaghe nō satis
fecerit tunc tenetur emendare bondoni tres mar/
cas supra id quod cōquerebatur et regi tres mar/
cas ac si esset p nefningos cōuictus z ita potest ali
quis exercere naam si legaliter conquestum est
in placito Et si lex firmata est et non in placito

tunc non est lagdeelth met lagdaghe Sed quid-
quid inpignoratur in placito in eodem placito dz
solui et redimi.

¶ Om felles fæ oc om wedh oc om gialdh c xli.

OM felles fæ oc om wedh oc om giald om no
gher man kaller a so a thingi at han haffuer
feeth annen sine penninge eller hesth elle nogher
ãdher thing hwat som thz er helst ellẽ sath a wed
tha er hin ther sectes skyldugh oth atlege so mø-
ghz som han gangher wed oc giffue ther a xỹ mẽ
eedh En faller han atloghen ladhe wdh thet ther
a er kerth En tol han dom oc wordher owerhø-
re oc rether ey indheu lagdaghe tha er han skyl-
dugh ath retthe wedh bondhe ower thet ther a
er kerth iij mark oc iij marck komghen so som hã
wore fallen for neffningh oc so mo ther effther
naam deles om thet er lagdeelt a thingi En wor
log fest oc ey a thigi tha er thz ey lagdeelt En alth
thz mã secthẽ a wed a thigi thz scal mã løse a thigi.

¶ Si aliquis impecierit aliũ Ratio quia cofessio pro iudicato
hebetur ff de confessis q autem reus defendat se iuramento
p non pbato est contra leges qui accusare C de edendo et § e
c lviij Item congruum est q puniatur pro contumatia bon-
doni et regi simile in c finez de dolo et contu sed q in pucipali
puniatur ac si confessus non placet Concesserit ei denarios
vel equũ ⁊c Nota q si aliquis alicui concesserit hoiem et ex in
curia moritur siue perierit homo ille quantũ ad estimatiõez
nõ tenetur reddere quia liberũ corpus non recepit estimacio
nẽ vt de ord cogni c ij de iniuris dãp da c i ver sz operas amis
sas et ipensas in curatõne prestabit vt de iniuris ⁊ dam da
c i in v operas et inpensas et in medicos ff si quadru pau. fe
dicitur l ex hac ff de cicc et effu l vlti et ff ad legem aquile-
am l qua actõne in pncipio et ff ad l rodiani de iactu l i C cor

poris et ff de cice et eff l i § sed cũ homo tñ si homo perijt l. solidoꝝ fit cõdempnatio vt in § sed cum homo et illud fit pro pena non pro estimatione nisi dederit occasionẽ dampni tunc qui occasionem dampni dat videlicȝ ꝓpinquam dampnũ de dedisse videtur secus tamẽ est in illo qui non vt accideret de contingentibus nichil omisit .i. omnem diligentiã quam potuit et debuit adhibuit de iniuris et dam da c si culpa sed si pñs fuerit i dãpno dato scilicet maiori nõ cõsiliũ dans nec cooperans sed si necesse fuerit amminiculum prestare proponens soluat regi tres marcas et leso sex marcas thord § v sed si cõsilium dederit vel mandatum in dampnis maioribus et hoc conuictus soluat leso xl marcas et regi tantum thord § xiiij Nota ꝙ Henricus in summa dicit ꝙ qui dicit se soluisse ꝓbare tenet hoc ipm et allegat c hȳs qui de so.

Om borghen Capl'm lxij.

Si aliquis fideiusserit ꝓ aliquo et postea noluerit soluere tunc ille qui fideiussioȝ recepit agat i eo tanq̃ȝ pro debito Itẽ nota ꝙ nullus potest se eximere de fideiussione nisi soluat quod promisit tamen nõ debȝ aliquis aliud exequi per nefningos.

Om borghen Ccpl'm lxiij.

Om noghet mã borgher for annen oc wil hin ey gialde ther borge worth tha scal dilliges a hannũ kalles som for annẽ gialtd Forti at huat sam mã wordher borghȝ fore thȝ scal han gialde oc enghñ mã mo he sig aff borghñ Tho scal thẽ ey nefningh til ganghe oc ey om skilie forti at thȝ er so som annẽ gialdh

Noluerit soluere ꝛc̃ quia dicit se soluisse queritur q̃d iuris respondetur per l vltimam C de solutionibus et liberationibus vbi d: ꝙ notandũ est illud ꝙ qui dicit se soluisse probare debet Itẽ dicit her in glo. vltima quasi in fine de solutionibus

super ca xviij qꝫ onus ꝓbandi reo incumbit ꝓpter suū de-
lictū infra actōnis ff ad le aquiliā inde veratius § hec actio et
alibi puuit inficiator C de nō munerata pe auct cōtra qui ꝓ-
priā Item onus probandi incumbit reo in multis alijs casib⁹
vt patet in c vt nrm̄ vt ecclesiastica beneficia sine diminu tio
actore nō ꝓbante per hec Item nota si auctor non probat q̄r
nullā habet presumptōem reus nichil prestabit et soluitur sic
ē de cā pos cū ecclia. si vero auctor habet presumptōez pro se et
contra reū tūc contra talē presumptionē defertur reo iura-
mentū et etiā qn̄ actor habet vnū bonū ꝛ honestū testem hec.
de iureiuran c vlti glosa vltima Queritur pone qꝫ aliquis te-
netur soluere pecunias infra certū tempus dedit fideiussorez
non sunt soluta pecunia infra illud tempus cōtigit qꝫ creditor
relaxat debito rem nunquid fideiussor postea obligatur ꝓ il-
lo tpe dilationis videtur qꝫ non Item queritur iij § ij comple-
to ff locati et conducti contrariū arguitur in l sed si mancute
ff de pretorio Solūmodo dicit doc aut aliquis fideiussor fideius-
serat si simpliciter tūc ꝓ lōgato termino p dilationē ad huc
tenebitur sic l pro ista parte all' si vsq ad certū tēpus tunc t-
mino elapso fideiussor non erit obligatus nisi nonus consens⁹
intercedat ita l pro ista parte hec henricus de fideius c con-
stitutus Nota tres casus in quib⁹ fideiussor agere potest con
tra debitorē. primus si diu in debiti solutione ꝛ obligatione ste-
tit vt de fideius c si secūdus si bona sua dilapidauerint i c in-
cius § si ff mādati. tercius si fideiussor fuerit cōdempnatus
in l pro ea C mandati. quartus si conuentū erat inter partes
et tunc habet locū quia fideiussor agit cōtra debitorē adhuc
alius casus si fideiussor sit scolaris in l licet ff ex quibus cau
maiores et in l licet ff de arbitris hic in c cū d fideius Si ali-
quis pus tū fideiussor potest gaudere puilegio fideiussorū vt
bnficio diui adriani ff de fideiussoribus l fideiussor et beneficio
noue constitutionis in auct de fideiussoribus coll i in aucte
presente C e ti et notatur in c peruenit e. ti. quia hic non
prohibetur §. Item Nota quia per solutionem et condi-
cionalem nouationem expirat fideiussio C de fideiussoribus
cum similibus.

¶ Om man gangher i borghen for then mã ther lyff eller lymme haffuer forgiort c lxiij.

SJ quis fideiusserit pro fure vel aliquo qui vel membra vel vitam demeruerat tunc debet illum assignare coram iudice et nõ illi a quo sumpsit Si autem fugerit per infortuniũ vel cum consilio illius qui pro eo fideiussit tenetur omnia debita sua emẽdare ꝛ insup xl marcas regi ꝛ xl bondoni.

¶ Om man gangher i borghen for then mã ther lyff eller lymmer haffuer forgiort c lxiij.

GAngher mã i borghñ for thyff ellr̃ annẽ man ther sĩth lyff eller sine lymer haffuer forgiort tha scal hã thñ ãtworde for recther oc ey thñ mã hã togh hãnũ aff En wordher oc so at hã slipper bort anthñ mꝫ wilcke ellr̃ mꝫ hins raad thr̃ borge wort bøde al thñ brøde thr̃ hin giorde the hã worde borge fore oc ther xl mark bondhñ oc so komghñ forti at han antworde mãnen icke indh.

¶ Siquis fideiusserit pro fure vl' aliquo ꝛc̃ Nota defectũ istius capituli pro fideiussiõe supplet et corrigit correctio thordonis § xli Siquis fideiusserit ꝓ fure facit l barsathanã ¶ de fideiussionib⁹ et l ad cõmentariũ ¶ ꝺ custodia reorũ vbi nota diu⁹ ꝙ tal' fideiussor nõ emendet eadẽ pena saltẽ corpali qua reus fuisset puniẽdus sed al' corpaliter vel pecuniarie iuxta arbitrium iudicantis sed secundum istas legas statuitur certa pena.

¶ Om hin wil fly ther borghñ setthe c lxiiij.

QVicunqꝫ posuerit fideiussorẽ ꝓ se nõ tenetur alicui ꝓ' delicto suo rñdere nisi illi soli ꝓ quo fideiussit Itẽ si illo voluerit fugere qui fideiussiõez

posuit p se z hoc illi innotuerit qui p eo fact? est fideiussor tūc dz hoc iudicari iudici vel exactori z il le dz eū detinere qz ipe nō pōt eū cape nisi eū rece pit i carcere vel in stock qn fideiussor ei? fact? fuit.

Om hin wil fly ther borghn setthe c lxiiij.

Hwilkhn mā borghn setther hā er skildugh for the gerning enghn mā atsware othn thn ene thē hās borge wordhē En wil hā fly thē borghn setthē oc wordher hin war wed ther borge wort tha scal hā hē recther til at hā scal hānū opholde forti at hā mo hānū ey selff tage othn thz ene om han togh hānū i stock eller i fiedher ther han wor de hans borghe.

Quicunqz zc. Primū intelligitur si ad tēpus qz añ tpc nō te net alteriff qui sat3 dare cogūtur l si decesserit et ff siqs cau tōib? l eū § homo Itē ɔtra § Itē si ille facit l ait pretor § siqs debitorē ff de hijs qui in fraudē creditoꝝ facta sūt vbi pmitti tur q retineat debitor in fuga constitutus h iñ ponit distinc tio an cepit eū de carcere an cippo vel nō.

Thwo borge mo ware c lxv.

Clerici claustrales z mulieres qui nō sunt xviij annoꝝ nō pñt fideiubere p hijs qui vel debēt carere vita vel mēbris Sz clerici et vidue pñt fide iubere p pecunia si ille qui fideiussionē debet acci pere voluerit acceptare qz hñt vnde soluāt hoc est the haffue fulth wed a thette Sz puelle z pueri et vxor alterius vl' claustralis excepto abbate nō pñt fideiubere p denarijs et nec pro alia re nec filius bondonis q3 diu sit in cōmunitate cū patre suo li cet sit adultus.

¶ Hwo a borge mo ware c lxv.

Lerde mē oc closther mē oc quinner oc the ther ey ere kōne til lage olohet thz er attē winthē the mwe ey borge ware for the mē thē sculle miste anthen lyff eller lymer En clerke oc encker om him wil thē borge scal taghe the mwe worde borge for penninge forti the haffue selffue there eghz til at gialde aff En møør eller børn ellē noghē māz hulfcue el er closter mē othē abbet mwe ey borge ware for pēninge oc ey for annet forti ath enghē māther ey haffuer eghz mo noghz aff hende Oc ey bōdens søn i felleg mz sin fadher mo borge ware tho ath han er fulwoxen.

¶ Clerci. de quo ff qui satz dare coguntur l de die § qui mulierem et in glo et § minori sed mulier ad hec pōt gaudere senatus cōsulto vel laueno vt C et ff ad senatus cōsultū velleyanū et clericus similiter si monachus vel religiosus de seculari dicendū vt in c puenit de fideiussoribus et in glo dicta l § qui mulierem Item an filius ptāte patris constitutus possit fideiubere vide l qui satis dare ff de fideiussorib? z mādatorib?.

¶ Hwo mo eller scal raan swarie c lxvi.

De ona causa potest vnus liwse z alter iurare et quicunqz fuerit spoliat? qd dicit̄ rønt ille debz iurare licet alius liwser thz si ip̄e est tutor sui qr ip̄e scit quis eū spoliauit Sz si illi fuerint spoliati qd dr̄ rønt q̄ nō sunt sui tutores z compotes tunc debent eorū tutores hoc conqueri z publicare z iurare et consequi causam illā Et si illi qui non sunt sui tutores et compotes impetuntur ab aliquo p raan tūc debent tutores eoꝝ p eis rn̄dere.

¶ Hwo mo eller scal raan swarie c lxvi.

OM en saagh mo wel en liwse oc ānē swarie en hwo som rønt mordhē hā scal selff swarie tho at ānē liws om hā er sin eghñ warie forti at han wed beste wo hannū rønthe En mordhe the rønt ther ey ere there egne warie tha sculle there warie bode liwse oc swarie oc følge ther tale til fulle so som ādre En deles ac raan med thm̄ ther ey ere there egne warie tha sculle there warie oc for thm̄ swarie.

¶ De vna cā ꝯce. si intelligit̄ ꝙ indistincte pōt spoliat⁹ iurare ꝙ tal'cū spoliauit ē ꝯtra c si deiureiurādo ꝯ l admonēdi ff e ti ꝯ l i bone fide t C de rebus credit ꝯ iureiurādo i q̄bus habetur ꝙ iuramētū nō debet deferi actori nisi sit ꝑsumptio ꝓ eo ꝯ semiplena ꝓbatō Itē ꝙ pupilli ꝯ furiosi defendāt̄ ꝑ suos tutores ꝯ curatores ꝯ eciā agere insti de auct' tutoꝝ ꝯ curatoꝝ.

¶ Hwre brydе mo raan swarie c lxvij.

VIllicus pōt iurare raan ꝓ omibus attinēcijs ad curiaz illā in qua sedet sed domestic⁹ eius debet ei illud officiū iniungere ꝛ publicare in placito ꝙ ipe ē eius fellebryde et si ipe ꝑ se habuerit aliam curiā ꝛ in ea villicū tunc ipse est ibi domestic⁹ ꝛ tutor illius licet ipse sit villicus alibi et ꝓ curia illa pōt conq̄ri raan si fuerit ibi spoliatus.

¶ Hwre bryde mo raan swarie c lxvij.

BRyde mo wel raan swarie om alt thet ther til thñ gard hører thñ hā er bryde fore En tho scal bondhñ hānū om biwde at dele the dele oc a thigi liwse at hā er fellebryde oc retthe swen En haf fuer hā selff annen gardh oc ther bryde i tha er hā thē husbōde oc warie fore tho at han er annē st

brÿde oc mo han for thē gardh dele raans dele om han wordher ther rønth.

villicus pōt iurare raan. Ratio qr villicus habet dominū vtile ff si ager vecti l ÿ Domesticus fa l ÿ C vbi in rem actio exer- ceri debet ꝛ c qm̄ frequenter vt lite non contesta.

¶ hwat feld mā mo aff hende c lxviij.

QVi cōuictus erit p raans neffning vl' aldo mā vl' ad iusticiā regis ꝛ bōdonis ita q tenet sol uere tres marcas tūc nō pnt bona eius alienari si ue sint mobilia siue immobilia anteq̄ȝ satisfecerat tam regi q̄ȝ bōdoni' Et si medio tpe incurrerit ali- quā q̄relā nō pōt aliquē cōuincere hoc ē nō pōt eū ꝓsequi et null? pōt eū recipe i villicū nisi voluerit p eo iuri stare ꝛ satisfacere qr postq̄ȝ aliq̄s ē lega- liter conuictus et incausatus nō pōt se et suas res transferre de illo loco anteq̄ȝ satisfecerit.

¶ hwat feld mā mo aff hende c lxviij.

THē mā ther feld wordher mȝ raans neffnig eller nogher andhē lwnde anthē til komghs reth eller bōdhēs so at hā er skildug atgialde sine iij marck tho mo hās gooȝ ey aff hēdes hwerken bo fa eller āneth før en hā haffuer reth giort bode bōdhē oc so komghē Oc hā mo enghē mā søge om hā fangher nogher dele oc enghē mā mo han nū tage til brÿde vthē at han wil sware oc retthe for hānū forti at sithē mā er anthē feld eller secthȝ tha mo han ey flÿtthe fare coste oc ey wÿde sigh annen staȝ borth.

¶ Qui conuictus ꝛc. Nota qui appellauerit ad iudiciū regis et nō fuerit ꝓsecutus quid iuris Itē si nō appellauerit vtruȝ aduocatus teneatur sub bonoꝝ testimonio boudoni iusticiaȝ

facere et regi de curia conuicti et si aduocatus non fecerit bō doni et regi ius de curia conuicti quid soluat Item si aduocatus et sui sequaces fecerint bondo ni et regi ius de curia conuicti illis non debet imponi causa hærrewerck vl' rapine hec dubia corriguntur per thord in cor § lxxix Nota hic scilicet in isto c Qui conuictus erit per thord § ix corrigūtur aliqua dubia scʒ si aliquis pace priuetur per stocknessu et ipsi conuincātur et conuictus pace restituitur a quibus recipiat emendā et restaurum pro iniurijs et dampno patet per thord § quo supra scʒ § ix Qui conuictus Nota qui legaliter conuictus est erit postea in habil' ad omnia legittima prosequēda vt hic in cor thord § xxxviij ꝛ s̄ c c i iu glo Nota homo legaliter conuictus Item Nota siquis occiderit legaliter conuictum propt' hoc non priuabitur pace sua et siquis eum vulnerauerit vel verberauerit nichil pro eo soluat vt infra li iij c xxviij siquis per misit per textum hic in parte in § Et si medio tempore. Qui conuictus istud est locale et ratio ē quia bona sua sunt obligata tunc ibi et si facit c decreuimus de sen. ex in vi qualit' etiā excōmunicati et interdicti nō admittunt' ad agendū vel procinandū defendēdū et de ꝓba post c cessiōeʒ.

Om man tagher feld mā til sig c lxix.

Siquis receperit in curiā suā vel cōmunitatem aliquē legaliter conuictū vel incausatū ille qui eū incausauit agat in eū qui eū recepit primo in vno placito secundo in alio et tercio in tercio et si ille qui eū recepit in domū suam nec voluerit ꝓ eo satisfacere nec eū dimittere cū rebus suis tūc debʒ iudicari cum illo placito recipere naam de curia illius bondonis qui eum tenet Sed si ille fuerit incausat⁹ ꝛ nō legaliter cōuict⁹ qn̄ venit in curiā illi⁹ debʒ se transferre cū bonis suis de curia illi⁹ qꝛ nō pōt euʒ recipe nec tenere anteqʒ se excusauerit pro causa sibi imposita.

¶ Om mā tagher feld mā til sigh c lxix.

T Agher annē mā i sin gard ellr̄ i sin fellegh no gher mā ther lagfeldh er eller secthet tha scal hin ther hannū ecther kalle a bondhn̄ ther hin er tilfaren a eth thingh oc a anneth oc a tredie wil hin ther hannū togh hwerkhn̄ for hannū retthe el ler lade hannū borth mz sine coste tha scal hannū dømes a thingi at tage aff thn̄ bondhe gard ther hānū holdher ful naam En er hā secthz oc ey feld thn̄ time hā kom i bondēs heuth tha scal hā vtfare effter mz sine coste forti at han mo hannū ey hol de oc ey taghe føre en hā haffuer sig orlaghz for thn̄ saag hannū gaffs.

¶ Siquis receperit ff de receptis arbitrijs li ij C de hijs q la trones occultant l i Nec eā dimittere Nota q hic pōt elici de textu q villic9 seu inqliuus seu colon9 qrūdā si bona in qbus residēt vlterius in habitare voluerint fm leges terre dn̄is su is p̄dicent et resignēt & satisffaciēt et liberi recedant fm leges terre ab eisdem vt notatur et plene declaratur in cōstitutiōe regine margarete filie regis voldemari § xxij & eadem rō et idem ius ē si dominus inqlinū villicū seu colonū noluerit in habitare p̄dicet sibi secūdū leges terre vt dictū est ꝯcordat rex & cōsiliarij regni & gn̄alis cōsuetudo Siquis receperit hic orit dubiū Si aliquis recepit legaliter conuictū in solutione legis vl iurameto xij hoim vtrū tl's leges l iuraēmta infirmātur vl vicientur ad remoēndū tle dubiū So scryffklandz dømer oc andre gode men mz hānū aff landzthinghz Hwilken mā som i logh er som fordeclt er thz bør thū mā selff atbetale meth iij mark komghn̄ oc bor ey at forkrenckes hins logh ther han swor meth Hec scripta sūt Anno dn̄i M cc lxv de placito gene rali Jucie.

N ¶ Om lagfeld mā haffuer annē māz fæ c lxx.
Ullus dz legalit̄ cōuicto cōcedere iumēta sua

vel pecora vel alias res nec conducēda tradere tā
din ꝙ possit putari ꝙ eius sit ꝓpriū et si illa supe
rius dicta fuerint recepta et capta in eius possessi-
one tunc ille qui cōcessit debet ab eo cui concessit
exigere vl' cui vendidit vl' cōducenda tradidit ⁊ nō
agere i eū cui ille .i. cōuictus concessit vel qui ab eo
.i. cōuicto recepit.

Om lagfeld mā haffuer annē māz fæ c lxx.

MAn scal ey lagfeld mā sine øgh læ eller at leie
sæle eller andher coste i hand sælie at hā for
ther a so laugheudh at mā mēthe at thz er hans
eghz Tho at thz er annē māz fæ oc wordher thet
taghz i hās heuth ta scal hin thē otte kalle a hind
ther han læde eller solde at leie oc ey dele med hin
ther togh.

Nullus debet Ratio quia faciēs cōtra legē nō defendat a le
ge vt de vsu c qui frustra ff de minorib⁹ l auxiliū in § siqs Nul
lus dz Nota hic est defect⁹ ꝙ qui aliquē legittime cōuictū i cu
ria sua recepit si ꝓ hoc incausat tūc aut iuramēto cognato-
rū nomiatoꝝ sed defendet aut exponat illū aut satisfaciat
ꝓ eo. et iste defectus corrigit' per thord § xxviij.

At lagsøct mā mo ey orghe sig c lxxi.

SIquis fuerit legaliter cōuict⁹ in curia ꝙ dicit'
byrde felleth ⁊ si testimoniū affuerit ꝙ fuerit
posit⁹ i cōmunitate tūc ipe nō pōt adiudicare bō
doni hoc est liwse omnia pecora sua et seipsuz fa-
cere paupem qd dicit' oreghz nisi hoc prius factuz
fuit ꝗz ipe fuit icausat⁹ Tamē landbo pōt cōmit-
tere villico suo quātū vult qn abinuicē dīt sepatri
nisi ipoꝝ ꝯmunitas publicata fuerit in placito tūc
nō pōt ei⁹ min⁹ assignare ꝗz qd placitū testificatū

fuerit ab eo Et si ꝓcurator bōdonis fuerit ꝯuict⁹
ꝓ raan qḋ dr bōdhūs rette swen vł ꝓ alia causa
ł satisfaciet ꝓ eo vel exponat eū cū denarÿs suis ⁊
si nō habeat exponat tamē eū.

At lagsøct mā mo ex orghe sig clxxi.

EN wordher mā lagsøgt i ānē māz gard i byy de felleth oc er withne til at hā wor laugt i fel leth tha ma hā ex liwse bōdhen alt fa til oc gøre sig oreghz vthn̄ at worth giort føre en han wor secthz Tho haffuer bondhen wold til sin byrde i hand atselie thn̄ time the skilies at so møghet som hā wil for vthn̄ at theē felleth wor limst a thingi tha mo hā ex selie hānū mynne en things withne er til En wordher bōdhn̄s reswē for raan feld eller for ānē saag tha scal anthn̄ bōdhn̄ bøde for hā nū ellē leghe hānū wo wz hās pēninge om han haffuer haffuē hā oc ex pēnige legge swennē tho wth.

Siquis fuerit rōne fiat fraus ipsi iudicio vt in sil̄i ff ne q̄s in frau patro l ȷ § i ⁊ ꝓprie infra annū vt ff qui ī fraudē creditor̄ li § i § si ꝓcurator cōcor iusti deno xalib⁹ actōib⁹ § i.

Hwilkz agher raan er c lxxÿ.

QVādo aliquis recepit anonā alterius quā arauit ⁊ semiauit absqꝫ ꝯtradcōe aliqua et q̄rela ⁊ ab eo nō fuit an̄ mediā estatē ꝑ iudiciū placiti ab iudicata h̄ vocat̄ agh̄r raan licꝫ ille possidet agrū de q̄ recepit anonā ⁊ q̄ arauerit ⁊ semiauerit absqꝫ q̄rela ⁊ ille tacuerit q̄ terrā possidꝫ tūc p̄t ip̄e semē suū cū creuerit de t̄ra tollere cū iuramēto xÿ hoim̄ ꝗ agrū illū habuit cū volūtate ⁊ licēcia Et si defe

om bedekorn som raais
j anden mandz jord

cerit in illa lege amittet semē ꝛ laborē Et si dixerit ꝙ seminauit ex improuisio qd̓ dꝛ wode et nō c ū vo lūtate tūc tenetᷣ habere tātū quātū ibi se minauit qd̓ dꝛ fructgialD et nichil ꝓ labore Itē oēs cāe iste q̄ dꝛ Dele executōi mādanda sunt te termināde an̄ me diā estatē et si prius nū fuerit ꝓsecute tūc debet il le metere qui arauit et dare bōdoni plenā penſiōꝫ qd̓ dicitᷣ skyploh de agro suo Et siquis recepit fruc tus ꝓut superius dictū est an̄ mediam estatē lega litᷣ executos hoc ē lagdeelt tūc erat ipe ꝓ eo raas man tam ille qui seminauit q̄ꝫ alius Item si ille q̄ terram alterius arauit et seminauit dicit ꝙ terra illa sit sua ꝛ hoc si fuerit discussum an̄ mediam esta tē tunc semen illud debet reponi inter mediatores idest cōpromissarios hoc est gange til iaffnetz hē de et qui terrā obtinuerit obtinebit et semen Et si aliquis eorū semen illud receperit anteq̄ꝫ illud fu erit laghdeelt videlicet terra illa et alius obtinebit terrā tūc ille q̄ recepit fruct⁹ erit raans man.

¶ Om hwilkꝫ agher raan er Cap̄ lxxij.

Thꝫ er agher raau om mā taghē annen mans korn ther hin orde oc saade vilsketh oc wor dhēep deelt aff hānū fore metsōmer mꝫ thins dō tho at hin otte thē agher selff ther han togh korn aff forti at hwo som erier oc soer vthē kære oc thē hin ther iordhē a tha mo hā vinde sin seed aff nꝫ xij mēꝫ eedh at hā feck thē agher mꝫ loff oc willie bꝛysther hānū log haffue thē seed forgiort oc sȳth arbeyde En hier han at han sodhe thē agher aff

worde oc ey mz wille tha er han skyldug at haffue sin frugtgiald effther ighñ oc haffuer tabz sÿth ar beide Thÿsse dele sculle alle deles for mytsõmer en deles the ey er fore mytsõmer tha scal thñ ska re thẽ sode oc giffue bondhñ ful skyld for sin aghẽ En allseed ther so er sooth oc thẽ niã deelth haff uer so oy for mytsõmer som føre er sauth tagher then mã sadhñ ther sodhe tha mo hã worde raãs mã Sier hin mã oc thẽ annẽ mãz iord sodhe at ior dhen er hãs eghen oc deles thz for mytsommer ta er then seed skyldugh atgãge til iaffnetz hende oc hwort som iordhen withnes thÿd gãgher sadhñ En tagher ãthenthere then seed førre en iordhen er lagh deelt oc vinner hin annẽ then iord tha er hin raans mã ther saden togh.

Quando aliqs Facit l siqs in tantã C vide vi & q̃ amittet semẽ insti de rerũ diuisiõe § qua rõ in § & si dixerit facit l si s nus suũ § si oliuã ff ad legẽ aquileã añ mediã estatem Vide aũt hic finit lex § hÿs ↄsequẽter coll' & semiauit facit glo isti de rerũ diuisiõe § q̃ rõe in § Itẽ si ille hic ponit ad sequestra tiõz vt C de sequestrationib' li ij de sequestratiõe fructuũ l i i glo v sequestrari Qãdo &c.nota querit vtrũ res alienas oc cupare licet cõductiue siue cõcessiue acq̃sitas vsq ad expletio nẽ termini siue pena leg' ptz ĩ e c xxxij vbicũqz § vl. in textu & in glo vt hic i § pmo & ĩ e c xl Nessuingi § v in fine & ĩ e c lxi Si aliqs § i & li iij c liiij Siqs eqtauerit De dubio vtrũ sẽp est standũ dict' cõpmissoz vl' cõpromissarioz Semẽ illud debz reponi int' mediatores.i.ↄpmissarios.nota ↄpromissio ẽ tri plex sm Henricũ boic vna ẽ penal' id ẽ ex ↄsensu ptiũ apponit pena & tũc idẽ est q arbitriũ alia ẽ iudicial' id ẽ ex ↄsensu & vo lũtate ptiũ sm leges & iura int' eos iudicat tercia ẽ ↄdicional' vt ex ↄsensu ptiũ vis cansaz & potestas transfert penitus ad compromissarios et nõ ad partes videlicet psones litigãtes.

¶ Nota hoc nomē arbiter est equiuocū qn̄q₃ accipitur ꝓ iudi-
ce de legato aliqn̄ ꝓ arbitrio iuris necessitate adito aliqn̄ pro
eo in quē partes mera voluntate cōueniūt. aliquādo ꝓ dispē
satore vel ordinatore ar le ff vel C mandati l ve mandata hic
archid in c de arbitrijs de off de in vi Nota ꝙ arbitr sunt illi q̄
de consensu partium eliguntur et in eos sub pene stipulatōe
cōpromittitur vt pene metu ipsoꝝ sententia stetur/ aliter eñ
non valet arbitriū nisi pena valetur C de arbitris l i et ī hoc
cōcordet henricus boic qui dicit ꝙ promissio si sit penalis tunc
idem est ꝙ arbitriū Itē effectus arbitrij est vt ei stetur nisi
ꝑpetuo et male arbitratū est extra de arbitris c non sine et
ibidem concordet iohānes andree dicens Non valet arbitriū
symoniacū vel dolosum et ber in c non sine super vbo fauen-
tes infra et ita per grām arbitrati sunt vnde cōpetebat excep
tō doli si ageret ex illo arbitrio § iiij l arbitrioꝝ non abstente
iuramento quia iuramentū ad hoc non extenditor nisi ad ea
que legittime arbitrentur vel illicitū esset et nō seruandū ex-
tra de iureiurā c quinta vall De compromissione conditiona
li dicit cardinalis in glo ordina in c contingit in v vinculū de
iureiuran li vi ꝙ sicut promissio illicita nō oblig at sic nec iu-
ramentū illicitū super hoc impositum concor io et ar ibidem
Item promissio etiā si iuramēto vallata fuerit non obligat
ad illicita vel impossibilia vl saluti animaꝝ obuiantia sed ad
licita et honesta debet intelligi et reuerit io hic in no textu c
cōtingit li vi Nam impia est promissio que scelere adimplet
xrij q iiij c in mal et nota ꝙ contra promissionez conditiona
lē excipitur si hmōi cōpromissarij dixerint contra leges vel iu-
ra in criminibus excepte accionis secundū henricū boic in v
cōpromissionis et hic potest etiā allegari c non sine de arbitr
et similiter dicta io an et ber in dicto c nō sine de i reqre sup
li ꝑmo cxvi in glo Itē nota ꝙ in causa sua iudex aliqs eē nō
debet de app c dilecti filij.

¶ Om afferrie Caplm lxxiij.

Qvicunq₃ semē alterius arando eradicauerit
hoc est errier annē manz secdh op tenet emē

dare regi tres marcas ⁊ bādoni tres licet terra illa
sit sua Quia quilibꝫ debet ius suū in placito pro-
sequi hoc est dele sigh til rette ⁊ per se iusticiā non
sumere Simile modo de illo est qui pratum alte-
rius falcastrauerit Sed siquis falcastrauerit alte-
rius pratuz totaliter quod dicitur in mellom egh
oc ende et dixerit esse suum et postea per iudiciuz
āmiserit terram tūc efficitur pro eo raans mā Ta
men pro afferrie et pro aff sleth ⁊ qui falcastraue-
rit quod dicit' slaer ower reen dare debet iuramē-
tū duodecim hominū qꝫ putauit eē suū ⁊ exponat
anonā vl' quod de terra alterius receperit ⁊ nichil
emēdet ⁊ si defecerit in lege exponat totū et emen
det regi tres marcas ⁊ bondoni tres.

Om aff errie Capl'm lxxiij.

HOr aff errie wordher mā exraans mā withā
lag hefftz reeb togh thz aff hānū En hwo sō
errier annē māz seed op tha haffuer han brøth iij
mark wedh bondhā oc tre mark wedh komghen
tho at iordhā er hans eghā forthi at mā scal dele
sigh til rette oc extage sig selff reth So er thet oc
om mā slaer annē māz engh op En slaer man all
engh op mellom egh oc ende oc seier at thz er hās
eghz oc gaugher iordhā hannū sithā aff hēde tha
er han ther fore raans mā Tho scal bødes for aff
errie oc fore om mā wides at hā slaer ower reen
oc for aff sleth giffue xij mēz eedh hin ther a kallē
at hā tencthe at thz wor hās eghz o lade tog vdh
korn eller høø ther a bidz iord stood oc bøde icke

a En brøSther hannum log lade wdh oc bøde iij mark bõdhñ oc so komghñ En sithñ log er giftuẽ wil han ey lade wd agrøde mẽ holler ower trynne lag dage bøde, oc fore som sauth er.

¶ Quicunqꝫ semen alterius Nota nullus potest pro quocũqꝫ crimine in famatus corã non suo iudice vel corã nullo iudice et extra placitũ siue iudiciũ sibiipsi indicere purgatõem vt ex tra de pur c cũ dilectus filius per textum Itez nec pro qua cunqꝫ causa incausat⁹ potest coram nullo iudice ꝛ extra placitum siue extra iudiciũ iudicere sibiipsi defensionẽ legis scilicz iuramentũ xij hominũ vel alio quocunqꝫ modo vt hic in § q̇libet debet ius suum ꝛc̄ et ratio est quia nullus potest esse iudex in ꝓpria causa C de iudeis et celicolis l null⁹ et hic i glo et infra li iij c l Si aliquis in glo Quicunqꝫ C ne quis ius sibi di l vnica et ff ad legem aquileã l si seru⁹ § si oliuam C Nota ꝙ cũ § Sed siquis concor š e c xlviij Siquis falcastrauerit. Nota hic incausatur aliq̇s ꝓ in iusta dilatione feni defẽdat se iuramento xij hominuu vt hic sed si aliquis incausatur ꝓ deuastatione prati per vim cum pecoribus suis defendat se cũ nefn i kvn vt infra li iij c xlviij Siq̇s venerit § vlti.

¶ Om mã hugher i annẽ mãz skogh c lxxiiij.

SIquis intrauerit siluam alterius in qua nullã habet partem ꝛ ibidem succiderit ligna et onerauerit plaustrum suum et si aliquis de compossessoribus inuenerit eum in loco qui dicitur stobe vl̾ anteq̃z venerit ad cõmunẽ viã ꝛ abstulerit res que vocãt farecoste q̇s secũ habet ꝓpter hoc non erit raans man Sed si venerit ad cõmunẽ viã ꝛ oñde rit de quo illud habuit tũc nõ p̄t detineri sed res ille dñt oñdi cũ testimõio bonoꝝ ꝛ si nõ habuerit aliquẽ cui dictãs res appriare sibi poterit tũc agat in eũ vel pro raan vel ꝓ furto simile quid ẽ de anona et de feno.

Om mã huggher i annẽ mãz skogh c lxxiiij.

GAr mã i annẽ mãzskow oc huggher ther hán aa selff ep lodh i oc legher a sin vaghñ oc kõmer nogher egher wedh ther rethe egher er oc finer hannũ hos skobe eller føre en hã kommer til atelwaie oc tagher han fra hin the fare coste thẽ han farer mz tha wordher han ther fore ep rãns man En kõmer han til atelwaie oc sier aff hwẽ han feck thz met retthe skell tha mwe mẽ hannũ ep opholde mẽ sculle fare til hws meth hannũ oc lade til sine mz withñs byrdh the coste oc kan hã ep fa reth hiemel til tha dele wedh hannũ so som logh er til anthen raan eller tyffneth so er oc om korn eller høø.

Siquis intrauerit q̃ non erit raaus man rõ quia vim vi. repellere licet in continenti secus ex interuallo sicut in simili dicitur de adulterio vt infra c xxxvij li iij Siquis intrauerit siluam Si aliquis succiderit siluã alicuius et succisam detulerit tunc possit iniuriã passus ꝓ illa ꝓsequi causam herrewerck vel rapine si vero siluã succisam iacere ꝑmittit tunc ꝓsequatᷣ causa herrewerck tñ debet silua succisa valere iij marcas denarioꝝ et succisoꝛ debet possessorẽ in dampnẽ reddere et; sibi emẽdare xl marcas et regi tantũ Veridici debent suo iuramẽto ꝑscribere dampni sui quantitatẽ sed si silua min⁹ valuerit q̃ iij marcas tũc defendat se iuramẽto cognatoꝝ vel soluat tres marcas thorð § xviij Si nõ habuerit aliquẽ cui dictas res appropriare poterit tunc agat in eũ ꝓ raan vel ꝓ furto hoc verũ nisi agens receperit res suas tũc nõ poterit i eũ agere ꝓ raan ꝓ hijs qui in possessione sua habet li iij c lxxv § i.

Om mã aghẽ ower ãnẽ mãz agẽ ellẽ eng c lxxv

SIquis plaustrũ suũ duxerit sup agrũ alicius ł pratum indebite ꝛ remotus fuerit ab illo qui

agrum possidet ꝛ amiserit ibi plaustrū vl' alias res tunc ille qui eū impediuit ne iter faceret sup pratum suū vel anonā nō efficitur raans man.

¶ Om man agher ower annen māz agher eller engh Capitulū lxxv.

Til man enthen aghe ower manz enghe eller agher thē ey er skyldugh wai atligge oc weghe hin hannū borth ther agher a oc ladher han tha vognē eller andher coste effther stande tha er hin ther ey fore raans mā ther hānū meenthe at fare ower hans engh eller korn.

¶ Siquis plaustrū. facit li i C vide vi Item Nota hic in isto c datur intelligi ꝙ qui plaustrando violenter vastauerit agrū vel pratū alterius resarciat dampnū cū iure bondonis et regis ne iter faceret super pratū vel anonā indebite et simile s e c xxxi siquis anonā et etiā quasi sile infra li iij c xlviij Siquis venerit § ij qꝛ ibi loquitur de pecoribus sed a forciori de plaustro qꝛ maius dāpnū fiat in agro vl' in prato plaustrando q̄m pecora pascēdo et rō quilibȝ qꝛ cuiuis ī terra ꝓpria habitat habeat tū introituȝ et exituȝ ad forte et feegangh sine oni dispendio vt s l i c xlviij Quicunq̧.

¶ Om mā vfprmer annē a farne waie c lxxvi.

Qui aliū in via sua que dicit farne waie violauerit id ē vfprmer vl' tollendo ab eo iumenta sua que dicūtur døgh vel plaustrū suū euerterit vl' ita impedierit ꝙ nō pōt abire cū rebus suis ꝛ eas ibi dimiserit et siue eas detulerit siue ibi remāserit tūc ille qui eū sic impediuit efficit raans mā Tamē si ille iterū recepit res suas tūc nō pōt ī eū agere ꝓ raan ꝓ hȳs q̄ in possessione sua habȝ Sed si ille qui eū ita spoliauit res ablatas secū domū detulerit zali? eas i curia sua cū bonorū testimonio

inuenerit vel si eas currere dimisit z ita inuenerit tūc pōt in eū agere pro raan.

Om mā ofrmer annē a farne waie c lxxvi.

Finner mā annā a farne waie oc gør hannuz ofrmd anthen at hā tagher hās øøg aff han nū eller welther hās voghen om eller tøuer hānū so at hā mo ey bort fare mz hās coste mē forladhē thī ther then ther hānū rønthe hwat helldhē hā førde the coste bort eller hā loo thī effther ligge tha er hā e hās raans man at the coste en kennes hā wed the coste oc tagher thī effther i sin heud so som førre tha mo hā ey søghe hannū mz raans dele for thet hā haffuer selff i hefft. en om hin thē rønthe førre thī til hws anthen hest eller andher coste thē hā rønthe oc for hin ther rønt wordhē oc kēner sīth i hās gard mz gode mēz withne tho at hin ther rønte fører anthē hiem eller lade løbe oc spnner hin ther otte effther gode mēz withne ther viste at hā wor rønt tha ma han mz raan dele thz

Qui aliū in viaticō q: habēti nō datur interdictū vnde vi in sti de accionib9 pncipio Itē circa istud c corrigant aliq̄ dubia siue defect9 p thordonē § lxxvij z infra e cxxviij si ille in glo.

Om komghēs māz bryde oc biscops c lxxvij.

SI villici hoīm regis et epoz deliqrint ad tres marcas debent cōponere cū domesticis suis z nō cū aduocato.

Om komghē mās bryde oc biscops c lxxviij.

Alle komghēs mēz bryde om the bryde til tre mark tha sculle the retthe wed therē eghē hus bōde oc ey wed vmbosmā so sculle oc biscops mēz

brøde.

¶ Si villici hoiez reg⁊ puilegiũ ẽ q̃tũ ad istas psonas scz epos ad villicos hoim reg⁊ .i. nobiliũ armator q̇ dicũt homẽs reg⁊ i. vasalli reg⁊ ⁊ hñt tres marcas cũ suis sicut eps cũ suis vt h

¶ Om biscops neffning c lxxviij.

NEffningi epi dñt esse duo i q̃lib3 quarterio et duo in qualibet prochia ⁊ prochiani dñt insti tuere ⁊ exactor deb3 eos ad iurandũ assumere isti nõ dñt esse sl' nisi i vno ãno post ntitatẽ dm̃ dñt ipi institui sicut alij neffningi ⁊ illo nõ iurabũt nisi de de hellibrøde.

¶ Om biscops neffning c lxxviij.

BIscops neffninge sculle to wære i hwer fiertig ellr̃ to i wer kirke soghñ oc thm̃ sculle sogne mẽ til tage oc ombosmã scal thm̃ i ethe The sculle icke sãmel wære i mere en een iãling Effthr̃ iwl sculle the oc skiffthes so som andre neffninge oc the scul e ep swærie othen om hellebrøde th3 er om man bæries om hellegdagh.

¶ Neffnuigi isti deputãt ad certas causas ⁊ assimilãt testib⁹ si nodalib⁹ seu publicis de q̇bus iu c ptterea de testis cogend ⁊ xxxv q vi c epos sinodo ⁊ vocãt hellibrotz ueffning.

¶ Om neffningh skyl at c lxxix.

SI neffningh discordauerint i vna prochia tũc accedant illi de alio quarterio tamẽ poci⁹ qui vicinior ẽ Itẽ nota q neffnigi epi nõ possũt pl⁹ de merere suo iuramẽto q̃3 tres mar. ⁊ si p iurauerit ⁊ in lege defecerit satisfaciãt regi sicut alij neffnigi.

¶ Om neffningi skyl at c lxxix.

SKyl neffning a i kirke soghñ tha sculle neffni ge til aff annẽ fierthing om atskilie tho e thñ

ther nest er fiohen Biscops nekfnige mwe ep for-
swarie mere en iij mark En swarie the wranght
oc falle the tha sculle the secthe med komghen so
som andre nekfningh.

Si nekfningi discordauerint Idē est si vnꝰ illoꝝ moritur vel
peregre iuerit extra regnū ar § e c lv Si quatuor vnū. et etiā
§ e c lvij Siqs nekfningoꝝ ꝑ argumētū et etiā idē est si reces
serit de ꝓuincia vel de hereth vt in eodem capitulo Si nekfnin
gi ꝙ viciniores reqrunt sic i cōsecrationibꝰ epoꝝ vt notat i c
si archieps de tēpo ordinā et tres marcas sile § e c liiij.

Hwore sectes forhellibrøde Cap lxxx.

SI exactor epi voluerit de aliquo cōqueri debz in placito qrelā mouere z citare eū ad placitū et noīare hoīem quē verberauit et diē festū in quo hoc fecit et in quīto die post placitū dnt nekfningi apud eccl'az eoꝝ iurare z nō in placito Ceterū ꝙ ꝑ hellebrøde impetitur potest vti omibꝰ impedimētis supra dictis.

Hore sectes for hellibrøde c lxxx.

VIl biscops ombosmā giffue annen māz saag tha scal hā kare a tigi ower thn̄ ther han wil saag giffue oc lade hānū stefne thing oc nekfne a thingi thn̄ mā ther hin borde oc then hellegdagh ther hā bordes oc a femte dag effther thing sculle nekfning om skilie mz there eedh hēme hos kirke oc ep a thingi Hwilkhe til males som han ther sec ther tagher a thingi the samme scal hā haffue at-kirke Hwo som sectes for hilligbrøde hā mo nyde alle the forfald ther op føre er sauth.

Si exactor epi Istud capl'm ē locale et ponit modū ꝓcedēdi ꝯtra violatores festoꝝ Itē circūstācie loci et tpis debent poni

85

patz ij q viij libellorum et infra e c lxxxij Nota q̄ta die post placitū dn̄t leges dari vel solui ptz infra li iij c lij § iij.

¶ At neffningi sculle ep thiende fra kirke ganghe Capitulum lxxxi.

NEffningi debēt iurare de illo lagdag q̄d eis ꝑfixū fuit de placito de causa ad quaz vocati sunt licet exactor nec causat? cōparuerit ⁊ si sub silētio recesserit amittent tres marcas ⁊ si sint sine īpedimēto ⁊ nō venerint puniant̄ etiā in trib? marcis sed si īpediti fuerint tūc debent iurare quinto die post placitū ad qd̄ veniūt.

¶ At neffningi sculle ep thiende fra kirke ganghe Capitulum lxxxi.

NEffninge a then lagdagh thm̄ wordher lagh a thingi tho at ep kōmer ombolsmā oc ep han ther for saag er tha sculle the skilie om thz thr̄ the wore til melte aff thingi forti at gange the thiēde fra kirke tha haffue the forgiort there iij mark. en ere neffning othen forfalde oc kōme ep a lagdagh til kirke tha tabe the oc there iij mark En ere the i forfald tha sculle the om skilie femthe dagh effther thet neste thing ther the kōme til.

¶ Neffningi Nota modū iurādi ꝑ neffningos ꝑ hellibrode et si iuratur per verbū scio sup sctm̄ alienū tūc est illicitū vt dictū est sup̄ e c xij in glo Itē nota q̄uis ille textus loquit̄ solūmodo de neffningis tn̄ etiā de veredicis et denoīatis si sub silētio recesserint et ideo defectus iste corrigitur in cor ꝑ thord § lxiij Debēt iurare q̄nto die ⁊c. Nota leges q̄ debent solui q̄rta die vel decima die s̄ lii c l Quicūqz in glo et illa dies fuerit festiua tunc soluant̄ in ꝑfesto ꝑfesti si ꝑfestū fuerit festiuum cūt soluant̄ in ꝑfesto ꝑfesti ⁊ plane intelligendū ē q̄ semꝑ sol

nant᷑ leges ꝓ q̄cūq; cā excepto manhelleth maal ī ꝓxia die añ festū⁊ dies/q̄ leges firmant᷑ nō deb; cōputari thorð § lxxxviij.

A hwem hellibrøde mo gøres c lxxxij.

QVicūq; vberauerit vxorē suā vl' pueros suos qui secū sūt in cōmunitate ꝓpter hoc nō violat festū nisi ipos vulnerauerit cū armis l' etiā fregerit eoꝝ mēbra q2 tenet᷑ eos si deliq̄rit corripe cū vga ⁊ baculo ⁊ nō cū armis sil'e ē etiā de mercenarijs Sed vxor pōt violare festū vulnerādo maritū suū sil'e ē de pueris vberātib9 prēni ⁊ matrē Et si pueri qui dicunt᷑ syſken pugnauerint adinuicem dūmō nō sint in cōmunitate sil' et ambo sint cōcordes nichilomin9 exactor p̄t ex agere in eis.

A hwem hellibrøde mo gøres c lxxxij.

MAn mo a sin husfrue oc sin børn ther i fellegh ere meth hannū ey hellebrødhe a thm̄ brydhe vthn̄ at han gør thm̄ saar mz od eller mz egh eller slaar thm̄ lyme søndher forti at hā scal refſa thm̄ om te bryde mz staff eller mz wondh oc ey mz vaben so er thz oc om leiehion En a husbondhe mo husfruē wel hellebrøde bryde oc bør a there for eldern mwe alle tide aar hellebryde Ta oc syſken a annē om the er skylde at felleg Shie the bode thē hellibrødde giorde oc ere sotte tha mo ombolsman tho giffue thē saag ther han wil.

Quicunq; verberauerit Nota q̄uis iste textus in fine hui9 capituli solummodo loquitur de hellebrøde tñ in omnib9 causis sc; pro vulneribus et alijs potest exactor agere ī eos et nō iniuriā passum et hic defectus corrigitur per torð § lxxiiij nisi vulnus fuerit promulgatum in placito et infra li iij c xxix in glo Qui verberauerit Nota de correctione domesticoru; ⁊

est simile § de emendatione seruoꝝ l unica et C de emēdatio ue propinquorū l unica Item de uxore Nota q̄ uxor non debz uirum offendere insti de iniuriis ergo a fortiori non debet euz corrigere Ratio est de germanis quia unus nō ē in ptāte alterius,et ita nō habet cū corrigere ar p̄dictoꝝ iniū.

¶ Hwilke thide hellibrøde brydes c lxxxiij.

DE sabbato qñ aduent? domini inchoatur usqz ad octauas epiphanie in occasu solis festum est et qui in hijs diebus l pugnauerit uiolat festū. Silr̄ ast de septuagesima usqz ad octauas pasche et tota septimana pentecostes ꝫ oēs dies quos sacerdotes plene festos pronunciant seruandi sūt festi ab occusu solis usqz ad occasum Sed ꝓ labore in diebus festis nō debet aliquis incausari nisi pro illis festis quos sacerdotes ꝓnunciant ꝫ hoc ab occasu solis usqz ad occasum ꝓpter qd̾ impetit? defendi pōt xij hoim.

¶ Hwilke thide hellibrøde hrydes c lxxxiiij.

FRa then løwerdagh at aff th ñ ther aduēt gāgher indh oc til otthen dag effther tolte dagh iwle til sol er sadh hwo som er ther bares i mellom han bryder helleth So er oc fra ni oghe faste oc til otthen dagh poske oc alle pinzewghe oc alle the daghe ther presther biwdhe fulhellith atholde fra om aff then sol setthes oc til annē dags aff then ther sol er sath En for hellidaghs arbeydhe mwe men ey secthes wthen the daghe ther prist biwdher fulth helleth thet er oc mellō thwigghe sool marke thī fore sculle mē wa ries meth xij mēz eedh oc ey hange neffning til.

¶ De sabbato Festū violat̄ dupliciť vno mō ꝑ delictū ōberatio nis et hmōi Alio modo per delictū laboris primo modo loquit̄ tur pri. ps et concor cū ma c capellanus de ferijs et c sequ. secundo modo loquitur scōa ps qn̄ dicit̄ de vespere in vesperā et concor c i et ij cū glo de ferijs Item quando tutor cōfratruz vel sororū eos corripit pro hoc nichil soluat vt hic in capitulo Quicunqꝫ § ꝛ si sint in cōmunitate et ifra li iij c xxx ij in glo. ꝛ sup̄ l i c xxx i glo.

¶ De sabbato aduentus domini Nota q̄ꝫ q̄uis ꝓhibitū est i diebus feriatis iurare vel leges soluere tam̄ secundū canones et iura in aliquibus causis est licitū primo ꝓ pace seruanda extra de ferijs c oēs dies dominicos Item iurare licite ꝓ pace seruanda xxij q v iuratur Item pro fama ij q iiij presbiter Item pro fidelitate ij q iiij nullam Itē pro reuerentia subiectionis d xxiij q̄mq̄m Item pro cautionē dampni dist xviij de siracusana Item ꝓ veri defectu xxiiij q ij q̄mq̄m Hec omnia habes per v̄ Pax et fama fides reuerētia cautio dampni Defectus veri sibi querunt magna tueri Item licitū est veridicis et neffningis in diebus feriatis de omnib' suo iuramētto iudicare ad que legittie fuerit vocati oīni tp̄e āni vt sup̄ l ij c vi. ¶ Nota ¶ Et omnes dies quo sacerdotes festos pronunciant si dubitatur de festo translato a pristino die in aliaz feriam vtrum pro festo celebrabitur tunc si festum transfertur cum officio et hoc a sacerdote perrochiali pronunciatum fuerit festiuandū tūc ille dies cū officio et festo translatus ab oībus festiuus celebrabitur.

¶ Dagh scal neffnes ther hellibrøth scal bryðher. Capl'm lxxxiij.

Qvando aliquis incausatur ꝓ hellibrøde tunc debꝫ dies noīari qn̄ hoc fecit et q̄liter deliquit et modum illū qd̄ dicitur mwndheuth quem tunc arripet in placito prosequetur.

¶ Dagh scal neffnes ther hellibrødhe scal bryðher Capitulum lxxxiiij.

Ther mã sectes for hellibrøde tha scal nekfnes
thẽ dag ther hã brød a oc hwre hã brød oc
thẽ mwndhefftħ hã taghẽ a thigi thz scal hã fylge.

¶ Quãdo. ꝙ dies nominatur cũ aliis circũstanciis ẽ sile sicut
in libello accusatorio vt notat glo in l i causis § de accusatio
nibus et e ff l libellorꝫ sile ĩc c lxxix Item actõ expirat per
annũ simile de actis iniuriarꝫ Nota duplici pena non põt q̃s
effici dũmodo solũ vna accõ et hoc delicto oriatur alias sec?
de isto s̃ li ij e iiij c Pro isto dic ꝙ vbi in aliquo canone vel le-
ge transgressor certa pena spãlis est apposita gñal' pena trãs
gressionis canonis vel legis non habꝫ ibi locũ ar promissorꝫ
notatur de isto de elec c cupiẽtes § ad hoc v̇ẽ si vo in v̇ puent'
ꝑ card et io in no et ista notari pñt sem c infra Siquis vulne
rauerit Hec archid de hereticis in c sup eo in v̇ peniteat ĩ vi.
Nota si aliquis in anglatus vim vi cũ moderamine inculpa
te tutele repellando defendet se nõ tenetur de delicto hellibro-
de qꝛ quilibꝫ omi iure licet defendere se ipsum li iij c Siq̃s aliũ
occiderit § iij in fine sed si in vadẽdo verberat tunc secus vt l
iij c de sabbato Itẽ si duo cõtenderint et alter alterum festo
verberat nunquid verberatus nõ repercutiẽs tenetur rñdet'
ꝙ non qꝛ nõ ẽ transgressor legis sed magis q̃ cũ percussit vt
li iij c pro ꝑcussiõe baculi et in capitul' de vulneribus li iij ꝑ to-
tũ Itẽ oppressus ẽ sed nõ opp̃mit et ideo rex tenetur eũ lege
defendere vt in prohemio huius libri § iij Itẽ regis et p̃ncipis
ibi iniuste oppressus defendere Itẽ apparet ex iuramento
nefnigorũ qui sic iurabũt sic me adiuuet deus ꝙ ille verbera
uit hoim illũ demõstrando aliquem die festo et verberans te-
netur et nõ verberatus nisi repercusserit Item afflictio non
datur afflicto de tali ergo c ex ꝑte Et si vulnerauerit aliquez
ordinatũ Nota si laycus clericũ lesit et cõuictus fuerit soluat
regiius suum pro blodwide licet epõ soluat ius suũ. clericus
aũt si laycũ leserit satisfaciat epõ et non regi Thord § xxi.

¶ Om vmbosman Capl'm lxxxv.

SI exact' incausauerit hominẽ ꝛ noiauerit diez
in quo deliquit ante diez illum si aliquid deli
quid pro eo non agat in eum Nulla hellibrøde

põt durare vltra annū.

¶ Om vmbosman c lxxxv.

HEffner vmbosmā dag thē hā secthē mā huat som han hafuer brøt for thē dag thē nefnd er ther gangher ep sithē saag effthē En enghē hel lebrøde saag mo stande ower iamlinge.

¶ Si exactor ante diē Rō ē q2 snīa debet ferre ſm allegata et ꝓbata sed de tali nichil est dictū ergo ꝟē ibi vltra annū Nota ꝑscriptōez annalē ſiſe ſſ q̄ in fraudē creditorū lii § i c lxxxv

¶ At for en saag gialdher flere iij mark c lxxxvi.

SIquis vulnerauerit aliquē in eccl'a vel cimiterio in die scō tūc spāliter emēdabit ꝓ eccl'a ꝫ cimiterio ꝫ ꝓ vesto ꝫ ꝓ violētia qđ dr blodwide Et si vulnerauerit aliquē ordinatū tāto pl9 emēdabit At for en saag gialdher flere iij mark c lxxxvi.

HUgghē mā annē i kirke eller a kirke gard om helig dag tha bødes serlige for kirke oc kirke gard oc for hellibrøde oc serdel' for blod wide En hoggher mā wyjdh mā eller munck tha bødher han so møghꝫ mere.

¶ Siqs vulnerauerit In ista pte aggrauat' pena ex circūstā cijs loci tpis ꝫ ꝑsonaꝝ ſiſe insti circa mediū ꝟ C de furt ꝟ ſuo corrupto l atrocē ꝟ prestat' emēda eccl'e violate ꝑsone ꝑcusse ꝟ ꝑ die violato det' ꝑncipi quia contra statuta ac de in iuris insti vtp.

¶ Om thyffneth Capl'm lxxxvij.

SIquis iputauerit alicui furtū ꝫ dephēderit cū cū aliq̄ furto legit illud in dorso ei9 ꝫ ducat eū ad placitū ꝫ assignet euꝫ exactori ꝫ exactor reqrat iudiciū placiti quid ꝑ tale furtū demeruerat.

¶ Om thyffneth Capl'm lxxxvij.

OM mā giffuer ānē thyffs saag oc taghē hā hā
nū noghʒ i hēde binde thʒ a hans bagh oc fø
re hānū til things oc antworde hānū i hēde kom̄
ghn̄s ombosmā oc haffue things dom til huat hā
haffuer forgiort mʒ sodan styldh.

¶ Siq̄s iputauerit Hic de pena furti criminali sec? de ciuili i
sti de obligationib? q̄ ex delicto nascūtur § pena aūt ⁊ mod?
hic positus ē local' et de beneplacito statuent?.

¶ Hwor fore thyff mo henges c lxxxviij.

SI fur furat? sit res valētes dimidiā marcā vl'
plus tūc pōt eū exactor licite absqʒ iudicio sus
pendere ⁊ sine pctō ⁊ ꝓpter hoc nō incurrit pctm̄
q? culpa sua dampnat eū sed null? bōdonū pt eū
suspēdere ne videant̄ hoc causa vltionis fecisse ⁊ q?
nō pōt sibiipsi iusticiā summere de ipso.

¶ Hwor førre thyff mo henges c lxxxviij.

HAffuer thyff stolet halff mark coste ellr̄ mere
tha ma ombosmā henge hānū vthen dom oc
haffue ther icke sønd fore thi hās gerning her haff
uer hānū fordømpt oc lader hānū hēgi for retth-
nes saag oc komghēs wold oc ey for hessn En bō
de mo ey hengi sin thyf forthi atgører han thʒ for
hessn oc tho at ilde er wed hānū giort tha mo hā
ey tho ware sin eghn̄ retther.

Potest eū exactor licite absq; iudicio suspēdere Nota suspēsi ⁊
corpora dāpnatoꝝ pn̄t sepeliri ī cimiterio dū tamē penituerit
xiij q ij c si verūtamē ad deponēdū eos de patibulis req̄rit licē-
tia iudic? secularis ne iusticie contēpni videat̄ ff de cadauerib?
punitoꝝ li i ⁊ ij sed ipaʒ licentiā index denegare nō debʒ quia
corp? xp̄i si cōfessi fuerit et penitent nō debʒ eis denegari xiij.
q ij c sicʒ raptori dānato ad mortē denegat̄ pn̄ia nisi restituat
ablata l' plenā securitatē de redēdo faciat si hēat vn̄ possit

¶ Si vero cū haberet vnde possit distulit accipere pniam vsqȝ ad mortē et sic nō potest satisfacere si petit penitentiā dabit ei et etiam viaticū et sepulturā si ppinqui voluut satisfacere si vero decedit impenitens tūc viaticū ꝛ sepultura uegabitur ci extra c super eo et c in lris hec pisan? Sepultura iiij § iiij. et communicari § ulti et raptor § i Tha mo han ey were sin eghñ retther Nota nullus sit et sel potest esse iudex et actor ꝛ iudex et testis in eadē causa vel accusator et exactor vt hic i c Si fur furatus fuerit res. quia nemo debet habere duplex officiū in vna et eadem causa iiij q rli et c ij quia singula officia singulis personis sunt cōmittēda lxxxix q i bresbiteros ff ad trebellianū ille a q̄ § tēpestiuū ff de pact sipluves et vtp. li ij ar c lvi scȝ nullus debet famulo suo suam cōmittere exactiōeȝ Si fur furatus fuerit minus ꝛc De q̄ta istius furti declaratur infra e c eo sicqs scit furē in glo.

dux & actor

¶ Om umbosman wil ey taghe thyff aff bondhen Caplm lxxxix

SI exactor no'uerit recipere furem de bondone vel eius officialis āmittet exactiōem suam quia facit bondonē esse sine iusticia hoc est rettheløs ꝛ tenetur emendare regi xl marcas et xl cognatis suis Et si fur postea solutus fuerit qui eū ligauit iudicatur excusatus.

¶ Om ambosman wil ey taghe thyff aff bondhen Caplm lxxxix.

OM ambosmā wil ey taghe thyff eller hās ombersaathe tha haffue forgiort sijth leen for thi at han gør bondhñ retteløse ac scal bøde komghen fyrithiwge mark oc so tyffnes frendher En mordher thyff fithenløs tha ware bondhen tho angherløøs ther hannū banth.

¶ Si exactor Si aliquis aduocato furē suū tradiderit in placito ꝛ aduocatus ipm contra iudiciū placiti tm̄ liber dimiserit

soluat bondoni xl marcas et regi tm̄ Thord § xvi.

Om thyff stiel mynne en halffmarks coste c xc.

Si fur furatus fuerit minus q̄z dimidiam mer cā et deprehēsus fuerit et ad placitū ductus te neť karactere furis signari et dare regi tres mar- cas ꝛ bōdoni inulcā qḋ dicit igiald et thwigild Sz fur si venerit ad placitū ligatus cū furto quantū- cūqz sit paruū et signū furis in se habuerit tūc p̄t suspēdi et bondo recipiat igildh ꝛ thwigildh ꝛ rex portōnē eius totaliter.

Om thyff stiel myn̄e en halff marks coste c xc.

Hwre møghet som thyff stiel mynne en halff markscoste oc wordhē hā taghn̄ wed oc føst til things tha er hā skyloug athaffue thyffs mer- ke oc giffue bondhen igialdh oc thwigiald oc ko ninghn̄ tre mark En kommer en thyff thil things bwndhn̄ mz thyffnet hure lyth som thyffnet er oc haffuer hā føre thyffs merke tha mo hā hanges oc bonde tage igiald oc thwigiald so som saut er oc komghn̄s hās howz lodh all.

Si fur furatus sit res in l feudor de pace tenēda § siquis qnqz habeť de qnqz solid et tātū etiā ƀm leges sielandie q: ibi marca facit x ƀ deñ Sed in iucia facit vi ƀ deñ ido in iucia dimidia marca facit iij ƀ deñ sine pctō contra glo ioħ vi ď §. hūs ita ibi dicit nō occidas nisi sis iudex ƀ nullus concor C ne q̄s sibi ius in causa sua dicz in rub et mag xxiij q v si homici diū Si exactor concor insti de obligationib? q̄ ex quasi delicto § i et ff de varijs et extra ordinarijs coguitis l fi sed de pena hic statuta sic placuit al' puniť ad arbitriū superioris vt iiuri b? pallegat? vide š e liij c Nota qꝫ aliqn̄ liber hō licz bona nō hz p debito ditineri nō dz ď pig c lator C ď acti et obli l ob es ali euū sed fallit hoc in l aic p̄tor § si debitorē ff si in fraudē credi/

tor ꝺ debitor vbi dicit ꝙ fugiens per creditore pōt detineri Alius casus est in debitore fisci in l ij C de exactoribus tributor li x. tercius casus est qn aliquis nec vult soluere nec cedere qr hoc facit ex malicia in li i C q bonis cedere pnt cū ibi notatis Item qui ab hostibus detinet C de captiuis et post l vni reuers l ob hostibus et l vltima Itē pr etiā pōt filiū obligare quem ꝛ vendere pōt in maxiā necessitate C de pribus q filios distraxerit l ij Itē ex consensu libera psona obligari pōt si in obstagio de iureiurā c ex rescripto al' ordinatū ē vt qui bonis cedit liber vadat q vult § qui bonis cedere pnt li i de so odardus alia Nisi ipse confessus fuerit furtū in placito Nota ꝑm constitutionē erici regis dacie quasi in pncipio null9 pōt captiuari nisi spōte confessus iure.i.in iuditō aut legaliter cōnictus vel manifesto facinore dephensus pro quo secundū leges terre vita carere debeat vel mēbris Nota ꝙ confessus in iure ꝓ cōuicto habetur C de confessis l vna ber ꝺ fideiusso c ij ꝺ ex confessione Itē sēper statur cōfessiōi contra se fctē xiij . q ij § i ber ꝺ fideiusso c ij i ꝺ ex cōfessiōe Itē dicit hosti ꝙ duo mō dicit aliquis manifestus in aliquo crimine per euidentiam facti ar extra de cohabi cle et muli c tua et c fi Alio modo si fit de hoc in iure confessus vel conuictus sꝫ sola fama nō sufficit vt manifestus dicatur concor pisa vsura iiij § i Item de confessione qre infra e c xxxiiij in glo in ꝺ confessus De solutione igildh et twigildh concor lex infra e c xiij Siquis iuuene in glo Si fur furatus hic dubitat quid sit igildh et twigilgh sed declarat in articulis thor § xlv Item perdens res suas p furtum tenetur eas rehabere vt ff et C de cōditione furtiua ꝙ aūt rex habeat penam pecuniariā vel partem bonorū furentis ratio est quia publica vtilitas cui rex preest lesa est sed ꝙ rex capiat oīa bona furentis est de beneplacito statuentis vide infra e c ij c Item dampnatur tacite consuetudo certarū cōmunitatū sed qꝫ totū furtum adiudicatur iudici et nō pdenti vt in cōmunitate erphordensi.

¶ Bonde mo ey lade thyff løbe vthen things dom Capitulum xci.

Siquis captiuauerit furē l' aliū ꝛ eū ligauerit et ad placitū nō duxerit sed dimittit eū liberum

emēdabit ei xl marcas denariorū et xl regi tñ exac
tor non pōt eū impetere niſi ipſe prius cōqueſt? fu
erat ꝙ amiſit res ſuas furtiue Sed poſtq̄ȝ fur de
ꝓhenſ? ē et ligatus cū furto cū teſtiōnio bonorū ſi
poſtea fugerit vel de domo alicui? vel ī via placiti
vel in placito ſine iudicō placiti tūc vbicunqȝ fuerit
deꝓhenſ? poſtea pōt fieri ei ius ſuū Tamen ſi ita
fuerit ſolut? ꝙ in ſua libertate eſt ⁊ venerit ad pla
citū nō ligat? tūc nō pōt capi in placito ꝓ illa cāq̄
ſibi imputabat̄ ſȝ debȝ in placito accuſari ⁊ poſtea
ꝓcedēdū ē cōtra eū ſcḋm leges terre q꞉ quilibȝ tene
tur habere pacē ad placitū ⁊ de placito ꝓ omī cā
q̄ ſibi iponit̄ niſi ipē ꝯfeſſus fuerit furtū i placito

¶ Bonde mo ey lade thyff løbe vthen
things dom Capitulum xci.

TAgher man thyff eller annē mā oc bindher oc
fører ey hānū til things mē ladher hānū førē
løøs tha bødher hā hānū xl mark oc lo komghen
tho mo vmboſmā hannū ey ſecthe vthn̄ at bonde
kerde thȝ føre at hā er ſelff for thyffnȝ wordhen
En ſithen thyff er fanghen oc bwndhen mȝ thyff
net wȝ gode mēȝ withne ſlipper hā wdh oc wor-
dher løøs āthen aff bōdn̄s hws eller a thige wa-
ie ellē a thingi vthn̄ thigs dom tha mwe mē tage
hānū hwore ſom mā findher hānū oc gøre hannū
ſin reth Tho at hā wordher ſo løøs at hā far i ſin
eghen frelſe oc kōmer hā til things vbwndhn̄ tha
mo mā ey tage hannū a thinge for the ſagher thē
hānū withes mē ſculle mē hānū ſecthe a thinghi
oc søge hānū mȝ landȝ logh forthi at hwat ſaagh

som man giffuer annen tha er han e skyplough at haffue fred til things oc fra for othen hā gangher selff med stylo a thinge.

¶ Siquis captiuauerit primū ptz qꝛ p̄sumitur violentia ⁊ iniuria facta ipi captiuato ideo ei refundit᷑ et etiā regi quia tāgitur publica vtilitas secundū patet quia intelligitur cōuictus pro dampnatis sunt habendi ff de confessis l i Siquis cap Nota in isto c nō loquit᷑ de muliere cū furto dephensa vtruȝ debeat suspendi vel hūari et vtrū impregnata debeat iudicari vt fur iste defect⁹ corrigit᷑ per thorō incor § xxx Siquis cap. In c vltimo c dicitur ꝙ quilibet tenetur habere paceȝ ad placitum et de placito pro quacūꝗ causa Nota circa istū textuȝ oriunt᷑ multa dubia que corigunt᷑ et declarant᷑ per thorō incor § lxx Pauper ē c xxiiij Si queris vtrū ille qui tenetur ad pecuniā seu aliquit pecuniare et non potest soluere in pecunia debet luere in corpore. i. aut debitor fraudulenter et dolose dissipanit bona sua et factus est non soluendo ⁊ tūc istā fraudē luet in corpore ꝓpter istaȝ in carcerē rapiatur nec eo minus debitū soluere potest quia pecuniā illā non soluit pro debito sȝ per fraudem vt est casus ff de hijs qui in fraudē creditoꝝ l si § si cum suū glo in auct᷑ de fideiussoribus § ꝙ aūt cum sua glosa que incipit l eos credere coll' et ar ff ad l iuliani repetūdaꝝ l sacrilegij aut non dissipanit bona sua vel dissipauit nō tamen fraudulenter et dolose ⁊ tūc aut queris de pecunia debita ex malefitio aut de pecunia debita ex contractu vel quasi in primo casu refert aut ista pecunia debetur ex multa extra ordinarie imposita per officium iudicis et tūc qui nō pōt talē soluere nō debet luere in corpore sed liberatur ex toto vt ff de officio presidis l illicitas § si C de modo multaꝝ l frau. hmōi pecunia debetur ex mera pena ordinarie per legem vel canonē imposita et tunc aut ille cui debetur non vult penā corporalē subrogari seu imponi loco debiti pecuniarij seu pene pecuniarie sed vult potius sibi debitū seruari rehabendū tempore ꝓsperioris fortune et tūc qui nō potest soluere in pecunia nō luet in corpore sic pōt intelligi de restitu spo c cuȝ olim vbi forte zamoreū episcopus potius voluit expectare ꝙ onerā

episcopus deueñisset ad piguiorem fortunã q̄ q̄ lueret in cor-
pore et et ratio quia alius pro alio innito creditori solui non
debet vt ff. ß certum petatur l cū quid et ff de solutionib⁹ l pau
lus est istam opinionē videtur tenere hosti de solu c odardus
ar de officio ord c dilectus licet innocen indicto c odardus et
archid xiiij q vi ß res in glo adde vbi de hoc vce. et vnicē et io
an infra de institu c auct videantur dicere in distintte iu pe
nis ex maleficijs propter iopiā etiā inuitis creditorib⁹ cōmu-
nē pene fieri debere p l i i fine ff de pen; ꝛ de scu ;ex c vt fame.

¶ Om ombosmāl adher thyff
løs Capitulum xcij.

SI exactor receperit furem ab aliquo ligatuȝ ꝛ
postea dimiserit eum absqȝ signo furis nō po
test agere in bōdonē qui eum ligauit.

¶ Om ombosmā ladher thyff løs c xcij.

Adher ombosmā thyff bnndhen a thingi aff
bōdhen oc ladhē hānū sithū løøs vthū thyffs
merke tha mo hā ep kare ower bondhū ther han
nū bant othen thyffe ene at wor hā vrettelige ta-
ghen oc bnndhū oc for the bond aff dømpt.

¶ Si exactor receperit fureȝ ab aliquo l ßotio quia imputet
sibi ipß exactor per se quia fuit in culpa non faciendo diligen
tiā quam debuit ar ff ad legem aquilcā l ß putator.

¶ Nota hic dubitatur quautū debetur regi ꝛ bōdoni ꝓ omis-
sione rūdetur per thord in cor huius capıtli § v.

¶ Om man tagher thyff noghȝ i hen
de Capitulum xciij.

QUi furem deprehendit cum furto et ipse non
potest ostendere illum a quo illud habuit tūc
potest ligari Si nominauerit aliquē a quo habuit
et ille negauerit tunc similiter ligabitur Item nota
q̄ ad tercium hominē potest extendi qōstio et il-

e semper debet exponere quidquid confessus fu-
erit cū testimonio bonorū et nichil pro eo emenda
re sed preciū suum āmittet Item si testimoniū ha
buerit q emit illud in foro tunc defēdet se lege xij
hoim q nec fur ē nec furi cōsentiēs z vēditorē suū
neqz sit viuū neqz mortuū z amittet pciū suuz Te
stimoniū em̄ remouebit suspendiū quod dicit bast
oc bondh et iusticiā regis.

Om mā taghr thyff noghz i hende c xciij.

Agher mā thyff noghz i hende oc haffuer hā ey skøde til hware han fenk thz tha mo han bindes En neffner han skødhe oc brysther hannū skøde eller hemel tha er thz sāme En tha mo mā ey skiwde lēghr en til tredie māne thn tredie mā hā scal ey wrettthe the coste ther hā wed gaar hā scal tha haffue withne til at vtlegge the coste ther til hānū ere fulde mz skøde oc bøde ey a mē haffue tabet sijth werth En haffuer han withne til at hā torff køpte thz tha giffue tho logh at han er ey thyff oc ey thyffs wide oc wed sin købe hwerkhn lewēde eller døde oc haffue tabet sijth werd Om ther er withne forti withne rindhr bast oc bondh oc komghns reth.

Qui furē deprehēdit Site de actōe publicata ff de publicis iudicijs p totū insti de actionibus § alie aūt.

Hwr til mē sculle withne haffue c xciiij.

Ad vestimēta pata q dicūt scabte kledher z instrumēta pata q dicūt giorde antbodh ad arma equos z vniuersa pecora emēda debz adhiberi amicus Itē amic? ē testimoniū alicui? fidedigni

qui affuit z vidit quando istud emebatur ad hoc suffciunt duo boni homines.

¶ Hwar til mē skulle withne haffue c xci.

TIl skabte kledher oc gioꝛth antbodh oc til vaben oc til hest oc nøød oc til ãneth fæ oc til alt thz ther serligt merke haffuer a sig tha skulle men withne til haffue. Mē er thz withne ther wed woꝛ at køb køptes thz er ey nipnne en to men.

¶ Ad vestimēta. q̄uo amici p̄ntes debēt eē in cōtractib⁹ istaꝝ reꝝ ⁊ duo testes sufficiūt qꝛ i oꝛe duoꝝ l' triū ⁊c̄ Jtē de testib⁹ c licet et ciu omī et vtrū testiōniū suspectoꝝ videlicet circa hoc idem caplm in glosa Withne er Nota q̄ ꝓnunciatū fuit corā rege a modernis regni cōsiliarijs q̄ testes dicti lygkobs vithne suspecti nō valent nisi ni casu q̇ quis nescit ēptorē l' vēditorē suū Nota vocatur taliū testiū testiōiū al' magnū siue mercipicus.

¶ Om bondh Capitulum xcv.

NUllus p̄ot aliū ligare nisi dep̄hēderit eū cum furto vel īuenerit eū in domo sua sub noct; silētio z certū inuenerit signū q̄ voluit furari.

¶ Om bondh Caplm xcv.

MAn nio enghī mā binde vthī at han tagher hānū noghet i hende eller at han taghr hānū i sÿth hws om natthe thide mz santh merke at hā wille stiele bondhens coste.

¶ Nullus concoꝛ c ÿ de furtis Et certum inuenerit signū q̄d si non inuenerit certū signum q̄ voluit furare sed necessitate famis cōpulsus cupiens saturari de cibo alieno in domo alterius tunc non debet tanq̄ fur ligari q̄uis in nocte concoꝛ lex imperialis C de furtis l siquis propter vbi dicit q̄ propꝛ necessitatem famis rem alienam occupare licet.

¶ Hwar mā scal lede effther sine stolne coste c xcvi

Si quis amiserit res suas debet sequi ad villaz illa ad quã credit res suas aduenisse et ibi debet publicare corã oibus qui dicunt granner et si aliquis cõfessus fuerit se habere res illas z dixerit de quo habuerit tũc non efficitur inde fur si alter cõfessus fuerit qꝫ habuerit res illas ab eo Sed si aliquis viator deposuit apud ipm res illas quê ipse nõ cognouit tũc põt se defendere iuramẽto xij ho minũ qꝫ nõ ẽ fur neqꝫ furi cõscius z nunqꝫ zelauit res illas tñ ille qui res illas hꝫ tenet p eis fieri fide iussor hoc ẽ taak ad primũ placitũ z inde noiabũ tur boni viri qui dicunt thinghøringe vt videãt qd iste exposuit z qd ali9 recepit qꝛ tũc ille qui deposu it res illas apud eũ euandas nõ põt agere in euz Sꝫ si ille venerit z depositũ repetiuerit tũc debet totũ reportari sub iudicio illorũ qui pñtes aderãt quãdo ipse depositũ exposuit z postea prout iustũ est procedatur.

¶ Hwor mã scal lede effther sine stolne coste c xcvi.

Taber nogher mã sine cost tha scal han fylghe til thñ by ther han wenther at hans coste ere til kãmen oc liwse for alle granner tølig thyffneth Gangher nogher man medh the costhe oc seier aff hwem han feck tha rindher han thyffs nafn om hin ghangher medh ther han feck aff En om wraifarẽde mã thẽ hã kẽde ey laffde ellẽ lood the coste i hans hws eller solde hãnũ thẽ atgø me tha er han skyldugh atwide thet meth xij mẽz eedh at han er ey thyff eller thyffs widhe at han laffdhe aldhri løøn a the costhe.

Tho er han skplough ther costhen haffuer i hēde at worde taak for the coste til thz neste thingh oc the ther neffnes gode thinghøringe ower atwa-re at han seel wt ther i hende haffuer om hin ta-gher wedh ther otte forthi at tha mo hin man ep secthe hannū ther coste laffde indh atgøme En kō mer hin sithen ther the coste indh laffde oc kaller a the coste tha sculle the samme thinghøringe thē thm̄ togh wd antworde thm̄ effther indh oc the delē sithen there dele so som reth er

¶ Siquis amiserit Vide que notantur insti de obligationib⁹ que ex delicto nascuntur § cōceptū et § que de fullone Siqs i ů confessus Nota ad hoc em̄ vt cōfessio preiudicet alicui exigū tur pla ꝙ sit maior xxv annis' q̄ minor possit restitui contra confessionē ff de minoribus xxv annis l nō omnia ff de confes sis l certū § in pupillo Item spōte et non coactus xv q vi c i ⁊ xxxi q ij c lotharius ff de questionib⁹ l i i Ꝗn̄detur ij § dinus. Item ꝙ ex certa scientia quia si errat in confitendo et potest probare se errasse non nocet vt hic et C de iuris et facto igno rātia l error fcti et ff de confessis l non fatet Itē ꝙ contra se cō fiteatur quia confessio ꝓ se nō ꝓdest xiiij q ij § i ff de interroga torijs accionib⁹ l de etate i ffe Itē in iudicio et corā suo iudice al' non p̄iudicat vt de iudicijs c ac clerici et C e l iiij qn̄ꝙ tamē confessio extra ius facta valet Siquis cōfiteatur se debere ex certa causa puta emptionis vel locationis vel aliqua causa cōsimili si probetur cōfessio ista per testes qui fuerunt p̄ntes in confessione condemnabitur ex eo C de non nuērata pecu-nia l generilit' et l aduersus et ff de ꝓbationib⁹ l cū de indebi-to § vltimo de fide instrumētoꝝ c si cautō et iij q ix § si debitū Item si aduersarius sit p̄ns al' non nocet ff de interrogatorijs accionib⁹ l vlti. et ff e l certū § siquis Item requiritur ꝙ sit contra rerū naturā vt si confiteor me interfecisse hominē qui viuit ff ad legem aquilcā inde veratius § vltimo ⁊ hoc si ꝓ-bo illū esse filiū meū qui ē maioris etatis ꝗ̄ ego vel siquis cō

fiteatur fctm̄ eius nomīe actō cum ab alio esse non pōt de ff
iuterrogatiis actionib? l si is cuius et l cōfessionibus Itez q
nō cū sit contra ius e de libero hoīe al' non nocet ff de pactis iu
ris gentiū § et stipulo et § precedenti et de pactis c pactōnes
de conditō appo c si conditiones et xxxij q ij c solz queri Item
q de relitigiosa ff de iuterroga actō l confessionibus Item in
confessionibus vel confitentibus nlle sunt ptes iudicū i cog
noscendo sed iusententiando sit quia debet ferre sententiam
ex illa confessione ff ad legem aquileam l pinde et de transac.
c preterea Item Siquis confiteatur se seruuz talis confessio
nō nocet ei vt C de liberali causa interrogatiōe ū maior spō
te stiens contra se ius sic ? hosti certū lis que facit ius nec na
tura repugnet hec ber de confessio c vlti. glo penultiā et de
ista materia require s c c xc in glo in ū nisi ipse confessus Sz
si aliquis Nota q̄ i textu huius § lex ista loquitur de purga
tionecū xij hoīb? pro furto et hoc ẜm leges istas municipa
les et simpliciter munialis sed in casibus criminalibus secū
dū leges spirituales siue canones tunc reus siue infamatus
se purgabit cum viciuis suis in perrochia vel in pximis per/
rochijs cū honestis viris boue opinionis qui hūc causam ilā
notam pro qua purgari debet infamatus de quibus etiaz
verisimile sit eos nulle amore odeo et obtentu pecunie desera
re extra de purga canon c cum per manconella et simile con
cor infra li iij c lxij § scilicet c minor piscis in quo quidem pa/
grapho dicitur q reus defendet se cum xij hominib? illi? pro
chie in qua habitat Item quidam libri tractant de sortilegio i
l iij t vltimo vbi etiam dicitur q incausatus defendat se cum
nominatis de perrochia in qua habitat idcirco cōstitutiones
et leges cōtra sctām ecclesiam aut ecclesiasticas personas seu
eorū libirtates et contra leges spirituales et canonicas sanc
tōnes sunc renocandefa pro hoc c i de imunitate ecclesie li vi.
et talis constitutio vel lex non meretur dici lex q lex donum
dei est ff de legib? l lex est nec pro lege debet haberi vt iiij dist
c leges instituantur per archid i rosario et taliū cōstitutōnū
fautores cōsilio ope vel auxilio aucte statutorū prouincialiū
sunt ipso facto excōicati Item extra de proba c ad nrām dicit
pape in textu hec pestis omī iuri cōtraria. i hec lex daciana scz

si cõtra sanctam ecclisiam et cõtra leges spiritnales et cano/
nicas sanctões penitus a clero extirpetur. i. in iudicio eccles
astico secũdum eam non iudicetur Item q cõtra iura sit in
profecto, debet haberi x dist c vides nec, valet iuramẽtu3 ɔtra
hoc fctm̃ C de legibus l non dubiũ extra de foro cõpeten c si
diligenti. Hec henricus boic de iureiurau c cum contingat ò
v iij c et etiã s li i c xxxiiij Quilibet in glo q̃si circa finẽ.

¶ Om enghen man gangher medh the coste i by Capitulum xcvij.

SI oẽs in villa habitãtes negauerint se habere res illas quas ille dicit a se furatas tunc põt ipse petere discussionẽ qd vocatur randsaghe in tota villa et hoc non põt ei negare Sed in curia vnius vel duoꝝ non põt aliquis facere discussionẽ qd dr rand saghe nisi sub piculo triũ marcaꝝ si ibi nichil inuenerit quod furatũ ẽ S3 si cũ licẽtia fctã fuerit discusio per totã villã tũc de3 exactor p̃ns eẽ si copia eius poterit haberi Sed si exactor p̃sens nõ fuerit tũc põt bõdones i villis suis scrutiniũ facere et incipere vbi volũt et vbicũq3 inuenerint res furatas quas pri? publicauerat se amisisse si inuenerit sub sera bõdonis l' vxor3 ei? tũc nõ põt dirigere cã3 illã in aliũ h' ẽ skiwde sÿth skood q2 p? oẽs negauerũt tũc ipe p reb? ill' erit fur z dign? est suspẽdio si furtũ sit valẽs dimidiã marcam z amittet portõ3 suã in bosa S3 vxor z ei? pueri nõ amittẽt portionẽ suã nisi furtũ iuentũ fuerit sub se i eoꝝ l' etiã si pueri adeo sũt adulti q sciunt zelare z occultãt furtũ cũ eis.

¶ Om ẽghñ mã gãghr̃ wed the coste i by c xcvij.

TIl alle the ther i by bo the coste ther mã limser at the mo han bedes at randsaghe ower

al by oc thz mwe the hānū ey mene En een mās gard eller to serlighe mo man ey randsage vthen at han hetther sine tre mark wed om han fynner ther ey thyffneth indhe En ther men loffue ath randsaghe ower al by tha scal ombosman ower wære om hā er til er ey ombosmā til tha mo bøn ner selffue randsaghe oc tagher til i by i hwore sō the wille Oc hwore som the fynne nogher the co ste ther hin haffuer atliwsth oc er thz vndher bō=dhn̄s laas eller husfrues tha ma han ey skiwdhe thet sithn̄ annē man a hende forti at the alle dyl=the føre oc tha er hā selfi thyff at the coste oc haff uer ther meth forgiort sin hals om thyffnet er so møghet oc hans gotz thz er hans howz lodh i bo=fæ En børn eller husfrue tabe ey there howz lodh vthen ath thyffnet fynnes vndher there laas el=ler lucke eller børn'ere so sterke oc stinne at the kū ne fiele oc løne.

¶ Si oēs in villa Vnde qd notatur in dicto § conceptuz insti de obligationibus que ex delicto nascuntur quia inquisitō nō facit nisi p̄sumptio fit contra aliquē cū q fallit in rebus qui seipas dolo malo pn̄t occulta vt seruus vxor ꝛc̄ Sed vxor fa cit l ij et p totū ¶ ne vxor pro marito vel econuerso vl' etiam pueri ar § impuberēs ¶ de falsa moneta l i a contrario No=ta adultus.i.expertus ab exercere q̄si exercens a puritate pue rili ad maliciā et est idē q dolicapax Nota q iste pagraphus etiā Si pueri adeo sunt adulti.i.dolicapaces pōt intelligi de malicia in casibus cōsimilibus vt infra linia iij c l Etiā si pue ri Nota q scientes zelare ꝛ furtū occultare pn̄t āmittere por=tionē suā in bosee vt hic in fine vltimi pagraphi et hoc intelli ge cū iam puer q̄si cōpleuerat etatē puerilē et fit dolicapax quia in puero quasi adulto malicia aliquādo supplz etatē vt

de delic ꝑue c pueris de ista materia quere infra li iij c l in tex tu § vlti et in glo et ŝ li ij c xlix et in glo Deierare.i.per iura re Priuaricari.i.transgredi Infringere.i.priuaricator legis vel transgressor legis.

¶Om noghet hetthes vndher bondhūs laas Capitulum xcviij.

Qui scrutiniū fecerit qđ dicitur randsagher et inuenerit res furtiuas in horreo bondonis vl' in domo qđ dicit saalhws vel in aliys domibus q̄ per serā non claudunt tunc bondo debet defendi cū iuramēto xij hominū q non ē fur neqȝ furis cō scius sed fuit ei apportatū inuidie causa et ꝑ hoc erit excusatus si fuerit defensus tñ qui impetit euȝ pōt ꝓcedere cōtra eū per nefningos si voluerit et si cōuictus fuerit iudicabitur reus quasi fur.

¶Om noghȝ hittes vndher bondhens laas Capitulum xcviij.

Kan ther randsagher om hā hitther fine costs anthen i bondens lade eller saalhws eller an-dher hws ther ey er laas fore tha er bōdhen e skil dugh atware med loghen at hā er ey there thyff eller thyffs wide men wor born hānū a hende for awendh oc er skyldugh atware orlaghe vthen at loghen feller hannū Tho wolde hin ther secther hannū hwat han wil heldher se en tolff mēȝ eedh eller søghe effther mȝ nefningh' En faller hā at lo ghen tha er hā thyff for the dele.

¶Qui scrutiniū ꝛc. in ŝ si fuerit defensus et querit vtrum purgat? de crimine pōt iterato de eodem crimine accusari di cit henric? boīc q nunq̄ potest iterato accusari nisi in tribus casibus pmo accusans ꝓ sequat' ꝓpriā iniuriā et ꝑ hoc ꝓber

q̄ ignorauit inq̄sitionē et purgationē in dicta prius. secūdo si secūdus accusator vult probare q̄ p̄mus fuit p̄uaricat⁹ vt patz per io in c habz hoc ij q v tercio si iste vult probare q̄ ille qui se purgauit deierauit vt in li amonend ff de iureiuran. Itē qui iurat aliter q̄z debet ex integro est iurandū ff de iureiuran non erit Qui scrutiniū fecerit bene distinguitur inter domos seratas et nō seratas et q̄ dicit̄ in fi q̄ possit p̄cedi cōtra eū si intelligatur post iuramentū prestitū tūc cōtra dicit glosa in c et si xp̄e super v̄bo cōtrauersie quia iuramēto delato et prestito ampli⁹ nō pōt repeti vt ibidem et hoc iuramento ē maior⁹ auctoritat⁹ q̄z res iudicata bm io de cal ibi p glo.

¶ Manghe men mwe bindhes for en saagh. Capitulum xcix.

QVotquot deprehensi fuerint in domo cum re furtiua omnes possunt adiudicari fures z ōnes demeruerant sua que dicuntur bosa. Sed p̄ rebus furatis que inuente fuerit in domo nullus potest negari nisi domesticus solus quia ip̄e solus est tutor domus sue nisi ita contingerit q̄ aliquid repertū fuerit sub sera illorū qui domū ab eo conduxerāt qui dicunt̄ inest men hoc est in cistis eorū vel in cameris q̄ dicūtur bode.

¶ Māge mē mwe bindes for en saag c xcix.

SO māge som med worde taghn̄ eller fūdhn̄ ther thyffnet gøres i hws thm̄ mwe men alle for thyfue haffue oc the haffue alle ther bosa for giort En for the coste ther i hws wordher funnē mo enghen mā bindhes fore vthen husbōdhn̄ ene forti at han er warie athws Uthen at so skeer at mā findher noghz vndher hans inesth māz laas eller lucke eller inest kone anthen so som i ther kȳsthe eller there bood.

¶ Quotquot. qualiter pena debet reuerti suos actores ⁊ nõ debet egredi ¶ de penis l scimus ⁊ ibi p̃ glo.

¶ Om noghz hittes vndhr̃ bõdens søns hefft c c.

SI reperta fuerit res furtiua in cista filÿ bõdonis cui⁹ clauẽ idẽ fili⁹ portat vl' in camera sua ad quã spãlez hz clausurã q̃ dr lucke tũc iudicabit̃ tanq̃z fur suspẽdio si fuerit cõuict⁹ vl' si cũ aliq̃ furto fuerit deprehensus et de porcione filÿ soluet̃ regi ius suũ et bondoni ius suũ.

¶ Om noghz hittes vndhr̃ bondẽs søns hefft c c.

HItther mã oc noghet i bondhũs søns kÿsthe there hã ber selff nøgel til eller i hans herbari ther hã haffuer serlie lucke at tha er hã thyff for sine gernigher oc gangher a hãs hals om hã word feld eller i hẽde tagñ tha gøres søns howz lod at gialde bondhũ sin reth oc komĩgen sin reth.

¶ Si reperta fuerit intellige si fuerit doli capax vt notat̃ ĩ e c xcv et dr de portõne filÿ Si intelligitur de portõe peculiari tenet̃ caten⁹ q̃ntũ ẽ in peculio insti q̃ cũ eo qui ĩ aliena ptãte § pterea iterdicta si intelligit̃ de portõne hereditaria et tũc aut pntes viuũt ⁊ tũnc ẽ contra nota in § sni insti de heredib⁹ q̃litate et differentia Itẽ nota q̊tuplex est peculiũ notat̃ ĩ li i c xÿ in glo Itẽ nota q̃ hic in textu dicitur q̃ de portõe filÿ soluet̃ regi ius suũ et bondoni ius suũ hoc non intelligit̃ de portione hereditaria et ratio patet vt p̃ li i c xiÿ Si filius in textu vbi dr maritus eius nullã partẽ habuerit viuente prẽ et mrẽ nisi aliquid specialit̃ fuerit ei cõmissum et simile vt p̃ li i c xiÿ Si fili⁹ i textu ⁊ i glo ⁊ ibi i c p̃rio q̃ diu prĩ i tex. ⁊ i glo.

¶ Hwor møghz mã mo forgøre mz stpld c ci.

NVll⁹ in cõmũitate existẽs nec domestic⁹ nec domestica p̃t pl⁹ p furtũ demerer[...] vitã suaz ⁊ portõez substãcie sue nisi ita sit q̃ v[...] furat̃ ⁊ alt̃

occultat scienter vel si p̄ſes dep̄henſi fuerint cum furto Nullus pōt p̄ furtū plus demereri q̄z portionē suā Sz si domesticꝰ ꝯuictꝰ fuerit ad xl marcas l' iij marcas ꝫ portio sua nō pt tāta fieri tūc soluat de rebꝰ oīm i cōmūitate existētiū Sed si aliqs aliꝰ in ꝯmunitate existēs cōuictus fuerat soluat portionē suā ꝫ nichil amplius.

¶ Hwat møghet man mo forgøre meth stplo Capitulum ci.

Hosbonde eller hustrue eller annē man i fellegmo ey forstige mere en sin eghen hals oc sin eghn̄ loth howz vthn̄ at en stiel oc ānē fiel vthn̄ el l' at flere worde taghen weth gerig Enghn̄ mā mo oc forstiele mere en sin eghn̄ howz loddn̄ wordher husbundhen søckt anthn̄ til xl mark ellrr iij. mark oc er hans howz lodh ey so møghz tha gialdhe aff alle theres ther i fellegh ere meth hannum En hwilkhn̄ annē aff fellegh ther feldh wordher gialde sin howz lodh oc ey mere.

¶ Nullus ꝛcc. in § Si domesticus ꝛc̄ hoc intellige de cōmunitate innata et tacita vt hic et etiā intelligi debet vt quidā volunt de cōmunitate peculij ꝓfectui et š li i c xij Si filius i glo. Sed nullus alius preter domesticus cōuictus soluat plus q̄z porcionē ꝓpriā vt in § vlti huius capituli Item ad § Si domesticus habetur simile et ar š e c lxx Nullꝰ. Nullus in communitate.i.in bonis indiuiſ et rō istius est qꝛ pena debet tenere suos actores et nō debet egredi C de penis l scimus de hijs que fiunt a maio per ca c quesiuit C ne vxoꝛ ꝓ marito vel ecōuerso l ab maritorū vi q in c illud et fallit regula q̄ qs nō cōdēpnetur vt egeat ratio quia dignū est vt mali meriti egestate laborant ff depositi l bona fides lxxxij š non satꝫ Itē qn̄ dꝛ q̄ domesticꝰ puniatᷣ etiā in portiōe alioꝝ rō quia fami-

sta ꝓpter delictum dñi quãꝗ ponit̃ sicut quãꝗ excõmunicat̃ xi.
q.iij.q̃m multos in penul.glo.

¶Om naam Capitulum cij.

QUi alium cõuicerit ad naam qđ dicit̃ søgher ⁊
postea recepit ab eo cõposicionẽ ꝓ illa causa
tũc nunq̃ȝ p̃t ampli⁹ aliquid ab eo extorq̃re qđ dr̃
mere tage licet minus recepit q̃ȝ tenebitur.

¶Om naam Capitulum ciij.

HWilkhñ man ther søge annen til naam oc ta
gher en finne aff hannuȝ for then saagh tha
mo hã aldri mere tage tha at han haffuer taghȝ
myndre en til hører oc for enghñ saag thẽ hã wor
føre feld fore forthi at thȝ yderste fortagher alle
the ther fore aff neffnde wordher.

¶Qui aliũ cõuicerit ad naam statio est qui talis tacite renũ-
cianit iuri ad plus petendũ.

¶Hwo i taag mo ganghe Cap ciiij.

SIquis ĩputauerit alicui furtũ qui ꝑ se terrã ha
bȝ tũc ipse p̃t ꝓ se fideiubere qđ dr̃ gãghe i ta
gh for sigh Sed si alicui colono imputat̃ furtũ tũc
ille qui terrã quã colit possidet debȝ ꝓ eo prestare
caucionem q̃ dr̃ taagh ⁊ bõdo ꝓ villico simili mo-
do Itẽ si mercenario alicui ĩputat̃ crimẽ istđ tũc dȝ
ꝓ eo domesticus suus fide iubere ⁊ p̃stare tagh
si voluerit Sed si noluerit q̃rat sibi aliũ vbicunqȝ
poterit Sed si nullũ habere poterit qui pro eo vo-
luerit gange i taagh tũc põt eũ exactor seruare ad
ratõem sic̃ ꝙ ẽ de inest mã ⁊ inest kone.

¶Hwo i taag mo ganghe Cap ciiij.

OM nogher mã giffuer annẽ thyff saagh ther
selff haffuer iordh tha mo hã selff gange i tag

for sig En om landbo giffues tyff saag tha scal hin ganghe i tagh ther iordhen a for hannū oc so bonde for sin bryde En giffues leie drenge thyff ue saagh tha scal hās husbonde gange i taag for hānū om hā wil en wil han ey tha fange sigh an nē mā hwor hā kan En kan hā inghen man fan ge ther i taag gangher for hānū tha mo ombos mā tage hānū til skiels Thet samme er om inest man oc inest kone.

¶ Siquis imputauerit Pro pma pte facit l sciend in pncipio ff qui satis dare coguntur Pro scda pte facit dicta l sciend § cū vero ff et ti sz si nullū coucor l i § si C de exhibend et introdu cend reis et C de exhi reo l i.

¶ Om landbo wordher thyff c ciiij.

SI colonus alicuius conuictus fuerit pro furto tūc ille qui eū incausauit dz prio habere ius suū hoc ē igild et thwigildh et exactor tenetur habere oīa aīalia sua q̄ dicuntur queghfæ q̄ pnt transire limē et bondo cuius terrā coluit debz habere oīa alia q̄ p se domū nō pnt transire et si nichil ibi reptū fuerit nisi ea q̄ p se nō mouentur tūc diuidantur equaliter iter exactorē et bondonē Sed si aliquid sit ibi de quegfæ licz nō plus ibi q̄z vna ouis vel vnus procus nichil amplius habebit exactor pro iure suo.

OM bondēs lādbo wordher feld for thyffnet eller i hende taghen tha scal bōdhen ther han nū gaff saag først haffue sin reth thz er igildh oc thwigild oc ombosmā alt hās quegfæ ther ower døtther skel kan gāge oc atelbōde a øtelbȳth Thz er øtelbȳth ther ey kan selff gange wth atdøør En

er icke annēꝫ til en øtelbȳth tha ſkyfftes thꝫ i tho deele mellō ombosmā oc atelbonde naar hin ther ſaag gaff feck ſin ret En er nogbꝫ quegfæ til tho ath thet er ey mere en eth foor eller edh ſwin icke kā ombosmā mere for ſin reth fange.

¶ Si colonꝰ ꝙ dn̄s rehabeat rē ſuā coucor inſti de obliga q̄ ex delicto naſcūt̄ § manifeſtus fur eſt ⁊ § ſi ſꝫ exactor ꝙ capiat neſcitur q̄ iure ꝑmo ꝙ pena furis ē ſuſpendiū ꝉ alia pena corporalis vt ſ̄ e clxxxviij. et clxxxv et ex actor dicit ſe metriē ex alijs rebus rei publice ꝙ āt poſſeſſor t̄re vel bondo capiat neſcitur etiā qui iure cū ei ſolū cenſus dēat ſolui nec furtuꝫ eſt tale crimē ꝓpter qđ ſm leges cōmunes fiat cōfiſcatō bonoꝝ C de bonis dāpnatoꝝ auct̄ bona ſecus dei herēſi ⁊ ſimile vt C de hereticis auct̄ gazaros de q̄ dictū ē ſ̄ e clxxxviij.

¶ Om mā tagſecthē ſine coſte i ānē māꝫ hefft c co

SI aliquis occupauerit iumēta ſua vel pecora i alterius poſſeſſiōe ꝛ dixerit ea ſua eſſe ſiue ſit exactor ſiue aliꝰ, ſi ille, negat qui ea hꝫ in ſuo hefft ꝛ dixerit ea ſua eē ꝛ q̄ in curia ſua ſūt nutrita dꝫ ea defēdere ꝑ iuramētū xij hoim ꝛ ꝑ teſtimoniū duoꝝ vicinorū ꝙ in curia ſua fuerunt ei nutrita Sꝫ ſi dixerit ſe emiſſe illa dꝫ oñdere vēditorē ſuū et ipe tenet̄ ei appꝓpriarē ea Si neminē habuerit q̄ ea voluerit appꝓpriarē ꝛ ille q̄ impetit dixerit ꝙ i domo ſua fuerūt enutrita tūc dꝫ oñdere ꝑ ſignum ꝙ dr̄ kyls merke ꝙ ita ſit Teſtiōniū ꝙ dr̄ hiemkøtꝫ withns ē iuramētū xij hoim ꝉ teſtiōniū duoꝝ neffningoꝝ.

OM mā kēner ſÿth hors ellē nødh i annē māꝫ heft oc kaller ſÿth ware oc dyl hin thē i hefft haffuer oc keller ſÿth ware oc ſier at thet er hans hiemfødh tha ſcal hā warie thꝫ met xij mēꝫ eedh ꝉ triū ꝛ poſtea inuenerit furē ſuū cū equo ſuo ꝛ fur

oc thwige granne withne ath thz er hãs hiemkød
En her han at hã køpte thz tha bør hãnũ at kõme
hin købe wedh thz er thñ mã thẽ han køpte aff oc
hã er skyldugh a hiemle hãnũ thz En haffuẽ hã en
ghñ hiemel til oc wil hin he thẽ a-kaller ath thz er
hans hiemkød tha at hã ath børe kyls merketil at
thz er hãs hiemkødh. Hiemkød withne thz er xij
mẽz eed eller thwigge neffnings withne.

¶ Si aliquis Hic habet ꝙ reus ꝓbet pecora esse suo ymmo
actor haberet ꝓbare C de ꝓbationib⁹ l actor in hoc finis ca.
bene loquitur põt tñ saluari ꝙ re⁹ ꝓbet ꝓpter istã q̃litatẽ scz
ꝙ sicut nutrita in domo sua ar c dndñ iu delec i in glo ů elcõ
nis q̃ si iniciũ spectandũ est et notat̃ in l ex psona C de ꝓbatio
nibus c ad nrãm cũ glo extra de proba xij Ibi ponitur nuer⁹
testiũ de beneplacito statuantis Itẽ si in fine duoꝝ neffningo/
rũ hic tollitur ꝙ duo neffningi equalent testimonio xij hoĩm
q̃t aũt testes equalent notario notat̃ in c cũ ioh̃ de fide instru
vel finis loquitur de duplici testimonio neffningoꝝ sz primus
intellectus est melior Si aliquis scit furẽ suũ ₰c. Hic q̃rit̃ ꝓ
q̃nto vel vtrũ ꝓ minori q̃ꝫ ꝓ dimidia marca vel ꝓ modica re
p̃t aliquis ꝓ furto ꝑ neffningos iurando conuinci videt̃ ꝙ ꝓ
ꝑua re sicut ẽ galma pñt iurãdo ꝓ furto neffningi cũ cõuin/
cere et xiiij disti vi e vl. isti. de reꝝ diuisiõe § galmaꝝ et cõcor
ber dere indicata c cum c in ů iniuria et hoc idẽ cõcor infra e
c scz si q̃s scit furẽ in glo et concor in ꝑte s̃ e c lxxxviij si fur fu
ratus fuerit min⁹ ₰c et simile s̃ c c xliiij pro vna cyrotheca.
Item in lege et iure curie regis regni dacie ticulo de furto
dicitur ꝙ pro quatuor denarijs debet legittiẽ cõuictus puniri
vt fur pro furto.

¶ Hitther mã annẽ a sin hest Cap̃ xvi.

SI quis furat⁹ fuerit alicui⁹ equũ i cãpo vel in
stabulo ꝛ qui equũ possidz statim sequit̃ furez
suũ ꝛ vbicũqꝫ poterit eũ app̃hendere licite p̃t eũ de
tinere seu si interuallũ aliq̃d fuerit scz duoꝝ dieꝝ

suum voluerit exhibere skøde vel ad unã villã añ vel duas retro tũc tenetur bondo sequi eũ ad villã quam petiuit sed si defecerit ertaagh vel skøde tũc huet furem suum.

¶ Hitther mã annẽ a sin hest Capi xvi.

Tagher thyff annẽ mãz hest anthen inne wed stool eller a mark oc sagner bonde sin hest at gensthen oc wordher hwar wedh oc fylgher sin thyff atgensthen hwor som han naar hannũ tha mo han taghe hannũ En wordher ther nogher dwelie i mellõ anthen tho dage eller mere oc finner han tha hans thyff a sin hest oc biwdher hin skøde anthñ til en by fram eller to effther tha scal bondhen til then by fylghe hãnũ ther han bedes til taag eller skøde En brysther hannũ taag eller skøde tha gøme bondhen thyff.

¶ Siquis furatus fuerit alicuius equũ. ꝑma pars loquit' de fure manifesto et secunda de non manifesto de quo insti de obligationib9 que ex delicto nascuntur § manifest9 fur et rõ differẽtie hic capitur quia ꝑpter nõ notorietatẽ fcti petẽs se ad mitti ad ꝓbandũ est mittẽdus qui si in ꝓbatõne defecerit cõdempnabitur ut tacite conuictus et cõfessus ar l gñaliter § sed iuramẽto C si certũ putatur.

¶ Hwr mã scal søghe effther vandne saag c xvij.

SI aliquis scit furẽ suũ et res sibi furatas non põt inuenire debet ip̃m in placito impetere et citare eũ ad placitũ sicut prius dictũ est de q̃rela que dr raans dele z in secũdo placito iurare ipsum hoc furtũ fecisse z i tercio placito dñr accedere neff ningi z illũ suo iuramẽto vel conuincere l' excusare.

¶ Hwr mã scal søge effthẽ vandne saag c xvij.

SI aliquis scit furẽ suũ et res sibi furatas non
pōt inuenire debꝫ ipm̄ i placito impetere et ci
tare eũ ad placitũ sicut ꝑius dictũ est de q̄rela que
dr raans dele ⁊ in scd̄o placito iurare ipm̄ hoc fur-
tũ fecisse ⁊ in tercio placito dn̄t accedere neffnigi
⁊ illũ suo iurameto vel cōuincere vel excusare.

¶ Hwar mā scal søghe effther vandne saag c. xviij.

TEdh mā fin thyff oc mo tho ey komme i sine
wedh fine coste tha scal han secthe then mā a
thingi ther hā menther thā saag a handh oc lade
hānũ stefne thing so som føre en sauth om raās
dele oc a thꝫ anneth thing swærie hānā a hand til
so møghet som han tørff fin eedh wedh hette At
thꝫ tredie thing sculle neffningi til oc swærie hānũ
anthen orsage for the coste eller thyff.

¶ Si aliq̄s scit furẽ suũ placet q̄ citetur ad placitũ sꝫ q̄ tunc
stet iuramẽto illius accusantꝭ nō placet qꝛ crĩa dn̄t ꝓbari
aptissimis ꝓbationibꝰ § de ꝓbationibꝰ l sciāt et vtꝑ e c vij Si
discorda i glo et infra li iij c lxiiij Si imputatũ i glo scd̄o quia
iuramentũ nō ꝑstandũ per actorẽ ꝓ q̄ nō est ꝑsumptio nec se
miplena ꝓbatē vt C de rebus creditis et iureiurā l in bone fi
dei q̄ nō est in ꝓposito. tcio qꝛ talis nō ignorat fctm̄ alterius
sic subiret auceps ꝑ iuriũ cōtra l videamꝰ ff de in lite iurādo
si etiaꝫ dicit q̄ hic nō stat iuramēto accusatoris sꝫ potius neff
ningoꝝ ad hoc rn̄det q̄ tũc accusator videtur supflue iuratur
nisi fierꝫ iuramētũ calump de q̄ de iura calũp ꝑ totũ sꝫ veriꝰ
dicatur q̄ hic ē iuramētũ in litẽ qd̄ vocatur bogs eedh qꝛ iu-
rat quātũ valet q̄ alter abstulit.

¶ Om mā wordher sworen til thyff c. xix.

SI quis iuratꝰ fuerit ad furẽ hoc est sworen til
thyff ꝑmo exponat totũ ꝓ quo cōuictꝰ est et
insuꝑ thwigild et regi tres marcas Sed si cōfessꝰ

fuerit furtū in placito vel repertū fuerit i ei⁹ hesse iudicabit̄ de eo tanq̄ȝ de aliis furib⁹ et rex pcipiat portōnē suā sȝ si postq̄ȝ iuratū ē de eo noluerit ex ponere tūc dȝ aduersari⁹ su⁹ accedere ad placituȝ vniuersale q̄ꝺ dr landȝthing cum testimonio de suo haretȝthingh ꝛ ibidē testificari q̄ꝺ illa ita legaliter sit conuictus omib⁹ insup̄ i curia sua lagdagh bua tis ꝛ ipi nichilomin⁹ rēnuit stare iuri tūc p̄figet̄ ei placitū vniuersale ꝛ si tūc nō venerit ꝛ ꝓ se rn̄derit et destando iuri se obtulerit tunc adiudicabit̄ suspendio tanquā si fuisset dep̄ꝛehēsus cū furto.

¶ Om man wordher sworen til thyff c cviij.

Om wordher mā sworē til thyff tha lade wth førſt so møghȝ som hā felde hānū til oc ther a thwigild oc komghn̄ iij mark vthn̄ han gangher wedh thiffneth a thingi eller hittes i hās hefft tha fare hā som andꝛe thyffue oc komghn̄ tage hans howȝ lodh En herdes hā wedh oc wil ey wtlade effther at soꝛet er tha scal hin ther a karer meth withne aff hās haretȝthingh fare til landȝthingh oc withne ther a then mā er so lagsøckt oc wil ey stāde til rette so at gømt ware i hans gardh alle trynne lagdage tha scal neffnes foꝛ hannū landȝthing Kommer hā ey tha til geen swar oc stoꝛ ey hin til rette tha foꝛmaler hās hals so som hā wore taghen wedh thyffnȝ.

¶ Siqs In p̄te tangit̄ pena furti nō manifesti scȝ pena dupli et p hoc pōt intelligi expositio igildh et thwigildh scilicet duplū illius confessis quia in cōfessum nō datur aliud iudiciū ff de confessis l i i si postq̄ȝ hic videt̄ p̄cedi ꝯtra ꝯtūacē in cā criminali ad sniaȝ diffinitiuā ꝯtra glo c v̄ritat) de do ꝛ ꝯtūa sup ꝰ

pbatum sed potest dici q dictũ nekningorum precedens fuit lo/
co suie et iam pceditur ad excutionẽ Nota Actio furti p mo
dico datur xiiij q vi c vlti institu de rerũ diuisione § galmar
ber de re indi t cum c ù iniuria.

Om man kaller annen thyff ower thwer
thingh Capitulum cix.

Si quis aliũ vocauerit furem in audiẽcia placi-
ti hoc est owerthwerthingh z pbare hoc con
tra eũ per leges prie dissimulat emendabit ei tres
marcas z regi tres marcas.

Om man kaller annen thyff ower thwer
thingh Capitulum cix.

Aller man annẽ thyff ower thwerthingh oc
:plgher thz ey fithen hannũ a hand meth lo-
ghen bøde hannũ ther han kallede thyff tre mark
oc iij mark komghen.

Siquis alium vocauerit furem quia magna iniuria
ex hmõi vbis infert vt l si non cõuicij C de iniurijs z isti e ti.
Vocauerit eũ furẽ in audientia placiti Nota scdm aliquos
nõ viciator actione ifamosa si statũ penitet quis repẽtiuo aio
hoc dixit i habit ij q iij siquis iratus de pe d i § dino qnia nec
lubricũ lingue ad penã facile trahendũ ẽ ff ad l i vl demal fa/
mosi § nec lubricũ et insult calor iracundie vicio caret ij q iij.
§ notandũ Nota qui iurat nõ deliberato animo sed calore ira
cũdie motus nõ habet vltorẽ nisi deũ vt ff de reg. iuris l q calo
re et C de iureiurando l iusiurandũ Hec henricus boic de iu
reiurã c q̃relam d vna Sed si dixerit tale cõuiciũ vel cõsimile
ex animo deliberato tunc secus Hec ber de sen z re iudi c cuz
te iu d minima .Nota q iura preallegata et leges scdm doc/
tores nouo iure debẽt sic intelligi q calor iracũdie vel lubri-
cũ lingue capitur dupliciter Uno modo quando fit sine pre/
iudicio iniuriã passi et tũc est verũ quod hic dicitur quia tunc
per penitentiã potest reuocari Alio modo quãdo fit cũ preiu/
dicio iniuriã passi et tũc secus vt in c si culpa de i iur et dãp

da ꝑ modernos doctores et credendū ē ꝙ lex ista municipalis debet intelligi vt dictū est Unde canon qui non ꝓbat ꝙ obijcit penā quā intulit pati dʒ xi q vltiā ꝗſꝗs xxij q iij calūpniator ꝛ c nō ꝓbat ꝙ obijcit Jtē Nota qualiter ex v̇bis iniuria irrogatur dctē gregorij in moralib9 in pncipio vbi dicit ꝙ plus turbant verba ꝗ̄ verbera in l ſi nō cōuicij C de in iurijs et c olim de in iuris ꝛ dāp da. Jtē ꝓferens contra aliquē verba criminosa vel viciosa punitur pena magni ſupplicij vt in lege iure curie regis regni dacie titulo de v̇bis cōuitōꝝ et ſpālit̄ ſi in ſex caſibus ē excōicat9 ip̄o fctō vt ptʒ i ſtatutꝭ ꝓuincialibus·

Om thykk er ſiwgh eller ey hiemme c cx.

SJ ille qui pro furto impetitur infirmus ſit ita ꝙ ad placitū venire nō poterit vel ꝑegrinationē arripuerit tūc expectabit̄ donec cōualuerit vl' redierit ſed ſi infra regnū eſt et tn̄ extra terrā illaʒ tūc ꝑfigetur ei menſꝭ vnus Cetera omnia impedimenta ſupra dicta locum hn̄t in iſta cauſa Sed ſi cauſaʒ ſuā audiuit ꝛ citatiōeʒ et poſtea fugā inierit tūc nō proderūt ei aliqua impedimēta niſi rex fecerit eū vocari.

Om thykk er ſiwgh eller ey hiemme c cx.

OM hin er ſiwg ther ſecthes for thykkneth ſo ath han kan ey komme til things tha ſculle mē bidhe til han wordher føør En er han faren i pellegrims ferdh tha ſculle mē oc bide til hā hiem kōmer En er han indhen righʒ oc tho vthn̄ landʒ tha legge hannum en monet fore Alle the forfaldh ther føre er ſauth the mwe oc her ware om hā wor ey hieme thn̄ time han wor ſecthʒ En hørde hā ſin ſaag oc flyde hā ſithn̄ tha hielper hānū enghn̄ forfald vthn̄ at komghn̄ lodh hānū kalle.

¶ Si ille q̄ p furto pma ỹte ka ff Siqs caucionibus l nō exigi mus § ūqs iuditō sed ſi infra maior ſimullatō datu iu l i C de dilationib⁹ niſi rex ſit in p̄allegata l nō exigim⁹ § Simile mo/ do vbi datur excep retēto a mgrātu ſiue dolo malo ipſius qr auctoritas ſuperioris intelligitur excepta de elec c ſignificaſti ff ad municipales l impatorēs ff de regulis iuris l neminē Si ille qui p furto impetitur infirm⁹ ſit Nota q̄uis text⁹ iſte lo/ q̄tur de fure infirmo tūc pōt intelligi de illo etiā q̄ iniuriā paſ ſus ē et infirmatur nō valens venire ad placitū q̄ executio cauſe ſue per neffningos veridicos aut denoīatos aut q̄cunq₃ alio mō debeat determinari q̄d iuris vel q̄d agendū ſit pt₃ p thord § lxxvij v ſ̄ e c lxxv qui aliū in glo.

¶ Om randſages i bondhens hws oc bondhen er ey hiemme Cap̄ cxi.

SI ſcrutiniū factū fuerit in domo alicui⁹ qđ di cit̄ randſages domeſtico nō exiſtente domi et inuente fuerint res furtiue tūc domeſtica ligari nō debet nec abduci ligata ſed tenent̄ ⁊ debent vicini eo⁊ fideiubere p bonis illis hoc ē gange i taag do nec domeſticus redierit ita q̄ nec oculten̄t nec ab ducant̄ ſed cū domeſtic⁹ redierit agat in eū q̄ res illas occupauit.

¶ Om ranſage i bondhens hws oc bon dhen er ey hiemme Capil̄m cxi

OM mā randſagher i bondhn̄s hws oc er hā ey ſelff hieme oc hittes ther ſtolne coſte inne tha mwe men ey huſtruen binde eller borth føre bwndhen men ſculle granner i tag gange for the coſte oc i worthnet til bōdhen kōmer hiem at the føres ey borth oc ey fieles En ther bondhen kom mer hiem tha dele hin ther the coſthe taghſatthe ſoſom føre er ſauch th₃ ſtaar alth i bōdhn̄s ſwar

hwre han mo effther dele.

¶ Si scrutinium vide s̃ e c Si omnes et ratio quia p̃sumit̄ ignorās in domo non inuentus vicini ꝯtra hoc facit qr bona immobilia pn̄t pro eo fideiubere vt s̃ e c siquis putauerit et hoc fuisset melius ita ꝙ iniungeretur vicinis ad ꝓspiciendū ne huius res auferant.

¶ Om mā finner nogher thingh c cxij.

SIquis inuenerit aliquas res et non publicauerit in eccl'a vel in placito hoc ē liwse ther op ꝙ tales res inuenit potest pro eis effici fur ac si furatus fuisset illas.

¶ Om mā findher nogher thingh c cxij.

OM mannē mā hitther noghercoste oc fier ep til oc liws ep thz at kirke oc ep a thīgi at hā haffuer hȳth sodane coste tha mo han ther fore worde thyffso som han haffde thz stolz Thn̄ thr̄ hitter han scal seie huat han hitte en then then taber oc at liws han scal seie iertegnen oc merke.

¶ Om mā hitther guld eller sølff c cxiij.

SIquis inuenerit aur̄ vl' argētū in campo vel in collibus vel subt⁹ aratrū suū hoc debet rex habere et si negauerit inuenisse defendat se iuramento cognatoꝝ suoꝝ.

¶ Om mā hitter guld eller sølff c cxiij.

HItther nogher man sølff eller guld anthen i høie eller effther plogh eller nogher andherlunde tha scal koninghen thz haffue En dyl han at hā hitthe icke warie sig mz frendher eedh.

¶ Siq̄s inuenerit intelligit' qn̄ q̄s ꝓdens nō p̃sumit' habuisse animū dereliquēdi vt insti de rex diuisiōe § fi Siq̄s inuenerit aurū s̄m iura legalia medietas cedit ipi iuētori ⁊ alia medi-

etas ipo dño soli nisi inuenerer in loco regis vel in loco publi
co vel fiscali insti de rerū diuisiōe § thezaurus ff. l in § penul
tiō ff de iure fisci vbi dicitur q medietas inuentori et medie/
tas fisco cedit et si negauerit s'm hoc iniungitur iuramentū
sine p̄sumptione seu semiplena ꝓbatione et male quia cōtra
notata in c si de iureiurā et l admonēdi ff de iureiurando et
ibi per bar de sax ferre Siquis inuenerit Nota de re inuenta
et in ecclesia vel in placito nō publiata oritur actō formosa scꝫ
criminalis et intellige si rei huius inuentō nō fuerit notoria
p̄cedente mora tūc inuentor huius rei dignus est suspēdio qꝛ
periculū in mora scꝫ ꝑiculū suspēdi et hoc verꝫ vbi sñia homōi
precesserit siue cōfessio in iure vel euidentia facti vt extra de tē
po ord c quesitū et hic scꝫ c siquis inuenerit sup̄. li ij c lxxxvi.
et idem est ius et eadem lex de illo q̄ acceperit rem alienā pu
tans suā esse si criminaliter fuerit p̄cedente mora iuridice in
causatꝰ sꝫ si ciuilit' fuerit in causatꝰ tūc secꝰ vt s̄ l ij c xxxix § v.

¶ Om māfor annē noghꝫ at gøme c xxiij.

SI aliquis deposuerit aliqd apud aliquēꝫ seruā
dū vel inpignorauerit et domus eius postea
distructa fuerit per incendiū ꝛ depositū cū alijs re
bus domestici ꝑire cōtigerit si testimoniū bonorꝫ
affuerit nō tenetur restituere Et si ille qui deposuit
res suas apud eū noluerit in hoc cōtentus esse tūc
defendet se ꝑ nefn i kyn q nō āmisit ꝓpter eum
Sed si ipse ē mercator hoc est køb mā defendet se
cū cōuiuis suis.i.meth thꝫ høgeste lagh et si defece
rit in lege exponat depositū ꝛ emēdet ei tres mar
cas et tres regi Et si cū deposito nichil āmiserit de
rebus suis soluat depositū suuꝫ et remanet absqꝫ
omi lege Sꝫ res cōcesse q̄ dicuntur laan ꝛ bona esti
mata que dicunt' wirthings pēninge nō possunt
ammitti.

¶ Om mā far annē noghꝫ at gøme c xxiiij.

Far annē mā annē nogher costhe atgøme eller settiher a weth oc kōmer idh i hws oc brēdhē thz met andre bondhens coste om withne er til at bōdhen tabet sine coste mz hās tha er hā skyloug atware anghēløøs En wil hā ey atorwes effther withne tha ware hin wedh nefln aff hās høgeste lagh brysther hānū log lade wt costhen oc bøde a iij mark bōdhā oc iij mark komghā En worde ey hās egne coste bort tagne mz tha gialde hā effthē thz ther hānū worde i handh faed oc warie sigh mz enghē log En laan oc wyrthpēninge mwe ey fortabes.

¶ Si aliqs deposuerit Si aliqs depo fa c bona fides de depo q2 p̄sumptō facit et sufficit in isto casu ad ꝯdēpnatiōez xxx q v domin9 deinde c si ꝫ si depositū q2 sic p̄sumit dol9 ꝑpter quē ide posito qs efficit ifamis ff de hijs notant infamia l i circa pucipiū cōcor l si creditor C de pignorancia actōne si res ꝯcessa rō q2 dominiū eoꝝ trāsfert i accipiētē ido nō subiacēt picul sz eaꝝ estimatio l' equalēs reddat l vt nō omīs ꝫ fi ff si certū petat Nota q̄uis cōmodatū dicit res concessa tn̄ in aliqbus casibus fortuit9 cū amittitur nō restituatur vt patz hic inferi9.

¶ Si res concessa Nota res cōcessa q̄ nō potest amitti dicit mutuū ꝫ non cōmodatū et sic mutuū dicitur q̄si meū sit tuuz ꝫ sic om̄e piculū rei mutuate ad te trāsfert et sic res mutuata nunq̄ pōt amitti vt hic in § vlti. Itē nota differentia int mutuū et cōmedatū q2 cōmedamus illas res que eodē i essentia debēt reddi scz que nō trāseunt in possessionē recipient9 vt equū mancellū et hmōi sed mutuam9 illas res que trāseunt in possessionē recipiēt9 vt denarios tibi mutuo .i. cū sint mei dādo fiunt tui Unde cōmodari9 de casu fortuitu reglariter nō tenetur nisi in tribus scz interuenit culpa mora vel pactū Nota q culpa dicit tribus modis interuenire videlicet omittendo abutēdo et delinquēdo omittēdo quia cōmodicarius nō adhibuit oēm diligentiā quam potuit ꝫ debuit ff de accionibus

et obligationibus l i § xviij quoque abutendo ꝑu quia cōmo-
dicarius equū ad nundinas deberet ducere duxit tū ad bellū
ff depositi l i delinquūda quia rem cōmodatā cōmodarius ven
didit ff e l i et dicitur cōmodatū quasi utentis cōmodatum ē
aūt cōmodatū alicuius rei ad aliquē usum gratuito fctā con-
cessio et ad hic hosti intempestiue nō reuocando Hec in c vni-
co de cōmodato per texū ꝛ doctores et nota ibidē ꝙ culpa est
duplex vna est que adhibet in costudia rei et de tali loquitur
principiū decretalis de cōmodato Sed alia est culpa in qua
casus fortuitus accidit et de illa culpa loquitur mediū textus
eiusdem decretalis. exemplū aliquis ꝓhitus est transire cum
equo cōmodato per locū vbi latrones erant et trāsfecit et sic ē
in culpa hec io an Jtē ſm textum eiusdē decretalis dicitur cul
pa lata que est non intelligere qd omnes intelligunt vel nesci
re qd omnes sciunt. leuis culpa est que desidia vel negligētia
excludens solicitudinē prudentialē ꝙ diligens eiusdē ꝓfessio-
nis ad hiberet leuissiā culpa est que a diligentissimo hoīe po
terat ꝑcaueri cōmodarius graua sui recipiēs tenetur de om-
nibus hijs hosti.

Om mā skiel i lethingh Caplm cxv

SIquis impetitur in expeditione ꝓ furto a q̄-
cunqꝫ fuerit ipetitus et res ille nō fuerint inuē
te sub eo defendet se tū duob⁹ qui sibi sunt vicini-
ores in tofte in illa ꝑte nauis et cū alijs sex quos-
cunqꝫ habere poterit de illis qui secū sunt in naui
et si tot non sunt in naui defenditur ꝑ illos qui in
ea sunt exceptis illis qui eū impetūt Si conuicerit
eū ad res valentes dimidiā marcā vl' plus fiat de
eo sicut de alijs furibus ꝛ amittat oīa q̄ ibi habꝫ et
insuꝑ portiōꝫ suā domi Sed si domū venerit non
causatus vel ꝓ se legē in expeditione firmauerit ꝛ
nō dederit eam anteq̄ꝫ domū venerit tūc defēdet
se iuramento xij hominū.

¶ Om mā ſtiel i lethingh Caplm cxv.

VOrdher mā ſecthz i lethingh for thykkneth aff ſtyres mā eller aff nogher ſkipper oc taghes hānū icke i hende tha ſcal hā warie ſig mz to mē ther hānū ere neſt om tofftea thz bord ther hā er a oc ſex andre ſkipper hwilke hā kan til fo En ere ey ſo mange til tha warie ſigh mz the ther til ere vthen the mē ther hānū ſecthe felle the hannū til halff marks coſte ellē mere tha fare mz hānū ſom mz andre thyffue oc haffue bode forgiorth the coſte ther han haffuer ther oc ſin howz lodh hiēme En kommer han wſecthz hiem eller feſther logh i lethingh oc gaff henne ey føre en han kom hiem tha ſcal han waire ſigh meth xij menz eedh.

¶ Siquis impetitur Rationabile eſt cum paucis propter expeditionem ſed qꝛ reus inuentus perdit portiouem ſuaz quā habet domi non placet ſecunduz leges imperiales dummodo alias res ablata reſtituatur dño quia ſolum teuetur ad rei reſtitucionem et ad penam criminaliter vel ad duplum ſeu quadruplū ciuiliter inſti de obligationibus que ex delicto naſcuntur § manifeſtus et § finali.

¶ Item de reſtitutione furti cū emenda dupli cōcordꝫ lex urā ſ e c lxxxviij ſi fur furatus intextu et in glo.

¶ Finis Secundi libri.

Registrum Secundi libri.

Om mā kaller a annē tykk ower thwerthing c cix
om thykk ey hwg eller ey hiemme c cx
om randsages i hws oc bōdhñ er ey hieme c cxi
om fynd c cxij
om mā hitther solff eller guld c cxiij
om mā tangher annē nogher atgøme c cxiiij
om mā stiel i lethingh c cxv

Concordancie Secundi libri

Om landman li ij primis xij c ⁊ li iij c xlix
om effthēmaal li ij c ix et x
om bøøl saagh li ij c ix
om mādrab li ij c viij ⁊ xiij ⁊ xix ⁊ xxi ⁊ sex seq̄ntibꝰ
⁊ xxxiij et duobꝰ sequētibꝰ et l et li iij c xxij ⁊ xxiij
¶ Nota heredes defuncti recipiāt vnū saal ꝓ emē
da ⁊ gørsom li ij c xxvi § vltimo
om herrewerck li ij c xxvij et quinqꝫ proximis et
xxxvij ⁊ ꝓximo ⁊ li iij c xliij
om kø draber eller saar mā li ij c xxxiij ⁊ c sequēti
⁊ li iij c xxxiij
om raan li ij c xxxvij ⁊ decē ꝓximis ⁊ lvij et tribꝰ
ꝓximis ⁊ lxvi et ꝓximo ⁊ lxxij et quatuor ꝓximis
et li iij c l
Raan oc wyrtpēninge li ij c cxiiij § vlti. ꝓ rebꝰ q̄s
hꝫ i possessiōe nō p̄t agere ꝓ raan li ij c lxxv § i ꝓ
re valente dimidiā marcā potest ad iudicare raan
li ij c xliiij § i
Om nefningh li ij c vi ⁊ xxxix ⁊ xlij ⁊ duobꝰ ꝓxi-
mis e li ⁊ quatuor ꝓximis ⁊ lx ⁊ lxxviij ⁊ proximo
et lxxxi

Om hellibrøde oc blodwide li ij c xlix et pximo z lxxviij et lxxx et sex pximis
om wodes gerning li ij c xlix z li iij c xxxviij et lv
Om bood li ij c xxiij et proximo et liij c xxij et tribus proximis
Om laan oc giald oc wed oc felles fæ li ij c lxi z c xiij z li iij c lvij
Om logh festes vthen thingh li ij c lxi
Om borge li ij c lxij tribus pximis
Om lage aldher li ij c lxv z li i c ix z viij quasi contra xxxvij
Om lagfeld mã li ij c xxij z lxviij et tribus pximis
Om naam li ij c lix z lxi z lxx z c ij
Om farne wæie li ij c lxxvi
om herremãz brydi li ij c lxxvij z li iij c vij et viij et xv z xviij z xix
Om brydi li ij c lxvij
om thyffneth li ij c lxxxvij ad finẽ secundi fere per totum z li iij c l z lxij
Om withne oc hiemel li ij c xcij z c pximo
om taag li c xxx z c l z c lx
om vmbosmã li ij c liiij z lvi z lxxxviij z pximo z xci et xcij et ciij
Om randsaghñ li ij c xcvi z quatuor pximis z cx
om fynd li ij c cxij z pximo
om gømsel fæ om wyrthne pẽninge om købmgh logh li ij c cxiij
Om saar oc affhogh li ij c xiij z xv z li iij c xxvi et duobus pximis z xxx z nouẽ pximis
Om sannẽ oc at sannẽ scal ey wære righer oc ker

re in principio ꝓlogi ꝛ li ij c iiij et vij
Nota contra illos qui nolunt admittere testes li i
c i ꝛ iij ꝛ viij bñ ꝛ xvi ꝛ xviij ꝛ xxxix ꝛ xl ꝛ li ꝛ lij bene
et secundo li c vi et xxxi et xxxij bene et xxxix bene
et lxxi ꝛ trib⁹ seqẽtib⁹ et lxxxv et xcij et duobus
sequentibus et cv et cxiiij et vij et iij li c vi et xxxix
et xlvij et li et lxvi et lxvij.

Incipit liber Tercius.

Om lethingh Capitulum primum.

Quando expositio q̄ dicitur lethingh fuerit edictā quotquot fuerit i vno hafne vadāt ita ꝙ quilibet illorum suo anno sine omi nominatōe q̄ dicit̄ nefknd nisi aliquis sit adeo se-nex vel iuuenis ꝙ nō possit ꝑpter hoc vel si muli-eres vl' clerici tñ oēs isti mittere dn̄t ꝑ se pdoneū Itē nota ꝙ gubernator qui dr̄ styres niā nullū pt cogere i expeditōꝫ ire q̄ꝫdiu ali⁹ inueniri pōt in illo hafkn q̄ in expeditōe nō fuerat postq̄ꝫ ille fuit Sed si aliq̄s voluerit ꝑ aliquo ꝑgere q̄ su⁹ hafne bro dher et hoc nō pōt gubernator impedire.

Om lethingh Cap̄lm primū.

Ther lethingh biudes vthe so mãge som i en hafn ere tha fare hwer lyth aar vthn̄ nefknd vthen at mẽ ere so gamle eller so vnghe at the ere

ep fore atfare eller quiner eller lerde mē alle thyſſe ſculle fa mē fore thm̄ tho the ther føre er Styres mā ma enghn̄ nøde til atfare i lething e medhn̄ an nē mā er til ther er i haffne lagh mz hānū ther ep haffuer faret ſithn̄ hā foor En wil noghr̄ føør mā fare for annē ther hās haffue brodhr̄ er thz ma ſtyres mā ep formene.

¶ Sciendū q c i ij iij iiij et v ſunt abrogata valet tn̄ corū ſciaqn̄ ex expeditō regis fieret ꝑ naues vel ꝑ terrā ad imponendā peuam nō venientibus vel non prepatis Itē Nota q textus huiuis c nō loquitur de uonis theolonijs ⁊ iō defectus iſte corrigitur ꝑ thord in cor § xlix.

¶ Om leie dreng eller trel kōmer i lethingh c ij.

NUllꝰ ꝑt ſuū mercenariū qui leie dreng dr mittere in expedicōz niſi gubernator voluerit qz ſi venerit in expeditōez de haffne pro bondone dz carere cute ſua Sz ſi ſuus venerit in expeditōez i domeſtici ſui haffne tūc ꝑt eū rex ad ſe recipe ſi voluerit vel reſtituere eū libertati.

¶ Om leie dreng eller trel kōmer i lethingh c ij.

BOnde ma ep ſin leie dreng ſende i lething for ſig vthn̄ at ſtyres man wil forthi at kōmer leie dreng i lethingh aff haffne for bondhn̄ tha ſcal hā miſte ſin hwdh En kōmer trel i lethingh a hans hulbōde haffne tha ma komghn̄ tage hānū til ſig om hā wil eller male hānū frels hwer man.

¶ Nullus ꝑōt ſuū mercenariū ⁊c Itē c vi vij ⁊ viij non obſeruant ⁊ qd dicit de ſuis ſcz trel de tali vide hic et ſpecialit in lege erici reg c xcv ⁊ xcvi Nota octo ꝑma capla tercij li. ſunt abrogata qz nō ſunt mō in vſu moderno Itē § ꝑmi capil ꝑmo libro ſcz Nomiati de cōſaugnitate ē abrogatus vt ꝑtz ꝑ thord in correctione § lxxxvij nec etiā ꝑōt eſſe in vſu moderno.

¶ Item caplm xxxiiij pmi li scilicet Quilibet bondo pōt ven
dere. est abrogatū vt per c ix claustrales li iij Itē § capitl xxx
Vitricus scilicet Nota q quicunq tutor li i est abrogatus vt
patet p thord in cor § xlvi Itē caplm xxviij Siquis iuratur li
ij est abrogatū vt pt per cōstitutionē erici regis dacie § viij
et p thord in cōstitutione voldemari regis dacie in cor § lxxij
et est ratio iuristaꝝ et iure diuino et in legibus imperialibꝰ
qr excitat et inuitat hoīes ad delinquēdū et occidendū et ideo
includit in se mortale pctm̄ et iō reuocanda quia manifeste
fit contra deū vt pt in prologo huius legisterij in ij § in fi et
hec lex pscripti c Siquis iuratur ꝓprie nō est lex vel cōstitucio
qr lex donū dei est ff de legibus l lex est ⁊ etiā facit ꝓ hoc c i de
immunitate eccle li vi sed aliqui cōtra quasi homicidā excu-
sare volentes qui se vel sua defendere cogatur et in defensiōe
illa inuasorē occidit et ista ratio est satis possibilis vt infra c
cxxij Siquis aliū occiderit § vltimo in fine Item capitulū lix
infra c Sepes est abrogatū vt pt p thord in cor § xliiij et ista
abrogatio fit in principio huius capi. Itē ij § c xxxviij primi
libri scz placitū est abrogatus vt pt per modernū et cōmunē
vsum qr nō admittunt pauciores in testiōnio placiti q̄ octo.

¶ Om hestelcie oc brynie Caplm iij.

Gubernator debet sibimet acquirere equū ⁊ lo
ricā et recipiat de quolibet haffne ix modios
siliginis ꝓ vtroq in festo scti michaelis et tū non
nisi illis ānis qn̄ expeditio exierit Quicunq guber
nator qui non est exactor aliquid amplius exigerit
cū violentia soluat regi tres marcas et si exactorē
careat ex actione sua.

¶ Om hestelcie oc brynie Caplm iij.

Styres mā scal selff fanghe sigh hest oc bryn
ni oc tage aff hwer haffne ix skeppe rogh for
bode at scti mikels mysse oc tho ey andher aar en
ther lethingh gangher wth Hwilkhē styres man

ther ey er vmbosmā oc tagher mere meth nogher thwangh holde komghen op iiij marck en er han ombusinā miste sijth leen.

¶Om vaben Caplm iiij.

Quilibet gubernator dz haberē integraliter oīa arma q̄ dicunt̄ fulmāz vaben et vnā balistā et xij pila triducta hoc ē tre thylth pile et vnū qui scit sagittare si ipse nescit Itē quilibet hafne bōde qui ī naui ē dz hr̄e clipeū gladiū ferreū pileū z lanciaz.

¶Om vaben Caplm iiij.

Hwer styres mā scal haffue fulmāz vabē oc thē til eth armbørst oc tre thylt pile oc en mā ther skywlde kā ther mz om hā kā ey selft skywlde Oc hwer haffue bōde ther a skib er scal haffue skiold oc try folke vabē Swerd iernhath oc spiwd.

¶Hwo skib scal til redhe Cap v.

Nauez z oīa vtēnsilia q̄ dicunt̄ skib rede et clipeū dn̄t oēs emere qui sunt in nauigio Sed guber nator dz nauē edificare p pecunia tanta de quāta oēs qui in naui sunt cōcordauerit Sz si noluerit in h̄ ɔtent? eē tūc pn̄t ille qui in naui sūt met edifica re sibi naui tn̄ nō pn̄t ei p̄iudiciū facere h̄ ē forkøp cū vna marca vl' duab? Itē fctā naui oms illi qui sunt in ea qui dicūt̄ skipp dn̄t illā in die illo qui eis p̄fix? fuerit ad aquā trahere Sed q̄ nō venerit pe na puniat̄ pecuniaria put arbitratū ē inter eos z si aliquis diu tenuerit eā z exponere noluerit guber nator p̄t agere in eū.i.extorq̄re illā ab eo cū tribus marcis hoc dn̄t scire qui vocant̄ styres mā vel skib neffning quos q̄dā for wide neffning et illā q̄ dicit̄

wide nō debet sibi gubernator vsurpare sz dnt ꝓ
uenire ad cōmunē vtilitatē oim in naui existenciū
Sed si extorsit eā cū trib⁹ marcis tūc gubernator
debet habere tres marcas ꝛ alij qui dicūt skippere
debēt tollere illā pecuniā qui dicit wide.

¶ Hwo skib scal til redhe c v.

Skib oc skib rede oc skiolde sculle alle the men
ther i skiben ere købe en styres mā er skyloug
skib atgiøre for so māge pēninge som skipp wor-
de om satte En wil hā ep'atorwes at thz the haff
ue hannū bodhz tha mwe skipp giøre thm selffue
skib tho mwe the hannū ey forkiøb giøre meth en
mark eller to Ther skib ere gordhe tha sculle alle
skipp a thn dag ther thm wordhī forlawt skib vt
drage oc op drage ther thz hiem kōmer En hwo
som kōmer ey til gialde so wide sō wide wordher
lauth oc skipp giffuer ia til En so lēge ma hā ther
wijth er holde the wide at styres mā ma thm de
le wt mz iij mark Thz sculle wide styres mē eller
skib neffnig thī sōme kalle fare wide neffnig The
wide sculle ey styres mā haffue mē sculle legges til
alle skippers therff En deel han thm wt meth iij
mark ta a skipp wide oc styres mā aa iij marck.

¶ Om nogher man feller vdgerd c vi.

Si q̄s detinuerit p̄ciū nauis vł aliqđ ius nauis
ꝛ p̄ciū clipeoꝝ qđ dr skioldekiøb vł noluerit ci
baria ad nauē deferre die sibi p̄fixo ł alias res q̄s
secū tenet de iure ferre ł alicui alteri qui su⁹ haffne
brodher ē ꝯmittere ꝛ si ille qui vocāt skippere hoc
testant tūc p̄t gubernator tollere pecora sua ad na

nez q̃ ð̄ ſtawēs hoc tñ ꝓuiſo cꝙ ñ p̄t hoc facere añ
q̈z nauis ſit ad aquã ductã hoc ē vtſkøth et res in
portate ⁊ die p̄fixo p̄terito. ſz ſi gubernator nõ rece
ꝑit pecora ſua ad ſtawē añq̈z de portu nauigaue
rit tũc nõ p̄nt eiꝰ officiales poſtea recipere eo abſēte
nec ipe met poſtq̈z domũ venerit añq̈z ↄuicerit eũ
ꝑleges Sz ſi pecora alicuiꝰ fuerit ablata ad ſtawē
⁊ ille noluerit ea redimere añquã nauis deducebat̄
poſtea redimet in duplo plus q̈z deberet prius.

HEſther noghē mã ſkips wert eller ſkips rede
ellē ſkiold kiøb ellē wil ey ſine wiſte føre wth
til ſkips a rete lagdag eller ãdher coſte ther han er
ſkildug vt atføre anthñ ſelff mz atfare i lethĩg ellē
ſine haffne brødre, i hãd at ſellis oc witne thz ſkip
per ta ma ſtyres mã tage hãs fæ til ſtawēs to ma
hã ey tage ãnē mãz fæ til ſtawēs før en ſkib er vt
fløth oc koſt aført oc thñ lagdag gãgher thē ſkip
per wor forlagt En tagher ſtyres mã ey fæ til ſta
wēs før en hã faar aff haffne ta mo hãs wornet
ey ſithñ tage ther effcher methñ han er borte oc ey
hã ſelff ſithñ hã hiem kõmer føre en hã ſøghē thz
wt mz loghñ En ther bõdēs fæ worder taghñ til
ſtawēs oc wil hã ey løſe før en ſkib bort far ta løſe
mz haflue mere en han ſculle føre.

Om komghñs mã oc biſcops mã c vij

SI hoies regꝭ vel epoꝝ habuerit mãſiõz vnã l'
pl'es tenēt̄ eſſe armati qui dicunt̄ fulweffnet ⁊
ꝑgere in expeditõe ĩ expēſa ꝓpria ſz ſi domi ſede=
rit ſine legittõ ĩpedimēto vl' licēcia ſoluat regi de q̃
libet curia terciã ꝑtem vnius haffne vel remaneat

inde bonde si noluerit soluere qđ dictū est.

Hware thē komghās māere ellr biscops hwat heldher the haffue eth bo ellr flere tha ere the skilduge athaffue fulwabē oc fare ilething a thēr eghn coste oc tage there male En hoher hā hiem me othn lage forfall eller orloff gialde komghn af wer gard hā haffuer en trithings haffne ellr wa re indhe bonde om hā wil ey gialde som sauth er

¶ Si homes ꝛc. Nota q de textu isti9 c pt elici q si t're bōdoui l' regi p inre suo fuerit estiāte qđ iuris l' qđ agēdū fuerit ptz i corp thord § lxxviij ꝛ i cōstitutōe regine margarete volde mari filie § xxiiij et in cōstitutōe erici regis dacie § iiij.

¶ Hwo man mo taghe Cap viij.

Rex pōt sumere sibi homies p totū regnū suū in quocūqz nauigio voluerit ꝛ dux in ducatu suo ꝛ filij regū ꝛ ɔgnati regū vl' comites nō recipi unt hoies id ē fidelitatē ab aliquib9 Epi etiā nō re cipiūt homines extra epatum suū.

¶ Hwo man mo taghe c viij

Komghen ma sigh mā tage ower alt hās ri ghe i hwilke skiben som han wil oc hertugh i hans hertughdom oc andre komghens børn ellr frendher eller grawer tage i mā vthen there eghn leen Oc bisper sculle ey men tage vthen there bis cops dome.

¶ At mē mwe ey skippē mynske c ix.

Claustrales nō poterāt t'rā de qua plenā land wern soluebāt emere post gnale cōsiliū quod innocēci9 papa celebrauit Sȝ de terra quā postea emerant faciāt expeditōnē vel cōponant ſm volū

tatē regis simile est de omnibus monachis.

¶ At mā mwe skippen mynske c ix.

Closter mē nwe ey iord kiøbe ther landwern gick aff sithen thet general consili war ther innocencius pawe haffde hwat som the haffue sithen kiøpt ther aff sculle the anthen lethingh utgiøre eller fanghe a konghen so som hans willie er thet holdes bode om gramwncke oc sorthe oc om alle mwncke.

¶ Claustrales legetur de c nuper de decimis quia de acquisitis p̄dijs post consiliū tenent dare decimas vt i dicto c nup et vt ibi notatur istud cōsiliū fuit celebratū sub anno domini. M ccxv pontificatus Innocencij Anno iij vt in specl'o historiali vl' s̄m alios Anno dm̄ M cc xviij pontificatus Innocencij. Anno xviij.

¶ Om lerde menz iordh Caplm x.

Sacerdotes caste viuentes in nullo seruiant regi hoc ē sculle enghen retzsel opholde siue mā sionem habuerint in terra ecclesia sue siue i ppria.

Presther ther renlighe wille leue sculle aff eeth bo enghen retzsel opholdhe hwat heller thet bo er a kirkens iord eller a ther eyghen iord om the haffue.

¶ Sacerdotes concor c non minus in glo v̄ tributo de immunitate ecclesie Nota q ordinatū et districte p̄hibitū in constitutione regis voldemari § ix est ne quis cuiuscunq condicōnis existat se de bonis sacerdotū seu clericorū decedentiū nisi veri heredes aliqualit' intromittere p̄sumāt Itē in cōstitucōe cristoferi regis filij voldemari regis dacie § i dicit' q epi et p'sone ecclesiastice iurib' iurisdictōnib' ac libertatibus suis bonoꝝ ꝛ familie gaudere debeāt libere p̄ut ex antiq̄ cōsueuerunt Siue māsionē habuerit in terra ecclesie Nunquid rectorie dom' scz dos eccl'e gaudet immūitate ecclesie dicunt inno et io

au ꝙ ſit ꝙ tales dom⁹ ſint fctã ſctõꝝ dño ꝯſecrate vt notať ex
tra de immũitate eccľe c xij c inter xvij q iiij idem ſtatuim⁹
vbi de hoc notatur ſʒ alij hoc vbũ intellgũt qñ dom⁹ hmõi ec
cleſie vľ rectoris ſint infra paſſus xl ab eccleſia xvij q iiij ſicut
antiquit⁹ et ſi ſint infra fines deſignatos xli đ epo ſʒ certe vbi
nõ denegatur immũitas licet vlteri⁹ diſtẽt vnde iuxta opi/
nionẽ ꝑmã dicam hmõi dom⁹ etiã vlterius diſtantes immũi
tatis ꝓuilegio gaudere ar extra de ꝯſecra eccľe vel altaris li
vi c i Item cũ ꝑma opinione innocencij et io an coucor ſtatu
ta ꝓuincialia đ excõmunicam⁹ oẽs qui de domib⁹ manerijs
vel grãdis archiepõꝝ epõꝝ et aliaꝝ ꝑſonaꝝ eccliaſticaꝝ contra
ipſoꝝ voluntatẽ vel cuſtodiã reꝝ eorundẽ aliquid auferũt vel
cõſumũt aut iniurioſe cõtractãt Itẽ denũciam⁹ excõicatos oẽs
illos qui eccleſias iure ſuo malicio ſe ꝓuare ꝑſumunt aut ꝑ
maliciã libertates earundẽ infringere vel ꝑturbare cõtendũt
Item in cõſtitucione regine margarete regis voldemari filie
ꝑcipitur ꝙ quilibet ꝑſbiter habeat vnã curiã ꝑncipaliorẽ in ꝑ
rochia ſua ꝓ reſidentia ſua liberã et exemptã de oĩb⁹ onerib⁹
regijs vna cũ familia ſua in dctã curia morante.

Om landbo vdgerdh Capl'm xi.

Coloni cuiuſcunqʒ ſiue epi ſiue ſacerdotis ſiue
clauſtri ſiue eccľe ſiue bõdonis ſiue militis qui
pri⁹ nõ fuerãt exẽpti ꝑ priuilegia ſoluãt expeditõ-
nẽ ꝑ ſe ʒ plenũ landwern ſi terrã arauerit que dici
tur rebdraghñ niſi rex dimiſerit eos exemptos.

Landbo e hwes ſom the erebiſcops preſthers
cloſthers, kirkens bondhens eller herremanz
ther ey wore føre frelſe oc vndhertaghen mʒ pri-
uilegi holde vp lething oc landwern om the erie
rebdraghen iordh vthen at komghen ladher thm
frelſe.

Coloni ſtatio qr occupant terrã in regno ꝫ ſic res tranſit cũ
onere ſuo ad ecclam lxxij c i de cenſibus vbi de hoc.

¶ Aff hwor møghz iord lithing gøres wth c xv.

QUicūqz habuerit terrā valentē marcā auri vl' pl? faciat terciā ꝑtē vni? haffne qꝛ tercia ꝑs nō ichoat a miori t̄ra q̄z q̄ valz marcā auri Sz i terra valēte q̄tuoꝛ marcas argēti inchoat h̄ ē rȳs sexta ꝑs haffne sz de mioꝛi terra q̄z q̄ valz duas marcas argēti null? faciat expeditōz Sz h extēcio oꝛta fuerit īter gubernatoꝛes ꝛ alios q̄ vocāt̄ vdghertz mē tūc dn̄t scursmē hoc ē farwtthe neffnig hoc est suo discernere iuramēto q̄d incausat? dz exponere

HOnde ther haffuē mark guld i ioꝛd eller mere giøꝛe wt trithings haffue foꝛti at trithīgs haffne rȳs ep a mȳne en een mark guld en a fire mark sølff rȳs xȳ thinghs haffne Aff mynne en ȳ mark sølff giøꝛes ep lething En woꝛdher skelnet a mellō ltpres mā oc vdgertz mā tha sculle scursmen oc skips neffningh withne mz there eedh hwat hin scal wt giøꝛe ther secthz er.

¶ Aff hwr møghz feste landbo scal wtgøꝛes c xiȳ

COlon? qui soluit octo solidos argēti adpēsionē faciat sextā ꝑtem vnius haffne et h minus soluerit ad pēsionē q̄z quatuoꝛ solidos argēti siue terra sit rebdꝛaghn̄ eller kēnelandh soluat solidū argenti ad mensam regis.

¶ Aff hwr møghet feste landbo scal wtgøꝛes Capl'm xiȳ.

LAndbo thē redhē otte øꝛtug sølff at skildh giøre wt trethings haffne Thn̄ ther iiȳ øꝛtugh redher gøꝛe wt setthings haffne En redhē hā mȳne en iiȳ øꝛtug sølff wat hellē thz er rebdꝛaghen eller

kēneland rede en ørtugh sølff til konīghs bordh.

¶ Om man boor a sin eghen iord oc tagher annē māz fellet til sigh Capłm xiiij.

Qui habitat in terra ꝓpria et recipit cōmunitatē alterius ad se siue sit ille homo alicuius dn̄i siue nō tantū soluat ad expeditionē quantum ipse prius soluit.

¶ Om man boor a sin eghen iord oc tagher annen māz fellet til sigh Capłm xiiij

Hwilkhn̄ mā boor o sin eghn̄ iord oc taghr̄ annē māz fellegh til sig hwat heller hin er herre mā ellr̄ ey giøre so wth som hā giorde føre.

¶ Hwre herremē mwe feste iordh c xv.

Quicūqz sit qui vocatr̄ herremā et nō habuerit plenū plogs a.ri tūc pōt recipere terrā ad firmā donec tantū habuerit quantū sibi sufficiat ad vnū aratrū et inde nō facere expeditionē.

Hwre herremē mwe feste iordh c xv.

Hwilkhen herremā som haffuer mynne en ful plogs a.ri tha mo hā feste til sig iord e til han haffuer ful plogs a.ri oc giøre tho ey lethingh aff then iordh ther han feste.

¶ Quicūqz vz ql' itcunqz hoīes dominoꝝ possūt firmare terrā z nō soluere lethingh ē spāle p̄uilegiū nobiliū.

¶ Om mā haffuer iord i flere skiben c xvi.

Siquis habuerit terrā in plurib9 nauigiis z illā totā arauerit ad vnā curiā et fruct9 illi9 reposuit in vno horreo vnā soluat inde solutiōz hoc ē en retsel Sz si i diuers̄ locis reposuerit fructus illos soluat etiā inde p̄les solutiones Itē siquis sederit

in querſede et arauerit terrã in nauigio et repoſu erit fructũ in horreo vbi ſedet et nõ in alio loco tũc ſoluat querſede vbi ſedet et nõ alibi et nõ expedici onẽ Itẽ ſiquis ſederit in nauigio ꝛ arauerit terrã iacentẽ ad querſede ꝛ repoſuerit fructus in horreo in nauigio tũc faciat in expeditionẽ ꝛ nõ querſæde Item notandũ eſt ꝙ expeditito ꝗ dicit lething ſꝫ debet ſolui qd̃ dr ræthes de fructib? ꝑceptis de ter ra ꝛ nõ de ſeminib? terra mãdatis.

¶ Om mã haffuer iord i flere ſkiben c xvi.

HAffuer mã iord i flere ſkiben oc erriet thet alt thil en gardh oc legghet thet alt i en lade tha rethes ther ep aff mere en en retſel En legger hã thet i flere ladher tha redher han flere retſel Si dher man i querſæde oc erriet iord i ſkiben oc ſtan dher ladhe ther ſom han ſidher oc ep andherſteth tha redher han querſæde oc ep lethingh Sidher mã oc i ſkiben oc erriet iord ther querſæde ligghet oc legghet fruct i lade ſom i ſkiben er tha gør han lethingh oc ep querſæde lethingh ſcal e rethes aff then affgrøde ther taghen er oc ep aff thẽ ther lig gher i iordhen eller ſaa ſcal.

¶ Siquis habuerit ſkõ qꝛ occupat domicilia in diuerſis locis ꝛ ideo in deuerſis locꝭ ſoluat expedicionẽ ſec? ſi occupat vnũ domiciliũ hic dubitat quid ſit querſede.

¶ Man ep købe annen manz ſkiben vp c xvij.

SI quedã pars domorũ alicuius edificata fu erit in nauigio vnius ꝛ alia pars in nauigio al terius tũc vbicunqꝫ fruct? exponitur in horreo ibi faciat expedicionẽ Sed querſæde ꝛ aliꝭ ſolutiones

soluantur ibi ubi dom⁹ illa q̄ dicit ilob hws est Itē
siquis habuerit terrā in nauigio alio ꝛ illā arauerit ad curiā in qua pri⁹ sedit tūc nō soluat inde pl⁹
q̄z unā solutionē.

¶ Mā mo ey købe annē māz skibē op c xviij.

STādher māz hwse somme i en mānz skibē oc somme i annēs tha hwore som lade standher oc lade i legges ther, scal lething utgøres ellr̄ quer sede redes oc andre retzle rethes thr̄ som ild hws stādher Faar mā iord i annē māz skiben oc errier thz til thn̄ samnie gard thr̄ han saath føre i ta gial dher hā ey ther fore mere en een retsel.

¶ Si quedā ratio ptz ex p̄cedentib⁹ q̄lit aūt decime soluātur eccl'ijs de terr; fructib⁹ ptz extra de decimis.

¶ At mē mwe ey skiben mynske c xviij.

QUi cūqz haffne bōde habuerit tantū de terra q̄ntā sufficit ad unū aratrū ꝛ postea pl⁹ emerit soluat de terra quā emit tantū quantū in prius soluebat ad expedicionē et si minus habuerit tunc pōt emere tantū q̄ satis ē ad unū aratrū Sed homines dominoꝝ pn̄t emere quātū sufficiūt q̄ꝛ faciunt, quidquid dn̄t qn̄ ꝓ rege et terre defensiōe vite piculū nō formidāt Sepe etiā ꝯtingit q̄ terra quā emerint hoies dn̄oꝝ ꝛ illa quā pri⁹ habuerint trāseat ad nauigiū post mortē illoꝝ.

¶ Capitulum xviij.

HWilke haffne bōde ther haffuer en plogs errie oc køp sithn̄ mere gaar aff then købe iord so møghz sō føre aff hēne gick. en haffuer hā mynne ta mo hā købe til so, at hā haffuer en plogs erie

En herremē mwe købe so møghz sō the kwn orke forti at the giøre thē fulth aff at the hetthe therē hals for komghā ocfor lādsens fredh Offte worđ oc so at thā iord thē herremē køber oc thā the haffne føre gangher til skiben effther there døødh.

Quicunqꝫ haffne bōde ſtō ꝑma ꝑtis qꝛ res trāsit cū onere suo vt ſ̄ ex xi ſꝫ hoies spāle ꝑuilegiū nobiliū vt vel ſ̄ꝑ e c xiiij.

At men mwe ep tho trithings haffne samel legghe Capitulū xix.

SI pueri qui dicūt̄ spskē ſit̄ resident in cōmunitate quotquot sint et quātūcunqꝫ valet terra quā hñt ꝛ eā arauerit ad vnā curiā nō soluāt de ea nisi vnā solutiōꝫ Sꝫ si sepant̄ tūt quilibꝫ illoꝝ ꝑ se faciat expeditōꝫ Itē nota ꝙ postq̄ꝫ semel sepati sūt nō pñt postea sit̄ ponere terrā suā ꝛ inde dare vnā solutiōēꝫ nisi aliquis eoꝝ fletføʀer sigh ad aliū.

SIodhe spsken sammē i felleg hwre mãghe som the are oc hwre goth iord som the haffue oc errie the hēne alt til en gard ta redhe en retsel. En skilies the at tha gøre hwer for sig effther ath the are skploug oc tha mwe the ep sithā effther sāme legghe oc ware vndher eth retsel vthen at annen fletføʀer sigh til hin annē.

Si pueri ſtatio prime partis quia sub vna familia et domo totum intelligitur sed si separantur quia sepratorū separata est rō C de donatōib⁹ int̄ virū ꝛ vxorē l ſꝫ marit⁹ ff de calūpniatorib⁹ l i ſa glo de decimis c ad audiētiā Itē nota qꝛ separa ꝑ distīctī q̄ ꝯiūcta nō valēt ꝛ ecōuerso vt notat̄ xvi q iij § ꝑscriptōnū ſꝫ cōtra sepata ꝑmā naturā ēassumat ff de cor legūsillicit̄ l i ff de ope libertoꝝ l plane ff de adulter l adult̄. non ta q̄ntū soluat̄ ad expeditōꝫ reg̃ de quolibꝫ haffne patet per thord. § lxxxviij.

Itē Nota frēs bona immobilia hendouū i cōmunitate ha/ bentes nō soluāt nisi unā solutionē ad ius regū. ut hic et. iu͂e š si ÿ c i In quolibet § primo.

Hwo styres hafne scal erffue c xx.

Filius pōt hereditare nauigiū qd dicitur styres hafne post prēm ꝛ paꝰ post filiū sed soror nūquā nec mater nec filiꝰ cōcubinarius licet pater ei scotauerit quidquid habet nec filia quia ubi nō relinquitur filius legittimꝰ post patrē tūc nauigium qd dicitur styre hafn deuoluitur ad regē Item nota ꝙ nauigia que ꝑtinent ad epm sequuntur iudicium epi.

Hwo styres hafne scal erffue c xx.

Søn maa erffne styre hafn effther fadher oc fadher effther søn oc brodher effther annen en systher erffuer ey styre hafn eller modher oc ey slegefredh søn oc ey dather Tho at mā skødher sin slegefredh søn alt thet han aa tha mo han ey tho skøde hannū styres hafne forti ath hwor som ey er atelkone søn effther fadher eller fadher effther søn tha erffuer komghū styres hafn The sthyres hafne som til biscops dom ligghe the fylghe e biscops dom.

Frater post fratrē nauigiū heredetare debet si est heres suis in aliis bonis et aliter nō § xix thord Filius pōt Quare filius et non filia vel mater quia tales ꝑsone nō sunt habiles ad seruiendū in expedicioē sicut in simili de feudo in ti de qū succesſione in feudo c per succesſis § ad filias quia potēti ad illū seruiciū faciendū est talis hereditas deuoluēda ar de ꝓ thi in feu aliena per fredericū § firmiter quāꝗ tū feudū deuoluitur ad filiā ꝓpter pactū vel quia talis cōdicionis est feudū ut in ti de succesſis feu c seqꝫ § filia vero Itē ꝙ filiꝰ illegitti/

mus nõ succedat ac ex vsib⁹ feudi ti si defeudo fuerit ꝯtrouer
sia c naturales vbi filij naturales tm̄ nõ succedũt i feudo neqꝫ
soli neqꝫ cũ legittimꝫ Itẽ ibi stvre haffn Itẽ. nota ꝑuilegium
ecclesie ꝙ bona ecclesiaꝝ non redeunt sub rege sicut bona no-
bilium vtsup̃ e c xviij.

¶ Om bothe maal Capl'm xxi.

SIquis ꝓ homicidio iustã firmauerit emendaꝫ
sine gørsom tũc soluat xviij marcas denarioꝝ
ter vel recõpensatõꝫ plenariã qδ ðr ful wirting ꝓ
tãta pecunia sed totũ debꝫ emẽdari infra ãnũ Sꝫ
illud qδ vocat' gørsom tantũ erit quantũ fuerit p̃di
ctũ qñ emẽda fuit firmata qꝛ quilibet tantũ offert
in gørsom quantũ timet in causa Sed si aliquis iu
rat' ad emẽdã tũc hoc ẽ etiã xviij marcas denario
rũ ter sicut dictũ est.

¶ Om bothe maal Capl'm xxi.

EEsther mã ful bødher for mandrab vthñ gør
som tha bøde hã tryñe xviij mark thꝫ er tryn
ne atten mark pẽninge eller ful wyrthingh for so
mãge pẽninge en alt scal bødes indhen iamlinghe
En gørsõ ere e som føre wordher melt ther both
festes fortiat. awe woldher mesth gørsom Swa
ries mã oc til bødher ta er thꝫ oc tryñe xviij mark
som sauth er.

¶ Siquis pro homicidio Nota § in eodẽ c scꝫ awe voldher gør
som est in ꝑte abrogata vt ptꝫ in cõstitutiõe erici regis dacie
§ ix vbi ðr ꝙ prohibitũ est vindicare i aliquẽ cõsanguineũ in-
terficientis q̃diu vixerit qui occidit et s̃ li ij c lxxij quicũqꝫ se-
mẽ vbi ðr ꝙ ath hwer man scal dele sigh til rette oc ey tage
sig selff reth et vtsup̃ li ij c xxviij siquis iuratur in glo § Nota
ꝓhibitũ est Recõpẽsatiõe plenariã Nota ſm leges impiales
ff manδ l si mãdato ꝙ nomine sufficiẽtꝫ cautionis intelligi-

mus piguora vel fideiussores cõcor ber de cõuersiõe cõiugatorum ex publico super ꝺ sufficienti et cõcorder textus sup̃ li. ii cix § li ꝺ sufficientis valoris Siquis pro homicidio Pena criminalis pro homicidio est in maioribus deportatõ in minoribus decapitatõ vel bestiis subicii vt ff ad l cornelia de sicariis l eiusdẽ § si et l pen ff et C e ti l is qui cũ telo per glo hic tñ ciuiliter puuitur homicida et licz quis per hoc cito inuitat ad occidendũ põt tñ ista cõstitutõ saluari attẽtis circũstanciis terre et raritate hoim ꝑpter quas causas aliter põt statui ac c non debet decousangui et affini quantitates autẽ emende hic posite sunt arbitrarie seu voluntarie Itẽ in certis aliis legibus in selandia habetur de emẽda ab hiis qui faciũt homicid cõsilio auxilio .i. inflot et folge oc eller mz odh ellẽ egh qualiter emendant ad amicos ad minus ix mark et ad regẽ ad minus iii mark sic etiã tenẽtur recipere puiam iuxta c sicut dignũ de homicid vide in legibus seland c xxx i gli ꝫ c lx viii iii li de hoc xxiii q vlti c vlti qualiť peniteãt assistentes.

Thwor xl mark fylghe annẽ both c xxii.

SIquis aliũ occiderit in expeditione vel cõcursu qđ dr samlet vel in placito vel in via placiti vel domo ꝑpria vel in curia sua vel in hæreth in q̃ ẽ rex vel in ecclesia vel cimiterio vel villa forensi vel cum cultello vel aliq̃z tenentẽ stiuam in aratro suo tũc soluat sp̃ p̃ter iustam emendã xl marcas heredib? interfecti ꝫ alias xl marcas regi si obtinuerit pacẽ suã et iuratus fuerit ad emẽdã Sz si fugerit pace priuatus emẽdãt cõgnati eius sicut pri? pretactũ est Ceterũ in oibus p̃dictis locis quicũqz vulnerauerit aliquẽ vl' p̃datus fuerit qđ dicit bæries soluat sp̃ vltra aliã iustã emẽdã xl marcas bõndoni ꝫ totidẽ regi Itẽ vbicũqz fuerit alicui i locis p̃dictis in sdie posite et insult? tũc ille qui insult? vel insidias posuit sp̃ soluat vltra iustam emẽdaz xl mark

bondoni et xl mark regi et ille qui se defēdit iudi-
cabitᷣ excusat? qꝛ q̇libet licet oī iure defēdere seipm

¶ Hwor xl mark fylge annē both c xxij.

Dräber mā annē i lethingh ellir samleth eller a
thingi eller a thing waie eller i sÿth eghz hus
eller i thet hareth ther komḡhen er i eller i kirki el-
ler kirkegardh eller i købingh eller meth knÿff el-
ler bonde ther han holdher a sin eghen plogh tha
bøde ther drab vthen retthe mābødher e xl mark
hins arffning ther draben worde oc so komḡhen
om han huldher sin fredh oc kōmer weth bødher
En flyr hā fredløs tha bødhe frendher som føre
er sauth J alle thÿsse stadher ther nw er sauth
hwilkhen man som wedher anneo saar ellē ba-
rier tha bødhe hā e ower ānē rette booth xl mark
bonde oc so komḡhen vthen at annē wordher la-
ghe lauth oc areth weth J tÿsse stadhe thē sauth
er tha gilde hā ther areth wethe so som sauth er
oc hā were saghelōs thē sigh worde forti at hwer
mā er loffuet mz all logh at warie sigh selff.

¶ Siquis aliū̄ occide Thette er thē̄ reth som scriffuē oc statfe-
sth er aff komḡhen oc righn̄s raad som kalles gardz reth i kō-
ninghē̄ gard vpa hyse oc pa feste oc then samme reth er vut
oc giffuē all righens raad som ere bisp ridder oc swene i hans
raadh ere oc serdeles alle komḡhens vmbosmen oc hoffnet
men oc then samme reth er hwar the helst ere Hwilkhen en
man slaar i hiel bøde lÿff for lÿff om han wordher fanghē̄ mz
ferske gerningher En rymmer han vnden oc kennes hā wer
gerningher tha e hwore han wordher grepen miste sÿth lÿff.

¶ Nota quota fuerit emēda interfecti q̄re vel sup̄ li ij c ix z l iij
c xxi signis ꝓ ho. Siquis aliū̄ Hic in isto c fit dubiū̄ quid sol-
nat mandans l cōsiliū̄ dans hoc corrigitᷣ ꝑ thord § x pro delic-
tis in l c contentis Villa forensi In qualibet villa forensi sine

veridici et nefkningi et quilibet illoꝝ pro suo boosloe soluat sex marcas thord § xvi Nota de delicto in sultus et similiter de pena vt sup̄ li ij c xxx siquis intrauerit Itē de pena insultus in cōstitutione erici regis dacie filij xp̄ofori regis § i Item de pe-na insultus in cōstitucione erici regis ꝑoris filij erici filij § i. iiij et v Item de pena insultus hic in c xxij siquis aliū occiderit § iij Item de pena insultus in correccione legum § lxxxiij ⁊ si-militer § lxxxiiij per thord Item in principio constitutionis erici regis filij cristoferi In ecclesia etce. Nota hic nō loquit̄ quantū solnat auferens violenter bona mobilia de eccl'a sed iste defectus corrigitur per constitutionē erici regis dacie filij ꝑoris erici regis § v Nota insultus non iudicat̄ pro delicto xl. marck nisi precidentib⁹ insidijs vt hic in c siquis occiderit § vi. Nota vna rō coꝝ ē q̄ dicūt ꝙ aliquē vulnerās cū cultro l' cultel lo nō soluat vltra iustā emēdā xl marcas q̄ in textu hui⁹ cap fit mētio de locis et nō de cultello q̄ cultell⁹ nō ē loc⁹ sic em̄ scri bit̄ in k § hui⁹ c in omībus ꝑdict' locis quicūq̄ vulneranerint aliquē nisi fit ibi mentio de cultello.

Ellr̄ mz kniff Nota. so scriff landz domer aff lādz thighz oc ādre gode mē mz hannū. Som wor her mels kaas her erick biørnē her iēs mattisē Ridder iwer iwl morthn̄ krabbe oloff mwnck laas daan ion olfersē iep moghnsē albert skeel erickowl mo ritz niesē oc las skate lādz veffner oc fler gode mē sō ta vpa lādzthigz nerverēdes wor oc saude for rette efftr̄ to mēz til tale oc swar sō hednis iepē aff norrleē i hardsysel oc en hed pethr̄ kopmā aff lem wÿgh at wor saar mz kniff ep giort i te stedher sō logbodhn̄ holdhe sō er i lethig eller sālig eller a thi gi eller a thig weie ellr̄ i sÿt eghz hus eller i thz her ret thr̄ komīg hn̄ er eller i kirki ellr̄ i kirke gard ellr̄ i kobīg eller bōde ther hold a sin eghn̄ plog tha er kniffs saar ep idhi mer brod effthr̄ landz log en iij mark bōde bøde oc skadhn̄ oc iij mark kōgē Da.

Anno dñi M cd lxi Sabbato primo ante festū beate marga/
rete. Siquis aliū occiderit Notabile capłm ꝫ equissimū quia
circūstan. aggrauant delictū de quo per glo in c cū quidam
de iureiuran sicut ṗus s̄ li ij c xxij Siquis fuerit pace ṗuatus
defendere seipm vim vi repellere licet ff de iusticia ꝫ iure l vim
vi et ibi per glo Hic corrigitur dubiū quid,solnat regi et bow
doni cōsiliū dans vel mādans delicta et hoc contenta per
chorð § x qua mādet tenet́ vt faciens quia idez mādare ꝙ fa/
cere de sen ex muliere et c tíc nup Itez nota ꝙ hec correctio ꝑ
chorð intelligi debet de iure regis et bondonis quia nichomi/
nus satisfaciat leso ꝓ dāpno et iniuria et idē ius ē de ratiha
bitione quia eadē ratio in multis casibus. Sequitur vtrum
aliquis ꝓ conui delicti husfredh oc gardfredh sit ipse iure pa
ce ṗuatus vł liberabit́ ꝑ solutionē xl marcaꝝ ptꝫ s̄ li ij c xxx.
Siquis intrauerit in glo.

Dræber mā annē a bøth bødher c xxiij.

Siqnis primo recepit emēdam et postea occi-
derit hominē vł vulnerauerit vel in ipso aliquo
modo vindicauerit ꝓ illa causa ꝓ qua prius emē
dam suscepit si pacem obtinuerit et in terra iurat9
remanserit ꝫ iuratus fuerit ad emēdam primo ex
ponit totam emēdam quā recepit ꝫ postea soluat
iustā emēdam siue pro homicidio siue pro vulne-
re Sed si aliquis dephensus fuerit pro talibus fo
refactis qualia dicta sunt i hijs duobus capitulis
et rex animaduerterit in illū tunc nichilominus sol
uant cognati eius duo saal q̄ vocatur etteboth qr
hoc erit ei pro priuatione pacis hoc est for ful fred
løøs maal qn̄ rex vł fecerit eum decapitari vel alio
modo in ipsum duxerit vindicandū.

Dræber man anuen a bøth bødhr
Capitulum xxiij.

DRæber mã ãnẽ a bøth bødher eller ſaarer ellẽ
hetkner a hannũ nogher lwnde for thz maal
ther føre er aff ganghet holdher hã ſin fred oc lã
dhz oc kõmer weth bødher tha lade wth førſt alt
thz ther taghz wor at boodh for the gerningher
ther hin war føre with oc bøde ſithñ retthe bødẽ
for mandrab om dræbz wordher oc for ſaar om
ſareth wordher En wordher nogher mã taghen
for ſodan gerningh ſom ſauth er i thyſſe tho capitel
oc retther komghñ ower hãs hals tha bøde hans
frẽdhẽ the to ſaal ther etteboodh hedher forti thz
ſtaar hin for ful fredløøs maal thee komghen la-
der ower hans hals retthe.

¶ Siquis pⁱmo recepit Nota ꝙ hic eſt defectus qꝛ text⁹ iſte nõ
loquitur de illis qui infra trengas occidũt et vnlnerãt vel q̃
pena tales puniantur et ideo iſte defectus corrigit̃ ꝑ thord: in
cor § lxv. Prĩo occidet̃ recepit emendã et poſtea occiderit ho-
miuẽ et vulnerauerit Nota ſecũdũ leges ff ad trebel l qui ita
hoſti fides ſeruanda ẽ xx q i noli ĩj q iiij innocens ſ3 inhoc ca-
ſu ſufficiens cautõ pꝛari nõ põt ar de reſti ſpo c lrãs in fine ⁊
hoc ꝓpter fragilitatẽ cautionis ⁊ iõ teſtimoniũ fideiuſſorũ3
ꝓ trenga vel pace vel inimicicia capitali vl̃ ꝓ mortis inſidijs
vel membroꝝ vl̃ quocũqꝫ modo cõſimili adeo validũ ẽ ⁊ eo fir
mũ ꝙ cõtra illud nulla lex ꝓualebit her accerh⁹ i lege p̃allegata
quis ita Dræber mã annen a both bødher Eller i kirke eller i
mã3 egh3 hus th3 er orbothe maal ſic itelligit̃ ꝙ occiſoꝛ ad e-
mẽdã vẽire nõ poterit niſi ꝓus ꝓ eo intercellerint ꝯſanguinei
interfecti in cõ eri re. Siqs pⁱmo recipit ſiõ i ſimili de rapina qꝛ
res ablata inſtituit̃ ⁊ cũ hoc triplũ inſti vi bonoꝝ raptoꝝ § i
ſ3 ſi aliqs opponit̃ cõtra iſtud qꝛ crimẽ ꝑ mortẽ extinguitur
C ſi reus vel accuſatoꝛ mortu⁹ fuerit l i ⁊ ĩj Itẽ ex delict⁹ defũc
ti heredes nõ ſũt puniẽdi C de delict⁹ defũctoꝝ l vnica ſñdet̃
ꝙ crimẽ extiguit̃ q̃ ad ꝑſonã nõ ãt q̃ ad bona ar l ſi is ⁊ l ꝯnis
C ſi pendente appellatione mors et quia preſumit̃ bona ad

heredes peruenire tenent etiā insolidum propter immanitatē criminis sicut plures exceptiones ponuntur in glo fi dicte l vnice a regula principali et per hoc respondetur ad secundū arqua propter si cognati renūciauerunt hereditati ꝛ bonis equū est eos ī aliquo nō teneri ar l ij C de iure de liberādi vt vesup li i cxxvi per textū in fi

¶ Hwore bødes for valrokk c xxiiij.

Quodcūqꝫ spoliatū fuerit ab aliq̄ mortuo si ue sint vestimēta siue arma aurꝫ vl' argētū vl' denariꝫ ꝗ vocat' valrokk ꝛ ꝓ eo emēdabit' xl mark ꝛ si negauerit qui fecit defendat se ꝑ nekfn i kyn.

¶ Hwore bødes for valrokk c xxiiij.

Hwat som man røwer aff then man ther dra pen er āthen kla dher ellē wabē eller sølff eller guld eller penninge om han haffde a sigh thet er walrokk oc bødes for xl mark eller wæries meth nekfn i kyn

¶ Nota q̄ꝺ qui morientem molestant aut sepulture iniuste impediunt aut funeri iniuriantur vel ad domum moribundi accedunt ipsum vel alios molestant vel eius rebus sigua im pouant cadant ab accione et in tantūdem condempnantur heredibus iniuriati et publicatur tercia pars scilicꝫ bonorū eorum et fiunt infames idem in eis qui circa funes peccant C de sepulchro violato et publice auctor.

¶ Item qui dūm nec debet impedire sepultura pretextu debiti vel cuiuscunqꝫ obligationis C de sepul viola l cum sit Nun quid propter debitum sepultura alicuius poterit impediri di cunt quidam q̄ nisi creditoribus de solutione debitorum ab herede vl' cōsanguineis defūcti sufficiēs cautio det' de soluēdo dūmō sufficiēs sit corp⁹ defuncti nō trade' ecclatice sepulture ī ꝑiudicium creditorꝫ sed contra ꝑ regilam cui excōmunicam⁹ viuo cōmunicam⁹ ꝛ mortuo xxiiij q ij c sane Itē nec dꝫ sepul tura defuncti impediri ꝑtextu debiti vel cuiuscūqꝫ obligatōis

¶ de sepul viola l cū sit vt ā hic in glo preteriti alia sacrā eis sunt concessa ergo istud sacrale scilicet sepultura ecclesiasti·ca non debz eis denegari x c v ô c illico sed cōtra ifra e c xxxvij in textu et in glo p euidencia istius qstionis distingue sic aut talis et debitor ex cōtracta et sic nō impeditur aut ex malefi·cio et tunc impediatur notatur per archid i rosario ij q vi ab executore in add in fi et hoc pnunciatū est in curia romana. Quodcūqz xce. Nota declaracionē et penā pro valrofska § de sepulchro violato aūt Item qui dūm et de ista materia vide isto e c in glo.

¶ Hwre ther bødhes for afshogh aff lewende man Caplm xxv.

SIquis amiserit liguam suā nasum oculos am bos vel ambas manus vel ambos pedes vel instrumenta que pendent in braccis emendabitur p hijs omnibus sicut p homicidio Sed si caru·erit vno oculo vel vna manu vel vno pede p quili·bet istorum emēdabitur tantum quātum p homi cidio Sed siquis caruerit auricula sua emendabi·tur quarta pars emēda vni? hominis qr vulnus il lud tegi pōt et occultari crinibus et mitra Item no ta q p pollice abscisso emēdabit quarta ps onius hois Itē nota q vbicunqz vnguis fuerit abscisa z supmus articulus qui dicit poherste, ledh tūc emen dabitur ac si totus digit? esset abscisus Itē p in·dice et p medio et p quolibet eorū emendabit oc taua pars emende vnius hominis Item p alijs duobus extremis et p quolibet eorū xvi ps emen de vnius hominis.

Mysthē mā sin twnge ellē næse eller bode øghā eller bode hēdher eller bode fødher eller ant

bodh ther i broghen hengher tha bødes for tylle ful manz bøder En mysther mã eth øwe eller en hand eller en food for hwer tylle bødes halff mã bødher En mysther man syth øre tha forti at thet ma høles meth hwe oc met haar tha bødes ter fore fierthingh mã bødher For tømellingher bødes fierthing mãbødher oc for the ãdre fire oc frertig manbødher tho so at fore the tho neste bødes for hwer there ortin lood aff en manbødher Oc for the to ytterste sette lood aff en mãbødher Oc wor som nagel worther aff hoghen oc thz ytterste led bøde so fore som fingher wor alt affwe.

¶ Siquis amiserit Nota textus huius capituli generalit' loq̃tur de lesione cõmuni oim hoim sed spãliter nõ loquit' de hominib9 regis nec mentionẽ facit de insultu qui defectus corrigĩtur p thord in cor § lxvi Itẽ vtrũ veridici discernere dñt de insultu et vulnere fcti cũ cultello per thord § lxvij. Nota qño p aff hogh aliquis ꝑuabitur pace sua li ij c xv § ij Siquis ami. Rõ quia per hmõi mẽbra deꝑdita et homo dr morbosus ff de edilicõ edctõ. l si hoĩes et l sui ãt et l si cui lingua et ꝙ minus emendat' ꝓ pte facit q: que rõ de toto et de parte ff demerẽdi l que de tota.

¶ Om lesth Capriulum xxvi.

SI mẽbra alicuius impedita q̃ dicũtur lyde licz pñt extendi et recurvari ꝓ hys tñ emendabit' sicut arbitratũ fuerit a bonis oratorib9 Sed si fuerint mortua et penitus inutilia tunc emẽdabit' p eis ac si essent abscisa.

¶ Om lesth Capitulum xxvi.

VOrdher mãz limer lyyth oc wordhẽ tog nøtteli'g so at hã ma thz krympe oc recke ta scal thẽ fore bødes so sã ther wodher wyrt aff gode

mē En wordher thz døøth oc aldels wnytthe tha
bøde so fore som thz wore affwe meth alle.

¶ Si emēda alicuius stō qr eq pollēt mortuū et arescūt cū qs
in op? mēbri non possit ar l' idē ossibus st de cōilitō edctō.

¶ Om saar bood Caplm xxvij.

SJquis fuerit vulnerat? z agit in eū legalit̄ qui
eū vulnerauit tūc dz emēdari ꝓ vulnere infra
quidenā postq̄z illū cōuicerat z illud qd̄ vocat̄ lesth
remaneat in tātū ad expletōz vni? āni z tūc emen
dabit̄ ꝓ eo sc̄m q̄ fuerit arbitratū hoc tñ ꝓuiso q̄
pri? satisfactū sit ꝓ vulnere z si noluerit emendare
sc̄m q̄ dictū ē tūc p̄t eius māhellet søghes.

VOrdher mā saar oc deel hin thz mz loghen a
hānū thr̄ hānū thz giorde ta scal saar bødes i-
dē trȳne fem effther at saar er hānū lagdelt a hād
oc lest stāde alt til iamling er wdhe so som ta wir
thes lesth so bødes tha effther gode mē tho at før
re er bøøth for saar En wil han ey bøde som melt
er tha mā hans māhelleth søghes.

¶ Siquis fuerit vulneratus fa l Si vulnerato st ad legē aqui
leam tūc petitur declaratō qd sit māhelleth stndetur Thet er
māhelleth maal forti at han so fordeles at hā mo worde fred/
løs om han ey bodher.

¶ Om mā ladher sÿth māhelleth søges c xxviij.

SJquis ꝑmisit se cōuinci ꝓ suo māhelleth hoc ē
ladher sÿth māhellet søge tūc emēdabit p̄mo
iustā emēdā ꝓ delicto sibi imposito et postea tres
marcas regi z tres bondoni Jtē si occiderit eū quē
pri? cōuicit hoc est ther hā søge til māhellet ꝓpter
hoc nō priuabit̄ pace sua et si vulnerauerit eū nihil
ꝓ eo soluat.

¶ Om man ladher sijth manhelleth søges Capitulum xxviij.

Ladher annē mā sijth māhellet søge tha bøder hā først ful bødher for the gerninger ther han worde lagsøgt fore oc sithen iij mark ower retthe bøder oc iij mark konūghn̄ Draber annē then mā ther hā søgte til hās māhellet tha holdher han sin fred En warier hā hannū bøde icke fore.

¶ Siqs ꝑmiſ Hic dat lex auctoritatē vindicādi ido ſm leges nō peccat nec ſm eas punit̄ C de adulteris lgtus q̄uis cau tius et honestius esset talē cōtumacē puniri ꝑ iudicē q̄ꝫ ꝑ ꝑtem ne ꝑs plus in vindictā q̄ꝫ in iusticiā videatur ꝓcedere ꝑ nota ta sup̄ li ij c lxxxvi et s̄ li ij c lxvij in glo.

¶ Om saar i anleth Capl̄m xxix.

Pro vulnerib⁹ q̄ nō pn̄t tegi nec occultari mitra vestib⁹ vel crinib⁹ sicut sunt illa q̄ fiūt in facie vel i manu duplo pl⁹ emēdabit̄ q̄ꝫ ꝓ alijs vulneri- b⁹ Sꝫ si aliqd̄ lyde interuenerit velud si os in ali qua ꝑte cōtractū fuerit vel ocul⁹ vel nasus tūc dꝫ illd̄ a bonis oratorib⁹ estimari et ſm hoc emēdari

¶ Om saar i antleth Capl̄m xxix.

For mā saar i antleth oc alle the saar ther mā mo ey hylli mꝫ kladher eller met haar so som er saar i antlath oc a hand tha bødes e halffue me re fore en for ander saar En wordī lyde a so sā et at mwndh staar wrāg eller øwe ellī nase tha wyr des thꝫ aff gode mē oc bødes ther effther.

¶ Pro vulnerib⁹ Qr emēda estimet̄ iuxta q̄litatē vulner⁊ seu dāpni dati isti de iniur⁊ ⁊ pena Pro vulnerib⁹ Nota q̄d soluat regi ꝓmulgās vuln⁹ in placito et cū veridic⁊ nō fuerit ꝓsecut⁹ declarat̄ ꝑ thord i cor ⁊ lxxiiij Sꝫ si vuln⁹ nō fuerit ꝓmulgatū

in placito tūc exactor ꝓ iure regio agat cōtra iniuriantē ⁊ in/iuriā passuz nō īpetat quocūqꝫ mō vt in cor ꝑ thorð eodē § scz lxxiiij et sup li ij c lxxxij Quicūqꝫ in glo.

¶ Hwar bødes for saar c xxx.

Pro omni vulnere qđ nō est been hogghñ nec perforatū qđ dicit̄ gømenstwnghz emendabuntur tres marce denarioꝝ Sed si illud sit hulsaar vel beenhogghz ita ꝙ ossa eruant̄ ol'citatrix in ipso osse remāserit et fluit supra et inferius: vel si duo habuerit foramia qđ vocat̄ thwimønt saar sicut aliquis ꝑforatus esset in crure coxa brachio ꝟ manu vel vbicunqꝫ ꝑforatū fuerit in corꝑe hominis sꝑ ꝓ eo emēdabūt̄ sex marce denarioꝝ Item nota ꝙ veridici pn̄t iurare vnū hominē ad quinqꝫ vulnera et nō eđ pl'a ꝓ vno delicto.

¶ Hwar bødes for saar Cap̄ xxx.

Tette saar bøther ther ey er been hogghen oc ey er gønienstwnghet tha bødhes ther fore iij mark pēninge En er thz hulsaar eller benhogghz so at been tages aff eller aaer er i thz selff been oc flydher op eller nedher ellr̄ thwimønt saar so som at mā wordher stwnghñ i gømē laar eller legh eller arm eller hād eller hwar som gømē stwnghñ wordher/a māz lijff ta bødes e sex mark pēninge fore En til fem saar mwe sandmē en mā swarie at en gerning oc ey til flere.

¶ Pro omī vulnere Iste q̄titates emēdaꝝ sūt arbitrarie ⁊ ꝙ pl' ꝓ vno q̄ ꝓ alio emēdet̄ ptz ratio ex p̄cedentib' Itē de iuramēto medicoꝝ sup li ij ⁊ xij ⁊ ꝙ reus purget se iuramēto vide īi'li ij capit̄ c

¶ Om saar liwð oc fylges ey c xxxi.

SI vuln⁹ fuerit publicatū ꝛ postea ꝑ veridicos mime ꝓsecutū quotquot ꝯfess⁹ fuerit incausatus tot emēdet ꝓut dictū ē Sȝ si plura īputata fuerīt negat ille ꝑ nefn i kyn Itē nota ꝙ si ossa fuerīt eruta et incausat⁹ ꝯfessus fuerit se hoc fecisse emēdet ꝓ quolibȝ illoꝝ tres marcas denarioꝝ et si negauerit expurgabit se ꝑ kyns nefnd.

Om saar lims oc fylges ey Cap̄ xxxi

LIms mā sÿth saar oc gāgher wet ther secthȝ er bøde so som sauth er en wides hannū flere dyle mȝ nefn i kyn En er been afftaghȝ oc gāghē hā wet thȝ giorde ellr scal wit gāge bøde for hwē therē iij mark pēninge en gāgher hā ey hweth dyle meth kyns nefn.

¶ Si vulnus Qualit̄ loq̄tur de cōfess̄ plac. ȝ ꝑ l ff de cōfess̄ q̄lit̄ v̄ro reus negāda ꝓbet ē cōtra notata s̄ l i c c c ꝛ optime facit c ad nrām de ꝓba cū sua glo q̄ de tl̄i scribit̄ cōtra abusiōȝ dacoꝝ i hoc ꝙ re⁹ negans dȝ ꝓbari Si ossa fuerīt Nota ꝙ hmōi ossa ꝓbari dn̄t testimonio medici ꝛ duoꝝ testiū fidedignoruȝ nec lex ꝑualebit ꝯtra illud et hoc ex cōsuetudine q̄ cōsuetudo est ius morib⁹ institutū ꝙ ꝓ lege accipit̄ l d cōsuetudo.

¶ Om bardagh Caplm xxxij.

PRo ꝑcussione baculi vel lapidis vel ossis vel pugni vel areptōe criniū vl̄ ꝓ detrusiōe ad t̄ram emendabunt̄ sex marce denarioꝝ vel īcausatus expurgabit̄ cū nefn i kyn Sed si aliquis fuerit ignominose lesus qd̄ dicitur trelbordh ita ꝙ de v̄beribus illis iacet et est in vtilis qd̄ dicitur wføør ille qui hoc fecit tenetur sibi preuidere expensam ꝛ expensam medicorū et postea emēda et ei xij marcas denarioꝝ.

¶ Om bardagh c xxxij.

FOr staffs hogh oc steens hogh oc beens hog oc nawe hogh oc haar grūb oc iord skuff scal hā giffue ther secthȝ er anthū sex mark bood eller neffn i kyn En wordher mā trelbordh so at han mo ey bære sigh selff aff thet steth men aghes the dhen eller bares oc er been brodhen so at han ligygher ther aff oc er wføør tha han ther giorde gerninghet er skyldugh ath holdhe hans costh vp oc giffue leghe løøn oc bødhe sithen a xij marck pēninghe.

¶Pro percussiōe baculi Nota ꝙ lesus aut hēbit sex marcas ꝓ delicto et insuper resartionem dampni aut defendat se cū neffnd i kyn sed exactor ex parte regis fiat iuramentum xij hominū pro defensione si incausat⁹ negant aut satisfaciat regi pro emēda delicti secundum legem quia non putandum est ꝙ in tali excessu sit immunis vel exps ab emenda delicti quia regi fiet pena pecuniaria pro delicto aut iuramentum xij hominū vt li ij c lxxxij. Sed leso emēdam pro dampno et delicto vt hic in iij li quasi per totum et etiam ex constitutione imperatoris et xij cōsiliariorum regni vt in prologo Expensam medicorum Nota expēse medicorum probantur testimonio medici et duorum testiū fidedignorum similiter ex consuetudine vt s̃ c primo Pro ꝑcussiōe baculi Iste emēde sunt volūtaris sȝ ꝓ salario medici ē lex q̃ actōe ff ad legē aqleā Itē ꝓ ꝑcussiōe baculi aut tutori cōfratꝝ ꝟ sororꝝ i cōmūitate nichil soluit vt sup̃ li i c xxx Vitric⁹ i glo ꝟ s̃ li ij c lxxxij quicūq̧ § ij ꝑ textum.

¶Om mā for saar aff annē māȝ ka c xxxiij.

SI quis vulneratꝰ fuerit de aīali alteri⁹ qd̄ dr̄ ka siue de eq̄s siue de pecorib⁹ siue de cane siue de aliq̄ alio aīali tūc possessor aīal' debȝ soluere impēsas medicoꝝ ꝛ si viciū aliqd̄ incurrerit qd̄ dr̄ lyde tūc emēdabit ꝓ eo tres marcas denarioꝝ ꝛ si negauerit defendat se xij hoim iuramēto.

¶ Om mã for saar aff annẽ mãz fæ c xxxiij.

FAngher mã saar aff ãnẽ mãz fæ ãthñ hors el-
ler nød eller hwnd eller nogher anneth fæ tha
scal bõdhñ ther fæ otte giffue leghe iøøn En fãghẽ
hã ther aff lyde tha bøde hã lyde ther fæ otte tho
wordher thz lyde ey mere en iij mark En dyl han
wærie sigh mz xij mens eeth.

¶ Siqs vulnerat9 Fa l ex hac lege ff si qdrupes paupiem fecis
se dr Itẽ qlitas emẽde hic posita ẽ voluntaria sz iuramẽtũ rei
an sit licitũ ptz ex pmiss sup li ij c ciij z li iij c xxix.

¶ Om mã hoggher annẽ mãz hest c xxxiiij.

SIquis voluerit vulnerare aliquẽ in equo et ca
rẽs hoie vulnerauerit equũ tũc emẽdabit pro
vulnere equo inflicto pciũ triũ marcarũ ac si hoim
vulneraret z insup equũ vulneratũ ad se recipiat z
faciat eũ adeo bonũ sicut ne fuit vulnerat9 Sz si
equ9 fuerit mortu9 vl debilicat9 qd dr lyth soluat
ei tantũ preciũ p quanto fuerit pri9 estimatus añ
q̃z fuit vulneratus z insup emẽdet ei iij marcas Sz
siquis secando tetigerit vestimentũ alteri9 cum ac
nis qd dicit hoggher soluat tres marcas vel defẽ
det se cũ nefn i kyn.

¶ Om mã hoggher annẽ mãz hest c xxxiiij.

VIl mã hogghe annẽ a hest oc misther mã oc
hogger hest tha bøde for thz saar hesthñ feck
tre mark so sõ hã hade hoghz manne oc then hest
ther hã hogh tage thñ til sig i sin hefft oc gøre hã
nũ so got som hã wor førre en hã wor hoggen. en
wordẽ hesthñ døød ellr lypth gialde hesthñ ef thẽ
so som wor wyrth før en hã wor hogghñ oc bø-

de tho iij mark En hoggher hā manz kladher oc gandher weth bøde for iij marck Dyl han giffue fore neffn i kyn.

¶ Siqs voluerit Nota hic punit᷑ affect⁹ qm̄uis nō sequit᷑ effect⁹ iurēt⁹ ff a c nup de biga qr inmaleficijs spectat᷑ volūtas nō ex it⁹ ff ad legē corneliā de siccarijs l diu⁹ Adrianꝰ fuit vulnerat⁹ ali bi dr̄ qꝫ videat᷑ ad p̄ciū maximū infra xxx dies p̄teritas idē ad legē aquileā § hoc tn̄ capite Itē si aliquis volūtariū est.

¶ Om mā lær annē sine vaben c xxxv.

SIqs cōcesserit alicui arma sua et nescit quid in tēdit cū eis facere qui ea i ɔcessu habuerit et si postea interfecerit aliquē vl̄ vulnerauerit l' etiā ali quā aliā stulticiā ꝑegerit ꝛ imputatū fuerit ei qui si bi ɔcessit arma; defendat se cū iuramento xij hoīm qꝫ nō ɔcessit ei ad dampnū suuꝫ Et si ɔuict⁹ fu-erit emēdet tres marcas Sꝫ si cōcesserit ea alicui manifeste qn̄ duo ɔtēderit ad inuicē ꝑ frypthe ord ꝛ ille postea cū eis vulnerauerit aliquē tūc l' soluat iij marcas denarioꝝ vl̄ defēdat se per neffn i kyn.

¶ Om mā lær annē sine vaben c xxxv.

Lær mā annē sine vaben oc wedh ey hwat hā wil mꝫ thm̄ ther atlone tagher gører hin sithū nogher skade mꝫ anthen dræber eller saarer Vordh thꝫ hānū wyth ther læde vaben tha værie sig mꝫ xij mēꝫ eeth at han læde thm̄ ey til hās skade thē skade feck En faller han atloghen bøde fore tre mark En leer han thm̄ openbarlige ther tho mē deles weth mꝫ frypthe ordh oc gører hin skade mꝫ ther atlone togh tha værie han sigh anthen met neffn i kyn eller bøde iij marck.

¶ Siquis concesserit Hic statuitur idem qn̄ arma cōcedūt in conflictu et qn̄ extra conflictū qđ videtur iniquū quia primo casu nō est p̄sumptio sed secūdo sic iō in secundo casu iuste de/fertur ei iuramentū et primo casu non deberet saltē ita grani/ter iurare per notata in c fi de iureiuran et ff e ti l admonēdi Nota hic fit quedā correctio huius capituli p thord § iiij cōtra eos qui interfuerint morti alicui⁹ q̄nta fuerit eorꝫ emēda cir/ca regē et cougnatos interfecti.

¶ Om man fangher saar aff annen manz vaben Capitulum xxxvi.

Quocūqꝫ modo quis vulneratꝰ fuerit de armis alterius qui concessit arma vel soluat iij mar-cas vel defendat se p nesfnd i kyn Sed siquis p se habuerit arma et cū eis vulnerauit aliquem ex improuiso qđ dicitur wode emēdat leso et nō regi nec ep̄o.

¶ Om man fangher saar aff annen manz vaben Capitulum xxxvi.

Hwilkelwnde man for saar aff annen mā ʒ va ben bøde anthen for saar iij mark eller giffue nesfnd i kynd En haffuer han selff vaben i hende oc foer annē saar aff wode bøde wodes gerning Tho før wodes gerningh bødes ey komīghen oc ey biscopen.

¶ Quocūqꝫ mō ex iprouiso Contra casus fortuitus nō impu/tatur nisi culpa q̇s incidit in casum per c vnicū de cōmoda-to et c bona fides de de po Respondetur et hoc ꝭm canones se cus secūdū leges vt in c i et c fi de homi xv q i c siquis iratus et l ō c de hijs et de materia vide sup̄ li ij c lxxxviij in glo sed de ca fortuitis vide sup̄ li ij c lij in glo Emendet leso et non re gi nec ep̄o Nota iste pagraphus siquis per se habuerit arma debet intelligi secundū illud c ¶ Siquis incausatꝰ vt sup̄ li ij. cxlix.

¶Om mā fangher saar i horeseng c xxxvij.

Si quis vulneratꝰ fuerit in lecto adulterij cū vxore alteriꝰ ꝛ viuus affugerit postea inde moriatur bāds dz ꝓ eo esse excusatꝰ hoc hā ligge a hās eghn̄ werk ꝛ si testatꝰ obierit xp̄iana fruetur sepultura Sz si in ip̄o lectō fuerit occisꝰ tūc occisor debz ferre ad placitū cultedrā ꝛ lintheamīa sangui nolēta in q̄bus fuit occisus ꝛ nō alibi cū xp̄iana priuabitur sepultura cū testimonio duoꝝ hoīm q̄ in lecto adulterij fuit occisꝰ ꝛ nō alibi tūc xp̄iana ꝓuabit̄ sepultura hoc ē oc ligge a sin eghn̄ werk Sz vbicūqꝫ aliq̄s fuerit occisus extra lectū adulterij licet crimē adulterij imputatū sit ei ad h̄ dn̄t accedere veridici et hoc suo discernere iuramēto.

¶Om mā fangher saar i horesengh c xxxvij.

Fangher mā saar i horeseng mz annē manz kone oc kōmer hā bort lewēde oc wordhē døød aff the saar tha ligge hā a sin eghen werk oc bōde ware angherløøs En wordher hā scriftthz oc fā gher hā formaal tha haffue hā kirke gard om han døør En wordher hā draben i horeseng tha scal thē drab føre til thinge dyne oc bleer blodye thē hā worde draben a mz thwigghe mēz withne at hā worde draben i horeseng oc ey ādher stz tha ligge han othen kirke gordh oc a sin eghen werk En hwore som mā wordher draben othen horeseng tho at hannū withes tha sculle sandmē tilom atskilie.

¶Siquis vulneratus ꝟit ꝑmittit̄ q̄ vir impune occidat adulterū simile in li gtus C de adulteris req̄rat̄ tn̄ b'n illā le

gem ꝙ marit⁹ inueniat illũ adulterꝫ in domo ꝓpria i actib⁹
venereis cũ vxore et dꝫ eſſe vilis ꝑſona ff e l marito que ſunt
viles ꝑſone notatꝰ in dicta l marito xp̄iana ſepultura ſimile
de occiſ i torneamẽto de torne c i vtrũ iſte occiſor ſit excuſat⁹ q̊
ad eccl'aꝫ Dicẽdũ ꝙ nõ et notat hoſti in c ſi vo i de ſen ex et no
tatꝰ xxxiij q ij intꝰ ij ⁊ de pe c ij Nota ꝙ purgato adultero vel
fornicatore eo ip̄o purgetur adultera vel ip̄a fornicaria ꝑ hoc
ꝙ notat innocẽs de re iud c q̃uis fere in principio vbi dr ꝙ ab
ſolutõ adulteri ꝓdeſt adulterẽ ꝑ le ff de adulterꝫ l denũciaſſe.
Nota ſm thord § xxxiij Si occiſor dixerit ſe i lecto adulterij alĩ
quẽ occidiſſe habẽs ad hoc duos teſtes nichilominu⁹ dñt veridi
ci ſuꝑ morte ĩterfecti diſcernere diſtinguẽdo vtrũ intꝰfect⁹ fuit i
lctõ adulterij vlꝰ alibi ⁊ ſi iurauerit ꝙ in lctõ adulterij fuit intꝰ/
fect⁹ tũc cõgnatꝫ intꝰfcti nihil emẽdetꝰ vt hic c xxxvij § i et ſiſr
hic inp̄ncipio capl'i ⁊ cõcordet lex impalis ff ad legẽ iuliani de
adulterijs le marito ⁊ hoc verũ ſi fuerit ꝑſona vilis ⁊ cui non
debetꝰ reuerẽtia vt ibi alias ſec⁹ etiã cõcor ber i ſũma i ḃ lex
§ x ſed lex diuina tenet cõtrariũ et in hoc cõcor oĩes doctores
ſed canones vnde exodi c xx Non occidas Itẽ nota ſm thord
§ lxv Si aliquis fatetur in placito ſe cognouiſſe carnalitꝰ legic
timã vxorẽ alterius capiatur et decolletꝰ ſi aũt per maritũ vx/
orꝫ accuſatꝰ in placito ꝓ dicto fctõ defẽdet ſe iuramẽto cogna/
torꝫ qḋ dicitꝰ neffn i kvn aut ſoluat bondoni xl marcas et regĩ
tãtũ Siq̇s vulnerat⁹ Nota text⁹ iſte ñ loq̇tꝰ vtrũ veridici ſuo
diſcernant iuramento de occiſo in lecto adulterij nec de emẽ/
da interfecti igitur iſte defectus corrigitꝰ per thord § xxvij.
Item nec loquitꝰ ſi aliquis fatetur ſe cognouiſſe vxoreꝫ alteri⁹
nec loquitur ſi maritus vxoris accuſauerit euꝫ in placito pro
dicto facto iſta dubia et defectus corrigit thord in cor §
lvij.
¶ Siquis vulnera Nota quicunq̄ vxorem alicuius carnali/
ter cognauerit et ipſam marito abſtulerit oculte vel manife/
ſte ſit ipſe pace priuatus ſi in recenti opere fuerit deprehen/
ſus ſi vero maritus ipſum accuſauerit pro tali delicto tunc
debet iuramento ſtocke neffnd defendi vel conuinci ſi fuerit
conuictus ſit pace priuatus Thord § xci.

¶ Om byer Caplm xxxviij.

Qui habz apes debz eas circūsepire ita φ aīa-lia alteri9 nō pñt eas deijcere z deturpare sed si sepes adeo sint pua z pna φ animalia pñt itra re ad eas et deturpare imputet sibimet z ppter hͦ nullā aliam cōsequetur emendā Sed si pecora al terius stimulata fuerint ad mortē extra sepē apud qui possidet apes nichil p eo soluat Sed si intra sepē stimulata fuerīt ad mortē qui possidet apes soluat alteri dampnū suū qꝛ nō habuerit sepē sa-tis fortē et altā.

¶ Om byer Capitulum xxxviij.

Hwo som byer haffuer hā scal selff wrthe thm meth gard so at annen mā3 ka· mo thm ey ne dher kaste oc spille En er gordhen so law at an-nen mā3 ka· mo ganghe i giordhen oc spille them wede sigh th3 selff oc fanghe enghen annē booth En wordher nogher man3 fa· stwngh3 thil døde vthen man3 bygardh bøde hin icke fore ther byer otte en wordher th3 stwnghet i hiel i bygard gial de effther skadhen ther byer otte forti at hā haff-de ey laghe gardh.

¶ Qui habet apes Nota siquis habuerit dampnū ab alicui9 animali quia clausura sepū pro suo hegnet est pua vel pna vel multū fragilis imputet sibiipi et nullā cōsequitur pro hoc emendā vt hic et infra e c lx § i exceptis bobus capris et suib9 vt e c ij § Qui habet apes statio imputet sibi quia sint i cul-pa nō faciendo fortē sepem ar l q̇ pprio ff de pcuratoribus z defensorib9 § fi et ff φ metus cā l silit' z per regulā, dampnū de re iuris in vi Si apes alicuius statio quia sint in culpa p notata sup̄ vt dictū est.

¶ Om en mā3 byer flyge pa ānē mā3 byer c xxxix

SI apes alicuius inuaserint apes alterius qd
dicit flyge op tūc ille cuius apes inuadūtur et
deferūtur deb3 homo intimare alij qui forciores a-
pes possidet sub testimonio vicinoꝝ suorū ꝫ si ille
qui forciores apes habuerit voluerit habere cu3 eo
plenū fellegh tā in apibus fortioribus q̄3 debiliori
bus tūc iudicabit hoc ratū esse Et si noluerit et a-
pes ille q̄ pri9 fuerūt debiliores efficiant forciores
et cōsumpserit ꝫ interfecerint apes q̄ eas inuaserāt
nullā cōsequit emendā q2 noluit secū dampnu3 et
cōmodū impertiri.

¶ Om en manz byer flygher a annen
manz etce. Capl'm xxxix.

Flyge annen manz byer annēs op tha scal hin
ther the byer a ther op flyges m3 andher grā-
ne seie hin thil ther the andher byer a Wil han tha
ther the kaghe byer haffuer haffue m3 hin, annen
fellegh bode om the byer ther wt flyges oc so om
the andher tha ma thet wel ware en wil han ey
th3 oc forkōmer hine byer sithē the byer ther hās
flyge op vide sigh th3 selff forti at han vilde ey ski-
ffte med hin bode gawe oc so skade.

¶ Om mā hitther byer c xl.

SIquis inuenerit apes i terra q̄ dicit wilde wold
licet nō habet terrā nec siluā in illo mark et ni-
si aliquis sequit illas apes tunc ille qui inuenit tene
tur possidere Sed si aliquis inuenerit apes in sil-
ua alterius non pōt eas recipere si intra arborem
aliquā volauerāt et nullam inde conqueretur ptez

vel oram denarioꝝ nisi secutus fuerit eas til sade
Itē si secutus fuerit eas de curia ꝓpria tunc tenet
habere ex illis terciā ꝑtē vel orā denarioꝝ quia qñ
volauerit de ꝯspectu hoim tūc ille possidet qui eas
inuenerit Itē si aliquis inuenerit examē apud in ci
miterio inuentor possidebit illud.

Om mā hitter byer Cap̄ xl.

Hitther mā byer a wilde wolde to at hā haff
uer icke iord eller skogh a thn̄ mark oc fylghē
eughn̄ mā the byer ta er hin skyloug at haffue thē
hitther En hitther mā byer i annē māz skogh tha
ma hā thm̄ om the ere flyghn̄ i tra ey bortaghe oc
enghn̄ lodh i thm̄ haffue vthn̄ at hā fylgede them
til sade aff sin eghn̄ garde oc tha a hā anthen tri-
thing aff thm̄ om the skulle optages ellē en øre pē
ninge om hā wil thm̄ løse forti at hwem sō the fly
ge aff ānē māz øwē syn tha aa thn̄ thm̄ ther thm̄
finner Hitther mā oc by swarm a kirke gardh tha
aa hā thm̄ ther finner oc ey annē mā.

Siqs inuenerit De hoc insti de reꝝ diuisione § apū vbi tñ
dr̄ ꝙ capiēt sūt nisi dn̄s seqret volauerint cōcor § examē isti
de reꝝ diuisiōe Nō pn̄t eas recipe Hoc verū si ꝓbatus fuerit a
possessore siue vt insti de reꝝ diuisiōe § si nos vbi dr̄ plane re
ītegra.i.anteq̄ intret si preuideris ingredientem in fundū
tuum poteris cum iure prohibere ne ingrediatur Quid si in
grediens prohibitus non fuerit dicit ꝙ potest eas ī opere vt
insti de rerum diuisione § Apū vbi dicitur itaq3 si in arbore
tua consederint anteq̄ in alueo tuo includantur a te hoc ma
gis tue esse intelligantur quod volueris que in arbore tua ni
dum fecerint ideoq3 si alius eas incluserit ipse earum dominꝰ
erit Itē acur dicit qd si ingressꝰ fuerit an poterit retinere vl
dz ꝙ accepit rñdet cum domꝰ factus sit ꝑ occupacionē nō vi
dam qualiter defuit ar huius § qui tm̄ ꝓuidenti consulit vt §

de aduo dominum md l ueminem.

¶ Om man tagher annen manz vyer eller stiel Capitulum xli.

SIqs inuaſit sepē apū alteri⁹ qd dr bygardh ⁊ inde sustulerit vl' occiderit vl' furatus fuerit ibi mel tūc possessor apū pt agere ī eū sicut voluerit p neffningos siue p veridicos q2 tal' iniuria poci⁹ iudicanda est herrewerck q3 raan.

¶ Om mā taghr̄ ānē mā3 vyer eller stiel c xli.

OM nogher mā faar i ānē mā3 bygardh oc taghr̄ vyer oc føret bort dedhn̄ ellr̄ draber thm̄ oc tagher hwnnig tha ma hin ther vyer otte dele the effther hwat heldher han wil m3 neffnig eller sādmē forti at th3 er liger herrewerck en raan.

¶ Siquis inuaserit hic iudicat' pocius iniuria q̄ rapina. fa' cit § sed ex cornelia insti de iniurijs.

¶ Om costebotz eedh Caplm xlij.

NUll⁹ pt cogere aliū ad costebotz eedh nisi incausat⁹ voluerit hoc acceptare Sed si illud acceptauerit i placito p quacūq3 cā sibi imposita vel defendat se p illā legē in illo placito vbi eā firmauit vl' remaneat ɔuict⁹ qd dr langfeld tam p bondone q3 p regis exactore q2 qui se obligauerit ad penā aliquā q dicit' wlogh debet p eam defendi

¶ Om kostebootz eedh Caplm xlij.

INghn̄ mā mo nøde ānē mā til costebotz eedh vthn̄ hā wil selff wittage En tagher hā weth costebootz eedh a thigi for hwat saag sō hānū gifues vinne anthn̄ log ther hā feste eller were laugfeldh bode for bonde oc for konighn̄s vmbosman

forthi at hwo som wloge festher han scal wloghe winne Tho alle costebootz eedh thē festes a thinghi sculle oc winnes a thingi.

¶ Nullus stacio quia qđ semel placuit Item per regulaʒ qđ semel de regulis iuris in vi quia qui se obligauerit vide isto eodem capitulo hic in glo Per illā legē Nota lex debet esse honesta concor iiij đ est aūt lex ff de legibus l iura Nota ꝓ quacunqꝫ re Supple non causa turpi nec impossibili sed licita et necessaria nec cōtra deū quia lex iusti non est posita quia qui eñ spū dei aguntur non sunt sub lege de renūci c nisi cū pridem § dices de regula et licet xix q ij c duc sunt Qui se obliga uerit Nota hic intelligitur cōditō sed actus legitime cōdicionem nō recipiunt vt ff de regulis iuris l actus de elec c significasti per ver In quo tñ aliqñ intelligitur pactū aliqñ causa promissio aliqū conditō sed pactū nō valet nisi fiet secundū leges ff de pactis l iure gentiū § precor ait et § e c l pacta dicie ãt pactū duorñ vel pluriū cōsensus in idē ff de pactis l i concor der ver de ū sig in c pactum.

¶ Hwr møghet husbonde oc husfrue mwe skøde imellom thm̄ c xliij.

Quantū domesticus scotauerit domestice vel econuerso siue pueros habuerit siue non robur et fortitudinē nō habebit post mortē illorū nisi heredes illorū in hoc voluerint cōsentire Itē si aliquis eorū scotauerit alicui alteri qui cum eis in cōmunitate non est ꝑtextu alicuius fraudis ꝛ ille postea scotauerit domestico terram domestice vel si scotauerit domestice terrā domestici vel possessionē aliam tūc etiā nō tenebitur nisi cū voluntate heredū quia presumendū est ꝙ domesticus possit inducere domesticā siue per blandicias siue per minas vt scotet sibi quidquid velit ꝛ quedā mulieres

sunt adeo subtiles z delenefici ꝙ etiã possint indu
cere maritos suos vt scotẽt ill' quidq̈d velit z petãt.
¶ Hwor møghz husbãde oc husfrue zce·c xliij.
HWre møghet oc hwat husfrue skødhe husbõ
de eller husbonde husfruẽ hwat heldher the
hafue børn sãmel eller ey tha stãde thz icke vthen
at there arwinge wille holle thz effther there død
En skødher ãthñ there nogher ãdher mã thz vthñ
there felleg er for nogher swŷgh oc hin skødher h
thñ husbõde husfruẽs iord ellr̃ husfrue bõdẽs iord
ellr̃ eghñ tha holdes thz ey vthñ rette arwinge wil
le forti at thz er wẽtelicth at husbõdhñ ma ãthñ mz
awe eller mz vegsel kõme sin husfrue til at skøde
sig hwat som hã wil Oc ere sõme quine wel so li
stelighe at the kõme wel oc there bonde til at skø
de thm̃ hwat som the bedes.

¶ Quãtũcunqz Sciendũ ꝙ ista donatõ ẜm leges cõfirmat̃ ꝑ
mortẽ nõ curato vel ex peccato cõsensu herdũ vt C de donatõi
b9 int̃ virũ z vxorẽ li ij l donatões siq̈s cõcor l creditor C de do
natõib9 inter virum et vxorẽ et sufficeret mors viri ad confir-
matiouẽ donatiouis cũ vir sit dñs rerum suarum z põt mo-
ri testatus et intestatus ratio tñ lrẽ mltũ vrget q2 talis mu-
tus amor põt durare ad mortẽ sed ista lex respicit ad vtilita-
tem heredum sed lex imperialis perpendit ne alter coniugũ
locuplet̃ et alter depauperet̃ ãbob9 viuẽtib9 nõ habito respec-
tu ad heredes ꝑ rõez ꝑ̃dictã fa l cũ mlre ∮ fcim9 C de donatõib9
añ nupcias ff de donatõib9 int̃ virũ z vxorẽ ãt spectet̃ in ꝑn-
cipio et ∮ si vir et extra de dona int̃ virñ et vxorẽ c donatõ cuz
sua glo z ibi allegatis.

¶ Quantũcunqz domisticus z2 Nota secuudũ leges imperia
les C de dona añ nup l ꝙ spouse si donatio porrigatur in tpe
mrĩmonij nõ tenet donatio vt etiã hic Si vero añ mrimoni-

um donat ei tenebit donatõ vt ff dicit publicana l cũ sponsus et ff e ti l inter eos et l cũ hic status § siquis sponsã id est cuz condito tacita si mr̃imoniũ sequatur secũdũ henricũ boic et concor pisanus in sũma in ṽ donatõ p̃mo § vij i fine alegãs legẽ pallegatam cũ hic status.

¶ Hwat kone maa affhende ther selff haffuer husbonde Caplm xliiij.

Mulier maritata nichil põt alienare sine cõsilio mariti sui z volũtate heredũ suoꝝ Sz si mulier aliquid scotauerit l' alienauerit marito scotãte z hoc sustinẽte z ille cui scotatũ fuerit obtinuerit possessionẽ q̃ dr laugh heud in bonis l' sine q̃rela mariti tũc pñt heredes ei⁹ reuocare illud p q̃relã z maritus soluat tã bõdoni tres marcasq̃z regi qr sciẽter cõsensit vxori sui scotãti qd nõ poterat appropriare Sz si marit⁹ p se illd reuocauerit cõquerẽdo tũc p eo nichil soluat sz ille qui scotatõz recipit amittat p̃ciũ suũ Itẽ nota q filii⁹ bõdonis nec filia i cõmunitate cũ prẽ eoꝝ nichil pñt alienare de bonis pris sine volũtate sua neqz mercenarij eius.

¶ Hwat kone ma aff hende ther selff haffuer husbonde Caplm xliiij.

Hwilkhen husfrue ther selff haffuer husbonde hwn mo icke skøde bort oc icke ãdher lwnde aff hẽde nogher gootz vthen hẽne bõdes raath oc rette arwing willie En tol husbõde at husfrue skødher noghz borth oc faar hin laugheuth a the coste ther køptes vthñ bõdẽs ka-re tha mwe tho hẽnes arwinghe dele thz effther ighñ thz hwn skøte bort oc bonde gialde bode iij mark bondhñ oc kõghen iij mark forti at hans kone skøte whiemelt

oc han wiste oc tolde En deel han thz selff effther ighñ tha gialde hã icke fore hin haffue to syth werth tabz ther weth bõdens husfrue køpte En bõdens søn eller bondẽs datther i fellegh mz sin fadher mwe icke affhẽde aff bondhñs hertzski vthñ hãs willie oc ep hans leie hion.

¶ Mulier maritata. vt insti quibus al' licet vel nõ § ꝗ ibi notatur et per bar in l si estiãtis ff soluto mrimonio Itẽ de filijs familias Item patet insti quibus al' licet vel non § nunc ad mouendi et ꝙ heredes pñt reuocare non placet cũ vir sit dñs nisi excusaretur quia publice vtilitatis est ꝙ dos mulieris maneat solua ar et per nostras in ff de dona inter virum ꝛ vxorem l hic sic statuitur in penã viri illicite cõsentis' Mulier maritata Nota hic in § sed si maritus etce. textus iste nõ loquitur sed maritus possessiones male acquisitas inuitis heredibus resignauerit et q̃le legatũ pro anima sua legari poterit defectus iste corrigi itn cor thord § xxxi Mulier maritata Nota si aliquis ꝓpriam vxorem occiderit vel occidi mãdauerit vel econuerso et ille negauerit tunc nominandi sunt xiiij de illo hereth quoscũꝗ plures illorũ cõuicerint pro fctõ vl consilio vel mandato sint pace priuati et nunꝗ̃ cassetur eorñ iuramentũ ꝛ quilibz cõiurantiũ soluat bondoni tres marcas et regi tantũ Thord § xxvi Nota hic si mulier scotauerit vel possessiones alienauerit et hoc idem sciens ꝛ sustinens cõsilio et ope maritus fecerit et firmauerit credo ꝙ legitima maneat scotatio siue alienatio et tenet vt sup̃ quasi sile li primo c xxxv maritus.

¶ Hwor møghet kone ther bonde haffuer mo giffue til sielie gifft Cap̃ xlv.

Mulier que puerũ habz cũ suo maritõ nõ p̃t dare pro aĩa sua dimidietatẽ porcionis l' aliquid mltũ sine voluntate bondonis Sed si aliquis huiusmodi legata cũ petiuerit incausatus defendet se

pe: nekka i kyn et nō veridici inde iurabunt Sed si defecerint iuramento cognatoꝝ reponat omnia legata Sed si mulier non habuerit puerū cū bondone tunc pōt dari pro anima sua dimidietatē portionis sue Sȝ si claustꝝ vel cōuent⁹ aliquis tāle legatū petierit si plusq̄ȝ marca argenti tunc accedant veridici ꝛ diriniāt suo iuramēto Sȝ si aliquid exactū fuerit qd in testamēto fuerit exaractū sub testimonio bonoꝝ siue a cōuētu siue ab eccl'ia siue ab hospitali sp icausat⁹ defendȝ se p nekkn i kyn.

¶ Hwat møghȝ kone ther selff ꝛce.c.xlv.

Hustrue ther barn haffuer weth sin husbonde ma ey giffue til sielegaffue halff sin howȝ lood eller nogher stoorth uten vthen bondēs ia oc wille En wil annē mā tho kalle a sodā sielegift ta scal bonden forwarie mȝ nekkn i kyn oc gange ey sandmē til En faller han atkyns eedh lade wth thet ther giffuet wor for henne siel En haffuer hustrue ey barn wedh bonden tha mo hun giffue sin halff howȝ loodh borth til sielegifft Kaller tho closthē a oc er thet mere en marck sølff ta ganghe sandmen til En for hwat som ey er scriffuet i manȝ testamento meth gode menȝ withne byrdh oc klosther kaller a eller kirkhe eller spital ther hworoher bondhen e weth nekkn i kyn.

¶ Mulier q̄ pueꝝ hȝ Nota differētia inᵗ mun⁹ et donū mun⁹ ēm cx cā ꝛ sine cā donū ff de v̄ sig le inᵗ donū io au d̄ heretic' i c accusat⁹ i v̄ mūera i glo intᵗliniari i vi Nota hnat hustrue ꝛ filia ꝛ fili⁹ bōdonis pn̄t alienare ꝛ mercenari⁹ vt ħ ꝛ c primo

et sup̃ li i c xxx § vlti. et c xxxix Mulier Ratio prime ꝑtis ē ne
puer exheredetur vl'careat sua legittima sine culpa sua hec
ratio cessat in ij iuramentū āt de, quo hic est periculosum et
legi contrariū iuxta prius dctāvt s̃ li ij cciij Nota circa illud
capitulū mulier qđ mortuariū dandū est de iur̃ communi sed
eius quota est consuetudinaria extra de sepul c certificare ꝑ
hostiū Nota circa istud c mulier que puerū habet etce. querit̃
vtrū volūtas defuncti sit adimplēda et que ꝓ euidentia diccu
dorū est sciendū ꝙ hēmus verba que dispositiua vocantur vt
volo dispono ordino alia sunt enūciatiua vt scias me a tli re/
cepisse x in quibus tenebatur Alia sunt causatiua vt quia ta
lis negotia mā gessit sibi lego talem rem Alia sunt demōstra
tiua vt hūc fundū quē aut ticio emi se in ꝓmo lego distinguo
in ista questione secūdū henricū boic aut testatur vsus est ver
bis dispositis et talis volūtas est ad implenda ⁊ obligat he/
redem ratio quia voluntas testatoris ⁊ lex ad paria iudicāt̃
in auct' de nup in § disponat coll' iiij hoc verū qñ testator ali
quid ordinat qđ nō est impossibile aut iuris aut fcti fa l fi de
constitutionibus institutionū et fa l ucmo ff de le i sed de ỏbis
demonstratiuis causatiuis enunciatiuis quere hen detesta ī
c si heredes Nota in § Sed si aliquid exactū fuerit qđ in testa
mento etce. Nota vtrū testamentū vltimū firmus erit patet
sup̃ li ij c iiij ꝑ litteras in glo quasi in fine. nota ꝙ habeat vir
plenā potestatē in testamēto suo quecūqȝ voluerit exceptis he
redibus terras et alias possessiones male acquisitas resignā
di et postea pōt ꝓ anima sua legare medictatē portionis sue
tam in bonis immobilib⁊ ꝙ̃ in bonis mobilibus et si cōtētio
fuerit discernāt sup hoc veridici Thord § xxxvij. nota ad epm
ꝑtinet defensio testamenti et eius executio vt voluntas defū
cti deƀuetur et hoc verū ē i hijs q̄ ad pias cās relinquunt' de
testamētis C tua nobis.

Hwilke sandmen sculle skilie om siele giffc Capitulum xlvi.

SI vir l' mulier habuerit bona ⁊ possessiões vl'
māsiões in diuersẜ terris seu ꝓuincijs tūc obi-

eũqȝ morit̃ veridici illius terre seu ꝓuincie debent de legatis ꝓ aĩa sua iurare.

HWilkẽ mã eller kone anthñ ther flere bo hafſ uer i flere land ellr̃ i flere bygd eller i flere ha-reth e hwareſom the are thñ time the døø oc giff ue noghȝ for thm̃ tha ſculle the ſandmẽ e til ther ere i bygdh.

¶Si vir vel mulier ſtã qꝛ iudiciũ inchoat̃ vbi res ẽ ſꝭ õ iudi/ cħs ⁊ i eqs l ꝙ legat̃ § ſi aũt Itẽ ſota ꝙ qua rõe veridici in diuerſis terris ⁊ ꝓuicħs habitãtes iurabũt dc legat' vbi mo rit̃ aliqs veridici illius terre ſeu ꝓuincie iurare dñt eadẽ rõ intelligi dȝ de ueſtning' et rapina ⁊ accuſat' dȝ tẽpeſtiue cita ri ad placitũ et ſi nõ hȝ domiciliũ debet citari ad placitũ gña le hic in iſto c ſȝ vir ſit hec corꝑ thord § xij.

¶Om agher fredh Cap̃ xlviij.

SI qs meſſuerit ſegetẽ alteri' in agro ſub nocti ſilentio vel reſectã ſuſtulerit iudicabit̃ ꝓ eo tã qȝ ꝓ fure Sȝ ſi viat̃ fuerit ⁊ dederit manipulũ vl' gerbã equo ſuo ꝓ eo nõ efficit̃ pplatoꝛ agroꝝ neqȝ fur Sȝ ſi ſecũ tulerit aliquid de annona tũc ille qui agrũ poſſidet põt agere in eũ ſi voluerit pro rapi na ſue pro furto.

¶Om agher fredh Cap̃ xlviij.

FAr mã i ãnẽ mãȝ agher om nathe tyde oc ſla-er mãȝ korn op eller tagher hans ſkorne korn bort tha er hã thyff ther for En er hã wæifarẽde mã oc giffuer anthñ en kerff ſin heſt eller en neeg oc bether a ſtubben i agher tha er hã hwerkẽ ra-ans mã eller thyff ther fore En fører han bort aff agher tha mo hin ther agher a ſecte hin ther tog hwat heller hã wil raan eller til thyffneth.

¶ Siqs messueeit De isto de populatore notat in c iur de im muũitate eccl'e ⁊ ff dc furt l vulgar § siqs sed si viator qꝛ i ca su necessitat hoc licet ⁊ cõmũicandũ ẽ ff ad legẽ rodiani de ia ctu l ij § cũ coð viij ð inpn̄cipio ⁊ ẽ casus i § si de pace tenẽda in usufru ⁊ cõcoꝛ § huius capit'i ibi sed si viatoꝛ per tex. ⁊ vi/ de isto § sed si viatoꝛ per glo.

¶ Sꝫ si viatoꝛ fuerit ꝯcoꝛ lex impial' cõstitutõe frederici dc pa/ ce tenẽda c vl ubi dꝛ ꝙ aquũ meũ possũ i alieno pabulo reficerẽ cõcordet etiã lex nrã infra hoc li c li § vlti.

¶ Om mã far mꝫ hiord i annẽ mãꝫ agher c xlviij.

Siqs venerit in agrũ alteri⁹ cũ suo stoodh vel hiord vl' vrath ⁊ deturpauerit ãnonã eius per vim tenet ei emẽdã xl marcaꝝ qꝛ illud ẽ plenũ her rewerck Sꝫ si aĩalia alicui⁹ venerint expꝛouiso in agrũ alteri⁹ ꝑ ignoꝛãtiã pastoꝛis tũc qui possidet aĩalia soluat alteri dãpnũ suũ et defendat se lege ꝙ nõ fuit volũtatis sue ꝙ animalia venerunt i a/ grũ eius Et siqs inuaserit cũ pecoꝛib⁹ suis pratũ alteri⁹ ꝑ vim qð dꝛ hioꝛdhẽ op qui possidꝫ pecoꝛa soluat alteri dampnũ suũ ⁊ emẽdet iij marcas Sꝫ si ex ipꝛouiso venerint in pratũ illius soluat tñ qui possidꝫ aĩalia dãpnũ suũ Sꝫ si anona fuerit deua stata enoꝛmiter tũc põt qui anonã possidet exequi illud per veridicos et testimonio bonoꝛum herre/ werck Sed qui pꝛo pꝛato incausatur defendet se per nessn i kyn.

¶ Om man far meth hioꝛd i annen manꝫ aghre Capitulum xlviij.

Far mã mꝫ hioꝛd ellẽ mꝫ stood ellẽ mꝫ vrath an nẽ mãꝫ aghẽ oc hioꝛdher hãs koꝛn op mꝫ wo loh tha er han skuldugh atbøde hãnũ ther foꝛe xl

mark forti at ther er fulth herrewerck En kōmer fæ i māz agher aff wode for hyrthens wangøme tha bødher hin skadhen effther ther fæet otthe oc giffue thes logh ath thz wor ey hans both at hās fæ kom ther i En om mā hiordher annē māz eng oy mz wold tha gialde han skade giald ther fæet otte oc bøde a tre mark En kōmer thz i aff wode bøde oc skade giald som føre er sauth Wordher korn so eth som sauth er tha mo hin ther korneth otte dele thz meth sandmē oc mz gode mēz witne til herrewerck.

¶ Siquis venerit Vide. nota in l hac actione ff Si quadrupes pauperiem fecisse dicit᷑ et cū notatis in l ff C ad legē aquileam. Item Nota q̄ qui devastauerit enormiter per vim annonā alterius est herrewerck vt hic et sup̄ li ij c xxxi siquis annonā Nota q̄ triplex violentia inuenitur in legisterio scz quando mulier vim passa fuerit vt sup̄ li ij c xvi Itē qñ aliquis delatus vel ligatus fuerit sine suo de merito vt s̄ li ij c xxx et c xxxi § iij Itē quando aliquis deturpauerit annonā eius per vim cum stood hors vel vrath vt hic de ista triplici violentia discernāt veridici in placito tocius terre vt notatur in locis prescriptis Nota de violentia notat᷑ que dicit᷑ mark woldh vt hic c xlviij. et infra li c et vtrū de tali violentia discernāt veridici notat᷑ hic vz c xlviij § iiij Item si aliquis fuerit ligatus cōtra legem de illa violētia discernant veridici vt sup̄ li ij c xxix et c xxx § iij Item de muliere que vim passa est vt iurabūt veridici vt s̄ c xvi li ij Item Nota q̄ de violentia q̄ fit qñ aliq̄s legauerit sua pecora i agro vt de illa violentia non discernāt veridici vt infra c li.

¶ Hwilkz er stood oc hiord oc vraath c xlix.

Duodecim pecora sunt hiord xij equi qui dicūt hors sūt stood xij porci sunt vraath Et si aliquis deuestauerit annonā alicuius cū paucioribus peco

ribus q̄z duodecim tunc non pōt illud exequi per herrewerck Tamē pro quolibet wold dz quis vel defendi p nefſnd i kyn vel ſoluere dampnū cū tribus marcis.

¶ Hwilkz er ſtood oc hiord oc vraath c xlix.

Mynne en xij nødh er ep hiord xij hors ſtood xij ſwin wrath En ødher annē mā annēs korn meth mynne en mz xij faes howeth ſo ſom ſauth er tha ma thet ep deles mz herrewerck En tho e for hwer woldh ſculle men anthen varies meth nefſn i kyn eller gialde ſkade effther met iij mark boodh.

¶ Duodecim De ouibus dicit l oues ff de abigeis q decē faciunt gregē qnīuqȝ porci gregem ꝺ quo in glo c i de elec cuz ibi notatis Nota hoc tū ꝓuiſo q in illuz dz dirigi actio qui ea ſcz pecora de domo rapuerit intellige etiā ſi fuerit minor xiiij annis vt in dolicapacibus quantū ad legis ſeueritatē intellige vel rapuerit hic Nota q delicta puerorū puniēda ſunt licet non adeo grauiter vt in maioribus extra de delic pue. c. pueris et hoc verū ſi ſunt dolicapaces et vbi malicia pubertatem anticipat Si vero non ſunt dolicapaces nullo modo puniantr ex legū ſeueritate qm̄ in pueris ſolz relinqui multū q in aliis ꝓuectioris etatis humane leges dicunt ſeuerius corrigendū de delic pu ſup̄ c r.

¶ Ferende qḋ etiam ꝓbatur in illis vbi malicia ſupplet etatem qui frequenter furta mendatia periuria q̄ peccata ſunt comittunt in quibus plena ē etas puerilis de delic pue c pueris de iſta materia require ſup̄ libro ſecundo capit xlix in tex. et in gloſa et capit xcv § vltimo et in glo et ſup̄ li ij c xlix. Siquis incauſatus fuerit in glo.

¶ Om intechte fa Capit l.

SI aliq̄s inuenerit pecora alicui9 i anona ſua l' prato ꝛ hoc viderit ille cui9 pecora ab illo au-

ferre sine volūtate sua Et si abstulerit ea pōt p'ea fieri raans mā Sʒ si i domū illi⁹ fuerāt deducta ꝛ ille qui ea possidet postea de domo sua rapuerit tūc pt qui domū possidʒ agere in eū p herrewerk Hoc tñ ꝓmiso ꝙ in illū debet dirigi actō qui ea de domo rapuerat et nō in aliū.

¶ Om interckte fæ Capl'm l.

OM ānnē mā tagher annē māʒ fæ i sȳth korn eller i sin egh oc kōmer hin weth ther fæet a anthn̄ i hegnet eller a farēde waie tha ma han ey tage thʒ fra hānū othen hās eghn̄ willie En tagr̄ hā thʒ fra hannū tha ma hā worde raans mā thr̄ for En kōmer thʒ hiem til hās hws ther thʒ togh oc tagher hin thet wth ther thʒ otte tha ma thet worde herrewerck togh sculle mē ey weth annen dele en weth thn̄ ther wtogh.

¶ Si aliquis Nota q̄uo in re ꝓpria quis pōt delinq̄re et pre-supponit' ꝙ quis ꝓpria anct'e pōt hmōi pecora includere cō-tra qd opponitur quia pingnorare pertinet ad iudicem ff de regulis iuris l non ex singulis ⁊cē nullus pōt esse iudex in ꝓ-pria causa C de iudeis et celicol'l nullus et ne quis in sua cau-sa ius sibi da in ru'ct in nigro solō ꝫm leges licitū est retinērē hmōi animalia ad ostendendū iudici sed ad pign⁹ siue auc. iudicis nō de quo notat' insti ad legē aquiliā C iohʒ ff e ti l cō-uictus nōne in spe ti de acto § i vꝫ sed pone.

¶ Om mā tøprer i annē māʒ agher c li.

QVicunqʒ cōpossessorē in mark ꝛ ligauerit sua pecora qd dicitur tøprer in agro alteri⁹ l' pra-to iudicatur magna violentia qd dicit' wold et te-netur resartire dampnum et soluere ius triuʒ mar-carū vel defendet se lege ꝙ hoc non p̄cepit fieri et

dampnū resarciat si cōfessus fuerit Sed viatori nō p̄nt negari equoꝝ pascua.

¶ Om mā tøpret i annē māz agher c li.

HWilkhē mā ther er egher opa mark oc tøpret sijth fa i ānē māz agher eller engh tha er thz wold oc er han skyldugh at gialde skadhen oc bøde at tre mark eller giftue thes log at hā bødh thz ey oc gialde skadegiald om hā ganger medh. En wa i farēde mā oc gest nime mē ey grees synne.

¶ Quicūq; sciō qr i domo curia vel orto fit violētia isti de iiu/ r̄i § sʒ ✠ lex cornelia cū ibi notat; Sʒ viatori cōcor c siq̄s messu erit s e c xlvij. Itē Nota qū veredica siue neffninga vocauerit qūo veridici vel neffningi q̄ p̄mo p⁹ instituāt sup cause p̄ns p̄mulgat; discernāt vel qd iuris sit corrigit per thord § lxij.

¶ Om mā drifber annē māz fæ i sin agher c lij.

SI pecora alicuius venerit in agrū alterius et ille qui agrū possidet vel pastor agri dep̄hēderit ea ꝛ voluerit ea in domū abducere qd dr in tage ꝛ nō pōt sʒ si incurrerint in lapidē siue lignū qd dicit steen vl' stawer et ita debilitatū fuerit vl' mortuū sed ille qui depulerit ea qd dicit gēde cōfessus fuerit recipiat ad se pecus mortuū ꝛ soluat pro eo aliud viuū eq̄ bonū absq; omi emēdat ille qui pec⁹ illud possidebat soluat anonā quaʒ p̄dictū pecus deuastauit Sʒ si occiderit illud cū armis q̄ dicunt odh oc egh tūc soluat quātū pec⁹ illud valuit viuū et insuper iij marck Et si confessus fuerit qui occidit et dixit se hoc fecisse ex improuiso soluat dāpnum et defendat se iuramento xij hominuʒ ꝙ factum fuit ex improuiso ꝛ non volūtate Sʒ si pasto

rem nõ habuerit pec⁹ illud nichil ꝓ eo emẽdet.

¶ Om mã draber annen manz fæ i sin agher cliij.

Fangher manz fæ i annen mãz agher oc kommer hin with ther korneth a eller agher hyrde oc wil thz fæ intaghe oc gidhẽ ep oc haffdẽ thz fæ hyrdhe eller fæet er, so kaeth oc løffuer a steen eller staffuer oc wordher ther lyth aff eller døør gãgher hin weth ther gendhe taghe thz dødhe til sig oc gialde anth so gooth ighen vthñ booth forthi ath thz haffde hyrde oc mã ther fæet otte hã scal gialde effther korn ther hin otte En draber han thz anthñ mz od eller mz egh tha gialde hã effther oc bøde a iij mark En gãgher hã wet drab oc kaller thz wode gialde effther skade oc giffue a xij mẽz eedh at thz wor wode oc ey at wille En wor thz hyrtløøs fæ bøde icke fore.

¶ Si pecora in § et si confessus quasi iste si Nota in § istius c. loquit᷑ d̃ iuramento xij hoĩm et nõ facit mentionẽ quo die ista lex vel consimilis dari vel solui dñt postq̃ȝ lex firmata fuerit nec vtrũ dies quo firmata fuerit debet cõputare iste declaratur effectus per thord in cor lxxxvi § i si ꝟ s̃ l i c q̇cũqȝ p ar ꝟ s̃ l ij c lxxx si exactor ꝟ e c lxxxi in fine Sed pecora pro ṗma pte est casus in l q̇nt⁹ ff ad le aquileã et fa l Si bos alienus de iniuris et damp da sed in hoc q̄ aliud aĩal datur est contra leges quia nõ datur aliud pro alio nisi in rebus hñtib⁹ sancticatẽ ideo in proposito sufficeret dari extimationẽ de quo per ciuũ in l ij C ad legem aq̇leã et notat᷑ in dctõ c bos Si pecora Nota hic incidit in penã pecuniariã ex lege et ip̃o iure vt hic in § i sed si occiderit et similit᷑ infra e c liij Ille qui Itez s̃ e c xlviij Siquis venerit § ij Itẽ sup̃ e c xlix Duodecĩ § ij in fi Itẽ Nota infra e c liiij Siquis eq̇tauerit Itẽ infra e c lvij quilibet § i Itẽ infra e c lxij minor § iiij et silr̃ infra e c lxiij siquis naufragiũ § ij in fi Itẽ infra e c lxvi hoc vocatur Item sup̃ e

c xliiij muli͛er Itē sup̄ e c xlij null; pōt Itē sup̄ e c xxxv Siq̄s cō-
cesserit Itē sup̄ e c xxxiij Siq̄s voluerit in p̄ncipio et § ij in fi.
Itē ali͛r e c xxxiij siq̄s vulnerat⁹ Ite xxxij c ꝓ ꝑcussione in p̄nci-
pio et in fine Itē sup̄ e c xxxi ⁊ xxx ⁊ sup̄ e c xxix et c xxiij qd̄-
cūq; Itē sup̄ e c xxij Itē sup̄ e c viij si hoīes Nota hic ī ist; ꝑscri-
pt; capitul͛ et gn̄alit͛ in oīb⁹ delict; Siq̄s ꝓmisit se ꝯuinci emē
dabit p̄mo iustā emendā ꝓ delicto ⁊ postea penā pecuniariaȝ
vt sup̄ e c xxviij Siquis ꝓmiserit.

¶ Om gordnithingh Capl̄m liij.

Ille qui vocat͛ gordnithingh emendabit regi iij marcas ⁊ bōdoni tres ⁊ insup resarciat dāpnū qd̄ intulit quia magna iniuria ē q̄ dicitur wold oc-cidere aīal illud quod cōpeditū est vel ligatū vl͛ ali quo alio modo impeditum est hoc ē thet ther lage hefft haffuer a sigh vel q̄ fecerit in aliqua speciali terra alicuius que dicitur ornū Ubicunq; quis occi-derit animal alicui⁹ siue in hegnet siue extra sēp eo efficitur gordnithing dunmodo pastorem habu-erit animal illud et resarceat dampnū et soluat re-gi tres marcas et bondoni tres.

¶ Om gardnithingh Capl̄m liij.

Gordnithingh bøder bode skade ther han gø rer oc iij marck bonde oc iij marck komghen forthi at thet er woldh oc ey wode at drabe thet fa ther hefft hafuer a sigh eller standher i bondēs ornū ther han a ene hwre som draber annē māȝ father hyrdhe haffuer hwat heldher hegnet eller vthen han gordnithingh oc scal effther gialdhe so som sauth er oc bødhe a tre mark bōde oc so kom ghen.

¶ Ille qui vocatur Spāle delictū habet speciale vocabulū Itē

vocabulũ et emēda ponunt' hic ad placitũ statuentis.

¶Om mã ridher annē mãz hest c liiij.

SJquis equitauerit equũ alteri⁹ sine voluntate sua soluat bõdoni tres marcas Sz si habuerit eũ in cōcessu l' cōductu et equitauerit logi⁹ q̃z promissũ fuit tamē soluat p quolibet by mark quod trãsiuit duas oras denarioꝝ donec efficiantur sex ore denarioꝝ Sz siue equitauerit sine licentia siue lõgi⁹ q̃z dictũ fuit faciat equũ sp adeo bonũ sicut eũ recipit Sz si equ⁹ mortu⁹ fuerit vl' macillent⁹ z venerit domũ top z tagel z ille iurauerit q̄ p ipz de turpat⁹ nõ fuit tũc nichil soluat p eo Sz si ɔcess⁹ fuerit dz redire absqz omi debilitate q̃ dr lyde q̃ in causat⁹ fuerit p istis cau͛ q̃ in istis duob⁹ capitul' sũt expresse defēdat se iuramēto xij hoim q̄ si nec voluerit se emēdare nec se iuramēto defēdere sz p misit se ɔuinci in placito cũ naams dom tũc p nulla istaꝝ causaꝝ emendabil' minus q̃z tres marce regi et iij bondoni.

¶Om mã ridher annē mãz hest c liiij.

HWilkē mã ther ridher ãnē mãz hest othñ hãs willie thñ ther hesthñ a gialde for iij mark bõdē En fangher hã mz willie anthen atleie eller at laan oc ridher lengher en melth wor føre ta͛bøde hã for hwer by mark ther hã ower reed sithñ e to øre pēninge til sex øre wordher En hwat heldher hã ridher uthen orloff eller lēgher en melt wor gøre e hesthñ so god som hã wor ther hã togh hãnũ En døør hesthñ eller worder mawer oc kommer

hiem top oc tagel oc thør hā ſwarie at thʒ wor ep
hās ſkyld tha gialde icke fore En wor thʒ laan ta
ſcal thʒ kōme ydelōſth hiem Hwo ſom ſectes for
the ſaʒe ther i thÿſſe to capitel er ſauth warie ſig
om hā dyl meth xÿ menʒ eedh En wil han hwer
ken bøde eller warie ſig ſo ſom ſauth er mē ladē
ſig ſøghe a thingi met naams dom tha bødes for
enghen thÿſſe ſaghe nipnne en iÿ mark bonde oc
iÿ mak konīghen.

¶ Siquis equitauerit Jſte pene ſunt volūtarie adeo bonū cō
cor l ſed michi § i ff cōmodati iuxta illud abſqꝫ ſatire debent
cōceſſa redire ymmo furtū cōmittitur l qui iumēta ff de fur-
tis et qd̄ hic de equo dicit̄ intelligit̄ de aliis rebus et naui et
ſimilibus et ratio eſt quia illud capitur ſiquis equitauerit cō
tinet ius cōmune ꝓbatur per legē pſcriptā qui iumenta ff de
furtis et ſup̄ li ÿ c xl neſſningi dn̄t iurare § Jtē ſi incauſat? an̄
iuramētum Siquis equitauerit Nota ſi aliquis obtinuerit cō-
ductiue ſiue conceſſiue ſiue aliquo modo conſimili domū vel
terrā vel equum ſiue alias quaſcunqꝫ res pōt eas perfruēdo
occupare vſqꝫ ad expletionem pacti prehabiti vel termini ſi-
ne pena legis cū iuramento ſi neceſſe fuerit ꝙ illas cū volun/
tate et licentia occupauit et non cum violentia vt primo de
domo patet ſup̄ li ÿ c xxxÿ vbicunqꝫ § domos Jtem de terra
ſup̄ li ÿ c lxxÿ qn̄ aliquis § pmo Jtem de equo vt hic in § ÿ.
Jtem de aliis rebus quibuſcunqꝫ vt ſup̄ li ÿ c xl neſſningi et ſi/
mile e li c lxi ſi aliquis § i Sed ſi conceſſus Nota ꝙ res conce/
ſſe dn̄t redire abſqꝫ omni debilitate vt hic nec poſſunt aliquo
modo amitti vt ſup̄ li ÿ c cxiiÿ § iiÿ Vn̄ vſus Abſqꝫ ſatire dn̄t
conceſſa redire.

¶ Om ſtood hors Caplm lv.

Qui hʒ ſtood hors habeat illas i clauſura q̄ dr
fold in ꝓprio mark et habeat ad eas paſtorē
ꝛ ſi h nō fecerit ſed deuaſtauerit p eas agros alioꝝ

qui dicũt wongh tunc pñt deponi i placito hoc est forlegges et si ille aliquod dãpnũ incurrerit postea qui eas possidz imputet sibi dũmodo hoc factũ fuerit in eoꝝ wõgh Sz siquis stodh hors apposuerit in illo mark in quo nichil iuris habuerit tũc pñt cõpossessores illi⁹ mark monere cũ ad hoc laghdeele hannũ ꝙ recipiat suũ stoodh ad domũ suã ꝛ si noluerit ꝛ ille postea aliquid dampnũ incurrerit imputet sibi ꝙ sine voluntate eoꝝ nõ pñt deuastare gramia eoꝝ nec annonã cũ suo stoodh Sed si aliquis emerit in alterius mark terrã aliquam causa fraudꝫ cũ vna marca vł duab⁹ vt sic deuastet eoꝝ mark cũ suo stoodh tũc pñt cõpossessores fm estimatõz auri cõpellere ipꝫ ita apponere ꝑut sustinere pt eoꝝ mark ꝛ apponeř ad eoꝝ ɔmũitatẽ sicut apponũť porci ad pascua qđ đr oldhñ et fm arbitriũ eoꝝ qui in illo mark habitãt apponanť qꝛ ipsi meli⁹ sciũt quot eoꝝ mark poterit pascere Sz si ille eque q̃ dicũť hors efficianť scabide ꝛ possessor eorũ noluerit eas fuare in terra sua speciali tũc pñt cõpossessores illius mark illas in placito deponere hꝫ ẽ forlegge ꝛ pellere eas i loca paludosa q̃ dicunť vpnd ꝛ intficere eas sine oĩ iniuria q̃ đr wide. et hoc idẽ iudicabiť de equab⁹ domitꝫ si efficianť scabide qꝛ morbus vnius cõtaminat alias.

Om stoodh hors Capłm lo.

Hwo som haffuř stood hors haffue thm i fold i sin eghen mark oc haffue til them hyrde wil han ey thꝫ giøre men ødher meth thm bondhens

wongh tha mwe the thm̄ forlegge a thingi oc fā-
gher hin nogher ſkade ſithen thet horſen a haffue
hiem giald om thz wordher i wongh En ho ſom
haffuer ſtood hors a thn̄ mark ther han haffuer ic
ke i ta mwe egher mē lagdele hannū til attaghe ſi
ne hors hiem en om hā wil ey oc fanghe the ſithn̄
ſkade wide ſigh thz ſelff forti at vthen there wil-
lie ma han ey heldher øde there grees a fellet eller
there korn mz ſtod hors En køber man a annen
manz mark for ſwÿg anthn̄ for en mark eller to
eller mere forti at han wil øde there mark meth ſi
ne ſtoodh hors tha mwe eier effther gudz wyrth
thing nøde hānū thil attaghe ſo til ſom mark ma
tole oc legge ſo til there fellet ſom ſwÿn legghes
til olden oc the thē i by boor wolde thz forthi ath
the wide beſt hwat there mark mo tole oc føde.
Vorde ſtood hors ſcabet oc wil then ther a ey gø
me thm̄ ſerlinge a ſÿt eghz tha mwe eghē thm̄ for
legge a thingi oc elthe thm̄ i dynd oc drabe thm̄
vthn̄ wide Thz ſamme er oc om thanne hors om
the worde ſcabet forthi ath thet fangher hors aff
annet.

Qui hz qr aīal nō tenēdū in iacturā et dampnū alimēti al-
terius iuſti ſi q̄drupes pauperez feciſſe dr ꝰ ceterꝫ ſciēd rō penſeē
mi ꝰ quia vna ouis morbida inficit aliā.

Hwor mā ſcal wedh løſæ Cap̄ lvi.

Pro pecoribus ſiue iumētis in agris vel pratꝫ
in domū ab ductis quod dr intaghz debet po
ni pignus ſcdm arbitriū vicinorꝫ qui dicunt granne
qn̄ publicāt eorū hegnet Sed tn̄ ille cuiꝰ pecꝰ dāp

nũ intulit pōt exponere quãtũ vult ꝛ iuret insuper cũ xij homib⁹ q amplius dãpnũ nõ intulit pec⁹ ei⁹ Itẽ nota q pignora tali mõ ipignorata si nõ fuerint redẽpta añ festũ oim scõꝝ tũc nõ tenent ad restitutõem qui habet illa.

Hwat mã scal wed løsa Caplm lvi.

For fa ther worder i tagz antheu i korn eller ẽgh scal lagepant forlegges so sõ egher worde om satte thñ thÿd the legge therẽ mark i hegnz oc so scal løß som the worde til eens føre En tha ware hin wet log ther skade giorde atlegge wth so møghz som hã wil oc swarie a mz xij mẽz eed at hãs fa giorde ey mere skade Worðher pant thẽ fore inteckt fa er sath ey løst for alle helligħns dag tha ware thet forgiordh.

Arbitriũ vicinoꝝ q2 tl'es melius sciũt sic alibi refert ad viciniã facit quosdã de pscriptionib⁹ Itẽ istud iuramẽtũ ẽ super fctõ alieno idõ deberz fieri p verbũ credit alias iurãs subiret anceps p iuriũ pꝫl videamus ff de in litem iurãdo.

Om gertzel Caplm lvij.

Quilibet dꝫ suas sepes sepire ßm arbitriũ oim cõpossessoꝝ ꝛ ßm q possidꝫ i villa ꝛ bool ßm iustũ funiculũ ꝛ p staff nõ sepiũtur nisi illõ sit for te fellet in villa tunc sepiet p eo seps que dr høffdegerde Itẽ nota q oẽs tenent p fundis suis qui inhabitati sunt hoc ẽ bogdhjer facere sepes Sꝫ p fundis nõ inhabitatis q dicũt ohpgde i villa tenet ille q possidet facere sepẽ q dr høffdegerde ꝛ ceteri vicini qui dicuntur granne faciunt sepem a latere si sit incidenda q dicitur om a faller et qui nolu-

erit ſepem ſuam facere infra illā diem quam pꝛefi
gunt cōpoſſeſſores ſoluat penā pecuniariam que
dicit̄ wide ſc̄m arbitriū eorum quod arbitrati ſunt
Sed ſi nec voluerit ſepire nec penam pecuniariaꝫ
ſoluere tunc vicini eius qui dicūtur granne dn̄t ali
cui iniungere ꝙ agat in eum ex ꝑte omniū eorum
et conuincere euꝫ ad tres marcas tam bondoni q̄ꝫ
regi.

¶ Om gertzel Caplm lvij.

HWer mā ſcal ſin gard gerde ſo ſom alle eghē
giffue ia til oc ſo ſom hā a i by oc bool effther
reth reb En for ſtuff gerde mē ex othn̄ thꝫ er forte
fellet i by tha gerdes ther for høffdegerde Alle mē
ſculle gerde for ther tofſte ther bygd ere en for v-
bygde tofſte i by gerde hinſther a høffdegerde oc
alle granne ſidegerde om a faller En hwo ſom ex
wil gerde ſin gard a then lagdagh ther eier leggē
gialde wide ſo ſom wide legghes En wil han ex
gerde oc ex wide gialde ta ſculle grāne befale en
mā om alle there dele oc søge hin meth dom til iij
mark booth bōde oc ſo komghen.

¶ Quilibet debet quod omnes tangit ab omnibus eſt appro-
bandum Itez ratio finis ꝓpter contumatiam ſic ciuilit̄ ꝓpt̄
contumatiam fit miſſio in poſſeſſionē de do et cōiu. § prout
ſꝫ criminalit̄ ad ānotatōꝫ bonoꝝ p glo c veri ſuper v̄ ꝓbatū de
dolo et contuma.

¶ Om agher gardh Caplm lviij.

QVilibꝫ tenet̄ facer̄ ſepē q̄ dr agr̄gard ſicut hn̄t
terrā ad eſtiātōꝫ auri ſꝫ ꝑ ſtuff nō ſiūt ſepes
Itē ſi forta q̄ dicit̄ felleth vni⁹ occurrerit alterius

begnet tunc dñt ille quorũ forta est et fellet eriger
dimidietatẽ sepiũ et illi qui possident wongh reli-
qua dimidietatẽ ita exhibeat vterqz alteri equali-
tate que dicit iaffnz qnia qd nũc impeditur vni pti
anno futuro impendet alteri z si ita contigerit q l'
illi qui possident hegnet vl' illi qui possidẽt fellet no
luerit facere dimidietatẽ sepiũ tũc illi qui possidẽt
wongh si icurreret aliqd dampnũ pter debilita-
tem sepiũ ppriaz imputent sibi ipi Sz si dãpnuz
aliquod incurrerit pter sepes hoim alteri9 mark
siue illud pueniat de aialib9 ppriis siue alienis
tũc soluat ille dampnũ illarũ qui debuit sepẽ ꝯstru
ere Et si nullus recognouerit se sepẽ illã possidere
per quã dampnũ illatũ est tunc dñt sepes per funi
culũ distribui et ita agnoscetur cui seps illa perti-
neat z super quẽcũqz iustus ceciderit funiculus nõ
habeat potentiã defendendi se lege sed soluat pe-
nã pecuniariã si prius fuerit arbitratũ et insup to
tũ dampnũ Sed si nec voluerit sepẽ facere nec il
lum exponere qui facere deberet tuuc dñt illi q pos
sident wongh iniungere alicui de ipsis vt eis extor
quet iusticiã Et si sniam sustinuerint hoc ẽ tolethe
dom qui sepes debeãt facere tũc quilibet conuince
tur ad iij marcas regi et totidẽ bondoni.

Om agher gard Capitl'm lviij.

Wonghs gardz gerde hwer man so som han
haffuer gulsh wyrthingh i by mẽ for stuff ger
des icke en om so wardher ath en bys fellet faller
a moodh annẽ bys hegnet tha sculle hine ther fellz

eie rese halff gard wet hine ther mongh eie oc hol
de so iaffnet forthi at the ther nw haffue sellet sã
ghe at aare hegnet oc thyrffue ta thñ sãme iaffnz
weth om so wordher at anthen the ther hegneth
eie wille ey gerde halff gard oc holde iaffnet the
ther mongh eie fange the skade gømẽ there eghñ
gardh haffue hiem giald en fanghe the skade aff
vthen marks men gard e hwat heldher aff there
eghz fæ eller aff andre mẽz fæ tha gialde hin ska-
den effther then garden sculle gerde En om engẽ
mã kennes weth thñ gard then skadẽ gøør tha sc
ulle marke men rebe garde oc wide hwem hã hø
rer thil oc then ther reth reb faller a han haffue ey
wold til atbiwde log for sig mẽ gialde so wide sã
fører wor wetherlauth oc gialde effther skade gi
ald En wille the ey gerde oc ey wtlegge thñ ther
gerde sculle tha sculle the ther mongh eie bede en
mã om aff thm̃ selffue atfly thm̃ reth En tole the
dom tha faller hwer there ther gard sculle gerdhe
til iij mark bonde oc iij mark komghen.

Quilibet teuetur ratio assignatur vt s̃ c primo.

Hwr lenge gerd scal stande Caplm lix.

SEps que fit pro siligine debet sepire añ pasca et
pro alio semine qd dicit moor seed debet sepiri
añ pẽtecostẽ et debet stare ad festũ michaelis nisi
ita sit ꝙ oĩs anona pri⁹ fuerit inducta et collectã et
qui prius diripuerit sepẽ suã soluat oĩe dampnuz
qd propter ablatiõem sepis sue fuerit illatũ.

Hwr lenge gerde scal stande c lix.

Thā gard thī for rogh sattes skal wære gerd om poske ellī føre oc for war seed om pinc-dag oc scal stāde til scti michael' dag vthā alt korn kōmer føre ind hwo sō gard føre vptagī gialde effther al thā skade ther giømē hās gard giordes

¶ Seps q̄ fit Nota sepes q̄ dicūtur rogh wongh gerde dñt sepiri añ festū bti martini Sepes aūt q̄ dicūt worsede gerde dūt añ festū valburgis sepiri Thord § xliij quia terra sic requirit in crescendo et metendo.

¶ Om abeldhgard Caplm lx.

Quilibet debz sibiipsi suū pomeriū z suū kool-gard z suū tofft gardh suare cum sepe sua si voluerit habere eā in hegnet z hoc pro omnib⁹ a-nimalib⁹ hoc ē for all kyns fæ nisi p capris bob⁹ z porcis qui dicunt̄ gardbryder q2 debet cōuīcere bō donē ad hoc vt seruat suū gard brydher De istis cu-rijs supradictis nō pñt aialia induci qd dicitur inta ge nisi solū capre vel nisi q aliqd aial depositū sit in placito hoc est forlagth Sed si aliquis violēter intrauerit pomeriū alicuius vel koolgardh et fura tus fuert caules vel poma pro hijs adeo bene pōt fieri fur ac si furatus fuisset alias res Sed si ali-quis amiserit vestes suas in pomerio alteri⁹ nō pt agere in eū pro raan.

¶ Om abelgardh Caplm lx.

Abelgard oc koolgard oc tofftegard scal hwer man sig selff witthe mz sin eghā gard om hā wil haffue thīm i hegnet oc worthe thz for alle hā de fæ vthen for gedher ene oc for garbrydher so sā

er øxen eller swijn forti at han scal dele bondhen til atgøme sine garbrødher Aff thijsse garde ma ic ke fa in taghes othñ gedher othñ at thz er forlagt a thingi En brødher nogher mã annẽ manz abel gard eller koolgard oc stiel kool eller eble tha ma han ther fore worde thiwff so som han stole i hãs hws andre coste En misther man sine kladher i annẽ mãz abelgard tha ma han ep søghe ther eff ther mz raan.

¶ Quilibet deb; statio qr quẽ tãgit emolimentũ tãgat ꝛ em? sed si aliquis qr in ill' reb? vñ mittit̃ furtũ ar l vulgar; § sz si qs et § q furti et l vex § eox ff de furtis sz si aliqs rõ qr dedit opam rei illicite iõ imputet sibi dampnũ l ð c clerico de homicið c cõtinebat̃ ff de regulis iuris l culpa.

¶ Om vraagh Capitlm lxi.

Vraagh id ẽ res aliqua q̃ dicit̃ vraagh terre cõ pulsa quam null? qð dr effther kõmer regis ẽ quia ipse possidet omnia littora que dicuntur forstrãdh et illud quod nullus alius possidet rex possidet.

¶ Om vraagh Caplm lxi.

Vraagh ther til land kõmer oc enghen mã kyl gher eller kõmer effther thz a komghen forti at komghen a alle forstrandh oc thz ther enghen ma eie thz a oc komghen.

Vraagh.i.res aliq̃ ꝛc̃ Nota ꝙ rex ꝯm hanc legẽ possidet oĩa littora que dicũt̃ forstrandh vt hic et ĩfra c c lxij in magna glo in fine hoc verũ nisi terra vni? cõcurrit ad aquã cõmunẽ tũc aqua ẽ regis et alter retinet terrã ex q̃ sequit̃ ꝙ piscatura est regis sz illa terra nõ ꝯuiat piscatorib? nec ad intrandũ nec ad rechia l' casulas sine licẽcia possessoris vt sup̃ li i c liij in glo.

Res aliqua Regis est hoc videtur cõtra l i C de naufragiis li x et ꝯtra auct' nauigiã C de furtis nec videtur valere ratio Regis quia littora maris nullius sunt sed omnibus communia isti de rerum diuisione § et quidẽ sed respõdet' ꝙ istud est equuz ex quo non apparet alius dñs et si tũc exactor caperet ꝯtra illũ essent iura allegata cõsultũ eẽt tamẽ i foro anime ꝙ aut totum aut pars distribueret' impios vsus in remediũ fideliũ aiaꝝ ar auct' dñis C cõmunia de successionibꝰ.

Hwilkhet wraagh er Ca lxij

Minor piscis ꝙ̃z sit stpri nõ vocatur wraagh sz qđ in possessione alterius fuerat sed oĩs res q̃ possideri põt et potuit et poterit regis est si nullus sequit' qđ dicit' kõmer effther Sed piscis quã vnꝰ homo portare põt sicut est delphinꝰ et hel et eoꝝ similes vel minores nõ iudicant' wraagh Sz maiores pisces sicut sunt styriones ceti et lifft et eoꝝ si'les quos vnꝰ hõ portare non possunt vocantur wraagh et rex eos possidet Itẽ qui cetũ inuenerit anteq̃z ab eo sustulerit indicari debet exactori z habere ꝓ labore suo quantũ portare põt si pedester sit si equos pondꝰ equi si plaustrãs pondus plaustri z si quis inuenerit eũ qui habet nauẽ debet tollere quantũ nauis illa portare põt z maior non dz nauis esse et postq̃z ille primꝰ sustulerit ꝑtem suaz nullius debet inde aliquid auferre sine volũtate exactoris Et si aliquid inde accepit sine volũtate exactoris et postea incausatus fuerit vel exponat qđ recepit et insuper emẽdet iij marcas vel defendet se iuramẽto xij hoim qui dicunt' lagefeste mẽ de eadem prochia in qua habitat Sed quicũq̃z exactor cetum habuerit vel acquisierit et regi non tulerit

inde ꝑtem suam amittet exactionẽ suam.

¶ hwilkhz wraagh er Caplm lxij.

Minne fiske en skyri er ey vraagh En hwat sõ i annẽ mãz hefft haffuer waret so som er kyj ste eller tømmer ellr̃ klæder ellr̃ nogher thing ther mã kẽner at i hẽdher haffuer waret kõmer engn̄ mã effthr̃ tha er thz vraagh oc a komghn̄ En fisk ther en mã ma bære so som er marswyn oc hel oc thes lighe eller mynñe thz er ey wragh for othn̄ sky ri ene forti at hwalff oc list oc skyri oc alle store fis ke ther mã ma ey bære theære alle wragh oc thm̄ aa komghn̄ Tho hwo sõ hwalff hitthr̃ førft han scal før en han tagher noghz aff sie ombosmã thil oc haffue for syt arbeyd om hã er gãgher mã sin byrde ridẽ mã heste byrde aghñde mã woghn̄ las oc kõmer mã til meth skib haffue skibs farm tho ey støre skib en sex arer thz er tre aare a hvert bord Sidhn̄ thn̄ første haffuer aftaghz sin lod tha scal enghen̄ mã aff tage othn̄ ombusmã loff En tagr̃ noghn̄ mã othn̄ hãs orloff oc giffur̃ ombosmã hã nũ saagh lade wt anthn̄ so møghz som hã togh oc bøde a iij mark eller giffue xij mẽz eeth hwilke sõ hã kã fanghe i thz kirke soghn̄ sõ hã boor i oc tho lagh feste mẽ En hwilkhn̄ ombosmã ther hwalff foor oc ey fører komghn̄ sin lod aff miste sin leen.

¶ Minor piscis Quia domĩa nõ debent esse sub incerto sed cõ tra mare est oim et omnibus cõmune sic etiã piscis isti de re rum diuisione § et quedã vide glo ibidẽ in v̇ ꝑ hoc littora Itẽ alia que hic statuũt sunt volũtaria et equa Utrũ mare põt prescribi cũ sit cõmune omnib⁹ Nota licet mare sit publicum

sicut et flumē tantum dominiū maris potest precribi tāto tē/
pore cuius initij meōria non existit vt l usum aque et l diligē
ter C de aque ductu li xi sicut dicit de venetis et ianuensib9
q prescripserunt etiā mare principe sciente et patiente Item
aliquis potest pscribere ius piscandi in loco publico et iure vt
possidetis ar l si quisq et l sane si mare ff de regulis iuris Itē
qualiter flumen potest esse publicum pprietate et usu quan
doq pprietate non usu quandoq usu non pprietate pro istis
li i C fossa ff de fluminibus et ne quis in flumen ff de loco pub/
lico fruendo li i in principio glo ij Item si delictum sit cōmis/
sum in mari qui est in proximo loco hebet cognoscerre C de
classibus archatibus l unica li xi sicut in simili tenet io an c
ubi periculum de elec in vi de electione pene mortui que spec
tat ad ciuitatem proximam et si distarent equaliter a duo/
bus dominijs locus est preuentionū ff de iudicijs et ne quis l
siquis postea et in simili per io an in nouellis de obliga ad ra
tionem c i vel ambo dm similis ff communi diuidendo l ar/
bor § de vestibulo.

¶Item ff ne quis in loco publico l littora vbi dicitur q littora
sunt populi romani Respondetur hoc verū quo ad iurisdictio/
nem ita si glo super v littore insti de rerum diuisione ¶Itē
rex datie est rex liberi nemini subiectus sicut dicit bar. de ci/
uibus ciuitatis si te promissiue ideo sicut ibi populus est prin
ceps in sua ciuitate ita rex hic in suo mari bar ne quid in lo
co sacro l in iniuris.

¶Item cursus aquarum flumina et littora pertinent ad eū
qui habet regalia vt x coll' que sunt regalia c i et notatur in l
ij in principio ff ne quis in loco publico et per bar in l i ff ne
quis in flu publico.

¶Om skibbroth Capitulū lxij.

Siquis naufragium passus fuerit et illi qui fu
erunt in naui viui venerint ad terram nullus
exactor vel alij presumant contractare res eorum
illis inuitis anteq ipi eas resignauerint hoc ē føre
the selffue ita q nullo modo possunt eas recupe-

rare hoc est bierghe nec per se nec per alios merce
de conductos nec aliquis presumat impedire ali-
quos quos ꝓpter mercedem possunt conducere.
Sed si testimoniū eorum affuerit ꝙ vel exactor ł
famulus suus vel aliquis alius spoliauerit eos re-
bus illis aliquibus vel inhibuerit vt nullus iu
uet eos anteq̄ȝ resignauerint careat exactione sua
et exponat quod de bonis illis recepit ꝛ emēdet iij
marcas Et si aliquis alius spoliauerit eos primo
exponat quidquid inde recepit et insuꝑ soluat regi
tres marcas ꝛ alias tres soluat illis.

¶ Om skibbroth Capitulū lxiij.

Brysther man skib oc er folk a oc kōme lemen-
de til landz haffue enghen man wold til atkō-
me neer there coste hwerkhen vmbosman eller an
nen man før en the kunne thet selffue engelwn-
de bierghe anthen meth thm̄ selffue eller meth leie
men oc hwerkhen vmbosmā eller annē man haff
uer woldh thil ath formene them thȝ folk ther the
mwe atleie fanghe En wordher ther sandh wi-
thnes byrd thil at vmbosman eller hans swene rø
wer then affnogher there costhe for en the ower
ghiffue thet selffue eller forbiwdher folck athiel-
pe thm̄ thē the mwe fāge atleie miste sijth leen oc
ladhe thet wth ther han togh aff them oc bødhe
for fulbødher En røwer nogher annē man them
lade wt alt først ther han tog oc bøde a iij marck
them oc so komghen.

¶ Naufragium. concor. l primo ¶ de naufragijs li xi cū auct

nauigia C de fortis v est cõstitutõ equissima licȝ pessime ser/
natur vide c excõmũicationi cũ glo de raptorib⁹ qualiter in
curcũt excõmunicatõeȝ ipo fctõ hoc verũ qñ prius sunt moni/
ti de quo guil in repertorio aureo ti de sen ex § casus quibus
ipo iure est excõicatus vide etiãglo in c dispensatiõis ij q vij
in v despicimus Itẽ spoliantes naufragos fm leges terre tã-
q̃ p styghroff cõuincũtur et eodem modo puniãtur vt in cõ-
stitutione cristoferi regis § xxx.

Om falsk Capitulum lxiij.

Si imputatũ fuerit alicui q̃ sit stigman vel q̃
falsarius sit vel incẽdarius sit q̃ dr mortbren-
ner debet defendi p noiatos in hæreth hoc ẽ cũ tri
bus hominib⁹ in quolibet fierthing illius hæreth ȝ
illos debet exactor noiãre vl' ali⁹ qui est wuildugh
qui nec est cognat⁹ illi⁹ qui agit in eũ nec alterius
Itẽ nota q̃ incausatus põt tali modo in ista lege
manifestare inimicos suos q̃ nullus defendi coga
tur vel debet per inimicos suos Sed qui nomina
ti fuerint vel debent incausatum absoluere vel dã-
pnare hoc est swærie thil eller fra quia nullus po-
test alium silendo dampnare ad mortem vel ad
absolutionem et tamen anteq̃ȝ nominati fuerint
debet iniuriam passus contra iniuriantem eodem
placito iuramentũ suum exponere ȝ nisi iurauarit
nõ teneãtur noiati discernere.

Om falsk Capitulum lxiiij.

Hor falsk oc formortbrãd oc om mã wides at
hã er stigmã skulle mẽ wæries mȝ hæretȝ nefl
nd thȝ er at'tre men aff hwer fierthing thẽ i thȝ hæ
ret ere thẽ skal umbosmã eller en wuildugh man
ther icke a selff i the dele oc ey a byrd hwerkẽ wet

hin ther ſaagh giffuer oc ey wedh hin ther for ſa-
agh er Then tho for ſaagh er han maa i then
logh wrætthe ſine openbarlighe wuẽner ſo ſõ føꝛẽ
er ſauth forthi ath enghen man ſcal nødes thil at
wærie ſig meth ſine wuenner The oc ther neffde
worde the ſculle anthen ſwærie hin ther for ſaagh
er til eller fra forti at men mwe enghñ man døme
thyendes enghñ mã kan oc ſãghe hæretzneffn aff
annẽ othñ at hã ſwærer hannũ gerning i hand aff
ſin hals eller aff ſin xl mark.

¶ Si imputatũ inimicos concoꝛ auctꝛ ſi dicatur ℭ de teſtibus
de hoc ſup̃ primo li c i abſoluere concoꝛ l preſes ℭ de ſentẽtijs
⁊ inter locutionibus omniũ iudicum ſilendo quia ĩ criminali
bus probationes debent eſſe aptiſſime per l ſciant ℭ de pro
bationib⁹ et ſup̃ li ij c vij ſi diſcordã in glo et li ij c cv in glo ali
qui textus habẽt thoie i teſtari i nullus poſt aliũ conuincerẽ
ſm iſtas leges per teſtes ad dampnationẽ vite vl' xl marcaꝝ
Si imputatũ Nota hic de vltimo § huius capituli quaſi in fi.
ibi et tamẽ anteq̃ ⁊c ſic ſimile ſup̃ li ij c xl neffnigi § vltimo
in textu et in glo Nota cõquerens cauſas aliquas ſi ꝓmul-
gauerit ſup quib⁹ denominati qui dicuntꝛ ſtockeneffend fece-
rit de nominari et poſtea omnino non fuerit cauſam ꝓ ſecu-
tus tunc ſoluat bondoni tres marcas et regi ſex tamen anq̃
nominati fuerint debet iniuriã paſſus cõtra iniuriãtez eodẽ
placito iuramentũ ſuũ exponere et niſi iurauerit nõ teneantꝛ
diſcernere ſtockneffned et tertio placito dñt per duos fillingh
moneri ad diſcernendũ Thorð § ix vel vij Nota de duob⁹ fil-
lingh textus legis nõ loquitꝛ ⁊ iõ defectus ille corrigatꝛ p thorð
§ vij et § xxij ſine quibus duob⁹ fellingh nullus iniuriã paſſ⁹
pro greſſũ ſm legẽ habere poterit p veridicos ſiue neffningos
vt etiã ſup̃ li ij in pte declaratꝛ c xl neffniugi in glo Itez Nota
q̃ proſecutio omniũ cauſarũ ſup quibus tenentꝛ ſtocke neffnd
diſcernere debẽt fieri per tria placita thorð § x Si imputa
Nota text⁹ nõ loquitꝛ de ſtocke neffn et etiã ſi nõ fuerint xij in

placito et ideo defect⁹ iste corrigitur p correctioꝫ thord § xxxix
Nota in § ultimo istius capituli scilicet tamē anteꝗ̄ nomia
ti fuerint etc. et simile ius est de nefningis i causa rapine ut
sup l ij c xl nefningi § iij et ulti et c xli qui iurauerit si impu
tatū Nota ista sunt crimina excepta accionis vel crimina ex
cepta scilicet crimē per iurij falsi testimonij incestus sortilegij
crimē falsi raptoris ūgis et monialis furti lese maistat⁹ pctī
contra naturā symonie sacrilegij intrusionis homicidij heres
prodictōis pr̄ie et alia similia pctā vel crimina que post per
actā pniam ipso iure irrogant infamiam sed io iij q iiij § por
ro et per ber dicit reuum e nisi cum pridē § pter conscien-
tiam ū dumtaxat et ibi melius per hosti et de actu e cuꝫ per
manconella super v quia laycus per ber et infra e c de cetero
scꝫ de testibus dicit i per hen. et c q̄m idem e ti per heu. et
utrum infamia talium criminū abrogatur per purgationeꝫ
patet sup li ij c xxviij qui scrutinium in glo et hic
¶ Nota similiter secūdum hosti de purga ca c extuarum ꝙ si
infamia post purgationeꝫ non cessat sed magis vehementi⁹
inualescit tunc non abrogatur sed de iure potius iterato pur-
gabitur ut in c ceterum et c preterea de testi cogend et c pa-
storalis de excep et c li qui matrimoniū accusare pn̄t et ratio
est qui de nouo emergunt auxilio indigent ff de interrogato
rijs actionib⁹ de etate § ex causa et noua res nouum consiliū
et remedium exigit ff de ventre inspiciendo li i in principio et
si noua causa allegetur puta quia fideiussor mortuus sit ite-
rum erit equū prāre cautionem ff ut in possessionē legatoꝝ
l plane et nouis morbis noua consueuit antidota preparari
extra de iura calump c ceterū et l ū c ut cōstituet hec ber de ex
cep c pastoralis in v de nouo.

¶ Hwilkhꝫ falsk er Capl'm lxv.

Si quis posuerit incudeꝫ et stabel et percusserit denarios sine voluntate et mandato et cōbusserit falsum argentū et emit et vendit aliqnas res cum denarijs quos scit esse falsos vl' cum falso argento hoc totum vocatur falsk Item nota ꝙ qui

fecerit falsum man⁹ eius erit in ptāte regis et qui
habuerit ex eo falsū tenet habere recōpēsatoꝫ dāp
ni qđ dr skade giald Sꝫ si aliquis decept⁹ fuerit ꝛ
recepit ab aliquo ignorāter falsū argentū vel fal-
sos denarios et portauerit eos ad monetariū vel
aurifabrū qui scit discernere ꝛ noluerit cū eis emere
anq̄ꝫ sciat vtrū sit falsū vl' nō tal' non tenet vocari
falsari⁹ sꝫ agat in illū q̇ dedit ei falsū ꝛ ille q̇ soluat
ei dāpnū suū vl' defēdat se lege et falsum tn̄ rema-
neat sub testimonio bonoꝝ vbi fuit inuentū ꝛ nū-
q̄ꝫ emat pro eo de cetero nec exponat venale sꝫ vl'
dꝫ abijci vel cōminui l' in mare deijci ita q̧ null⁹ in
ueniat illud de cetero.

¶ Hwilkhꝫ falsk er Capl'm lxv.

FAlsk er thet om mā setther steth eller stabel oc
slaer pēninge vthen komghn̄s orloff eller hās
both oc brenner falst sølff Hwilkhn̄ mā ther falsk
gør eller met falsk wordher fwnnen eller for falsk
word feld met loghn̄ tha a komghn̄ hās hand oc
han ther falsk feck haffue aff hannū sin skade gi-
aldh En wordher mā nogher swegen oc fāgher
falst sølff eller penninghe oc ber then til mynther
eller gulsmedh eller annen man ther skøn kan a at
skode oc wil ey købe mꝫ før en hā haffuer prøwꝫ
om thet er falske eller ey tha er han ey skuldugh at
hede falsker En om han wed sin købe mā tha gif
ue hannum saagh oc haffue aff hannum anthen
skade gialdh eller logh oc falsketh bidhe meth wi
thnes byrdh ther som thet wordher hijth.

Thz falsk ther so wordhē kwnnz scal ep merē vt ghiffues men scal anthen brennes eller i syndher hugghes eller i haff kastes so at enghen mā thz nyde maa.

¶ Siquis posuerit Vide li i C de falsa moneta vbi pene ponū tur sed si deceptus q̄ ignorantia eum excusat per dctām li i ibi vbi dn̄s ignorans Nota q̄ istud capit̄ siquis posuerit incu dē extractū ē de legib⁹ ip̄ialib⁹ C de falsis ministris ꝛ C de fal sa moneta causa adiecta.

¶ Om mordbrand Capl'm lxvi.

Hoc vocatur mordbrand qñ aliquis sub nocts silentio vel alio mō clancl'o ignez supposuerit domui alicuius et si deprehensus fuerit adiudica bitur morti et dampna illata resartōnant̄ de bons eius et insuper xl marce soluant̄ bondoni sed si cō uictus fuerit legaliter pro illa causa soluat damp num et fugiat de terra donec rex fecerit secū gra ciam suā.

¶ Om mortbrand Capl'm lxvi.

Thz er mordband om mā anthen om nathe ti de eller i løn far til oc setther ildh i manz hws mordher hā taghen wed sodane gerningher tha haffue han forgiorth sin hals oc skadhen gialdes effther aff hās gootz oc xl mark bondhū En wor dher hā feldh at loghn ta gialde effther the skadē oc rymme selff landhz e til konūghn gører ānē na de medh hannū.

¶ Hoc vocat̄ Pro isto c ꝛ sequti facit C qñ lite siue i vindi l i ꝛ ij ꝛ c int̄ de imūitate eccl'e Nota istō c hoc vocat̄ mordbrandh ꝛc̄ extractū ē de legib⁹ imp̄ialib⁹ scz ff nouis li ix ti ix scz de in cēdio rapina naufragio e sil'r seq̄ns titul⁹ scz de stigmā.

143

¶Om stigman Caplm lxvij.

Ille vocatur stigman qui vel iacens in silua vel vmbraculo qd dicit skiwl vel in cāpo vel iuxta viā et spoliauerit equitatē vel plaustrantē vl pedestrem et fugerit cū rebus illis ad latibula sua et zelauerit et si deprehensus fuerit in factō illo adiudicabitur morti et portio sua soluatur regi Sed si cōuictus fuerit per legē resarciat dāpnū de bonis suis qd intulit et xl marcas soluet bondoni z caput eius erit in potestate regis qz quilibet tenetur roborare pacē.

¶Om stigman Caplm lxvij.

Stigman er then ther anthū liggher i skow eller i skiwl eller a hede eller a farne waie oc røwer anthen ridende eller agende eller gāghende oc søgher mz thz fielsther oc løn wordher han taghen wedh the gerningher tha haffue forgiordh sin hals oc sin howz lod wed komghen En faller han atloghen gialde effther skadhen aff sÿth eghz gootz oc xl mark bōde oc hā ware selff i komgūs wold forti at fred scal hwer mā styrcke.

¶Ille vocat stigmā De isto c sup c primo et in vsu feu. c de pace tenenda § publi.

¶Om hedhe brenne Caplm lxviij.

Si quis supposuerit ignē in campo et incenderit alterius orthefangh sicut ē mirricas vel glebas q dicunt torff vl si ignis accensus currendo excendat ad siluā et eaz deuastauerit tunc soluat ille dampnū qui ignem portauit in campū licet nichil pposuit cōburere nisi qd suū erat speciale vl omni

bus esset sine dāpno Itē si ignis ille extēdat̄ in vil
lā domū alicuius tūc idē est iudiciū Sz si pastor vl'
marcenarius aliquis qui nō est in cōmunitate cuz
bōdone ignē in cāpū portauerit z inde tūc euene-
rit aliqd̄ periculū non tenet̄ bondo resarcire damp
nū illud sed si hoc fuerit iputatū sibi defendat se ꝑ
neffn i kyn ꝙ nec rogauit illd̄ fieri nec p̄cepit. Ta
mē cauci? est ꝙ nullus supponat campo ignez nisi
ex volūtate omniū vicinoꝝ qui dicunt̄ granne vel
cōpossessoꝝ vt ita destruant terrā que vocat̄ mose
vel cāpū et personaliter aderāt et diligēter caueāt
ne ignis ita incessus inuadat alterius mark z dā
pnū aliqd̄ irrogat Etsi accens? fuerit ignis in cam
po oni? ville qd̄ dicitur by mark tūc possessores il
lius by mark vbi ignis accensus primo fuit si dāp
nū fecerit vel soluāt dampnū vel exponāt illū qui
primo ignē accendit.

Om hede brenne Capl'm lxviij.

Setther mā ild i hede oc brēner māz ytthefāgh
op so som er anthū liwng eller tørff eller om
hā løber i skow oc brenner oc spiller skow tha gial
de hā skade effther thī vtbaar ildhū tho at hā ac-
thz icke at brēne othū syth eghz ellr̄ thz ther skade
løs wore løber oc thū ildh i hws ellr̄ i by ta er thz
slicth sāme En bar byrde eller āneth hion ther ey
er i bōdhūs fellighwt ild othū hās with oc othen
hās orloff oc kōmer ther nogher wode aff tha er
bōdhū i skyloug atgialde thz. Vil tho nogher mā
wide hānū thz tha giffue for neffn i kyn at hā thz

ep bath eller ep bøødh Tho er thz warleer at ènge mā setther ildh i hede vthn̄ at alle eier worde sam sette om atbrenne anthn̄ mose eller hede oc gāge selffue met oc wocthe at ep kōmer ild i annē maz mark thm̄ til skade en om ild settes i hede a en by mark oc gøre skade a ānet by markt the eier thr̄ a thn̄ by mark bo thr̄ ild settes først i gialde āthn̄ eff ther skade eller legghe wt thn̄ ther ild sette i først.

¶ Siquis posuerit Vide l siquis fumo § qd dicitur ff ad legem aquileā Nota istd caplm Siquis posuerit ignē vc̄ extractū est de legibus impialib? scz ff nouis ti de popularib? actōnibus. Nota cesquahedhe Mirica mosa s3 brico dr qp ē idē qp genesta Siqs imputatū Nota in isto c ē defect? qr text? iste nō loquit de kerbrynne skogh flar et silr nō loquit vtr dephensi in delic to hui? capit'i captiuari debeāt et excorriari et iste defect? cor. in cor Thord § xlij.

¶ Om noghcr wider annē at han haffuer forgiorth hannū Caplm lxix.

Si aliquis imputauerit alicui qp eū destruxerat cū sortilegio z incausat? cōfessus nō fuerit q3 uis agens cōiecturando sibi imputauerit tunc alr̄ defendet se cum nominatis in prochia pro aduersario et similiter pro epo.

¶ Om nogher vidher annē at han haffuer forgiorth hannū Caplm lxix.

OM man vidher annen mā at han haffuer forgiort hannū meth troldom oc gāgher hin ep medh ther secthz wordher oc getther hin hānū a hand ther secther ta warie hin sig mz nefn i kirke soghen ther saghn̄ giffuer bode for hin ther secther oc so for biscop.

¶ Siquis imputauerit Nota cū isto c concordet lex impialis C ti de maleficiis et anathematicis l nemo Item pena sortilegoꝝ multiplex est sunt em̄ infames et nō dn̄t recipi ad euchariſtiā xxxi q v per totū et ſi ſe nō correxerint dn̄t vberibus castigari et incarcerari xxxvi q v c cōtra ydoloꝝ ſm leges capite puniant C de maleficiis et mathematicis l nemo.

¶ Finis Tercij libri.

¶ Registrum Tercij libri

¶ Concordancie Tercij libri.

¶ Jtē vithner nogher mā pa thingt eller er i logh eller er i things vithne ther lagsøgt er eller er i forbudh eller er i banne withnē han først tha are the alle felde ther hannū withner efther withner hā fyst tha feller han ey othen sigh selff

Kyns nefnd

For thysse sage scal mā waries mz kyns nefn kyns nefn er xij mē indhā tredie māz byrd først om ther er thwil hwat heldhē modhē døør før en barnet eller om barnet er so cristnet at thet mo erffue thz scal mā wide mz nefn i kyn

Jtē mē scal vtlegge mz kyns nefn thz hā feck mz hans husfrue efther hennes fadhers oc modhers døød om han mere wil erffue

Jtē børn sculle withne mz kyns nefn hwr møghz there stipfad ind førde oc so møghz tagher hā wt

Jtē iord scal waries mz kyns nefn om bōdā haffuer iord i ware thē kirkē kaller syth ware

¶ itē for mādrab om han sier ney

Jtē om iord er merckt meth steen eller stabel til en by oc annē by wil haffue hēne bort mz markeskel thz scal waries mz kyns eed før en sādmē swarie

Jtē om to tretes wed hwat atelbōde scal vtgiffue tha thē ther først settes giffue wt ellē legge en annē wt mz kyns eed ther nermer er. Jtē om herremerk om hin fagher ey fulle sex mēz withne ther adele Jtē om nogher fangher ander noghz at giømeeller til panth oc han missther thz mz syth eghz oc hin wil ey lade sigh nøme thē meth tha warie sigh mz kyns eedh.

Item om nogher røwer døød man oc seier nay
Itē om saar thz liwse oc fylges ey mz sandmē
Itē om been gāge aff saar oc hannū wides flere
en han kennes
Itē for steens hugh beenhugh keps hugh nawe
hugh haar drag iord skw trelbord
For hwer thysse bødes anthen sex mark booth el
ler giffue neffn i kyn
Itē om mā huggher annē mās kladhe mz vaben
Itē om mā leer annē hine vabē mz willie oc gøres
ther skade mz tha warie high hin ther vaben vtle
dhe mz kyns eed eller bøde iij mark
Itē for helegifft om hulfcue haffuē barn wed bā
dhē Itē om mā hiorder annēs kornoy mz velde
Citē om mā setther ildh i hede oc seier ney
Citē om husfredh oc gardfredh wordher thet ey
kerch indhen sex ogher effther thz er giord warie
hig mz kyns eed Citez om mā huser fredløs man
giffue kyns eed eller xij mark
Citē hwo som ofyrmer nogher mā i hans hws el
ler gard eller kirke oc wordher ther ower forwā-
dhē ho thē huser giffue xij mark eller kyns eedh
For thysse sage scal mā waries mz frendher eedh
først om søn tagher kone oc fører ind til fadhē oc
modher oc lagd i fellegh oc han døør borth hwat
heldher the haffue børn eller ey tha leggher olde-
fadher wth hwat hā wil mz frendher eedh
Citē om stib syskē skilie om aff tha legge bode wt
mz frendher eed.

Om en mā hitther guld eller sølff effthī sin plog eller i høie eller anodherlwnde oc leier nep
Item om eeth sp̄ke sier at thz halfuī fanghz myn dre til arff en the andre tha mo hā alle kalle ighen oc hwer tage sin lodh mz frendher eedh
Item om mā settes for engh ther fa haffuī eedhz mz wold tha warie sig met frendher eedh
For thysse sage scal mā waries met haretznefin først for stigmā falske mordbrand
Item om noghī slaer annē mz raadhz raad i hās hws eller i kirke eller i thz hws som hānū er lont
Item om man herbergaret thn̄ som so fredhløs er wordhen
Item for husfredh oc gardfredh
Her stāde alle xl mark sage som i logboghn̄ standhī først om thn̄ mā kōmer bord thī sych lytt scal miste bøde xl mark bondhen oc so komghen
Item om ombolmā wil ey henghe bōdhens thyff tha bøde han xl mark komghen oc xl mark thyffuens frendher
Item om man bindher thyff eller annē mā oc fører bort tha bøde hā hannū xl mark oc so komghen.
Item om samlet i lething pa thīgi waie i syt hws i thz hareth komghen er i kirki eller i gard i købig mz knyff mā ther holdher a sin plog eller ligghēr po laghe oc wedhī annē araad for hwer thysse saghe bøde xl mark ower rette boot oc so komghn̄ hwat heldher man drabes eller sares i thysse fornefnde stadher

Itē om mā røwer døød man ſom kalles valrokk
bødes fore xl mark
¶ Itē om mā hiordher annēs korn op meth wold
mz xij ſtycker hiordh ſtodh eller wradh thet er xl
mark mz mynē en xij ſtycker thz er tre mark
¶ Itē tagher mā fæ i annē hws thz intaghn̄ er thz
er herrewerck xl mark bondhen oc ſo kom̄ghen
¶ Itē for falſke mordbrād ſtigmā bødes ower ret
the bødher xl mark bōdhen oc hās hals i kom̄gēs
ware
¶ Itē for huſfred oc gardfred bødes xl mark bode
bondhen oc ſo kom̄ghen
Itē hwo ſom faller for kyns eed bøde ellē ſagher
hānū wides oc xl mark bōdhn̄ oc ſo kom̄ghn̄ hafk
uer han ey atgialde meth oc ful borghn̄ atſette tha
gangher han i kom̄ghens iern meth retthe.

¶ Explicit Tabula libri tercij.

Constitutio Voldemari regis p̄ Thordonē legiferū articuli ⁊ correctōes leg̃ quas Ille thorddeghn̄ Dacie legifer cōposuit ex cōsensu melioꝝ regni in plamēto danoꝝ i nyburg rex Voldemarus cōfirmauit.

Proximo quicunq; aquam deduxerit extra antiquũ cursum repet illud infra xv dies et omnibsu pos/ sessoribus soluat tres marcas et regi Si vero ali quis possessionem alicuius q; dr mølledam vl' fiske/ dam destruxerit reddet eũ in dãpnũ cũ iure xl marcaꝝ et tm̃ soluat regi ꝓ hijs causis debꝫ se defendere § ij Ista duo serui/ unt ad c vlti primi li Item bñ liciat ꝙ clericus laico iuramen to cognatoꝝ causam rapine cõmittat ꝓsequendã similiter et causam herrewerck Istud ad c viij li ij et xxix c et lviij c ibidẽ in eadẽ Itẽ non debet aliquis ad placitũ generale veridicos ci tare nisi executor cause vel aliquis ali⁹ ex parte sua ad hoc ĩ placito cõstitutus vel aliquis qui veredicorũ hestelcie exsolue/ re sufficit cũ emenda si cõuincatur quia suũ hestelcie nõ txpo suit' legittimo tpe § iij Istð seruit ad pria xxxv c ij lij Item de wetherwist booth qui morti alicuius interfuerit soluat heredi bus interfecti sex marcas et regi tres marcas § iiij Istud s/ uit ad c viij ij li et ad c xxxv iij libri Itẽ si aliquis aduocato fu/ rem suũ tradiderit in placito aduocatus ipsum contra iudi/ ciũ placitanciũ liberũ dimiserit soluat bondoni xl marcas et regi tm̃ § v Istud seruit ad c xcij li ij Item si cõtentio fiat de piscatura tunc quilibet licenciã piscandi habeat sicut hꝫ terrã rebdraghũ in suo mark Item silua semel diuisa nunq; potest funt solari diuidi licet campus diuidatur § vi Istud seruit ad c xlix primi li ꝫ iiij sequẽtibus Item conquerẽs causas aliq̃s promulgauerit super quib⁹ denominati qui dicuntur stocke nefhn teneat' discernere et illos stocke neffu fecerit nomina/ ri et postea omnino nõ fuerit causam ꝓsecutus tunc soluat bondoni tres marcas et regi sex tñ anteq; nominati fuerint debet iniuriã passus cõtra iniuriantẽ eodem placito iuramẽ tum suũ exponere et nisi iurauerit nõ teneant' discernere sto cke neffn ꝫ in tercio placito dñt per duos fullingh moueri ad stocke neffnd § vij Vide c xlij secũdi li Item ꝓsecutio omniuꝫ causarum super quibus teneut' stocke neffn discernere debet fieri per tria placita Item clericus ordines hñs et coronam si vulnerauerit vel occiderit laicũ vl' econuerso super hoc nõ debent veridici discernere § viij Ad c vi li ij infra mi Item si

D

aliquis pace priuet᷑ ꝑ stocke neſſu et ipſi cõuincant᷑ et cõuict᷒
paci reſtituit᷑ et iniuriã paſſus tenetur medietatẽ cũ rege ꝑ-
cipere de iure qȯ stockeneſſn ꝑſoluerũt pro iuramẽto ſuo § ix
Qui cõuictus c lxviij ſecũdi li Itẽ ꝓ quacũq̃ cauſa aliquis im-
petit᷑ ꝙ ad illã cauſam cõſiliũ dederit vel mãdauerit pro qua
cauſa aliquis priuari põt pace ſi iuramẽto cognatoꝝ qȯ dicit᷑
neſſu i kun ſe nõ defenderit ſoluat bondoni xl marcas et regi
tantũ ſi ãt impetit᷑ qȯ cõſiliũ vel mandatũ dederit ꝙ aliquis
vulneratus fuerit ſi cognati ipm nõ defenderint ſoluat bondo
ni xij marcas Si aũt accuſat᷑ ꝙ ꝓpter conſiliũ eius vel mãda-
tũ fracta ſunt brachia vel tibie ⁊ cognati eũ nõ defenderint
tunc ſoluat boudoni xl marcas et regi tantũ pro hijs cauſis
dꝫ accuſat᷒ citari ad placitũ tempeſtiue § x Si occi c viij li
ij et cxxij tercij li ſiquis aliũ occi Itẽ ſi aliquis eps vl᷑ eius offi
cialis leges firmauerit et eas ſoluere ſit ipſe excuſatus et le-
ges dare cauſaꝫ debeant In q̃libet villa forenſi ſint veridici et
neſſningi quilibet illorũ ꝓ ſuo booſloth ſoluat ſex marcas §
xi Ad c v ſi probatũ li ij Itẽ in quocunq̃ꝫ hæreth vel villa forẽſi
facta fuerit rapina in placito illius hæreth dũt neſſningi illi᷒
hæreth diſcerne et qui accuſatur pro cauſa rapine debet ĩ pla
cito ſui hæreth tempeſtiue citari ad illũ placitũ quo neſſnin
gi dñt diſcernere et ſi ille nõ habet brofiel tunc debet citari in
placito generali § xij Ad c xlvi ſi vir vl᷑ mr̃ li iij Itẽ ſi aliquis
ſucciderit ſiluam alicuius et ſucciſam detulerit tunc poſſit ĩ
iuriã paſſus pro illo ſequi cauſam herrewerck vl᷑ rapine ſi ve
ro ſiluam ſucciſam iacere permittit tunc proſequat᷑ cauſam
herrewerck tñ debet ſilua ſucciſa valere tres marcas denario
rum ⁊ ſucciſor debet poſſeſſorẽ in dampnẽ reddere et ſibi᷑ emẽ
dare xl marcas et regi tantũ veridici dñt ſuo iuramẽto ꝑſcri
bere dampni ſui quantitatẽ Si ſilua minus valuerit q̃ꝫ tres
marcas tunc defendet ſe iuramẽto cognatorũ vl᷑ ſoluat tres
marcas § xiij Ad c lxxiiij ſiquis intrauerit li ij Item frater p᷒
fratrẽ nauigij officiũ hereditare dꝫ ſi ẽ heres ſuis in alijs bo-
nis et nõ aliter § xiiij Ad c xx filius li iij Itẽ ſciendũ ẽ ꝙ trun-
ne ſlothermaal intelligitur ſpaciũ triũ annorũ § xv Ad c vlti
li primo Item ſi aliquis clericum leſerit et cõuictus fuerit ſol-

uat regi ius suū pro blodwide licet ep̄o soluat ius suū clericus
aūt si lapcū leserit satisfaciat ep̄o et nō regi § xvi Ad c xxiij si/
quis aliū occid li iij Item in iusto iudicio si causa de qua iu
dicatur summā trium marcarū continet et nō vltra exactor
emendet bondoni tres marcas ꝓ iniusto iudicio et regi tan/
tū si vero causa transcendit summā triū marcarū soluat bon
doni sex marcas et regi tm̄ § xvij Ad c in quolibet hæreth li ij
Itē si pace priuat? pōt testimonio ep̄i et alioꝝ fidedignorū ve/
ridicos cōuincere debet pace sua restitui § xviij Ad c si discor/
dauerit li ij Itē pōt aliquis pace priuari testimonio eorundē
licet veridici iurauerint ꝙ pacem habeat et emēdat et illud te
nendū est ī omnibus causis pro quibus aliquis cōuincitur vl'
defenditur per placiti veridicos neffningos et denominatos
§ xix Itez si aliquis pro quacunqꝫ causa testimoniū habet et
aduersarius suus sil'r habet illud testimoniū tenēdo est pro fir
mo in quo ep̄s et octo meliores illius hæret testimonio suo cō/
senserūt § xx Ad c xxxviij hoc ē testimoniū li i et ad c vij si dis/
cordauerint li ij Item si aliquis ꝓpriā vxorē occiderit vel occi
di mādauerit et econuerso et ille negauerit tunc nominati
sunt xij de illo hæreth quoscunqꝫ plures illorū conuicerint ꝓ fac
to vel consilo vel mandato sint pace priuati et nunq̄z casset
eorū iuramentū et quilibet contra iurantiū soluat bondoni
tres marcas et regi tm̄ § xxi Ad c viij si occisus li ij Item non
dn̄t veridici discernere ad monitionē illoruz fyllingh qui ep̄os
ad discernendū inuocant sine consensu executoris cause et ta
lium fyllingh quilibet soluat bondoni tres marcas et regi tā
tum § xxij Ad c vi infra minus et c li e li scilicz c. neffningi et
ad c lxiiij si imputatū li iij Iuramentū veridicorū et neffningo
rum ꝯ denominatoꝝ sit stabile si infra sex septimas nō ipe
tit sup suo iuramēto § xxiij Ad c in q̊libz hæreth li ij Itē ꝙ rex
extra ꝓuinciā suā nullū citet sz aduocat? regis ip̄m infra ꝓui
ciā ex pte regis impetat ꝯ cōuincat § xxiiij Ad c xxxij quicunqꝫ
semel libro primo Item si aliquis redditur nimis decrepit?
vl' ex toto insensatus tunc habeant heredes ip̄m cum omnib?
bonis suis § xxv Item quicunqꝫ in villis forensibus interfec/
tus fuerit vel alia morte subitania moriatur tunc bona sua

ratione arnekþb nō arastantur nisi illa que tunc inuenta fu
erint in villa forensi qua morietur Item si aliquis cōtra ali-
quē docuerit legaliter q terras venditas venales i placito nō
exhibuit tunc considerand a deterioratio illius monete iuxta bo
nitatem monete reg Woldemari et iuxta illaz bonitatē ema
tur qualibet marca auri § xxvi Ad c viij si occisus li ij sed de
arestatione ad c xi Vbicunqz li ij Item si occisor dixerit se in lec
to adulterij aliquem occidisse habens ad hoc duos testes tūc
veridici dnt super mortem interfecti discernere distinguēdo
vtrū interfectus fuit in lectō adulterij et si erat interfect? cog
natis interfecti pro morti eius nichil emendetur § xxvij Ad c
xxxvij siquis vulnera li iij Item si aliquis aliquē p suo seruitio
receperit qui pro aliqua causa legittime cōuictus est si iniuriā
passus ad aduocatus illum in placito incausauerit qui euz
tenet cū iuramento cognator suorum se defendat vel expo-
nat illū statim vt satisfaciat pro eo § xxviij Ad c lxx nullus de-
bet legaliter conuicto li iij Item violentia que dicitur woldfer
est talis si aliquis aliquē violenter tulerit alicubi cōtra volū-
tatem et est potens super eū tanqz super captum § xxix Ad
c xvij si mulier libro ij et ad c c iij li ij Itē mulieres p furto nō
dnt suspendi sed hūari debeant et si inuenit q sint ipregna-
te tūc abscindentur sibi ambe aures § xxx Ad c xci siquis cap-
tiuauerit li ij Item habeat vir plenā potestatem in testamen
to suo quicunqz voluerit exceptis heredibus terras et alias
possessiones male acqsitas resignandi et postea pro anima
sua legare medietatem porcionis sue tam in bonis immobili
bus qz in bonis mobilibus et si contentio fuerit discernant su
per hoc veridici § xxxi Ad c xliiij mulier li iij Item si aliquis
de aliquo ius qd naam dicitur receperit contra leges que in
libro legali continentur tūc habeāt licenciam causam herre-
werck vel rapine prosequendi contra illū ita tamē q alijs p
quibus conuictus erat primo satisfacit § xxxij Ad c lix si ille q
alium conuicerit li ij Item si veridici nessuingi vel denomina
ti ex parte alicuius decreuerint aliquem conuincēdo et nō cō-
fitetur eis q ille cōuictus erat in alijs partibus propter hoc
nō debeat puniri in penā si vero p sufficiens testimoniū doc-

quin
Arvelt

tum fuerit ꝙ conuictus erat tunc nō discernāt si executor fal
sum testimoniū esse docuerit soluant ipi pro falso testimonio
vt supra dictū est et executor causam suā ex nouo ꝓmulget in
ꝓrimo placito subsequēti ⁊ ꝓ falso testimonio sunt redarguti
§ xxxiij Ad c vij si discord li ij Itē apte lrē que dant̄ dn̄t stabi/
les esse nisi possessor sigilli cognator iuramēto qd̄ dicit̄ kyns
neffn se possit defendere ꝙ lrē tales nunq̄ ex cōsensu suo da/
te erant § xxxiiij Item si aliquis lrās regis impetrauerit ille
galiter soluat bōdoni ꝓ prima littera unā marcā ⁊ regi tm̄ ⁊
vnā ꝓ scđa et regi tm̄ ꝓ tercia vnā et regi tm̄ ꝓ q̄rta littera
bondoni tres marcas et regi tm̄ § xxxv Ad c iiij in glo scȝ c ꝑ
lrās regis li ij Item nō pōt aliquis alicui terras illas īpigno/
rare quas nō pōt secūdū leges scotando alienare § xxxvi Ad c
xxiiij quilibet pōt terrā ꝓpriā li i Item arffbedher arff illud
nō est seruādū i terris nec ī bonis īmobilib⁹ q̄ post patrem et
mrēm auū et auā hereditario iure ꝑcipiunt̄ sed in hereditate
bonorū mobiliū que a latere accidens contingit iure heredita-
rio post auūculū vel in cōsimilibus vsq₃ ad quartā lineam §
xxxvij Ad c xvij Vna hereditas li i Itē si aliquis ī stocke neffnd
cōuictus fuerit postea ad discernendū nō dȝ nominari nec co
gi q̄₃ diu pōt ducere aliquē in illo hæreth esse qui iuramento
stockneffnd nō fuerat cōuictus § xxxviij Ad c lxviij qui cōuic
tus li ij Item de stocke neffnd si in placito xij nō inueniuntur
tūc nominent̄ qui in placito fuerūt et inde nominēt̄ absentes
donec xij fuerint et tempestiue dn̄t sup hoc certificari ne excu/
satio absentie fiat sicut veridicoꝝ § xxxix Ad c lxiiij siquis im
putatū li iij Item quicunq₃ dixerit ꝙ terras suas venales ex-
hibuit docet hoc ꝑ testimoniū placiti et alter nō teneat idē q̄
contra testimoniū placiti legib⁹ se nō defendet § xl Ad c xxxiiij
quilibet pōt terrā li primo Itē si aliquis ꝓ aliquo fideiusserit
qui vitā vel mēbra teneat̄ amittere emendet delictū illius in
pecunia vt exprimūt leges et soluat bondoni xl marcas ⁊ re
gi tm̄ si ille fugā dederit ꝓ quo fuit fideiussor § xli Ad c lxij si
quis fideiusserit li ij Item hede brenne ker brenne skowflar si
possessores vnius capituli possessores vicinos super talibus
causis impecierint tunc qui impetuntur emendant illud de/

lictum et si emendare consuetic nüc tunc possessores illos sine culpa ad placitū deferant et aduocat⁹ faciat eos perfecto ex coriari si vero fugam dederint vbicunq̄ deprehensi fuerint ꝑ quocunq̄ ferātur sine culpa ad placitum § xlij Ad c penl' Si supposuerit li iij Item quicunq̄ in villis forensibus que dicun tur axelkøbingh lagena ceruisie carius emere presumpserit q̄ pro x ɸris soluat iij marcas de qualibet dimidietatem reci- piat aduocatus et aliam dimidietatē recipiant ciues in villis āt forensibus portū habentibus ematur ꝓ vna merca § xliij Item sepes que dicunt' rogh wongs gerde debent sepiri ante festū beati martini Sepes āt que dicunt' woorsede gerde dūt añ festum beate walburgis sepiri § xliiij Ad c lix seps que fit ꝓ siligine li iij Item notū sit ꝙ igildh est tantū quantū fur ab stulit bōdoni et thwigild ē in duplo tantū § xlv Ad c xc si fur furatus li ij Item tutor alienus qui eius ꝓpinquior sit cogna tus non abstante si nō sit sufficiens in bonis immobilibus si- ue aliis bonis nichilominus maneat tutor dūmodo pro ipo fecerat cautionē § xlvi Ad c xxx Vitricus li i Item delictum herrewerk sit illud si aliquis cōmunem pontē vel stabella pla citi fregerit et illi qui pontē reperare cōsueuerunt constitu- ant executorē huius cause si vero stabella placiti fracta fu- erint constituatur executor ex parte cōmunitatis que illō pla citū visitare § xlvij Ad c xxx siquis intrauerit li ij

Item scribenda sunt nomina eorum qui pace priuantur et placito quo pace priuantur debent dicta nomina omni anno ter vel quater qn̄ minor cōgregatio populi affuerit pro mulgari et cunctis pateat ꝙ pace sunt priuati § xlviij Ad c xxij siquis pace priuat⁹ li ij Item nulla noua theolonia siue cō sensu danorum imponant' Item generale cōsilium semel in anno vibergis celebretur § xlix Ad c i qn̄ expeditio li i ij Item vt leges voldemari regis exceptis illis que in hiis scriptis sūt correcte obseruent' § l Item leges erici regis bone memorie q̄ handfeste dicunt' seruentur Item iste correctiones que per re- gem voldemarū sunt confirmata tanq̄ leges inuiolabilit' ob- seruentur § li Ad c xij si filius existens et c xix si pueri li i Itez tacita cōmunitas est si mortuo viro mulier cū pueris resid;

et ipoꝝ p̄rimonio ꝑ cognatos in placito nō promulgato virū
recepit legittimū tūc oēs sunt in tacita cōmūitate idē ē si mor
tua mr̄ ē ⁊ vir vxorē recepit tūt sūt oēs ī tacita ꝯmūitate ⁊
si vir pueros habet et bona materna non sunt in placito pro/
mulgata extunc ipē et ipā et pueri viri et pueri mulieris in/
uenta sunt in vna tacita cōmunitate bonorū mobiliū § liij Itē
notandum ꝙ in istis nouis legib⁹ omne iuramentū cognato
rum sit iuramētum neffn i kyn et in eisdem legibus iuramen
tum qđ dicit͛ stocke neffn continet xiij denominatos et quidq̄d
plures illorum iurauerint hoc ita ratum sit ꝙ ipsorum iura/
mentū nunq̄ possit in irritū reuocari sicut supra dictū est §
liij Item quicūq̧ per multitudinē populi ad bona alicuius et
ibi iniurias bondoni intulerit ꝑ modū qui dicit͛ stoslingh tunc
iniuriā passus executione sui nunq̧ careat antequam rex ad
placitum generale ꝑuenerit et xiij meliores tunc ī placito ex/
istentes nominari fecerit et ad discernendū super hoc manda
uerit et denominati debent eodem placito discernere super
quantitatem dampni sui et quotquot iuramento ipsorum
ꝯuincti fuerint sint pace priuati et iniuriam passi ex bonis ip
sorū reddentur in dampnes et eisdem bonis emendetur regi
ius xl marcaꝝ propter violentiāque in regno regis infert vin
dicando se et regem iudicem contempnēdo § liiij Item quicū/
q̧ fuerit executor homicidij habeat de quolibet saal tres mar
cas pro executione et labore suo § lv Ad c x Si rex dederit li ij
Item nō potest aduocatus assumere sibi execucionē causaꝝ in
illo vel forensi villa vbi aduocatus ē nisi nullus executionē il/
lam voluerit acceptare § lvi Ad c x si rex dederit alij li ij. Item
si in placito aliquis fatetur se legittimā alterius vxorē carna/
liter cognouisse capiatur et decolletur si aūt per maritū vxoꝝ
accusatur in placito pro dicto facto si negat defendat se iura
mento cognatorum qđ dicitur neffn i kyn aut soluat xl mar/
ces et regi tantum § lvij Ad c xxxvij Siquis vulneratus fue/
rit in lecto li iij Item liceat quilibet siue omni scandalo hospi
tibus expensas receptas non soluerit et domesticus contra/
dixerit tunc contra hospitem super expensas sic receptas cau
sam rapine prosequatur si expense ad huc minus q̄ dimidiā

marcam valuerint qui sic fecerit sit honor coram omni popu/
lo et hospitanti indiscrete sit scandalum in regno vniuerso re
ligiosis et sacerdotibus liceat talem causam prosequi per exe/
cutorem constitutum § lviij Ad c xliij Pro vna cyroteca li ij
Differentia inter pax et treuga et fedus pugnantes et dicitur
a fedus da dum fuit enim olim consuetudo q cum aliquis
vellet inire fedus quedam parta sacrificare tur in hunc mo/
dum maior ex ista pte et minor ex alia siue esset imperator
siue rex siue alius princeps tenebat pertam illam et ipsam
percutiebant et turpiter occidebant qd sic occidatur ille qui
a pace resilierit et inde dictum est fedus a pta feda id ē tur/
piter occisa cuius mors aptabatur ei qui a fide resilirz vel di
citur fedus a fide vel dicitur ab hirco et edo f littera addita vl
pocius posita ph que habetur pro nomine hircus et dicitur fe
dus sic quia hircus et edus cum perta immolabatur in fede/
re faciendo et secus preuenit pacem sed federis pertes sunt in
ducie dicte q in dies ocia vel induciamenta Hec catholicon.

¶ Nota pax a pactū deriuatur hec pax pacis quia posterior
pax accipitur et fedus primum initur et dicitur pax quasi p̄/
lium arcens et est ethimologia Item treuga ge est scriptio re/
galis vel securitas Item fedus federis id est pactum vel per
que fit inter dimicantes Item siquis delictum husfredh in vil
la forensi commiserit tunc fiat in placito illius ville executio
husfredh per villanos ibidem habitantes consimili modo si/
cut in rure § lix Ad c xxxiiij Siquis fregerit et xi c Vbicunq;
homo fuerit libro secundo Item firmandum ast semper iura
mentum plurimorum veridicorum nefningorum et denomi
natorum donec improbatur ille autem cum quo pauciores iu
rauerint tenetur litteras inquisitoris recipere et non alter et
semper ille recipiat litteras inquisitoris qui se sentit indebi
te pregrauari et non alter § lx Ad c lv;
¶ Si quatuor vnum et reliqui quatuor aliud et Ad c xv De
quolibet assfhogh libro ij.
Itē q̄cūq; vindictā in aliquē ītulerit ꝑpt' excessus cog̃ti l' ami/

ci sui discernantur ꝙ vindictam intulit innocenti § lxi Ad c
viij Siquis occisus fuerit quinta feria ante nonam li ij Item
si veridica vl' neffninga vocauerit tercio placito quo veridici
vel neffningi discernere teneantur extunc veridici vel neffnin
gi qui pmo p9 instituant' super causis prius ꝓmulgatis nõ
primo placito postq̃ instituti fuerint discernant sed secundo
placito vtantur aũt testibus qui dicuntur fyllingh prius pro
iuramento ipsorũ testificantibus vel testantibus et ex nouo
nõ dñt veridici ꝓ eisdez vocari ad placitũ generale § lxij Ad
c li quicũq3 compossessor est li iij Item seruetur idem si veridi
ci vel neffningi vel denominati sub silentio transierunt ille/
galiter de placito et tunc soluat quilibet illorũ bondoni et cõ/
querenti tres marcas qui sibi ius suũ silendo abstulit illa vi/
ce § lxiij Ad c lxxxi neffningi dñt iurare li ij Itez seruetur idez
si violenter impediti fuerint ꝙ ad terciũ placitũ venire nõ pos
sint ita tñ ꝙ sex fidedignos de suo hæreth in testimonio habe
ant ꝙ erant violenter impediti § lxiiij Ad c vij si discordaue/
rint § iiij Item quicũq3 aliũ infra treugas occiderit vel vul/
nerauerit sit ex ipo fctõ pace priuatus et vtrũ infra treugas
factum fuerit an non sup hoc dñt veridici suo discernere iura
mento pro vulneribus tñ fctis de bonis leso satisfaciat § lxv.
Ad c xxiij siquis primo recipit' li ij Item si homo regis hominẽ
regis leserit emendet sibi vltra ius cõmune xl marcas e tm̃ re
gi nisi qui lesus fuerit insultum fecerit qd̃ dicit' arath § lxvi
Ad c xxv li ij Nota homo regis .i. nobilis leserit hominẽ reg9
id est nobilẽ Item pro omnibus delictis ꝓ quibus debent xl.
marce emendari vltra ius cõmune si lesus dixerit aliquem se
lesisse et in ledendo sibi fecisse insultum' qd̃ dicit' a arath dñt
veridici distinguere iuramẽto distinguendo tñ super dctã lesi
one iurauerit quis illorũ ꝙ alteri fecit insultũ similiter dñt
veridici distinguere suo iuramẽto vtruz vulnus factuz sit
cũ cultello aut non § lxxij Ad c xxij siqs aliũ occiderit libro iij.
Item statuendũ est ꝙ quilibet pro quacunq3 causa pacẽ secu
re veniẽdi vl' denoĩati discernere debeant pace habeat ⁊ si
pace priuat9 fuerit de inde ad tres dies ⁊ noctes fugã dandi
quo voluerit securitatẽ habeat ꝓ cõgnatis ⁊ si cognati ipm

infra ipsas treugas p regem ex consensu intēdū fvonendū ac
ceptas vulneraverint vel occiderint sit ex ipso facto pace pri
vatus et vtrū inter treugas istas factū fuerit an nō sup hoc
veridici suo distinguunt iuramēto nō obstante q ille pace pri
vatus fuerit qr per danos acceptas ⁊ p regē cōfirmatas erat
interfectus vel vulneratus § lxviij Ad c xxij li ij Item corrigē
dū est capitulū de homicidio ita videlicz quicunqz pro morte
alicuius impetierit q tunc veridici eundē et nō aliū pro dicta
morte cōuincunt vel defendunt si ille qui impetitur fatetur
se fecisse tunc veridici iuramento suo distinguāt vtx debz pa
ce carere aut nō Si vero negaverit et veridici ipm defende-
rint et postea testimonio epi et aliorū fidedignor in puincia
doctū fuerit q reū defenderunt extunc si ille pace privatus
quia homicida erat et negauit se fecisse ⁊ pace merito priva-
bitur quia erat crudelis occisor qui dicit mordher quia factū
suū negauit Si vero veridici illū qui impetitur pro morte cō-
uincunt et postea testimonio epi et alior fidedignor de puin-
cia doctū fuerit q innocentē conuicerūt extunc ille si pace ille-
galiter privatus fuit p veridicis paci sue cōuictis veridicis re
stituatur et si ex toto innocens fuerit extunc iuxta ipoꝝ te-
stimoniū iudicetur p dicta morte excusatus et executor cause
hoc sibi imputabit et nō legi qr innocentē ipetebat § lxix Ad c
vij ⁊ viij et ix Itē Sciēdū q qcūqz ad placitū accesserit ⁊ in via
aliquis cōtra eū deliquerit ad distanciam a loco placiti quo a
placito videri pōt illud delictū sit thingfredh brøde similiter si
cōtingat in placito similiter sit thingfred delictū per totū diē
integrū quo placitū hæreth vel susel tenet si aliquis cōtra ali
quem in recessu a placito deliquerit Si vero in recessu a pla
cito generali cōtingat tm pax illa p totū diē ⁊ sequentē dura
bit si in placito contingat tūc eodē placito pmulget delictuz
illud et in secundo placito ad discernendū sup hoc faciat xij fi-
dedignos nominari et tercio placito discernāt et in recessu a
placito si lesus fuerit tunc seqnti placito promulget delictū §
lxx Ad c xci Siquis captiuauerit Item si aliquis bona sua in
placito alienauerit et ad annū bona eadē quiete tenuerit de
fendat ea sibi iuramēto cognatorum et precium receptuz ex-

ponat § lxxi Ad c xxxvij primi li Item statuendū est qd in q̄/
libet saal sit summa xxx marcarū in ꝓmpta pecunia et null⁹
cognatus emēdare cū cognato suo cogatur tū si pace ꝓuat⁹
fuerit tunc soluat cognati duo etthesaal semel et nō sepius §
lxxij Ad c xxvi li ij Item si nominatus ad nominandū deno/
minatos nō inuocauerit soluat bōdoni et regi xl marcas et si
aduocatus illū nominare noluerit qui denominādos dz no/
minare soluat tantū et tūc iniuriā passus nominet ad nomi/
nandū quē voluerit Similiter sic faciet si aduocatus vel eius
officialis nō sit in placito vel aliquis illorū impetitur ꝓ cau/
sa ꝓncipali § lxxiij Ad c lij li ij Item quicūqꝫ vulnus in placito
ꝓmulgauerit ⁊ cū veridicis nō fuerit ꝓsecutus soluat regi iij
marcas Si vero aliquis alteri iniuriatur vulnerādo vel alio
modo si aduocatus ꝓ iure regio voluerit impetat iniuriātē ⁊
satisfaciat sibi vel manu duodena se defēdat iniuriā āt passuz
nō impetat quocunqꝫ modo § lxxiiij Ad c xxix libri ij Itē si ali/
quis alteri in placito leges firmauerit tūc quilibet illoꝝ no/
minet sibi duos thingøringe et aduocatus et alij meliores no
minēt eis tres thingøringe et quicunqꝫ illorū sine occasione le
gittima se absentādo nō interfuerit cū leges dant̄ soluat⁹ cō
querenti tres marcas et regi tantū § lxxv Ad c xviij li ij Ille
āt qui leges firmauit debet cōquerentē expectare ab ortu sol'
vsqꝫ ad meridiē Vtꝝ āt leges dantur vl' soluuntur et vtrū af
fuerit et expectauerit dando leges qñ cōquerens illos petit sup
hoc illi septē dñt testimoniū perhibere qꝫ plures illoꝝ testātur
hoc sit irritū et quilibet illoꝝ soluat bondoni tres marcas et
regi tantū pro falso testimonio Quicunqꝫ tunc in illa cōgre
gatione aliū vulnerauerit vberauerit vel occiderit soluat bō/
doni vltra ius cōmune xl marcas ⁊ regi tantū si conuict⁹ fu
erit Item homo legaliter conuictus pro quacunqꝫ causa non
debet recipi in neffningum vel veridicū siue in denominatuz
§ lxxvi Ad c i li ij Item si iniuriā passus infirmatur non va/
lens venire ad placitum quo executio cause sue per veridi/
cos vl' neffningos siue denominatos aut quocunqꝫ alio modo
debeat determinari cum restitutus fuerit sanitati veniat
ad placitum et habeat per se vicinos suos sex testantes

ꝙ in infirmitate ſua fuit impeditus et tunc per duos teſtes
ex nouo citentur ad diſcernendū ꝓprimo placito ſubſequenti et
idem poſſēt facere heredes ſi infirmus moriatur § lxxvij. Ad
clxxv li ij ad ꝛ c ex ſi ille li ij Itē ſi terre bōdoni l' regi pro iure fu
no fuerint eſtimate tūc ille qui eas poſſidꝫ poſſꝫ eas redime
re vel cognati ſui infra terminū et ſi ſic redimerint extunc
cedunt ipſis perpetuo § lxxviij Ad c vij li ij Item ſi pro cauſis
triū marcarū conuictus fuerit aliquis excepta executiōe mā-
hellech maal ſi appellare voluerit vel aliquis nomine ſuo ad
iudiciū regis appellet in eodem die in placito quo conuictus
fuit et iter recedenti arripiat infra quindenam ſi appelaue/
rit et non fuerit ꝓſecutꝰ tūc ſoluat bōdoni tres marces et re/
gi tm̄ Sed ſi non appellauerit tunc teneatur aduocatus ſub
pena triū marcarū aſſumptis ſecū quatuor fidedignis ad do
miciliū conuicti accedere et bondoni iuſticiā facere ꝛ regi ita
tn̄ ꝙ prius ſeruent ſibi tria lagdage Si aduocatus ad primaꝫ
monitionē nō fecerit bondoni iuſticiā ſoluat ſibi ſicut dictū ē
pro cōtumatia tres marcas et tm̄ ꝓ ſecūda monitione et tā-
tū pro tercia monitione et tantū pro quarta Si tūc non fece,
rit ſibi iuſticiā extūc poſſit cogere ꝑ litteras regꝫ ad faciendū
ſibi iuſticiā et ad ſatiſfaciendū ei pro cōtumatia Aduocato āt
et ſequacibus ſuis ſi bondoni iuſticiā fecerit tūc debet imponi
cauſa herrewerck l' rapine § lxxix Ad c lxxvij li ij Item homo
citandus ad placitū citari debet apud eccleſiā ſuā coram per
rochianis dn̄ica proxima ante placitū per duos teſtes § lxxx.
Ad c l quicunqꝫ primi libri Itē quacunqꝫ cauſa aliquis pace ꝑ
uatus fuerit rex nō reſtituet eū paci anteqꝫ ſatiſfecerat iniu
riam paſſo § lxxxi Ad c xxij li ij Item quicunqꝫ promiſerit in
placito alicui bona ſua vendere ad implendūꝫ hoc tenetur ob
ligatus Si vero bona alterius vendere promiſerit et nō im-
pleuerit ſoluat bondoni tres marcas et regi tm̄ § lxxxij Ad
c xlij li ij Item ſi aliquis aliquē de curia ſua vel eccleſia expu
lerit et fugauerit vel traxerit extra curiā ſuā vel eccleſiam et
poſtea eū in fuga exiſtentē extra curiā leſerit hoc delictū ſit
huſfredbrode § lxxxiij Ad c xxx li ij Item quicūqꝫ aliquē in ta/
berna que dr̄ rijſbooth loco aggere circūdato vel in naui vl' in

cimiterio per insultũ qđ dicitur rathñ raath leserit vel his locis fugauerit vel traxerit et postea ipm in fuga existentem leserit hoc delictũ sit husfredh brode § lxxxiiij Ad c xxxij li ij.
Item si aliqs aliquẽ fugauerit et expulerit de aratro suo hoc delictum sit herrewerck si ipsum leserit § lxxxv Ad c xxx li ij
Item legalis est exhibitio Si puella vel vidua in placito haret in quo habitat vł susel ł placito generali cũ se exhibuerit co/gnatis vt ipsam maritent in eodem placito quo se primo ex/hibuerit debet exhibitionẽ suam ꝓsequi Ad c viij primi li/ Itẽ leges que dñt solui decima die et decima dies si fuerit festiua tunc soluãtur in profesto Si profestum fuerit festiuũ tunc sol uantur in profesto profesti Et plane intelligendũ est ꝙ semꝑ soluantur leges pro quacunqꝫ causa excepto manhellet maal in die ꝓxima ante festũ et dies quo leges firmãtur nõ debꝫ cõputare § lxxxvi Fa per argumentũ Ad c l primi li Item fa per argumentũ ad c lxxxi li ij in fine capituli in ꝰ dñt iurare.
Item quicunqꝫ alicui infra quintã liniã attinet ipe põt cum eo leges dare Item quicunqꝫ cognatos non habet infra reg/num iuret solus per sctõs ꝙ cognatos nõ habet infra regnuꝫ et postea defendat se manu duodena hominũ qui dicũtur lag feste men § lxxxvij Fa ad i primi li vbi dicitur de tercia linea
Item si rex duxerit expeditionẽ naualeꝫ redimendã tunc de ꝗ/libet haffne soluantur tres marce denariorꝫ § lxxxviij ad c xix li ij Item ꝓ falso testimonio in placito prestito soluat falsus te stes ad minus tres marcas bondoui et regi tantũ § lxxxix.
Ad c primi li in glo Item si aliquis aliquẽ in placito pro ali/qua causa incausauerit pro qua nõ est citatus ad placitũ ha beat spaciũ deliberandi quid respondeat vsqꝫ ad ꝓximũ/ Iteꝫ quicunqꝫ vxorẽ alicuius carnaliter cognouerit et ipam mari to abstulerit oculte vel aperte sit pace priuatus si in recenti opere fuerit deprehensus § xc Ad c li neffnnigi li ij Si vero ma ritus ipam accusauerit pro tali delicto tunc debet iuramento stocke neffnd de illo hæreth defendi vł conuinci si fuerat con/uictus sit pace priuatus § xci Ad cxxxvij li iij Si aliquis ali/cui abstulerit filiam sororem vel aliam cognatam et ipsam carnaliter cognouerit per nupcias vel sine nupcijs disting/

De iurar to exulan

naut veridici iuramēto suo utrū prima vice oppressa fuit vi vel nō licet ipa postea cōsenserit et abiurauerint q ipsa oppres-sa fuit vi sit ipse pace priuatus Sed si ipsa oppressa fuit vi l' non tamē super hoc veridici distinguant utrū fuit sibi ablata vel non vel si ad hoc conuincitur soluat bondoni xl marcas 𝔷 regi tantū et preter hoc potest causam herrewerck prosequi si sibi factum fuerit tempore quo ablata fuit cognata de ista scriptura et correctione nolo argui quia breuitas tempis ī illis studere et meditari non permisit § xcij Fa ad c xvi et vij libri ij Item q̄diu homo viuit semper ignorāt ergo omni tempore vite sue addiscere debet ubi est termin⁹ vite ibi est terminus addiscendi.

❡ Handfestningh.

Wilken man annen slaer i hiel giffue lyff for lyff om hā wordher greben meth ferske gerniigher En rymmer han bort oc kennes gerni ghen tha hwore som hā wordher fanghē mi sthe syth lyff wil hā oc dyllie thz tha dyllie mz xij mē aff gardhū oc taghe selff halff neffndh hwer ther thū sō pa karer oc thī som swarie scal Hugger mā annen slaer eller stingher til blodwide han scal misthe sin hand Slaer mā pwsth eller andherlwndhe so ath ey wordhē blodwide han scal stinges igømen sin handh om han wordhē grepen mz ferske gernigher Hwo som drauer kniff ellē swert mz wredh willie en tho at hā enghē skade gør han scal stiges igømen sin handh om han wordher grepen mz freske gernin gher En wil hā dyllie thz tha dyllie mz xij mē som føre er sauth Fallē knabe for vocht eller wecht ta scal hās haffue bydes el-lē faller myndre mā for thz sāme tha springe han vthi grawe oc ligge vij netther i stocken eller kysthen weth van oc brøth. Kaller man annen thyff hærienssøn eller nogher andher vquemes ordh ther knabe er eller skytthe ligghe i tornz en monet oc edhe van oc brøth en er hā hyrde drengh eller myndhē mā

ligghe han i stock eller kÿste sameleth en er han smadrengh
worde hwdstroghen Skeer thz so at thn̄ mā som nogher ger-
ningher haffuer giort som pa hans lÿff rores wordher hā en
greben meth ferske geruingher men dul thet tha neffn hwer
ther ther kærer oc then som deel sex men aff gardhen hwat
som the feile thet wære oc bliffue feld oc hwat the wærie thet
bliffuer warth En geller thet en vpa mans lÿff tha neffne
hwer tre mē Stiel nogher mā til tho øre ther henges hā for̄
Stiel han til en øre miste hwthn̄ om han wordher grepē met
farske geruingher eller wærie sigh som føre er sauth Hwer
mā scal ildh liws oc alle hāde ild wel bewaare hwer i sin stz pa
hwilke mā vegne skathn̄ timer tha scal hā tages oc i thn̄ sā-
me ild kastes om han wordher grepen mz ferske geruingher
om thz er i gardhen eller købstæder oc thet er so wÿth som
kōnighen oc hans folk ere En wordher han en grepen meth
ferske geruingher oc withes thet hannū sithen oc dul hā tha
dulie meth xij men som føre er sauth En skeer sodan brandh
vpa landhz tha bøde xl marck oc skathen ighn̄ Formo han en
so athbødhe tha bliffue han indhen kōnghens nadhe En-
ghen man motha wel leghe eller doble lengher en konninghn̄
haffuer bwdhz godhe nath i sÿch herberghe gør thet nogher
sithn̄ er thz knabe eller skytte ligge i torneth vij netthē wed
van oc brød Er han mvndre mā ligge vij netther i kÿsthn̄ ellē
stockē weth van oc brøth En er hā smadreng vorde hwdstrogn̄
Vides thz oc nogher oc vordhē en grepē weth ferske gernighē
dyllie mz xi mē som føre er sauth Enghn̄ maa sine heste eller
vaben bort doble oc en pa høgre gialdh en han ber rede til
leghs eller til bordhz Hwo thet gører wære vgildh oc stande
han samme reth som føre er sauth Forbiwdher mÿn herre
kōnighen nogher at ridhe frÿmarket anthen holde eller ŷdhe
Hwo som ther meth farer wære vgildh oc wære thē om sam
me reth som om dobel.

¶ Enghen man maa ānen for gialdh eller skÿldh mane Hwo
thet ghører standhethen samme reth som føre er sauth om
vqnemes ordh ¶ Then ther gialdh kennes then scal mÿn
herris vmbosman saa laghdaghe legghe thil at beredhe

som hannum mweligt er athbetale oc then annen quemlight er sine penninge at fange at han ey forlenghe effther them bidher Vil han ey berede indhen daghen tha scal myn herres vmbosmā mech gode mē i gordhen ere lade wrde hans hawe oc betale met En recke the ey til tha scal hans gootz vpa lan dez wth meth at hans giald oc skyl aff betales Recker thz ey til tha scal komghens vmbosmā antworde then som skyldug er i hendher then som gialdn̄ eier vp at bare oc han haffuer woldh ower hannū sithn̄ indhen hecthe athaffue hannum oc hās lyff v forderweth til thes han er betalet eller han oc i hās mynne bliffuer om han fangher ey borghen for sigh vthn̄ thz er komghens gialdh Deler man effther gialdh oc er ey with ne eller opne breffue til er thz tre mark eller myndre dele mz sels eedh er thet mere en tre mark oc myndre en x mark dele meth withnes eedh er thet xl mark eller mere dele mz xij mēz eedh Hwo som voldtagher quinne oc hores rober hwn ellē oc hwn kaller synes blodwide eller reffne kledher en tho at han ey fulkommer sin vilie meth henne miste sit lyff om han vor dher fangher meth ferske gerninghē En vithnes thet hannūz dyllie meth xij mē affgordhen oc radhe selff hwer annē man Hwo sō rowē til en halff mark oc worð til wōdē miste sit lyff En hwo som rower mynē en halff mark bøde skathen oc ther til xl mark thm̄ tagher komghen halffue oc then sȳth misthe halff eller miste han om han ey formo atbøde Hwo som annē wnth seigher rymme komghens gard oc komme aldrigh for hans øghen oc haffue hans venscap Sligher nogher kom-ghens hws i modh ligge indhen eller vthen then thet gører haffue forbrot sȳth lyff Nw methen thysse thingh scriffne ere hwo them gører tha forbiwdhe wy komgn̄ alle the som vore hoffsinghe ere oc alle andre at the so vore vmbosmē til sigher thm̄ atfanghe eller thage oc for vmbosmē kōme ladhe thet Hwilke aff wore hoff singher eller radhz som nw sagt er dyr nes them brødelighe i huat madhe som thet helst er atwa-rie eller vntwelde a mod rethethen oc vorde sodanne mē fan gne stande sodan reth som the brødelighe scullē stande vnth-kommer then man som brødelig er haffue ey fred i vore rige

oc komme aldri for vore øghen vthen at han nydher serlighe
wor nade Hwo som forbindher sigh til hobe met radhenscap
fire eller sex eller flere so indbyrdes at hwer scal annen hielpe
so at wore reth krenckes oc mynskes være sodan mā som vo-
re verste ville vide oc komme aldrigh fore wore øghen Thn̄ne
sāme ret haffuē komghn̄ wijt sijt folk in sine rige at the mwe
thn̄ haffue i therē garde oc thn̄ scal so wijt oc so langt recke vti
køpstædherne oc reth om som myn herres hoffinigher ligghe
oc hans ridder oc swene Thette er oc reth i komghn̄s gard at
om nogher mā dryues til riddher eller swene fatughe eller ri
ghe ther hannū haffuer sworet atwære hwlde oc tro oc dierff
nes sithn̄ til i drōningsgard atkrencker iomfruer eller quin-
ner tha scal han miste the fingre ther han haffuer vpholdher
i helgen oc twngher han haffuer sworet met oc rym̄e so hās
landh oc rige oc bliffue areløs Er thet oc sodan mā' thet han
icke sworet hawer tha scal en dwn bære en thend langhalms
kerff vpa en staghe for hannū oc alle the andre dwne oc dren
ghe som innē gardhen ere the sculle hannū kaste meth træc-
ke oc vrenligh thing oc wære so saent oc ære løs oc forswarie
so hans land oc rige oc komme ther aldrig mere fynnes han
ther effther mere i hans land tha scal man gøre weth hānū
som wed en annē fredles mā oc retthe ower hans lijff Then
som sig ladher krencke eller skende hwn scal forswarie drōm-
ghn̄s gard oc kōme ther aldrig mere oc være hwn so skent oc
so ære løs som han er Er thet so at man findher hannū i hās
land eller righe sex vgher ther effther tha mo man tage han
num oc retthe ower hās lijff anthn̄ henghe hannū eller hwat
han wil som hannū griber.

Nota istā cōstitutōez dedit voldemarus rex ex
pte filij sui cristoferi Constitutō regis voldema
ri pris margarete regine.

In noīe dm̄ amē Nos Voldemarus dei grā. Danor Sla-
uor rex et xpoferus fili9 nr̄ dilcūs dux lalaudie pp̄ter in
gentē penuriā et innumera exorti discrimīs incomodo i regno
nrō dacie hucusq3 pch dolor illata subuemēda salubri9 z delen
da qdā plamētū Sub āno dm̄ M ccc lx die pētecostes cū de-

Rctꝫ hoibꝰ et vasall' nris militibꝰ ꝓncipibꝰ īclitꝫ dn̄is voldema
ro eadē grā ⁊ hērico filio suo ducibꝰ iucie venerabilibꝰ pr̄ibus
ac dn̄is ep̄is militibꝰ militaribꝰ ceterisqꝫ regni nr̄i dacie ꝯmūi
cati ⁊ īcol' īfrascriptꝫ spāli' ī kaliburg celebrauimꝰ ⁊ r̄gnū no
strū dacie vigori et reformationi meliori subsistat cooperāte
grā spūs septiformis quia ipsius spūsctī festo hmōi statuta
handfestingh et decreta cōposita sunt et facta In primis pro
mittimus sub fide nrā regia et filius nr̄ ꝓpoſcrus ꝑdilectꝰ oēs
articulos infra scriptos firmos et iuiolabiles obseruare § ij
Primo oēs terre regno dacie nūc adiacentes ⁊ inposterꝫ deo dā
te acquirēde legibus et iuribus suis ꝓut in veris antiquis li
bris legalibus cōtinētur libere vti debeant ꝓut tp̄e regis vol/
demari et alioꝝ ꝓgenitoꝝ nrōꝝ felicis recordatōis liberius ⁊
melius ꝑfrui cōsueuerēt § iij Itē dn̄ voldemarꝰ ⁊ filius suus
hēricus ꝑdcti duces iucie et eoꝝ heredes oībus iuribus suis li
bere et bn̄ vti dēant ꝓut aliqui ducū iucie eis vsi liberiꝰ ⁊ me
lius fuerūt ab antiquo Itē eidē dn̄i duces ꝓmittunt bona fide
vt permittant hoīes suos ⁊ incolas sui dn̄ij vniuersos libe/
re et bene oībus suis iuribus vti sicut antiqͥs ꝓgenitoꝝ suoꝝ
hoībus suis et incolis liberius ⁊ melius vti ꝓmiserant ⁊ gau
dere ac hoīes eorundē ducū ad hoc sint coadiutores efficaces
ꝙ eidē duces et eoꝝ heredes suis iuribus libere et bene gaude
ant sicuti ꝓgenitores eorūdē ducū melius ⁊ liberius vti cōsue
uerāt ab ātiquo § v Itē quilibet epoꝝ in regno dacie iuribus
et libertatibus suis libere et bn̄ gaudebit ꝓut eoꝝ predecesso/
res suis iuribus et libertatibus vsi liberius et melius fuerāt
ab ātiquo § vi Itē si aliquis epoꝝ regni dacie ꝓnunc non p̄ns
hmōi statutus et liberius vti voluerint ip̄a statuta et hand
festingh ratificare dēat ⁊ suo sigillo vna nobiscū roborar̄ § vij
Itē si aliq̄ terre siue dn̄i a regno ⁊ corone dacie ī posterꝫ acqͥri
poterint quo qūo et si ip̄aꝝ traꝝ et dn̄oꝝ incole ip̄is statutis
et handfestingh iuribus ⁊ libertatibꝰ libere et ꝑfectē vti decre
uerint extūc ip̄a statuta et handfestingh vna nobiscū suoꝝ si/
gilloꝝ appositōe roborabūt § viij Itē capella monasteria eccl'e
⁊ eccl'astice ꝑsone ad sacros ordines tā minores qꝫ maiores or
dinate iuribus et libertatibus suis libere et bene gaudebunt

ꝑut liberius et meli⁹ uti cõsueuerãt ab antiquo § ix Itẽ mi/
lites militares domine virgines mercatores hospites bõdones
et rustici antiquis suis iuribus libere et bene vtant̃ sicut libe/
rius et meli⁹ vsi fuerãt ab antiquo § x Item nullus in regno
nrõ dacie captiuabitur nisi in recenti facinore rapt⁹ vel sup
hoc legaliter cõuict⁹ vł in iure cõfessus § xi Itẽ de concordi con
silio et vnanimi cõsensu pocior regni nr̃i Dacie ordinauim⁹ ꝙ
ꝑlamentũ qđ dane hoff dicit̃ in ꝑmis tribus annis ꝓximis et
ꝓxime subsequẽtib⁹ i calingburgh celebret̃ et illis trib⁹ annis
elaps̃ ip̃m ꝑlamentũ in nyburgh ãnuatim in die natiuitatꝫ btĩ
iohãnis baptiste celebret̃ ꝓut antiquit⁹ est ꝯsuetũ § xij Itẽ si/
quis aliquẽ in ip̃o ꝑlamẽto danehoff conuenire vł incusare
voluerit eũ prius in placito ꝓnunciati sui hæret p̃moneat ⁊ le
geanter citet vt ad ip̃m ꝑlamentũ veniat ꝑ se ad obiicienda le/
gittiẽ rñsurus nisi legittimis ip̃edimẽtis fuisse docuerit impe/
ditũ § xiij Nos duces epi milites militares totaqꝫ cõmũitas
dacie et quilibet ꝓpter magnã grãm et ineternã beniuolentia
nobis per dilectũ dñm nrm̃ regẽ voldemarũ p̃dictũ quãtocies
et pluries antea sꝫ nũc spãliter impẽsaꝫ etiã de cetero vt spe/
ramus ꝑ dei grãm ip̃ẽdendã vnanimiter cõuenim⁹ et nos et
quẽlibet nrm̃ ꝓ se ad tenendũ statuta oĩa handfestingh et ar
ticulos infra scriptos sub fide nrã ꝓmittimus et firmiter ob
ligamus recognoscentes hoc spãli spũssctĩ grã cui⁹ festo hec
acta sunt nobis accidisse § xiiij Prima quicũqꝫ infra scriptor
hijs statutis handfestingh iurib⁹ et libertatib⁹ vti et gaudeř
voluerint has p̃ntes lrãs suor sigillor appositiõe roborabũt
et si apponere sigilla sua noluerint hijs handfestingh et iuri/
b⁹ nobiscũ nõ vtãt̃ § xv Itẽ si aliquis infra scriptor łquicũqꝫ
alius in regno dacie existẽs huius statutis et handfesting cõ
trarie voluerit vel oppositum fecerit ad hoc nos omnes co/
operari efficaciter debemus vt huiusmodi transgressor statu/
torum secundum exigentiam legis terre iudicetur et debita
pena punietur specialiter contra illos qui infra regnum da/
cie rapinam incendium et captiuationem faciunt ex auxilio
et cõsilio dños extraneos ⁊ homines inducunt qui regno dacie
officere poterint quolibet vel nocere § xvi Quicũqꝫ aũt hmõi

statuti ingressor in recenti facinore deprehensus vel legaliter
cõuictus fuerit pace et bonis priuabitur atqꝫ vita § xvij Itez
quicunqꝫ subscriptoꝝ transgressor vel alioꝝ cuiuscunqꝫ stat⁹
aut cõditionis existat cõtra dñm regē vel filiuꝫ eius coronãqꝫ
dacie notabiliter deliquerit secundũ exigentiã legis terre iudi
cetur et debite punietur et ad oẽs ꝯmũiter et singulariter co
operabimur toto posse § xviij Itē promittim⁹ oẽs ⁊ singuli ⁊
ꝗlibet ꝓ se sub fide bona sicut pri⁹ ne q̇s nrm̃ apud aliquē siue
libera licencia hospitis in iuste et irrationabiliter hospitet̃ §
xix Siquis āt nrm̃ infrascriptorũ vel alij̃ quicũqꝫ in regno da-
cie qđ absit oppositũ fecerint et si in recenti facinore deprehēsi
vel legaliter conuicti fuerint tanqꝫ publici latrones iudicent̃
et secundũ leges terre debiti punientur et ad hoc coadiuuare
debemus toto posse § xx Si āt aliquis ipsum perlamentũ visi
tare voluerit mera et perfecta et bone securitate ad quinde/
nã añ et quindenã post dictũ diē beati iohannis plenarie per/
fruatur quam quidē securitatem infringere nolumus et si
aliquis nostrum vel alter quicunqꝫ ipsam securitatem aliq̃/
liter infregerit eo ip̃o penam orbotemaal sciat se passurum §
xxi Siquis in ip̃am penam orbotemaal inciderit per dominũ
nrm̃ regē et aduocatos et officiales suos ẜm leges terre debi/
te punietur et ad hoc cooperabimur toto nisu § xxij Item nul
lus cuiuscunqꝫ status aut conditõis existat aliũ inferiorem
se vel minus potentē supprimat vel compellat ad hoc ꝙ ius
suum in placitis vel iudicijs prosequi non valeat quod si fe/
cerit et hoc contra eum rationabiliter edoctum vel probatũ
fuerit illud pro quo agitur primo perdat ⁊ postea domino re
gi tanqꝫ in lite legaliter succubuisset secundũ leges terre peni
tus emendabit § xxiij Itē quicunqꝫ verbis malis aliquē et cõtu-
meliosꝭ q̃ mamgh dicunt̃ corã p̄dicto dño nrõ rege vel in curia
sua seu corã dapifero suo l' marscalco ĩ iudicijs existētib⁹ in ꝑ-
lamētis in placitis iusticiarijs gñalibus vel sp̃alibus terraꝝ
dacie allocut⁹ fuerit vel ĩfestauerit suꝑ quib⁹ et ꝓ quib⁹ loqui
mur p̄mo ꝑdat et cũ hoc ẜm leges terre emēdabit § xxiiij Itē
si dñs nr̄ p̄fat⁹ aduocati ⁊ officiales sui super aliquo forefacto
iuste et secundũ leges terre vindicauerit sibi l' suis a nemīe ꝑ

159

modū inimicicie vel odij aliqualiter imputetur § xxv Item
siquis iniuriā ex dn̄o nr̄o rege suis aduocatus vel officialibus
passus fuerit qd̄ absit et si super hoc iuste cōquestus vel prose
cutus fuerit a dn̄o nr̄o rege vel suis ꝓpter hoc nullā vindictā
paciatur § xxvi Item Nos infra scripti et quilibet nostrum
pro se totaq3 cōmunitas regni dacie promittimus vt prius
bona fide ꝙ dn̄s noster rex filius suus cristoferꝰ coronaq3 da/
cie oībus iurib ꝯsuis perfecte vti debeant et ad hoc cōmuniter
et sigulariter coadiuuare et fideliter cooperare dēmus secū/
dū ꝙ leges terre requirūt toto conamie atq3 posse § xxvij In/
super ecclesie monasteria ṽgines vidue pupilli et orphani ac
alij tutores legittimos non habentes villani ciuitatēses bon
dones mercatores hospites rustici homines triū marcaꝝ to/
ta familia regia et omnes pro quibus dn̄s rex respondere h3
et tenetur om̄i iure suo legibus terre et libertatibus vti liberi
us et melius ꝑmittuntur et ad hoc om̄s et singuli infra scrip
ti et quilibet pro se cooperari debemꝰ consilio et auxilio et to/
to posse § xxviij Et nos voldemarus rex ꝑfatus et filius nr̄
cristoferus om̄ibus hominibus nostris subscriptis cuilib3 sub
scriptoꝝ ceterisq3 regni nostri incolis hec statuta et handfe/
stingh et omnia alia in melius vertere volumꝰ et debemꝰ §
xxix Et nos duces episcopi milites militares subscripti totaq3
ꝯmunitas regni dacie dn̄o nostro regi Voldemaro filio suo
cristofero et corone dacie oīa statuta et handfestīngh supra
scripta et omnia alia vertere volumus et debemꝰ § xxx Vt
āt hec omnia et singula ꝑmissa perpetui roboris obtineāt fir
mitatē et pleniorē sortiātur effectū ne cuō et ꝑ omnes nos et
singulos infra scriptos et quemlibet nrm̄ firmius teneantur
§ xxxi Nos Voldemarus dei grā rex dacie Xp̄oferus dux la/
landie voldemarus et henricus duces iucie ꝑfati nicolaus ot/
tonien̄ petrus vibergeū petrus ripenꝫ henricus roskvldenꝫ
paulus arusien̄ et magnus burglauenꝫ diuina miseratione
ecclesiarū ep̄i Stigotus anderꝫ nicolaus lembeck hennigꝰ po
dbusk ericus barnūꝫ benedictus āneveld senior boecius falk
ericus nielꝫ petrus laurenꝫ palno ionꝫ euerhardꝰ molthīg
ficko molthingh petrꝰ grubbe nicolaus knutꝫ iacobꝰ bekere

petrus bekere olau⁹ ionſ petrus nielſ andreas frøsth esge/
rus kroogh iacobus oleffſ iohãnes hwmmerſbutle heÿno ca
polt benedictus ãneueldh iunior otto de hoo vffo peterſʒ pe/
trus lodhwigſʒ arnoldus mølthingh cristiernus, kÿle, lÿderus
lembeck iohannes mikelſʒ nicolaus offſʒ erlandus kalff pe/
trus mwnck nicolaus gloob ago steegh iohãnes obſolonſʒ pe
trus albritſʒ iacobus ſplÿth laurentius hwas iohãnes vendel
bo nicolaus haſe et nicolaus vindh milites § xxxÿ Nicolaus
erickſʒ de linde iohãnes laurenſʒ nicolaus ieuſʒ de colberck ka
nutus hnggi paulus gloob nicolaus eÿſʒ voldemarus ſappi
iohãnes laas nicolaus tÿmmeſʒ strango ebbſʒ bocci⁹ høogh
thomas nielſʒ lago offeſʒ petrus iwerſ cristiernus kaas o/
lau⁹ peterſ de nÿtorp olauus petrus lwnge olauus oleffs
lwnge mathias falster nicolaus karlſʒ petrus hwid et kanu/
tus høringh armigeri preſentib⁹ lrīs Sigilla nostra duximus
apponenda Datum anno die et loco ſupradictis § xxxÿ.

Alia cõstitutio voldemari regis pr͞is marga
rete regine triũ regnoꝝ ſcʒ Dacie ⁊c̄

In nomine dm̄ amē Nos Voldemarus dei gracia Danoꝝ
Slauoꝝ rex impeꝛlamēto generali danoꝝ dane hoff dctõ
Sub ãno dm̄ M ccc liiij octaua bti iohãnis baptiste nÿburg
celebrato ex conſilio et conſenſu venerabiliũ patrũ et domino
rũ epõꝝ videlicʒ nicolai otthouiñ petri ripcñ petri vibergeñ hē/
rici roskildeñ et pauli aruſieñ nicolai limberck dapiferi nostri
palnonis ienſ marſcalci nostri ceterorumqꝫ conſiliatorum
nostrorum et hominum statuimus omnes articulos infra
ſcriptos inuiolabiliter obſeruandos

Primo ꝙ tota communitas regni dacie debeat legibus et
libertatibus domini regis voldemari et aliorum regum da/
cie predeceſſorum nostroꝝ vti libere et gaudere Item ꝙ om/
nes bone conſuetudines quas habuerant ab antiquo rate eē
debeant atqʒ firme § ſecundo Item pro nimio defectu po/
puli regni dacie et alÿs q̄ꝫ plurimis defectibus et periculis ipſi
regno incũbentibus omnia forefacta tam hominisqꝫ muti/
lationem mēbrorum tangentia ī hunc diem perpetrata ex
rogatu et conſilio eorundem dñoꝝ epõꝝ et hoim nostroꝝ ſa/

160

notabiliter indulgemus ita tñ q cuicunq leso satisfaciat se/
cundũ exigentiã legis terre in qua ipsum forefctm̃ fuit perpe
tratum § iij Item quicunq equos boues iumenta seu alias
res iniuste amiserat ius suum corã nobis seu dapifero nostro
vel iusticiario nostro aut aduocato nostro tunc pñte legaliter
proseqnatur § iiij Item si aliquis domos suas violenter ab/
latus in fundo alterius positas illegaliter constructas inue/
nerit eas legaliter arestet ius suum sm leges terre legaliter
prosequendo § v Si vero reus infra diẽ beati martini proxi/
mũ emẽdare nõ curauerit bõdoni et nobis satisfaciat prout
exigunt leges terre & sic notandũ est de omnib⁹ excessibus qui
buscunq § vi Item si aliquis aliqnem super bonis siue terris
violenter sibi ablatis incausare voluerit ipsa causa debito p
cessu videlicet placito sui hæreth sysel et terre qd landzthingh
dr coram dapifero nostro iusticiario seu nobis si iusticiam pri⁹
consequi non valuerit ventilari debeat et finiri qd si nullate/
nus iusticiam obtinere poterit extunc aduersarium suum in
placito sui hæreth ad decem septimanas ante premoniat et
ad generale perlamentum proximo celebrandum manifeste
citet vbi dicta causa fauente deo debite terminetur § vij
Item nullus cuiuscunq cõditionis existens cum aliquo cleri/
co seu laico sine domestici voluntate hospitetur qd si aliqnis
fecerit domesticus eum cu sua familia si sufferit sui autem
cum vicinis et nostro aduocato tunc pñte seu nostro dapife/
ro tanq publicu raptorẽ prosequi et impedire poterit nullo
sibi delicto ratione illius aduersando § viij Insuper manda/
mus firmiter et discrete ne quis cuiuscunq conditionis exi
stat de se bonis sacerdotum seu clericor decedentium nisi ve
ri heredes aliqualiter intromittere presumat nostre gratie
sub obtentu § ix Item perlamentum nostru danehoff dictũ
semel ĩ ãno videlic die bti iohãnes bap. e nyburg sm ãtiquã
csuetudinẽ regni dacie celebret' § x Itẽ q oẽs dissẽtõs & inimi
cicie int' qscunq ad qndenã añ dictũ festũ bti iohãnis bap. vsq
ad festũ bti iacobi pximo futur sub mera securitate ĩ suspẽ/
so habeãt' sub pena orbotemaal vulgarit' nũcupata § xi Ite
sub abtentu grẽ nrẽ firmiter inhibem⁹ ne qs aduocator nror

eu officialium contra premissos articulos aliquid presumat
attemptare qđ si aliquis attemptauerit nobis nolumus im/
putari si ipse aduocatus super ꝓprijs factis stabit iure suo.

¶ Constitutio Cristoferi regis filij
Woldemari regis.

IN nomine domini amen Anno dñi M ccc xx In die con/
uersionis scti pauli conueniẽtibus vibergis regni meliori
bus vna cũ popularibus ad elcõꝫ noui reg placitũ fuit et cõ
corditer ordinatũ In primis ꝙ epi ac persone ecclesiastice iuri
bus iurisdictionibus ac libertatibus suis bonorũ ipsorũ et fa
milie gaudere debeant libere prout exantiquo consueuerunt
§ i Item ꝙ decime ecclesiarũ non petãtur nec recipiantur ni
si sufficiens cautio facto fuerit prelatis ecclesiaꝝ et perrochia/
nis de qua contenti fuerint ⁊ certificati sufficienter § ij Item
non citent clerici ad placitũ seculare vel coram iudice seculari
sed coram iudice ecclesiastico pro quacunq causa citentur ⁊
ibidem legittime conuincantur § iij Item ꝙ nullus extraneꝰ
ignote lingue vel imperfecte etatis ad aliquã ecclesiã presen
tetur § iiij Item vt non talientur clerici vel ecclesiastice psone
nec per litteras regis aliquatenus aggrauentur § v Item
a sacerdotibus perrochialibus de terris vni curie sue in qua
personaliter residet adiacentibus nullum seruiciũ regiũ exiga
tur § vi Item vt nullus clericũ ad aliquam ecclesiam pñtet
nisi in qua merux ius prõnatus habuerat ex antiquo § vij.
Item vt nullus episcopus seu ecclesiastica persona capiat exu
let vel bonis suis priuetur nisi ad mandatum sũmi pontificis
speciale si fuerit eps Sed si inferior clericus quicunq ad man
datum sui ordinarij iudicis specialis dũmodo coram eo cano/
nice fuerit conuictus § viij Item non grauentur claustra p
equos et canes pascendo § ix Item bona archiepi castrũ ⁊
terrã quantũ in ipso et deliberet et deliberata restituet § x
Item ꝙ omnes milites et armigeri de ꝓpria familia emendã
trium marcarum vel ix secũdum consuetudinem cuiuslibet
terre et vltra si ad hoc extiterint priuilegiati § xi Item non
coguntur ire in exercitum extra regnũ et quãcũq ad mandatũ
regis siue itra regnũ siue extra bellandi cã meruit rex ipos si

capti fuerint de captiuitate redimat expedite, saltē īfra annū et super perditis satisfaciat anteq̄ secundario secū ire in exercitum iubeantur libertatibus suis pristinis etiam si non fuerint eis nichilominus conseruatis § xij Itez vt guerras contra aliquē rex inchoare nō debeat nisi cum consilio ⁊ consensu p̄latorū ac regni pocioꝝ § xiij Item expulsis ⁊ eoꝝ heredibus in quibuscūq̄ iniuste bonis suis priuatis bona eoꝝ vbi inuenta fuerint restituant̄ § xiiij Item vt nulli laico siue clerico aliqualiter imputetur ꝙ in seruitio regis nūc mortui fideliter se habuit et si quas inimicicias ꝓpter mandatū regis immunisse inuenerit ꝑ futurū regē totaliter liberetur excepto eē̄ Rolessē quōdam dapifero et excluso § xv Itē inimicicias et dissentiones quascūq̄ inter regni colas ꝓ posse sedare debeat et sopire § xvi Item omnes fideiussores ꝓ rege nūc mortuo et captiuos causa ipsius liberet cū cōsilio et auxilio pociorū regni ꝓximo ꝑlamēto inueniēdo et laboret ad hoc vt inducias obtinere poterit lōgiores § xvij Itē vt burgēses libere vtantur suis marcaturis absq̄ aliquibus grauamīibꝰ nouis et theoloneis imponendis et absq̄ quacūq̄ quota mercimonioꝝ suorū ducant extra regnū qui vendenda habuerint ꝛ emenda nisi ex rationabili causa et vrgente necessitate rex de cōmuni cōsensu melioꝝ super aliquibꝰ nō deducenđ inhibitionem duxerit faciendā § xviij Item vt rex et sui officiales si qua mutua a mercatoribus reciperint eisdē satisfaciant § xix ¶ Item vt non talientur sine misericordia sicut hucusq̄ noscitur esse factum § xx Item vt bondones nō grauentur per aduocatos regis contra leges et iura terre § xxi Item vt nō cogantur expensas regis ducere extra suum hareth in quo resident § xxij Item per aduocatus regis talie et grauamīa inconsueta eis mīe imponantur § xxiij Item semel in anno celebretur perlamentū nybnrgh § xxiiij Item vt omnes conseruent leges voldemari regis et siquis in eis inueniatur defectos per discretus regni suppleatur § xxv Item nullus citetur ad placitū regis immediate sed primo ad placitū sui hareth et si inde ꝓuocauerit placitum generale sub pena cōsueta et si ibi iuri stare noluerit corā rege ꝓuocando exami-

F

netur sua causa ibidem vbi si iusticiam non habuerit prono/
Notandū cetur ad perlamentū generale § xxvi. Item vt nullus capi
debeat nec ad mortem dampnari vł bonis priuari nisi prius
iuste et secure vocatus publice incausatus et legaliter conuic
tus pront exigunt leges terre § xxvij Item ꝙ rex nō offenda
tur alicui ꝓ eo ꝙ pro iure terre et regni loquatᷣ nec ab hoc
ipsum aut suis prosequatur § xxviij Item vt oīa et singula
grauamina nouiter imposita āmodo non petantur videlicet
ploghs penninghe kulkorn theolonea aut alia quecunqꝫ post
mortem voldemari regis inposita et inuenta § xxix Item spo
liantes naufragantes tanqꝫ pro sthygh roff cōniucantᷣ et eodē
modo puniantur § xxx Item vt aduocatus vndecūqꝫ oriūdus
bondonē illius hæreth suum obstituat officialem § xxxi Itez
oīa debita notoria et rationabiliter ꝓbabilia in quibus rex
nunc mortuus regnicolis tenebatur omnino ꝑsoluat rex fu/
turus et cautiones ꝓ hījs interposite donec totaliter soluta
fuerint teneantur exceptis castris destruendis § xxxij Item
vbicunqꝫ ꝑlamētuꝫ regis teneatur incausandi vtantur legibꝰ
illius terre § xxxiij Item vt nullus citetᷣ extra terminum sue
terre § xxxiiij Item vt nō inueniantur noue leges nisi de cō/
sensu tocius regni in perlamēto generali in ꝓximo celebrādo
in quo videlicet placito liceat regi futuro de consilio ꝑlatoruꝫ
et melioꝝ regni supra dictos articulos īmutare diminuere vł
augere grauare vel etiā alleuiare secundū ꝓfectui vel honori
corone regni ac vtilitate reipublice viderit expedire § xxxv.
Nos igitᷣ xpofer9 dei grā danoꝝ dux ꝓmittimꝰ in hījs scriptis
nos si deo volente ac populi accidēte ꝯsensu ad regni regimen
assumpti fuerimꝰ p̄dictos articłos ꝫm modū ꝑtactū imppe/
tuū inuiolabilitᷣ obꝫuatores § xxxvi In cuiꝰ rei testiōniū sigilla
venerabiliū patrū dn̄oꝝ petri viburgeñ nicolai burglaneñ es/
geri arusieñ iohīs ripeñ nicolai carbatheñ epoꝝ ac dn̄oꝝ lodwi
ci marscalci lagonis quōdam marscalci petri mwle de bagh
nicolai hee laurencij ienꝫ iohannes nielꝫ de kaas iohannes
perꝫ iohannes kaan petri nielꝫ de allerut nicolai holghꝫꝫ ni/
colai stamg alberti albriꝫ iohīs otteꝫ iohīs oliꝫꝫ et absolonis
ienꝫ militū vna cū nrō sigillo p̄ntibꝰ est appēsum.

¶ Constitutio Eirci regis.

Anno dñi M cclxix marcij in helsingborgh in plamēto ꝑ dñm regē ericū de cōsilio meliorū regni dacie celebrato statutū est vt nullus portat vestes imminutas ꝑtes incisas sed integras vel bipertitas Nullus etiā vestes suas ornet auro ꝉ argento nisi rex solū cū liberis suis incisas etiam vestes non liceat dño regi portare § ij Quicunqȝ āt per annū vel amplius vestes suos portare voluerit hoc sibi nequaqȝ ad verecūdiam imputetur § iij In nullus theutunicū potū scȝ ceruisiaȝ ferat vendat vel bibat post lapsam ꝓximā pētecosten quicunqȝ cō-tra hoc statutū venire ꝑsumserit ꝓ qualibet lagena soluat xl marcas in penā § iiij Item quicunqȝ bonā ceruisiam braxare voluerit habeat licentiā vendēdi quāto carius pōt § v Itē ꝙ nullus petat hospiciū a clericis vel laicis quibuscūqȝ reglari-bus seu seclaribus sed taberne sufficientes ꝓ transeūtibus ordi-nentur in quibus necessaria habeāt § vi Si vo domū alicuius aliqs inuaserit et fregerit vel aliquid abstulerit soluat dño regi xl marcas et leso tm̄ Si vero pacifice tabernā intrauerit et pro receptis soluere noluerit licitū sit eū detinere Si vo violēter recedere voluerit aduocet auxiliū vicinoꝝ et si eū deprehende-re nequiuerit hospes cum duobus vicinis suis accedat ad pla-citū suū citando eū vt redeat satisfacturus secundū consuetu-dinē loci quod si noluerit conuincat eū vbi dinoscitur eū deli-quisse § vij Item quicunqȝ aliquē interficerit satisfaciat con-sāguineis interfecti cū ceteris ꝉ ꝓmpta pecunia et cū nō alijs rebus nec cognati copellantur ꝑ dñm regē cōtribuere cum ho-micida nisi forte pace priuati fugerit tunc propinquiores soluāt duo ættesaal et secundū antiquam terre cōsuetudinem reci-piunt suum stuth de cognatis § viij Nec lecitum si alicui cog-natorū interfecti in quēquā cōsanguineū interficiētis vindica-re qȝdiu vixerit qui occidit § ix Quicūqȝ ꝯtra hec fecerit pūiatur tanqȝ si occidisset antiquem innocentem § x Item si aliquis i domo ꝓpria vel ecclesia occiderit hoc est orbotemaal. orbote-maal sic intelligitur ꝙ occisor ad emendam venire non pote-rit nisi prius pro eo intercesserint consanguinei interfecti.

Constitutio Erici regis dacie.

Ericus dei gracia Danorum Slauorumq̧ rex omnibus hoc scriptum cernentibus ad perpetuam regi memoriā con stare volumus presentib⁹ et futuris ꝙ anno dñi M ccc lxxxvj. in die beati olaui nuburgh de consilio meliorū regni ordina- uimus cum in consilio wortinburgh de eorum consilio promi simus semel in anno in media xl perlamentū qđ dicitur hoff debeat calebrari Nullus captiuari debeat nisi sponte cōfessus in iure aut legittime conuictus vel manifesto facinore depre hensus fuerit pro quo secundū leges terre vita carere debeat vel mēbris Sed conuictus inducias habeat fugiendi extra re gnum que in libris legalibus continentur Item nullus cōuic- tus pro quacunq̧ causa vltra id qđ in legibus est expressū pe na pecuniaria vel alia puniatur nec mulcetur aliquis nisi legittime conuictus Item nullus super aliquibus causis de- bet litteras regias contra aliquem impetrare nisi causa ip- sius prius vētilata fuerit in suis placitis et discussa sed post ꝙ aliquis primā litteram taliter impetratā supersederit con tumaciter soluat cōquerenti vnā marcā denariorū ⁊ iij mar- cas regi vltra id pro quo in prioribus placitis est conuictus ⁊ ꝓ secūda tantum ⁊ pro tercia tantū sed pro quarta conquerē ti tres marcas et xl soluat regi et si talis bona mobilia non habeat sed tantū terram extunc officialis regis moneat eum vt infra mensem tantū vendat de terra sua in quantū tenet bondoni et regi qđ nisi fecerit officialis regis sub estimatione bonorū ius regis accipiat et bōdonis de dicta terra et nō am plius sed si terra non sufficiat ad soluendū defectus ille ꝓ ra- ta ꝑta cedat regi ꝑiter et bondoni Sed si aliquis contra ea ꝗ̄ dicta sunt litteras impetrauerit minus iuste soluat bondoni iij marcas similiter et regi tres marcas Ordinauimus insuꝑ et firmiter ꝓmittimus leges regis voldemari clare memorie prout in suis libris legalibus continentur inuiolabiliter obser- uare Omnes abusiones et dissuetudines contra leges terre i- troductas penitus in irritum et euocantes expresse et preci- pue infrascriptas primo ꝙ victualia vxoris nostre puerorū dapiferi nostri plaustrare non debent vltra limitē sui hæreth

163

et quicūq3 in claustrando defecerit officialis regis cōduc3 pla
ustrum et deficiēs soluat preciū triū marcaꝝ Item q̄ nostrū
stuth korn in festo sancti andree secundū cōsuetudinē prouin-
cie cuiuslibet exsoluatur Item bondones non debent cōpelli ad
edificandum vel reperandum molendina curias vel alia nec
etia3 castra nisi in tempe necessitatis sed in hiis faciant secū
dum q̄ cosueuerunt in tempe voldemari nec cōpelli sub aliq̄
pena ad dandum auseres vel pullos seu alia dona ad mēsam
regis exceptis hiis que solui cōsueuerunt tempore regis vol
demari sed pro dono vel gratis peti pn̄t Ite3 licitū sit bondo-
nibus ꝑprias terras habentibus villicationē aliorū sumere
ita q̄ bonis suis regia iura soluant Item non debemus edi-
ficare in fundo alieno nisi de cōsensu ⁊ voluntate possessoris
Officialis nostri non debent citare aliquem nisi ad iusta pla
cita nec coram se Item littere patentes et preuilegia nostra
suo robore permaneant nisi per fideles nostros in perlamento
nostro docere poterimus q̄ sint merito reuocanda Item non
debet aliquis pro aliquo delicto terram suam amittere nisi
pro crimine lese maiestatis conuictus fuerit cum iuramento
wortheldh excepto casu superius expedito Ite3 de naufragiū
passis volumus obseruare qđ in libris legalibus continetur.
Item mercatoribus regnu3 nostrum visitantibus et nostris
ꝑpriis nulla noua grauamina imponi debent sed vti dn̄t li-
bertatibus quas habere consueuerunt ex antiquo consuetu-
dine nichilominus que seruantur in skanor suo robore dura-
turis Item si aliquis nos impetere voluerit super bonis qui-
buscunq3 tanq̄ minus iuste occupatis super hoc consilio stabi
mus et ordinatione fidelium nostrorū in perlamento nostro
per tempe celebrandis Item volumus q̄ null9 apud clericos
claustra vel laicus hospitetur in discrete sed cōtentus sit hiis
que domesticus habuerit et voluerit sibi dare si vlterius face
re presumpserit aliqua rapiendo liberam habeat potestatem
Si clericus sit huiusmodi violentia per causam herrewerck
rapine vel excomunicatonis prosequendi si voro laicus per
viam herrewerck vel rapine Item q̄ ecclesia dacie gaudere
debeat omnibus libertatibus quibus vnq̄ floruit tempe reg9

voldemari quilibertatē eiꝰ in oībus illibata voluit obſeruare Vt āt hec oīa et ſingula rata et firma ꝑmaneant Reuerendi prēs dñi iohēs lwndeñ archiep̄s petrns vibergeñ ep̄s c aruſieñ ep̄s c ripeñ c v burglaneñ c i roſkildeñ c ia ſleſwigceñ e iohās ottonieñ ep̄i electi confirmati necnon comes i de rawenlburg et voldemarus domicellus de roſtock ſua ſigilla vna cū ſigillo nrō pn̄tibus apponere curauerūt Actū nyburgh Anno et die ſupra dictis.

¶ Conſtitutio Erici regis prioris erici filij.

THyune logh gaff koñg erick annē ericks ſøn i nyburgh Kircke wærie ſculle ſehe kirkens thiende ſom the mwe dyreſth vthen wild oc ſwegh oc the ſculle gialde om pinſtdag at ſijſte eller ligge vndher kirkens dom Koñghn̄ eller nogher mā paa rijghens vegne ſculle aldrig thiende taghe vthen for landſens terff oc meth biſcops raad oc beſte men i righet oc gøre wiſſe effthr̄there raadh Enghn̄ mā ſcal oc kirkēs thiēde raade eller købe ther føre or the kirken at gialde Hwerth aar ſcal hoff ware i nyburgh aa then ſøndagh neſt effther pinxe ſøndagh er Hwilkhn̄ mā ther faar mz raadhz raadh til annē manz hws eller gard eller til thz hws eller gard ther mā haff ner herber vthi oc dræber eller hamler eller ſaar huſbondhen eller huſfruen eller hion eller geſte eller om mā brydher kir/ke fred i kirke worther han grepen mz ferſke gerningher thā ther formāer oc hans til føller miſthe hals oc ther howz lodh eller booſlooth halff raghe koñghen oc halff taghe then ther ſkathen feck eller hans arwinge forti at for huſfredh brødhe ſcal bødes hals oc booſlooth ower retthe bødher En wordher han dræpen tha taghe hans arwinghe halff booſlooth wedh koñghn̄ til retthe bødher ſo ſom i logboghn̄ ſtandher ſcriffuet En fanghes the ey at ferſke gerninghē tha wære the wedh hæretz neffnd tha ſcal vmboſmā neffne mz hæretz mēz raadh en v wildugh man oc han ſcal neffne xij men v wildughe oc ey hans openbare v wēner tho maa han før en hā kærer huſfredh brødhe følghe hans loghmaal hwat weth hannum er brødh ſo ſom logboghen ſeier til Hwo ſom huſfred brødhe wil kære tha haffner han ſex vghers dagh en ſithen hans annet

logmaal er ganghet atkære husfrede brodhe En kærer han ey
indhen sex vghē at hās anneth lagmaal er gāghet tha dyllie
hā thz mz neffnd i kyn thē for sagē ar Husfred brøde oc gard
frede brøde oc kirke fred brode scal so fylghes ath aa thz første
thingh scal liwses oc kære aa thz anneth thingh scal neffnes
hæretz neffnd a thz tredie thingh sculle v wildughe men Tho
mo han ey neffne andher en tha ere aa thingi En skyl thē a
tha standher ther ther the fleste giorde vthen biscops oc otthe
gode men indhen bygdhen seie them amodh tho standhē thz
the withne Then samme logh er om the swærie alle eth Hwil
khen man ther forwinnes i thÿsse haretz neffnd for husfredh
brøde at han swerier wreth gialde xl mark oc hwilkhen man
ey wil swærie loglig til neffnd gilade xl mark oc them taghē
konghen halffue oc halffue thñ ther saagh giffuer Hwo som
faar met raadz raadh i bondhens gard eller hws eller kirke
oc vfyrmer anthen bondhen eller annē man som sauth er oc
wordhe the ster kære ther fore ere oc fanghe the skathe ther
arath wede eller worde drapne mz alle hawe hiem gialdh oc
lighe a ther gerningher En om man ewer om huat heller hi
ne finge skathe a thē sageløs maal eller ey thz sculle saudmē
wtlede oc scal fylghes so som herrewerck Hwo som herbergæ-
rer nogher man ther for wsunes meth tÿsse sage som sauth er
tha wærie sigh meth neffnd i kyn eller giffne xÿ mark pennin
ge oc then tagher konghñ halffue oc halffue hin ther skathñ
feck Ombosmā oc hin ther skathñ feck mwe bodhe dele tÿsse
dele hwilkhen ther heldher wil forti at the eghe bode then ret
ther ther hører til Wordher nogher mā feld til xl marck sagh
ther ey haffuē fult wet athette eller annēsaag som hānū bør
atbøde fore so som han barier man eller sorer eller røwer tha
scal hā haffue sex vghers dagh effther at han er lagfeldh a
thingi anthen atbædre eller ath setthe borghñ en gør hā hwer
khen indhen sex vgher tha fare han som andhre fredhløse
men.

¶ Constitutio regine margarete regis vol
demari filie Item nota ista constitutio alio
modo sic intitulatur Cōstitutio olaui regis
dacie et haquini regis norwegie ⁊ margare
te regine trium regnorum.

IN nomine sancte et indiuidue trinitatis amē. Anno dñi
M.ccc.lxxvi die inuentionis scē crucis conuenientibus
claulosie regni dacie pocioribus cum popularibus ad electio/
nem uoni regis perlamentū fuit et concorditer ordinatū In p̄/
mis ꝙ epī capitula monasteria et omnes ecclesie et ecclesiasti
ce ꝑsone regni dacie omnibus libertatibus gracijs iuribus iu
risdictionibus legib⁹ ⁊ preuilegijs quibus vnq̄ꝫ liberius et vti/
libus fruebantur congaudebunt et ab omnibus sint oneribus
regis quocunqꝫ nomine censeantur liberi ꝑiter et exempti.
Item quilibet presbiter habeat vnam curiā principaliorē in
perrochia sua ꝓ residentia sua liberā et exemptā de omnibus
oneribus regijs vna cum familia in dicta curia morante § i.
Item decime ecclesiarū non petantur nec recipiantur per
regem et ei⁹ officiales quouis modo § ij Item nullus extra/
neus ignote lingue vl' imperfecte etatis ad aliquam ecclesiaꝫ
presentetur § iij Item nullus cuiuscunqꝫ status exstiterit se de
bonis ⁊ possessionib⁹ monasteriorū episcopoꝝ abbatibus prio
ribus et preuisoribus contradicentib⁹ aliqualiter intromit/
tat sed ipsi abbates priores et preuisores monasteriorum dñis
suis tanq̄ꝫ veris dñis in temꝑalib⁹ ⁊ spiritualibus per omnia
integre respondebunt § iiij Item nullum clericū ad aliquā ec/
clesiam quis pñtet nisi in qua merum ius pronominat⁹ ha/
buerit nec potencior inferiori preiudicium faciat in pñtando
§ v Item nullus epūs seu aliqua alia persona ecclesiastica ca/
piatur exulet vel bonis suis priuetur nisi per suum iudiceꝫ ec/
clesiasticū fuerit canonice conuict⁹ § vi Item non grauentur
monasteria l' ecclesiastice ꝑsone per equos ⁊ canes pascendos
§ vij Item nullus intromittat se de bonis clericorū discenden/
tium sine suorū heredum voluntate et ordinarij § viij Item
omnes milites et militares et armigeri de ꝓpria familia e/
menda triū marcarū vel ix secundū consuetudinem cuiuslibet

terre in quocunq̄ placito seculari conuincantur percipiant li-
bere et ultra si ad hoc extiterint priuilegiati § ix Item nō co
guntur ire ad exercitum extra regnum et qñcunq̄ ad manda/
tum regis siue intra regnum siue extra bellandi causa inie-
rint rex ipsos si capti fuerint de captiuitate redimat expedite
saltem infra annum et super perditis satisfaciat anteq̄ secū
dario secum ire in exercitū iubeantur libertatibus suis pristi/
nis etiā si non inierint eius nichilominus conseruatis § x
Itez ut guerras contra aliquem rex inchoare non debeat ni
si cum consilio et consensu prelatorū ac regni pociorum § xi
Item quicunq̄ terras suas iniuste amiserit per coronam reg
ni illas rehabere debeat ⁊ si aliquis ex parte regis terram sic
resumptam ⁊ rehabitam impetierit hoc xij discreti et autenti
ci viri per epm illius dioces nominādi sub iuramento suo ter-
minabunt § xij Item nullius infra sacros ordines constitut?
admittatur ad regem ad aliquaz aduocatiam tpalem sed in
stituat laicus ydoneos et discretos pro talibus officijs exercen
dis in quibus officijs si notabiliter deliquerint pro excessibus
suis emendant et nunq̄ ad talia officia admittuntur § xiij
Item inimicicias ⁊ dissentiones quascunq̄ rex ⁊ officiales sui
inter regnicolas pro toto posse suo sedare debeat et sopire §
xiiij Item ꝙ nullus captiuetur nisi sponte confessus ē in iure
aut legittime conuictus vl manifesto facinore deprehēsus fu-
erit pro quo secundum leges terre vita carere debeat siue mē
bris Sed conuictus legittime inducias fugiendi extra regnū
habeat que in libris legalibus continentur Pro quacūq̄ cau-
sa ultra id qd in legibus expressum ē pena pecuniaria ⁊ alia
puniatur nullus nec mulcetur aliquis nisi prius legittime sit
conuictus § xv Item omnes leges regis voldemari legislato
ris bone memorie prout in suis libris legalibus continentur
nisi aliter priuilegia et handfestingh reperiantur modificate
et declarate inuiolabiliter obseruentur § xvi Item omnes ab
usiones et disuetudines contra leges introducte per quoscū/
q̄ penitus in irritum reuocentur ⁊ precipue īfrascripte qua
rum prima est ꝙ victualia regis vxoris sue puerorum suoruz
et dapiferi plaustrare nō dnt bōdones regis ultra limites sui

iohēs iohis otto stragonis iosep falster nicolaꝰ thomē nicolaꝰ
hæret et quicunqꝫ bondo regis in plaustrando defecerit offici-
alis regis conducet plaustrum deficiensqꝫ soluat precium tri
bus marcis § xvij Itez bondones non dn̄t compelli ad reedi-
ficandū vel reperandū curias regias et molendina nec etiaz
castra nisi cum consilio et consensu regni pociorum § xviij
Itē noua grauamina nouiter inducta videlicet thindeskath
āmodo nō petantur nec recipiantur per quēcunqꝫ § xix Item
licitum sit bondonibus ꝓprias terras hn̄tibus. villicacionem
aliorū sumere ita tn̄ ꝙ de suis terris ꝓprijs regia iura soluā-
tur § xx Item nō debet rex in fundo alieno edificare preter cō
sensū et voluntatē possessoris et hucusqꝫ edificata penitus de
struantur § xxi Item villici et coloni quorūcunqꝫ si bone ī qui
bus resident vlterius inhabitare noluerint secundū leges ter-
re dn̄is suis predicent et resignent et satisfaciant, et liberi rece
dant secundum leges terre ab eisdem § xxij Item officiales re
gis non debent aliquem citare nisi ad iusta placita nec coraz
se conuenire § xxiij Item nullus pro delicto aliquo terrā suā
amittere possunt nisi pro crimine lese maiestatis quis conuic
tus fuerit per denominatiōem ordchelde neffn cum iuramen
to excepto casu de litteris regijs expedito § xxiiij Item nullus
apud claustra clericus vl' laicus hospitetur indiscrete sed cō-
tentus sit hijs que domesticus habuerit ꝫ voluerit sibi dare
Si vero vlterius attemptauerit aliqua violenter rapiendo li
beram habeat potestatem si clericus fuerit violentiam hm̄oi
per causam herrewerck rapine vel excōicationis prosequi si
vero laicus per viam herrewerck l' rapine § xxv Itez vt mer
catores etburgenses in regno dacie habitantes libere vtantur
suis mercaturis, absqꝫ aliquibus grauaminibus et theolonijs
nouis iponendis et absqꝫ quacūqꝫ quota mercimonioꝝ suorū
ducāt extra regnū que vendenda sunt.

¶ Constitutio olaui regis dacie

Omnibꝫ pn̄s scriptū cernentibꝰ Olauus dei grā Danoꝝ
Slauoꝝ Gottorūqꝫ rex Margareta eadē grā Swecie ꝫ
Norwegie regina Nicolaꝰ miAtōe diuinu archiepꝯ lundensis

165

ſwecie primas iohānes repeñ frater iacobꝰ viburgñſis olauꝰ
aruſieñ nicolaus roſkildeñ ſweno burglancñ et woldemarꝰ or
tonieñ eadē grā ecclesiar epi et dñi hēningus de podepuſk da
piferi ewerhardꝰ molthingh dapifer two galen pfectus ſca/
nie petrus mwnck boecius hogh nicolaus ſtorſtanni nicolaꝰ
cuſk criſtiernus vendelbo andreas offeſ laurencius offeſz
nicolaus iohannes andree criſtiernus kaas petrus alber
ti lago iohannis nicolaus lycke erlandus kalff petrꝰ grwb/
be olauꝰ biorns iacobus olaui olaus iohannis olauꝰ petri
thwro kannti olauꝰ lwnge henricus iohānis boo dyre barnū
erici ficko molthingh de liwſe māno baſſe ſteno baſſe bndictꝰ
bingh andreas iacobi holgerꝰ gregorij torbernus petri lodwicꝰ
andree andreas pepp nicolaꝰ thwek iohēs nielſz iohēs abſolo
nis deyneriꝰ bugge haffn iohēs ſtawerſkow ebbo pygh iohēs
petri de bellingi milites albertꝰ andree iacobꝰ anchelſ iohānes
rwndh yuarus lycke nicolaꝰ yuari lodwicꝰ yuari iohēs offeſ
andreas offeſ nicolaus bratze thwro booſ iohānes eſkilli ago
oſtradi iohānes gloob petrꝰ gloob andreas gloob olauꝰ oleffſ
yuarꝰ trane themo limbeck criſtiernꝰ kaas eſgerꝰ froſth ka/
nutus erici marquardꝰ wuſteen lago dws iacobus lageſ got
ſcalcus niclſ iohēs fryſ nicolaus erici de awenſberg iohānes
pels iohēs mws themo nielſ ericꝰ nielſ acho pudher criſtier/
nus pudher magnꝰ iohēs ynarꝰ petri petrus hwas ynarus
nielſz de truheltorp nicolaus ebbiſz gerboo thwn nicolaus ſte
ch nicolaus been waben dictus nicolaus molthingh conra
dus moltike ſenior ericus nielſz de hyringherholm andreas
petri de ſwaneholm eſkillus falck de valloff boecius falck pe
trus falck henninckinus moltike korth moltike minor petrꝰ
baſſe ericus pileman petrus offeſz iohannes offeſz andreas
ſwens henningus de lancken torkillus nielſz iacobus abſolo
nis henricus ioſepſz nicolaus ioſepſz eſgi brock petrus brandh
iohannes hanſz nicolaus hack andreas davidſz nicolaus an/
dree henricus andree nicolaus gagghe andreas iohīs boſſo
paris tuko pndhr ericus geedh abſolon ketilli petrꝰ nielſz de
ſkioldenes thuo nielſz iohēs petri petrꝰ baier nicolaꝰ mattiſz

iohannes de vdstorp rickmannus de lanken ago staar et pe/
trus aßelb dictus rebing armigeri Eternam in domino sa/
lutem qm̄ ab omnibus et singulis prelatis nobilibus militibꝰ
militaribus ceterisqꝫ alijs regni dacie incolis pro nunc in per
lamēto danorū nyburgh celebrato cōuenientibus cōmuni vo/
to et voluntate concordi omni statutum est in iuramentis sin
gulorū salubriter ordinatum qꝫ omnes et singuli ipsius regni
dacie incole in quacunqꝫ terra regni commorantes pace fir/
ma fruantur Iuriumqꝫ legū et libertatū suarum inuiolabi/
liter gaudeat firmitate Nos statuto tam salubri assensu toto
prebentes animo promittimus firmiter in hijs scriptis sub
nostris fide et honore omnia iura leges libertates et consuetu
dines licitas et honestas a domino voldemaro legifero reco/
lende memorie condam rege danorum ceterisqꝫ alijs regibꝰ
dacie clericis et laicis quibuscunqꝫ in hunc diem datas et cō/
cessas firmiter tenere et inuiolabiliter imperpetuū obseruare
Insuper obligamus nos sub obseruatione fidei nostre et hono
ris qꝫ si contingat aliquos clericos vel laicos contra leges ter
re per quoscunqꝫ iniuste opprimi vel grauari et ad huiusmo/
di iniurias vel grauamina repellendas atqꝫ emendendas iux
ta consilium consiliariorum iuratorꝫ regni in illa terra reg
ni cōmorantium in qua nos requiri contingat per dominos
dapiferū et marscalcū seu prefectū requisiti fuerimus extūc
sine omni dilatione et contradcōne quacunqꝫ ad hoc conueniē
et vita pariter atqꝫ bonis ad hoc nos efficaciter exponere de/
bemus Pro quorum oīm firma et inuiolabili premissorū ob/
seruatione nos omnes et singuli suprascripti sigilla nostra p̄
sentibus litteris duximus apponenda Actū et datū vt supra.
Anno dm̄ M ccc lxxvij infra octās iohis baptiste.

¶ Constitutio Erici regis dacie filij
xpoferi regis in nyburgh.

Hwo som ridher meth giorth raad hiem til annen manz
hws oc dræber hannū i sin eghen gardh eller hamler el
ler sorer tha er han fredløøs ther fore oc alle ther meth han/
num ere i ferdh oc i fylge oc er orbotemaal oc bøør aldrig at/
fanghe sin fredh før hin døødes neste frendher bede for hannu

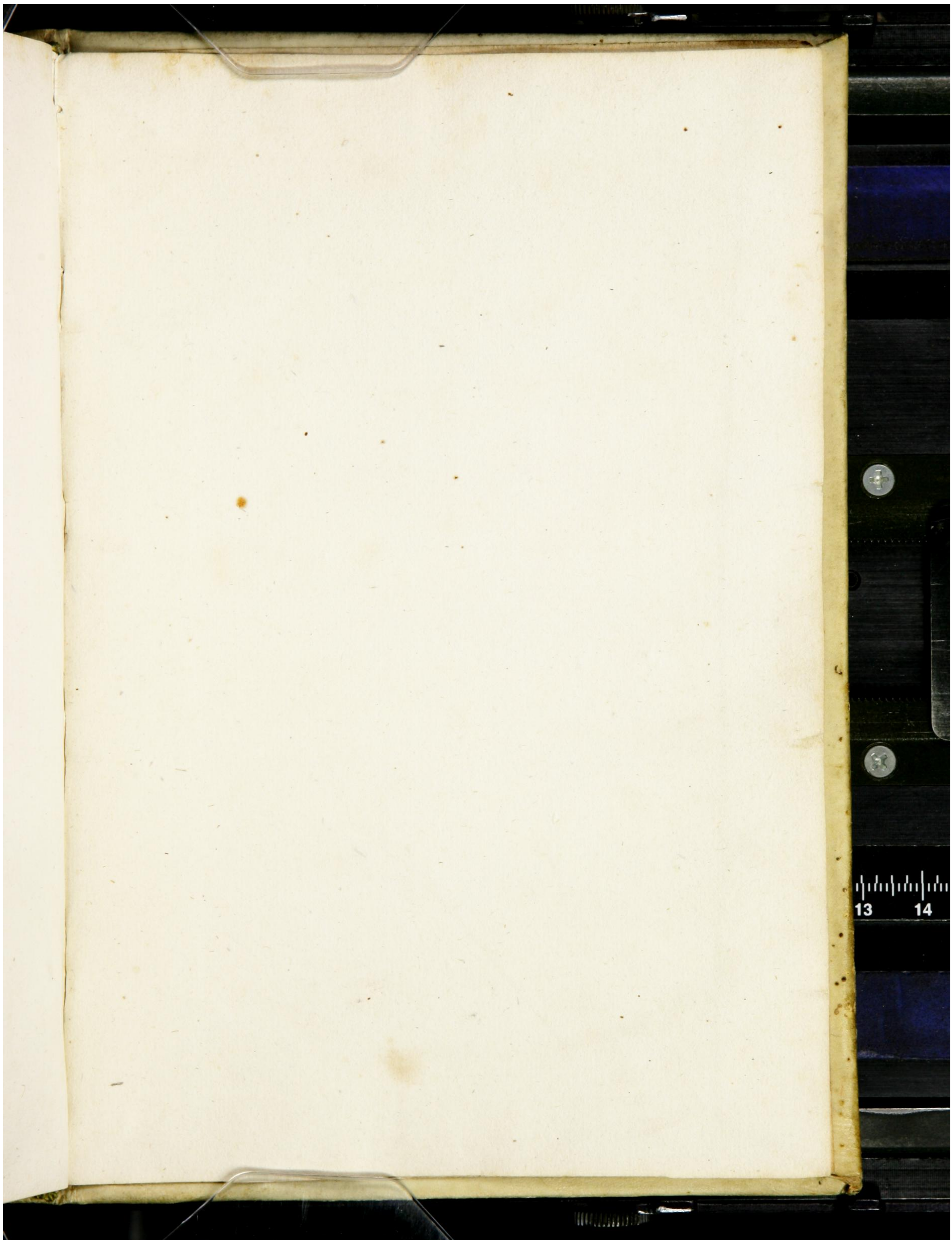
til komīghen oc kemīghen tage halff hās howz lodh vthū iord
oc halff hans howz lodh tage han ther then gard aa ther thū
geruinghe wor i giordh En wordher nogher man dræbū ther
sodan geruinge wil gøre oc i then thime ther the thz gøre tha
ware han vgild oc for hannū scal mā ev bøde oc ev feste hwer
then komīghens reth eller biscops reth En wordher nogher
man wÿth ath han wor meth i sodan geruingh oc dvl hā tha
warie sigh meth hæretznekfud oc han scal hannum iethe ther
saagh søgher er En faller han atloghen tha haffuer han da/
ghes rwm oc nette at rymme men hwor som han wordher
sithen greben tha ganghe thet aa hans hals Dræber nogher
man annen meth radhz raadh eller hamler eller sorer i kirke
eller nogher andher stz ther som man haffuer herber taghet
hwat heller thet er i købingh eller paa land tha er thet oc or/
bothemaal oc the ere oc alle fredløse ther then gerningh gior
de oc komīghen oc bondhen taghe som føre scriffuet staar Vi
des noghē man sodan gerningh oc dvl han tha warie sig mz
hæretz nekfnd En wordher nogher man iaghet aff sine vwen
ner hiem til nogher māz gard hwat heldher som man kom/
mer i gardhen eller hws tha haffuer hā ther fredh hiemme so
som hiēme i hās eghz hus wore Hwat som ther wordhē giore
aa hannū tha er thz som føre er sauth om bødh bøder oc om
logmaal Hwo som herbergerer fredhløs man tha scal hā bø/
de hannū there skathan feck iij mark penninghe eller hans
arwinghe oc so komīghen En dvl han thet warie sigh meth
hæretz nekfnd Hwo som dræber eller sorer eller hamler oc haff
uer han ev selff til atbøde meth tha scal han haffue ful borghū
for sigh En kan han ev borghen fange for sigh oc orker ev at
bøde tha ware han fredløs oc haffue daghs rwm oc naath
atrwme oc hwor som han wordher sithen grepen tha gange
thet aa hans hals Stuth korn scal hwer man rethe at sancti
andree dagh en wil ev vmbosman tha taghe wedh stuth tha
ridhe bønner til eth thingh oc anneth oc tredie oc biwde vth
sin stuth en wil vmbosman ev tho taghe wedh tha sculle hæ/
retz men neffue til aff thinghi tre gode men eller fire oc fylge
hannū til komīghens gardh om thet er i thet hæreth eller til

vmbosman gard en ere the hwerkhen i thet hæreth tha fø-
re sin stuth til hæretz kirki oc the gode men scullę ther wedhē
wære ath stuth korn legghes in kirke Hwat skathe ther sithen
kommer aff then skathe scal vmbosman effther gialde oc en
bondhen om han redher fulch Hwo som en marck redher
i skuldh eller ix øre eller x øre eller xi øre tha redhe han ther
aff en ful haffn En haffuer han xij øre skuld i iordh eller mun-
ne ther han saar en oc slaar en tha scal han indhe for then
iordh En sker han oc slaar tha inne han for sin iordh som fø-
re er sauth.

¶ Cōpletum est aūt pn̄s opus perutile le-
gis Dauice Impressuz haffnie p̄
Gotfridū de ghemen Anno
dn̄i M ccccc viij In pro-
festo scti mathie
apostoli.

13
14